A Marxizmus–Leninizmus Klasszikusainak Kiskönyvtára

LENIN

A párt vezető szerepe a szocialista építésben

30

V. I. LENIN

A PÁRT VEZETŐ SZEREPE A SZOCIALISTA ÉPÍTÉSBEN

A MARXIZMUS–LENINIZMUS KLASSZIKUSAINAK KISKÖNYVTÁRA

30.

V. I. LENIN

A PÁRT VEZETŐ SZEREPE A SZOCIALISTA ÉPÍTÉSBEN

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ

1978

ISBN 963 09 1034 9
ISBN 0324-7090

BEVEZETÉS

A kommunista pártnak a szocializmus és kommunizmus építésében betöltött vezető szerepe — a leninizmus elméletének és gyakorlatának egyik alaptétele. A szocialista építés története a Szovjetunióban és más szocialista országokban meggyőzően bizonyítja, hogy az új társadalom sikeres felépítése elválaszthatatlanul összefügg e nagyon fontos lenini tétel elismerésével és következetes megvalósításával. A történelem arról tanúskodik, hogy a régi rend visszaállítására tett valamennyi kísérlet a munkásosztály pártjának vezető szerepére mért támadással kezdődött.

Napjaink antikommunizmusának ideológiai diverziójában a kommunista párt vezető szerepe rosszindulatú támadások és hamisítások tárgya. A burzsoá propaganda minden lehetséges módon rágalmazza a párt vezető szerepét a szocialista társadalomban, a pártvezetést „hatalombitorlásnak" nevezi.

A burzsoá propagandával egy húron pendülnek a jobboldali opportunisták és a „baloldali" doktrinérek. A jobb- és „baloldali" értelmezésű valamennyi álszocialista „szocializmus modell" közös jellemzője, hogy elutasítja a kommunista párt vezető szerepét a szocialista társadalomban, s az a törekvés, hogy kiszorítsa a pártot az államvezetésből, a gazdasági és kulturális életből és a társadalmi élet egyéb területeiről.

Ez a gyűjtemény Lenin néhány alapvető munkáját, valamint egyes műveiből és beszédeiből vett részleteket tartalmaz, olyanokat, amelyek a kommunista pártot, mint a szocialista építés szervezőjét és vezetőjét jellemzik.

A nyugati reformista egyezkedő pártoktól eltérően a Lenin vezetése alatt létrehozott új típusú marxista pártot a következetes forradalmiság, a társadalmi és

nemzeti elnyomás összes formáival szembeni kérlelhetetlenség, az új társadalmi rendszer — a szocializmus és a kommunizmus — megszilárdításáért vívott következetes harc jellemzi. Lenin a „Programunk" c. cikkében, amelynek egy részletével kezdődik e gyűjtemény, hangsúlyozza, hogy a forradalmi marxista párt feladata „nem a társadalom átformálására irányuló tervek kiagyalásában áll, nem prédikálásban a tőkéseknek és szekértolóiknak, hogy javítsanak a munkások helyzetén, nem összeesküvések szövésében, *hanem abban, hogy megszervezze a proletariátus osztályharcát és vezesse ezt a harcot, amelynek végső célja a politikai hatalom meghódítása a proletariátus által és a szocialista társadalom megszervezése*" (lásd ebben a kötetben, 15. old.). Ez a lenini tétel nemcsak a marxista program lényegére, a párt szerepére mutat rá, hanem élesen elhatárolja a proletariátus marxista pártját mind a munkásmozgalmat a kapitalizmushoz hozzáilleszteni próbáló reformistáktól, mind a rendszeres és céltudatos harcra képtelen s a pártot a kalandorkodás útjára taszító kispolgári „forradalmároktól".

Lenin még jóval Október előtt többször emlékeztetett arra, hogy a párt látóköréből egy percre sem hagyhatja figyelmen kívül, hogy „mi vagyunk az a párt, amely a *szocializmushoz vezeti* a tömegeket". Az „Állam és forradalom" c. munkájában megalapozta a párt vezető szerepét a proletárdiktatúra rendszerében. „A marxizmus a munkáspárt nevelésével a proletariátus élcsapatát neveli, amely meg tudja ragadni a hatalmat és el tudja *vezetni az egész népet* a szocializmushoz, tudja irányítani és szervezni az új rendet, az összes dolgozók és kizsákmányoltak tanítója, vezetője és vezére tud lenni társadalmi életüknek a burzsoázia nélküli és a burzsoázia ellenére való berendezésében" (24. old.).

Az a törvényszerűség, hogy a kommunista párt vezető szerepet tölt be a kapitalizmusból a szocializmusba és

a kommunizmusba vezető átmeneti időszak folyamán, az új társadalmi formáció fejlődésének objektív körülményeiből adódik. A kommunista társadalom — és ebben van felépítésének sajátossága — nem spontán, hanem a társadalmi fejlődés törvényeinek tudatos alkalmazása alapján jön létre és fejlődik. A szocialista forradalom győzelmével végződő forradalmi átalakulások annyira bonyolultak, és az új társadalom építésével szembeszegülő erők oly nagyok, hogy csak világos, tudományosan megalapozott program alapján, akaratban és cselekedetekben teljesen egységes proletariátus képes egyesíteni és sikerre vezetni a dolgozók széles tömegeit.

Lenin tudatában volt annak, hogy a kapitalizmus körülményei között az évtizedek óta anyagi és szellemi elnyomásban élő munkásosztály nem tudja közvetlenül irányítani a társadalmi élet egészét. Ezért is választ ki egy politikailag érett, tudatos élcsapatot, a kommunista pártot, amelyen keresztül megvalósítja a diktatúráját. „Az irányításhoz — írta Lenin — az edzett kommunista forradalmárok hadseregére van szükség, ez megvan, a neve: párt" (197. old.).

Többször visszatérve a pártnak egy olyan országban betöltött szerepéhez, amelyben a proletariátus kezébe vette a hatalmat, Lenin azt írta, hogy csak a munkásosztály politikai pártja „képes egyesíteni, nevelni és szervezni a proletariátusnak és az egész dolgozó tömegnek olyan élcsapatát, amely egyedül képes arra, hogy ellenálljon e tömeg elkerülhetetlen kispolgári ingadozásainak, a proletariátus soraiban fellelhető szakmai szűkkeblűség vagy szakmai előítéletek elkerülhetetlen hagyományainak és az ezekbe való visszaeséseknek, és hogy vezesse az egész proletariátus egyesített tevékenységét, vagyis politikailag vezesse a dolgozók tömegeit. Enélkül a proletariátus diktatúrája megvalósíthatatlan" (220. old.).

„Először fordult elő a világtörténelemben — írta Lenin „A szovjethatalom soron levő feladatai" c. művében —, hogy egy szocialista pártnak sikerült nagyjából befejezni a hatalom kivívását és a kizsákmányolók elnyomását, sikerült *eljutnia közvetlenül a kormányzás* feladatához. A szocialista forradalom e legnehezebb (és leghálásabb) feladatának méltó végrehajtóivá kell válnunk. Meg kell *gondolnunk*, hogy az eredményes kormányzáshoz azon *kívül*, hogy tudunk meggyőzni, hogy tudunk győzni a polgárháborúban, még értenünk kell a *gyakorlati szervezéshez* is. Ez a legnehezebb feladat, mert arról van szó, hogy új módon megszervezzük tíz- és tízmilliók életének legmélyebb alapjait — gazdasági alapjait" (37. old.).

A kommunista párt vezető szerepe a szocialista forradalom után abban jut kifejezésre, hogy meghatározza az ország bel- és külpolitikáját, társadalmi-politikai, gazdasági és kulturális fejlődésének irányait, egyesíti és irányítja a dolgozók valamennyi állami és társadalmi szervezetének tevékenységét.

A kommunista párt vezető szerepének megvalósulása a szocialista társadalomban meghatározott konkrét történelmi körülmények között nem zárja ki más pártok részvételét az ország társadalmi és politikai életében. Számos szocialista országban más politikai pártok is együttműködnek a kommunista pártokkal. De a marxizmus—leninizmus nézőpontjából az ilyen együttműködés csak akkor indokolt, ha ezek a pártok elismerik a proletariátus diktatúráját, a szocialista átalakítások programjait és a marxista—leninista párt vezető szerepét.

A párt abból indul ki, hogy a szocialista állam a szocializmus és kommunizmus felépítésének fő eszköze. A párt, miután kormányzópárttá lett, elsődleges figyelmet fordít a szocialista állam gazdasági—szervező szerepére.

A Szovjetunió Kommunista Pártja volt az első politikai párt, amelynek sikerült az egész országra kiterjedő méretekben foglalkozni a gazdasági építéssel, a gazdasági szervezéssel.

Lenin vezetése alatt a kommunista párt először vált a terv szerint fejlődő gazdaság szervezőjévé. A VII. Moszkva kormányzósági pártkonferencia zárszavában Lenin hangsúlyozta: „vezetjük és vezetnünk kell a gazdasági építést" (233. old.), a pártunknak „vezetnie kell az egész államgazdaságot" (235. old.).

Lenin harcolt azok ellen, akik a párt szerepét csupán nevelői tevékenységre akarták korlátozni. Amikor 1920—1921-ben a „munkásellenzék" meghirdetve a népgazdaságnak az állam kezéből a „termelők kongresszusa" kezébe való átadásának eszméjét, s javasolta, hogy zárják ki a pártot a szocialista állam kormányzásából, Lenin ezekben az anarcho-szindikalista nézetekben meglátta a proletárállam sorsát fenyegető óriási veszélyt. Ha erre az útra lépünk, mondta Lenin a II. összoroszországi bányászkongresszus kommunista frakciójának ülésén, akkor „...az a valóságban ezt jelenti: a pártot félretesszük, a valóságban Oroszországban nem lehet proletárdiktatúra" (197. old.). Lenin végakaratához híven a párt változatlanul a demokratikus centralizmus elvét követi a belső pártéletben és a gazdasági építés vezetésében, kitűzi a népgazdaság fejlődésének állomásait, általános perspektíváját és fő feladatait. A pártnak jelentős és döntő szerepe van az adminisztratív, gazdasági és műszaki káderek kiválasztásában és nevelésében, munkájuk ellenőrzésében. A párt általánosítja a szocialista gazdálkodás tapasztalatait, bevonja a legjobb szakértőket a vezetéstudomány kidolgozásába.

Hogy a párt betöltse a szocialista építés szervezőjének és vezetőjének a szerepét, annak legfontosabb feltétele

— a tömegekkel való kapcsolat megerősítése és kiszélesítése, a pártnak az a képessége, hogy lelkesítse, szervezze a tömegeket, fejlessze kezdeményezéseiket. Az élcsapat, mondta Lenin, csak akkor tölti be az élcsapat szerepét, ha nem szakad el az általa vezetett tömegektől, valójában az egész tömeget viszi előre. „Mint ahogy még a nagyszerű motorokkal és elsőrendű gépekkel felszerelt legjobb gyár sem tud működni, ha elromlott a gépek és a motor közti erőátviteli szerkezet, éppúgy szocialista építésünk katasztrófája is elkerülhetetlen, ha a kommunista párt és a tömegek közti erőátviteli szerkezet, a szakszervezet helytelenül van felépítve vagy helytelenül működik" (LÖM. 44. köt. 338. old.).

A párt irányítja valamennyi állami és társadalmi szervet, de nem helyettesíti őket, nem veszi magára funkcióikat. Saját tekintélyének súlyával, a különböző szervezetekben dolgozó kommunistákon keresztül meghatározza a szervezetek sokoldalú tevékenységének egységes vonalát.

Az új, szocialista társadalom megteremtéséhez hozzákezdve, Lenin, a párt önbizalmat adtak a dolgozó tömegeknek, ráébresztették őket saját erejükre, könyörtelenül lerántották a leplet arról a reakciós előítéletről, hogy csak a kizsákmányoló osztályok képesek az államot kormányozni. „A szocializmus építésének munkáját — írta Lenin — mind nagyobb számban irányíthatják és kell is hogy irányítsák egyszerű munkások és dolgozó parasztok" (105. old.).

A kommunista pártnak a történelemben először kellett megoldania a szocialista építés bonyolult problémáit úgy, hogy nem volt tapasztalata, nem voltak kész mintái és példái. Lenin a szocializmus építését a Szovjetunióban szemléletesen egy nagyon magas, nagyon meredek, ismeretlen hegy fárasztó megmászásához hasonlította. Itt nincs se fogat, se út, egyáltalán semmi sincs,

semmi kitaposott! A kommunista párt az egész emberiség számára lerakta a szocializmushoz vezető út mérföldköveit. Lenin, a párt vezére, kidolgozott egy tudományosan megalapozott programot, amely lehetővé tette, hogy a gazdaságilag elmaradott Oroszország élenjáró, erős szocialista hatalommá alakuljon át. Ez a program előirányozta az ország szocialista iparosítását, a nehézipar nak és a gépgyártásnak a fejlesztését, az egész népgazdaság villamosítását, a mezőgazdaság szocialista átalakítását a szövetkezeti terv alapján és a kulturális forradalom megvalósítását.

Az egész népgazdaság szocialista átszervezésében Lenin a gépi nagyiparnak tulajdonított döntő jelentőséget. Lenin a nehézipar fejlesztésében és a népgazdaság villamosításában látta a kommunizmus anyagi bázisa megteremtésének útját. A GOELRO-tervet a párt második programjának nevezte és megkövetelte, hogy a kommunista párt egész propagandája, egész agitációja, egész munkája kapcsolatban legyen az ország villamosításának feladataival.

A nehézipar fejlesztése és a villamosítás elválaszthatatlanul összefügg a munkatermelékenység növekedésével, amely, állította Lenin, végeredményben az új, szocialista társadalmi rend győzelme szempontjából a legfontosabb.

A munkatermelékenység növekedésének a termelés állandó műszaki tökéletesítésére, a nép általános műveltségi és kulturális színvonalának növekedésére, a munkaszervezés megjavítására kell támaszkodnia. A magasabb termelékenység eléréséért vívott harcban Lenin a kommunista párt legfontosabb feladatának a tömegek között folytatott nevelőmunkát tartotta, azt, hogy a dolgozók tudatában meghonosítsák a munkához, a munkafegyelemhez való új viszonyt, kibontakoztassák a szocialista munkaversenyt.

Lenin rámutatott, hogy miután a proletariátus kivívta a politikai hatalmat, a parasztok millióit magukban foglaló, a kommunista párt által szervezett és vezetett szövetkezet az az eszköz, amelynek segítségével felépíthető a szocialista társadalom.

A párt, meghatározva a szocializmus építésének útjait és módszereit, abból indult ki, hogy a gazdaság, a társadalmi viszonyok forradalmi átalakításának a legszorosabban össze kell függnie a kultúra forradalmával. Lenin szerint az ország szocialista átalakítása sikerének legfontosabb feltétele a dolgozók legszélesebb rétegeinek kulturális felemelkedése. Rámutatott arra, hogy „a munkás-paraszt Szovjet Köztársaságban a művelődésügy egész szervezetét mind a politikai felvilágosítás terén általában, mind pedig különösen a művészet terén át kell hogy hassa a proletárdiktatúra céljainak sikeres megvalósításáért, vagyis a burzsoázia megdöntéséért, az osztályok megszüntetéséért, az ember ember által való bármiféle kizsákmányolásának kiküszöböléséért folyó proletár osztályharc szelleme" (175. old.).

Kifejtve a proletárkultúrára vonatkozó alapvető elvi tételeit, Lenin egy 1920. október 11-i feljegyzésében írja:

„(1) proletár kultúra = kommunizmus

(2) az OKP valósítja meg

(3) prolet.-oszt. = OKP = szovjethatalom" (178. old.). Lenin elgondolása szerint a pártnak tervszerűen vezetnie kell a kulturális munkát.

Lenin különös gondot fordított a párt egységére. Állandóan hangsúlyozta, hogy nemcsak a munkásosztály hatalmának megteremtéséért vívott harcban, hanem a proletárdiktatúra, a szocializmus és kommunizmus megteremtésének időszakában is szükséges az egység, a vasfegyelem. A párteszme és a pártfegyelem tagadása, írta Lenin, „annyi, mint a proletariátus teljes lefegyverzése a *burzsoázia javára*. Ez egyértelmű azzal a kispolgári

szétforgácsoltsággal, állhatatlansággal, kitartásra, egyesülésre, szervezett cselekvésre való képtelenséggel, amely, ha az ember elnéző vele szemben, minden proletármozgalomnak feltétlenül vesztét okozza" (140. old.). Lenin mindenféle pártellenes tevékenységet, a párt politikája, az elfogadott párthatározatok elleni fellépést összeférhetetlennek tartotta a párttagság a párthoz való tartozás fogalmával.

1922. november 20-án, a Moszkvai Szovjet plénumán tartott beszédében Lenin ezt mondta: „A helyes irányban kell haladnunk, mindent ellenőriznünk kell, el kell érnünk, hogy a tömegek, az egész lakosság ellenőrizze utunkat és azt mondja: »Igen, ez jobb, mint a régi rend«." (249. old.)

A szocializmus fejlődésével, a kommunizmus építésének szakaszában a kommunista párt jelentősége egyre nő. Ez, az SZKP dokumentumaiban megalapozott következtetés, a lenini tanítás továbbfejlesztése. A kommunista párt szerepének növekedését az váltotta ki, hogy nőttek a méretek és bonyolultabbá váltak a társadalom átalakításával kapcsolatos feladatok, nőtt a tömegek aktivitása, tovább fejlődött a szocialista demokrácia, nőtt a tudományos kommunizmus elméletének jelentősége.

A polgári ideológusok azt állítják, hogy a párt vezető szerepének erősödése „merénylet a demokrácia és az emberi szabadság ellen". Ugyanakkor a kommunista párt tevékenységében nincs fontosabb és előbb feladat mint a tömegek, az állami és társadalmi szervezetek kezdeményezéseinek sokoldalú fejlesztése. A párt szerepének növekedésével egyidejűleg nő a dolgozók összes tömegszervezeteinek a szerepe. Ezek között a folyamatok között szerves kapcsolat áll fenn, amely tükrözi a szocialista rend valódi demokratikus jellegét, vezető erejének, a pártnak, mély érdekeltségét abban,

hogy a társadalmi élet minden szférájában fejlődjön a szocialista demokrácia.

A párt szerepének növekedése mindenekelőtt azt jelenti, hogy a párt, az egész szovjet társadalom ügyének érdekében nő a pártnak a nép előtt vállalt kötelezettsége, nő az összes pártszervezet harcképessége és minden egyes kommunista felelőssége. A párt változatlanul hangsúlyozza, hogy a párttagság nem biztosít semmiféle kiváltságot, ellenkezőleg: a kommunistáknak önfeláldozóan kell harcolniuk és dolgozniuk a közös ügyért.

A Szovjetunió Kommunista Pártja az új társadalom építésének gazdag tapasztalatait halmozta fel, ezeket alkotó módon felhasználják más országok kommunista pártjai is. „Amikor az ország az óriási átalakulások útjára lépett — mondta Lenin —, akkor ennek az országnak és az országban győztes munkásosztály pártjának az az érdeme, hogy gyakorlatilag fogtunk hozzá az eddig elvontan, elméletileg kitűzött feladatok megvalósításához. Ez a tapasztalat nem megy feledésbe... ezt a tapasztalatot elvenni nem lehet, bármi történjék is, bármily nehezek legyenek is az orosz forradalom és a nemzetközi szocialista forradalom sorsfordulatai. Ez a tapasztalat mint a szocializmus vívmánya bekerült a történelembe, és ezen a tapasztalaton fogja a jövendő nemzetközi forradalom felépíteni a maga szocialista épületét" (LÖM. 36. köt. 361. old.).

Az összeállítás alapjául szolgáló szovjet gyűjtemény 1969-ben jelent meg Moszkvában. A szemelvényeket időrendi sorrendben, a legújabb magyar kiadások alapján közöljük. Az egyes cikkek, szemelvények végén feltüntetjük, hogy az illető mű hol található.

A kötet jegyzeteket és tárgymutatót tartalmaz.

A kiadó

PROGRAMUNK

Mi teljesen Marx elméletének talaján állunk: ez az elmélet változtatta először a szocializmust utópiából tudománnyá, ez vetette meg ennek a tudománynak szilárd alapját és jelölte ki azt az utat, melyen haladnunk kell, hogy továbbfejlesszük és minden részletében kidolgozzuk ezt a tudományt. Ez az elmélet felfedte a modern tőkés gazdaság lényegét és megmagyarázta, hogy miképpen leplezi a bérmunka, a munkaerő vásárlása azt, hogy maroknyi tőkés, földbirtokos, gyáros, bányatulajdonos stb. rabságban tartja a nincstelen nép millióit. Marx elmélete kimutatta, hogy a modern kapitalizmus fejlődésének az a tendenciája, hogy a kisüzemet kiszorítja a nagyüzem, s hogy ez a fejlődés megteremti azokat a feltételeket, amelyek lehetővé és szükségessé teszik a társadalom szocialista berendezését. Marx elmélete megtanított bennünket arra, hogy a megcsontosodott szokások, politikai cselszövések, agyafúrt törvények és körmönfont tanítások leple alatt meglássuk — az *osztályharcot*, azt a harcot, amely a mindenfajta vagyonos osztályok és a nincstelenek tömege, az összes nincstelenek élén álló *proletariátus* között folyik. Marx elmélete tisztázta a forradalmi szocialista párt igazi feladatát: ez nem a társadalom átformálására irányuló tervek kiagyalásában áll, nem prédikálásban a tőkéseknek és szekértolóiknak, hogy javítsanak a munkások helyzetén, nem összeesküvések szövésében, *hanem abban, hogy megszervezze a proletariátus osztályharcát és vezesse ezt a harcot, amelynek végső célja a politikai hatalom meghódítása a proletariátus által és a szocialista társadalom megszervezése.*

Legkorábban 1899. október
Lenin Összes Művei. 4. köt. 170—171. old. (Részlet.)

EGY LÉPÉS ELŐRE, KÉT LÉPÉS HÁTRA

(PÁRTUNK VÁLSÁGA)[1]

(Részletek)

Mi az osztály pártja vagyunk, és ezért *csaknem az egész osztálynak* (háborús időkben, polgárháború korszakában pedig éppenséggel az egész osztálynak) pártunk vezetése alatt kell cselekednie, minél szorosabban kell pártunkhoz csatlakoznia, de manyilovizmus és „uszálypolitika" volna azt hinni, hogy majdnem az egész osztály vagy az egész osztály a kapitalizmus alatt valaha is képes lehet élcsapata, szociáldemokrata pártja tudatosságáig és aktivitásáig felemelkedni. Még egyetlen értelmes szociáldemokrata sem kételkedett abban, hogy a kapitalizmus alatt még a szakszervezet (ez az egyszerűbb, a kevéssé fejlett rétegek tudatához közelebb álló szervezet) sem képes átfogni csaknem az egész vagy az egész munkásosztályt. Csak önmagunkat ámítanók, nem vennénk tudomást óriási feladatainkról, szűkebb körre szorítanók ezeket a feladatokat, ha megfeledkeznénk az élcsapat és az élcsapat felé vonzódó tömegek közötti különbségről, ha megfeledkeznénk az élcsapatnak arról az állandó kötelességéről, hogy mind szélesebb és szélesebb rétegeket *emeljen fel* az élcsapat színvonalára.

A proletariátusnak a hatalomért vívott harcban nincs más fegyvere, mint a szervezet. A proletariátus, amelyet széttagol a burzsoá világban uralkodó anarchikus verseny, amelyet elnyom a tőke számára végzett kényszermunka, amelyet állandóan a teljes nyomorúság, elvadulás és züllés „legmélyére" taszítanak — ez a proleta-

riátus csak akkor lehet és lesz is elkerülhetetlenül legyőzhetetlen erővé, ha a marxizmus elvei alapján történő eszmei egyesítését annak a szervezetnek anyagi egysége biztosítja, amely a dolgozók millióit a munkásosztály hadseregében tömöríti. Ennek a hadseregnek nem tud majd ellenállni sem az orosz önkényuralom elkorhadt hatalma, sem a nemzetközi tőke korhadozó hatalma.

1904. február—május
Lenin Összes Művei. 8. köt. 238—239., 389. old.

A POLITIKA ÉS A PEDAGÓGIA ÖSSZEKEVERÉSÉRŐL

(Részlet)

A munka és a tömegbefolyás mélyítésére és kiterjesztésére mindig szükség van. A szociáldemokrata enélkül nem szociáldemokrata. Egyetlen szervezet, csoport, kör sem tekinthető szociáldemokrata szervezetnek, ha nem végzi állandóan és rendszeresen ezt a munkát. Jelentős mértékben éppen azért különültünk el ilyen szigorúan a proletariátus külön, önálló pártjává, hogy mindig és állandóan végezzük ezt a marxista munkát, a tudatos szociáldemokratizmus színvonalára emelve fel lehetőleg az egész munkásosztályt, nem engedve meg semmilyen, egyáltalán semmilyen politikai viharnak — még kevésbé politikai díszletváltozásnak —, hogy elvonjon bennünket ettől az égetően fontos munkától. A politikai tevékenység e munka nélkül elkerülhetetlenül játszadozássá fajulna, mert ez a tevékenység csak akkor és abban a mértékben válik komoly jelentőségűvé a proletariátus számára, amilyen mértékben felemeli egy határozott osztály tömegét, felébreszti érdeklődését, s arra készteti, hogy az eseményekben aktívan, vezető módjára vegyen részt. Ez a munka, mint már mondottuk, mindig szükséges: minden vereség után meg lehet és meg kell emlékezni róla, hangsúlyozni kell, mert e munka gyengesége *mindig* egyik oka a proletariátus vereségének. Minden győzelem után ugyancsak *mindig* meg kell emlékeznünk róla és hangsúlyoznunk kell jelentőségét, mert különben a győzelem látszólagos lesz, gyümölcsei nem lesznek biztosítva, reális jelentősége végső célunkért vívott egész nagy harcunk szempontjából elenyésző lesz, sőt negatívnak bizonyulhat (mégpedig abban az esetben,

ha a részleges győzelem elaltatja éberségünket, gyengíti a bizalmatlanságot a nem megbízható szövetségesekkel szemben, s azt eredményezi, hogy elszalasztjuk az ellenség további és komolyabb megrohamozására kínálkozó kedvező pillanatot).

De éppen mert a tömegbefolyás elmélyítésének és bővítésének e munkája mindig egyformán szükséges, minden győzelem és minden vereség után, a politikai szélcsend időszakában és a legviharosabb forradalmi időben egyaránt, nem lehet a rá való utalásból valami külön jelszót csinálni, nem lehet külön irányzat alapjává tenni annak kockáztatása nélkül, hogy demagógiába essünk és lebecsüljük az élenjáró és egyetlen valóban forradalmi osztály feladatait. A szociáldemokrata párt politikai tevékenységében mindig megvan és meglesz a pedagógia bizonyos eleme: nevelnünk kell a bérmunkások egész osztályát és az egész emberiségnek minden elnyomás alól való felszabadításáért vívott küzdelem harcosának szerepére, állandóan oktatnunk kell ennek az osztálynak egyre újabb rétegeit, tudnunk kell közeledni ennek az osztálynak a legszürkébb, legalacsonyabb színvonalon álló, a mi tudományunktól meg az élet tudományától legkevésbé érintett tagjaihoz, hogy el tudjunk velük beszélgetni, közelebb tudjunk férkőzni hozzájuk, képesek legyünk kitartóan, türelmesen a szociáldemokrata öntudat színvonalára emelni őket, anélkül, hogy tanításunkat száraz dogmává változtatnánk, tanítva őket nem csupán könyvekből, hanem azzal is, hogy részt veszünk a proletariátus e legszürkébb és legalacsonyabb színvonalon álló rétegeinek mindennapos küzdelmeiben.

1905. június
Lenin Összes Művei. 10. köt. 333—334. old.

EGY SIKERTELEN PROVOKÁCIÓ

(Részlet)

Mi nemcsak demokratikus átalakulásra törekszünk. Mi a szocializmusért harcolunk, vagyis azért, hogy a dolgozók teljesen felszabaduljanak minden elnyomás alól, nemcsak a politikai, hanem a gazdasági elnyomás alól is. Csak azokat tömörítjük pártunkba, akik elismerik ezt a nagy célt és egy pillanatra sem feledkeznek meg az e cél kivívására való felkészülésről.

1905. november 15.
Lenin Összes Művei. 12. köt. 102. old.

KI AZ ÚTRA

(Részlet)

A párt minden alapszervezetének és munkásbizottságának „támaszpontul kell szolgálnia a tömegek közti agitációs, propaganda- és gyakorlati szervező munkához", vagyis okvetlenül oda kell mennie, ahova a tömeg megy, és igyekeznie kell minden lépésnél a szocializmus irányában befolyásolni a tömeg tudatát, arra kell törekednie, hogy minden részletkérdést összekapcsoljon a proletariátus általános feladataival, hogy minden szervezeti kezdeményezés az *osztály*tömörülés ügyét szolgálja, hogy energiájával, eszmei befolyásával (s persze nem címeivel és rangjaival) kivívja a vezető szerepet valamennyi legális proletár szervezetben. Ha ezek az alapszervezetek és bizottságok olykor igen kis létszámúak lesznek is, összekapcsolja őket a párt hagyománya és a párt szervezete, egy meghatározott osztályprogram, és két-három szociáldemokrata párttag ily módon nem fog majd feloldódni az alaktalan legális szervezetben, hanem minden helyzetben, minden körülmények között, az események bármilyen fordulata esetén érvényesíteni tudja *pártjának* irányvonalát, hatni tud környezetére az egész párt szellemében, s nem hagyja, hogy a környezet nyelje el őt.

1909. január 28.
Lenin Összes Művei. 17. köt. 339—340. old.

HOGYAN ÜTI AGYON VERA ZASZULICS A LIKVIDÁTORSÁGOT?

(Részlet)

A marxisták elvileg másként fogják fel a nem szervezett (és hosszú időn, olykor évtizedeken át nem szervezhető) tömegek és a párt, a szervezet közötti viszonyt. Éppen azért, hogy egy *meghatározott osztály* tömegei megtanulhassák megérteni, mik az érdekeik, mi a helyzetük, megtanulhassák, milyen politikát folytassanak, éppen azért az osztály élenjáró elemeinek a szervezetére szükség van azonnal és mindenáron, még ha kezdetben csak az osztály csekély hányadát alkotják is ezek az elemek. Hogy a tömegek szolgálatában álljon és a *tömegek* helyesen felfogott érdekeit fejezze ki, az élcsapatnak, a szervezetnek egész tevékenységét a tömegek között kell végeznie, bevonva a munkába a tömegek legjobb erőit, kivétel nélkül valamennyit, minden lépésnél gondosan és objektíven ellenőrizve, megvan-e a kapcsolat a tömegekkel, eleven-e ez a kapcsolat. Az élcsapat így és *csakis* így neveli és világosítja fel a tömegeket, azzal, hogy a *tömegek* érdekeit fejezi ki, tanítja őket a szervezésre, s a tömegek *egész* tevékenységét a tudatos osztálypolitika útján irányítja.

1913. szeptember
Lenin Összes Művei. 24. kot. 37—38. old.

ÁLLAM ÉS FORRADALOM

A MARXIZMUS TANÍTÁSA AZ ÁLLAMRÓL ÉS A PROLETARIÁTUS FELADATAI A FORRADALOMBAN[2]

(Részlet)

A burzsoázia uralmát csak a proletariátus döntheti meg mint olyan sajátos osztály, amelyet gazdasági létfeltételei előkészítenek a burzsoá uralom megdöntésére, lehetőséget és erőt adnak neki ahhoz, hogy ezt végrehajthassa. A burzsoázia a parasztságot és az összes kispolgári rétegeket szétforgácsolja és szétporlasztja, a proletariátust viszont tömöríti, egyesíti és szervezi. Csak a proletariátus képes — a nagyiparban betöltött gazdasági szerepe következtében — az *egész* dolgozó és kizsákmányolt tömeg vezérévé lenni, annak a tömegnek a vezérévé, amelyet a burzsoázia sokszor nem kisebb mértékben, hanem még jobban kizsákmányol, leigáz és elnyom, mint a proletariátust, de amely felszabadulásáért nem tud *önállóan* harcolni.

Az osztályharc tana, amelyet Marx az állam és a szocialista forradalom kérdésére alkalmaz, szükségszerűen a proletariátus *politikai uralmának*, diktatúrájának elismeréséhez vezet, azaz egy senkivel meg nem osztott és közvetlenül a tömegek fegyveres erejére támaszkodó hatalom elismeréséhez. A burzsoázia megdöntése csak úgy valósítható meg, ha a proletariátus *uralkodó osztállyá* válik, amely meg tudja törni a burzsoázia elkerülhetetlen, kétségbeesett ellenállását, és a dolgozók és kizsákmányoltak *egész* tömegét meg tudja szervezni egy új gazdasági forma megteremtésére.

A proletariátusnak szüksége van az államhatalomra, a hatalom központosított szervezetére, az erőszak szervezetére — azért is, hogy a kizsákmányolók ellenállását elnyomja, és azért is, hogy a lakosság hatalmas tömegeit, a parasztságot, a kispolgárságot és a félproletárokat *vezethesse* a szocialista gazdaság „berendezésében".

A marxizmus a munkáspárt nevelésével a proletariátus élcsapatát neveli, amely meg tudja ragadni a hatalmat és el tudja *vezetni az egész népet* a szocializmushoz, tudja irányítani és szervezni az új rendet, az összes dolgozók és kizsákmányoltak tanítója, vezetője és vezére tud lenni társadalmi életüknek a burzsoázia nélküli és a burzsoázia ellenére való berendezésében.

1917. augusztus—szeptember
Lenin Összes Művei. 33. köt. 23—24. old.

MEGTARTJÁK-E A BOLSEVIKOK AZ ÁLLAMHATALMAT?

(Részlet)

A proletariátus, mondják nekünk, nem tudja mozgásba hozni az államapparátust. Oroszországot az 1905-ös forradalom után 130 000 földbirtokos kormányozta, mégpedig úgy kormányozta, hogy minden határt túllépő erőszakot alkalmazott 150 millió emberrel szemben, határtalan arcátlansággal csúfot űzött belőlük, s kényszermunkára és éhezésre kárhoztatta a lakosság óriási többségét.

És a bolsevik párt 240 000 tagja ne tudná kormányozni Oroszországot, ne tudná kormányozni a szegények érdekében és a gazdagokkal szemben. Ezt a 240 000 embert már most a felnőtt lakosságnak legalább egymillió szavazata támogatja, mert az európai tapasztalat és Oroszország tapasztalata — például akárcsak az augusztusban lefolyt petrográdi duma-választásokkal is —, azt bizonyítja, hogy a párttagok és a pártra adott szavazatok száma között éppen ez az arány. Tehát máris van „államapparátusunk" *egymillió* emberrel, akik eszmeileg, meggyőződésből hívei a szocialista államnak, nem pedig azért, mert havonta huszadikán megkapják nagy fizetésüket.

Sőt, van egy „csodaszerünk" arra, hogy egyszerre, egy csapással *megtízszerezzük* államapparátusunkat, olyan eszközünk, amilyennel soha egyetlen tőkésállam sem rendelkezett és nem is rendelkezhet. Ez a csodás dolog — a dolgozók bevonása, a szegényparasztság bevonása az állam kormányzásának mindennapi munkájába.

1917. szeptember vége—október 1.
Lenin Összes Művei. 34. köt. 313—314. old.

ZÁRSZÓ AZ AGRÁRKÉRDÉSBEN A PARASZTKÜLDÖTTEK SZOVJETJEINEK RENDKÍVÜLI ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN[3]

Újságbeszámoló

Lenin elvtárs először rámutatott arra, hogy a baloldali szociálforradalmároknak az a vádja, amely szerint a bolsevikok anarchisták, teljesen alaptalan.

Miben különböznek a szocialisták az anarchistáktól? Abban, hogy az anarchisták nem ismerik el a hatalmat, míg a szocialisták, a bolsevikokat is beleértve, síkraszállnak a hatalomért abban az átmeneti időben, amely a mai helyzet és a szocializmus között van, ami felé haladunk.

Mi, bolsevikok, a szilárd hatalom mellett vagyunk, de olyan hatalom mellett, amely a munkások és parasztok hatalma.

Minden államhatalom kényszerítés, de eddig úgy volt, hogy ez a hatalom egy kisebbség hatalma volt, a földbirtokos és a tőkés hatalma a munkással és a paraszttal szemben.

Mi viszont olyan hatalomért szállunk síkra, amely a többségben levő munkások és parasztok szilárd hatalma a tőkésekkel és a földbirtokosokkal szemben.

Lenin elvtárs továbbá, miután rámutatott arra, hogy a baloldali eszerek a földről szóló határozatukban az új kormányt népi szocialista kormánynak nevezték, részletesen foglalkozott azzal, hogyan kovácsolható ki a bolsevikok és a baloldali eszerek szoros szövetsége.

A parasztok és a munkások szövetsége alap a baloldali eszerek és a bolsevikok megegyezéséhez.

Ez becsületes koalíció, becsületes szövetség, de ez a szövetség a vezető szerveket illetőleg is becsületes koalíció lesz a baloldali eszerek és a bolsevikok között, ha a baloldali eszerek határozottabban juttatják kifejezésre azt a meggyőződésüket, hogy az a forradalom, amelyben most élünk, szocialista forradalom. Ez a forradalom — szocialista forradalom. A föld magántulajdonának megszüntetése, a munkásellenőrzés bevezetése, a bankok nacionalizálása — mindezek olyan intézkedések, amelyek elvezetnek a szocializmushoz. Ez még nem szocializmus, de ezek olyan intézkedések, amelyek óriási léptekkel visznek minket a szocializmus felé. Mi nem ígérünk a parasztoknak és a munkásoknak mindjárt tejjel-mézzel folyó Kánaánt, de azt mondjuk: a munkások és a kizsákmányolt parasztok szoros szövetsége, a szovjetek hatalmáért vívott kemény, hajthatatlan harc elvezet bennünket a szocializmushoz, és minden olyan pártnak, amely valóban népi párt akar lenni, világosan és határozottan meg kell mondania, hogy forradalmunk szocialista forradalom.

És a baloldali eszerekkel való szövetségünk csak abban az esetben fog erősödni és fejlődni, ha ők ezt világosan és félreérthetetlenül kijelentik.

Azt mondják nekünk, hogy mi ellene vagyunk a föld szocializálásának, és hogy ezért nem tudunk megegyezésre jutni a baloldali eszerekkel.

Erre a következőket válaszoljuk: igen, ellene vagyunk a föld eszer szocializálásának, de ez nem akadályoz bennünket abban, hogy becsületes szövetségben legyünk a baloldali eszerekkel.

Az eszerek ma vagy holnap saját földművelésügyi minisztert állítanak, és ha ez végrehajtja a szocializálásról szóló törvényt, mi nem fogunk ellene szavazni. Tartózkodni fogunk a szavazástól.

Befejezésül Lenin elvtárs hangsúlyozta, hogy csak a

munkások és a parasztok szövetségével lehet kivívni a földet és a békét.

Lenin elvtársnak többek között feltették azt a kérdést, hogy mit fognak tenni a bolsevikok az alkotmányozó gyűlésben, ha ott a baloldali eszerek kisebbségben lesznek és a föld szocializálásáról szóló törvényt nyújtanak be, vajon akkor is tartózkodni fognak-e a bolsevikok a szavazástól? Természetesen nem. A bolsevikok szavazatukkal támogatják majd ezt a törvényt, azzal a fenntartással, hogy azért szavazzuk meg ezt a törvényt, hogy támogassuk a parasztokat ellenségeikkel szemben.

1917. november 18.
Lenin Összes Művei. 35. köt. 100—101. old.

AKIK MEGRÉMÜLTEK A RÉGI ÖSSZEOMLÁSÁTÓL ÉS AKIK HARCOLNAK AZ ÚJÉRT

(Részlet)

„A bolsevikok már két hónapja hatalmon vannak, de szocialista paradicsom helyett pokoli káoszt, polgárháborút, még nagyobb gazdasági bomlást látunk." Ezt írják, mondják és gondolják a tőkések tudatos és félig tudatos híveikkel egyetemben.

A bolsevikok csak két hónapja vannak hatalmon — válaszoljuk mi —, és máris óriási lépést tettünk előre a szocializmus felé. Ezt csak az nem látja, aki nem akarja látni vagy a történelmi eseményeket nem tudja összefüggésükben értékelni. Nem akarják látni, hogy néhány hét alatt csaknem alapjaikig romboltuk le a nem demokratikus intézményeket a hadseregben, a falun és a gyárakban. Márpedig más út a szocializmus felé nincs és nem is lehet, mint az, amely az ilyen romboláson visz át. Nem akarják látni, hogy néhány hét alatt a külpolitika terén, az imperialista hazugság helyébe, amely arra irányult, hogy elnyújtsa a háborút és titkos szerződésekkel leplezze a rablást meg a hódítást, a valóban demokratikus béke valóban forradalmi demokratikus politikáját állítottuk, amely máris olyan nagy gyakorlati sikerekhez vezetett, mint a fegyverszünet és forradalmunk propagandaerejének a százszorosára való növekedése. Nem akarják látni, hogy kezd megvalósulni a munkásellenőrzés és a bankoknak a nacionalizálása, márpedig éppen ezek az első lépések a szocializmus felé.

A történelmi távlatokat képtelenek felérni ésszel azok, akikre ránehezedett a kapitalizmus megszokottsága, akiket elkábított a réginek hatalmas bukása, a cárizmus

és a burzsoázia évszázados építményének összeomlásával és beszakadásával együtt járó robaj, zaj, „káosz" (látszólagos káosz), akik megrémültek attól, hogy az osztályharc a végsőkig kiéleződött és polgárháborúba csapott át, az egyetlen jogos, az egyetlen igazságos, az egyetlen szent — nem papi, hanem emberi értelemben véve szent — háborúba, amelyet az elnyomottak vívnak az elnyomók ellen az elnyomók megdöntéséért, a dolgozóknak minden elnyomás alól való felszabadításáért. Lényegében mindezeket a levert, elkábult, megrémült burzsoákat, kispolgárokat és „burzsoászolgákat", gyakran anélkül, hogy ennek tudatában lennének, az a „szocializmus bevezetésére" vonatkozó régi, ostoba, szentimentális, sekélyesen intellektuel felfogás vezérli, amelyet „hallomás" alapján alakítottak ki, felcsipegetve a szocialista tan egyes morzsáit, szajkózva ennek a tannak tudatlan és félművelt emberek által eltorzított gondolatfoszlányait, hogy aztán a szocializmus „bevezetésének" gondolatát, sőt tervét varrják a marxisták nyakába.

Tőlünk, marxistáktól, távol állnak ilyen gondolatok, tervekről már nem is beszélve. Mindig tudtuk, mondottuk, ismételgettük, hogy a szocializmust nem lehet „bevezetni", hogy a szocializmus a legfeszítettebb, legélesebb, az őrjöngésig, a kétségbeesésig kiéleződött osztályharc és polgárháború folyamán alakul ki, — hogy a kapitalizmus és a szocializmus között a „szülési fájdalmak" hosszú időszaka van, — hogy az erőszak mindig a régi társadalom bábája szokott lenni, — hogy a burzsoá és a szocialista társadalom közötti átmeneti időszaknak egy külön állam (vagyis az egy bizonyos osztállyal szemben alkalmazott szervezett erőszak külön rendszere) felel meg, nevezetesen: a proletariátus diktatúrája. Márpedig a diktatúra a féken tartott háború állapotát, a proletárhatalom ellenfelei ellen irányuló harc katonai rendszabályait feltételezi és jelenti. A Kommün a proleta-

riátus diktatúrája volt, és Marx meg Engels azt vetették a Kommün szemére, azt tartották bukása egyik okának, hogy a Kommün *nem eléggé* erélyesen használta fel fegyveres erejét a kizsákmányolók ellenállásának elnyomására.[4]

1917. december 24—27.
Lenin Összes Művei. 35. köt. 191—192. old.

A KÖZPONTI BIZOTTSÁG POLITIKAI BESZÁMOLÓJA AZ OK(b)P VII., RENDKÍVÜLI KONGRESSZUSÁN[5]

(Részlet)

A belső ellenség legyőzésének feladata a legnagyobb mértékben könnyű feladat volt, mert a tömegek megadták nekünk ennek a hatalomnak a vázát, az alapját. A szovjetek köztársasága egy csapásra megszületett. De még hátra volt két hallatlanul nehéz feladat, amelynek megoldása semmiképp sem lehetett olyan diadalmenet, amilyenben forradalmunk az első hónapokban haladt —, nem volt és nem lehetett kétségünk az iránt, hogy a szocialista forradalomra a továbbiakban rendkívül nehéz feladatok várnak.

Először, ezek a belső szervezés azon feladatai voltak, amelyeket minden szocialista forradalomnak el kell végeznie. A szocialista forradalom éppen abban különbözik a polgáritól, hogy az utóbbi esetben megvannak a kapitalista viszonyok kész formái, ellenben a szovjethatalom, a proletárhatalom, ilyen kész viszonyokat nem kap, hacsak nem számítjuk a kapitalizmus legfejlettebb formáit, amelyek lényegében csak az ipar kis felső rétegére terjedtek ki, a mezőgazdaságot pedig egészen csekély mértékben érintették. A nyilvántartás megszervezése, a legnagyobb üzemek ellenőrzése, az egész állami gazdasági gépezet átváltoztatása egyetlen hatalmas géppé, olyan gazdasági szervezetté, amely úgy működik, hogy az emberek százmillióit *egy* terv vezesse, ez az a gigászi szervezési feladat, amely vállunkra nehezedett. A mostani munkaviszonyok mellett ez a feladat sehogy sem tűrte azt a „hajrá"-megoldást, amellyel a polgár-

háború feladatait sikerült megoldanunk. Ez a megoldás már a dolog lényegénél fogva sem volt lehetséges. Míg a kalegyinistákat könnyen legyőztük és komolyabb figyelmet nem is érdemlő ellenállás közepette megteremtettük a szovjetköztársaságot, míg az események ilyen menetét az egész előző objektív fejlődés előre megszabta, úgyhogy csak az maradt hátra, hogy kimondjuk a végszót, hogy megváltoztassuk a cégtáblát és ahelyett, hogy „A szovjet mint szakmai szervezet áll fenn", azt írjuk rá: „A szovjet az államhatalom egyetlen formája" — egészen más volt a helyzet a szervezési feladatok terén. Ezen a téren óriási nehézségekbe ütköztünk. Itt mindazok számára, akik komolyan mérlegelni akarták forradalmunk feladatait, azonnal világos volt, hogy csak az önfegyelem nehéz és hosszú útján lehet leküzdeni azt a bomlást, amelyet a háború idézett elő a tőkés társadalomban, csak rendkívül nehéz, hosszadalmas és kitartó munkával tudjuk ezt a bomlást leküzdeni és azokat a bomlást fokozó elemeket legyőzni... Kispolgári országunkban a hihetetlen gazdasági bomlás viszonyai között elkerülhetetlen volt, hogy ezek az elemek nagy számban fel ne üssék fejüket, s ezek ellen az elemek ellen a harc százszorta nehezebb lesz, semmiféle gyors sikert nem ígér — ezt a harcot éppen csak megkezdtük. E harcnak még csak az elején tartunk. Ebben a harcban súlyos megpróbáltatások várnak ránk. Ebben a harcban az objektív helyzetnél fogva semmiképpen sem szorítkozhatunk olyan, zászlókat lobogtató diadalmenetre, ahogy a kalegyinisták ellen vonultunk. Mindenki, aki a forradalom előtt álló szervezési feladatokra akarná átvinni ezt a harci módszert, mint politikus, mint szocialista, mint a szocialista forradalom harcosa teljes csődbe kerülne.

1918. március 7.
Lenin Összes Művei. 36. köt. 6—7. old.

AZ OK(b)P VII., RENDKÍVÜLI KONGRESSZUSÁNAK HATÁROZATI JAVASLATA A PÁRT NEVÉNEK ÉS PROGRAMJÁNAK MEGVÁLTOZTATÁSÁRÓL

A kongresszus elhatározta, hogy pártunkat (az Oroszországi Szociáldemokrata (bolsevik) Munkáspártot) a jövőben *Oroszországi Kommunista Pártnak* nevezzük, zárójelben hozzátéve — „bolsevik".

A kongresszus határozatilag kimondja, hogy módosítani kell pártunk programját, átdolgozva az elméleti részt vagy kiegészítve azt az imperializmusnak és a nemzetközi szocialista forradalom megkezdődött korszakának jellemzésével.

Továbbá, programunk politikai részét annyiban kell módosítani, hogy minél pontosabban és alaposabban jellemezzük benne az új típusú államot, a szovjetköztársaságot mint a proletárdiktatúra formáját és mint a nemzetközi munkásforradalom azon vívmányainak folytatását, amelyeket a Párizsi Kommün kezdett el. A programnak rá kell mutatnia arra, hogy pártunk nem mond le arról, hogy a polgári parlamentarizmust is felhasználja, ha a harc menete visszavet bennünket, bizonyos időre, erre a forradalmunk által most már túlhaladott történelmi fokra. De a párt mindenképpen és minden körülmények között harcolni fog a szovjetköztársaságért mint az államnak a demokratizmus tekintetében legmagasabb rendű típusáért és mint a proletariátus diktatúrájának, a kizsákmányolók járma lerázásának és ellenállásuk elfojtásának formájáért.

Ugyanilyen szellemben és irányban kell átdolgozni programunk gazdasági részét, beleértve az agrár részt,

valamint a pedagógiai és egyéb részeket. A súlypontot a szovjethatalmunk által megkezdett gazdasági és egyéb átalakítások pontos jellemzésére kell helyezni, konkrétan ki kell fejteni azokat a legközelebbi konkrét feladatokat, amelyeket a szovjethatalom maga elé kitűz és amelyek a kisajátítók kisajátítása terén általunk már megtett gyakorlati lépésekből következnek.

A kongresszus egy különbizottságot bíz meg azzal, hogy pártunk programját a kifejtett irányelvek alapján lehetőleg haladéktalanul kidolgozza és azt mint pártunk programját megerősítse.

1918. március 8.
Lenin Összes Művei. 36. köt. 54—55. old.

A SZOVJETHATALOM SORON LEVŐ FELADATAI[6]

(Részlet)

A bolsevik pártnak — Oroszország jelenlegi kormányzó pártjának — fejlődése különösen szemléltetően mutatja, miben rejlik a jelenlegi politikai helyzet sajátszerűségét jelentő történelmi fordulat, mely azt követeli, hogy a szovjethatalom új irányt vegyen, vagyis új módon tűzze ki az új feladatokat.

A jövő minden pártjának első feladata az, hogy programjának és taktikájának helyességéről meggyőzze a nép többségét. Ez a feladat állt előtérben mind a cárizmus idején, mind pedig abban az időszakban, amikor Csernovék meg Cereteliék Kerenszkijékkel meg Kiskinékkel paktáltak. Most ezt a feladatot, melyet természetesen még korántsem oldottunk meg teljes egészében (és amelyet sohasem lehet teljesen kimeríteni), alapjában megoldottuk, mert Oroszország munkásainak és parasztjainak többsége, amint azt a legutóbbi moszkvai szovjetkongresszus kétséget kizáróan megmutatta, nyilvánvalóan a bolsevikok pártján áll.

Pártunk második feladata a politikai hatalom kivívása és a kizsákmányolók ellenállásának elfojtása volt. Ezt a feladatot sem oldottuk még meg teljesen, és ezt nem lehet figyelmen kívül hagyni, mert egyrészt a monarchisták meg a kadetok, másrészt szekértolóik és uszályhordozóik, a mensevikek meg a jobboldali eszerek továbbra is egyesülni próbálnak a szovjethatalom megdöntése céljából. De lényegében ezt a feladatot, a kizsákmányolók ellenállásának elfojtását, az 1917. október 25-től (kb.) 1918. februárig, vagyis a Bogajevszkij kapitulációjáig terjedő időszakban már megoldottuk.

Most egy harmadik feladat kerül sorra mint a legközelebbi és a jelenlegi helyzet sajátszerűségét jelentő feladat: Oroszország *kormányzásának* megszervezése. Magától értetődik, hogy ezt a feladatot 1917. október 25. után nyomban kitűztük és megoldásához is hozzáfogtunk, de mindaddig, amíg a kizsákmányolók ellenállása még nyílt polgárháború formájában nyilvánult meg, a kormányzás feladata *nem válhatott fő, központi feladattá.*

Most ilyen feladattá lett. Mi, a bolsevikok pártja, *meggyőztük* Oroszországot. *Elhódítottuk* Oroszországot — a gazdagoktól a szegények számára, a kizsákmányolóktól a dolgozók számára. Most *kormányoznunk* kell Oroszországot. És a jelenlegi helyzetnek éppen az a sajátszerűsége, éppen az a nehézsége, hogy megértsük a nép meggyőzésének és a kizsákmányolók katonai elnyomásának fő feladatáról a *kormányzás* fő feladatára való *átmenet sajátosságait.*

Először fordult elő a világtörténelemben, hogy egy szocialista pártnak sikerült nagyjából befejeznie a hatalom kivívását és a kizsákmányolók elnyomását, sikerült *eljutnia közvetlenül a kormányzás* feladatához. A szocialista forradalom e legnehezebb (és leghálásabb) feladatának méltó végrehajtóivá kell válnunk. Meg kell *gondolnunk*, hogy az eredményes kormányzáshoz azon *kívül*, hogy tudunk meggyőzni, hogy tudunk győzni a polgárháborúban, még értenünk kell a *gyakorlati szervezéshez* is. Ez a legnehezebb feladat, mert arról van szó, hogy új módon megszervezzük tíz- és tízmilliók életének legmélyebb alapjait — gazdasági alapjait. És ez a leghálásabb feladat, mert csak ennek megoldása (fő és alapvető vonásaiban való megoldása) *után* lehet majd elmondani, hogy Oroszország nemcsak szovjet köztársasággá, hanem szocialista köztársasággá is *vált.*

1918. április 13—26.
Lenin Összes Művei. 36. kot. 159—160. old.

BESZÉDEK A MOSZKVAI PÁRTBIZOTTSÁG ÜLÉSÉN A SZIMPATIZÁNSOK CSOPORTJAINAK MEGSZERVEZÉSÉRŐL[7]

Jegyzőkönyvi feljegyzés

1

Nagy hiány mutatkozik erőkben, holott a tömegekben vannak erők, olyan erők, amelyeket fel lehet használni. Jobban kell bíznunk a munkástömegekben és értenünk kell ahhoz, hogy erőt merítsünk belőlük. Ennek az a módja, hogy az ifjúság köréből és a szakszervezetekből bevonjuk a pártba a szimpatizánsokat. Még ha lesz is késés a tagdíjak befizetésében — ez semmiféle veszéllyel nem jár. Ha hatezret a frontra küldünk és helyettük tizenkétezer újat vonunk be — nem lesz nagy a veszély. Az erkölcsi befolyást fel kell használnunk pártunk növelésére.

Gyűléseinken igen kevés új erő szólal fel, pedig ez igen kívánatos volna, mivel beszédeikben friss hangok csendülnének meg. Az új erők kipróbálását valahogyan meg kell szervezni. A fiatalokat a munkásság soraiból kell kiválasztani, úgy, hogy a munkástömegek ellenőrzést gyakorolhassanak. Maga az élet követeli, hogy igen sok párttag menjen a frontra, mielőtt még a japánok és az amerikaiak megvetnék a lábukat Szibériában. A régiek helyébe új erőket — fiatalokat — kell állítani.

A párttagoknak fokozott agitációt kell kifejteniük a munkások között. Nem szabad irodai munkán hagyni elvtársakat, ha csak valamit is tudnak tenni.

Ki kell szélesíteni befolyásunkat a munkástömegek körében. Azt tapasztaljuk, hogy a sejtek igen kevéssé kezdeményezőek, fellépéseik ott helyben igen hasznosak volnának, mert hatással lennének a pártonkívüliekre. Figyelmet kell majd fordítani a klubokra, a tömegből pártmunkásokat kell kiemelni.

Nem szabad olyan embereket kiválasztani, akik pozíció kedvéért jönnek, ezeket ki kell űzni a pártból.

1918. augusztus 16.
Lenin Összes Művei. 37. köt. 43—44. old.

Túlságosan sok helyet szentelnek a régi témákhoz kapcsolódó politikai agitációnak — a politikai fecsegésnek. Aránytalanul kevés helyet szentelnek az új élet építésének — az erre vonatkozó tények tömegének.

Miért ne lehetne 200—400 sor helyett 10—20 sorban beszélni olyan egyszerű, közismert, világos jelenségekről — amelyeket a tömegek már eléggé tisztán látnak —, mint a mensevikeknek, a burzsoázia lakájainak aljas árulása, mint a tőke megszentelt jogainak helyreállítását célzó angol—japán betörés, mint az, hogy az amerikai milliárdosok fenik a fogukat Németországra stb., stb.? Kell erről beszélni, meg kell említeni minden új tényt ezen a téren, de nem cikkeket kell írni, nem értekezéseket kell ismételgetni, hanem néhány sorban, „távirati stílusban" kell megbélyegezni a régi, már ismert, már megfelelően értékelt politika új megnyilvánulásait.

A burzsoá sajtó „a régi jó burzsoá időkben" nem érintette a „szentek szentjét" — a magángyárak, a magángazdaságok belső helyzetét. Ez a szokás megfelelt a burzsoázia érdekeinek. Ezzel a szokással radikálisan szakítanunk kell. Még *nem* szakítottunk vele. Az újságok jellege még *nem* változott meg nálunk úgy, ahogy meg kellene változnia egy olyan társadalomban, amely a kapitalizmusból a szocializmus felé halad.

Kevesebb politikát. A politika teljesen „tisztázott", és két tábor — a felkelt proletariátus és egy maroknyi rabszolgatartó tőkés (és bandáik, beleértve a mensevikeket stb.) — harcára vezethető vissza. Erről a politikáról, ismétlem, egészen röviden lehet és egészen röviden is kell beszélni.

Több közgazdaságtant. De nem „általános" elmefuttatások, tudós szemlék, intellektuel tervek és hasonló

zagyvalék — sajnos, túlságosan gyakran igenis zagyvalék — értelmében vett közgazdaságtant. Olyan közgazdasági munkákra van szükségünk, amelyek összegyűjtik, *gondosan felülvizsgálják* és tanulmányozzák az új élet valóságos építésének tényeit. Vannak-e *a valóságban* eredményei a nagy gyáraknak, a földművelő kommunáknak, a szegényparaszt-bizottságoknak, a helyi népgazdasági tanácsoknak az új gazdaság építésében? Milyen eredményeik vannak? Megbizonyosodtunk-e arról, hogy tényleg léteznek ezek az eredmények? Nincs-e itt lódítás, hetvenkedés, intellektuel ígérgetés („rendbejönnek a dolgok", „a tervet már összeállítottuk",... és hasonló sarlatán frázisok, amelyekben „mi" olyan nagy mesterek vagyunk)? Hogyan érték el az eredményeket? Hogyan lehet általánosabbá tenni őket?

Hol a szégyentáblája a lemaradt gyáraknak, amelyek a nacionalizálás után a lezüllés, széthullás, szenny, garázdaság, naplopás példaképei maradtak? Sehol. Pedig ilyen gyárak *vannak*. Nem tudjuk kötelességünket teljesíteni, ha nem viselünk *háborút* a „kapitalizmus hagyományainak" ezen „őrzői" ellen. Nem kommunisták, hanem szatócsok vagyunk mindaddig, amíg szó nélkül tűrjük az ilyen gyárakat. Nem tudunk olyan osztályharcot folytatni az újságokban, amilyet a burzsoázia folytatott. Emlékezzenek csak vissza, milyen remekül *üldözte* a sajtóban a *maga* osztályellenségeit, hogyan gúnyolta, gyalázta, hogyan igyekezett tönkretenni őket. És mi? Hát nem abban áll-e a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet korszakában az osztályharc, hogy megvédjük a munkás*osztály* érdekeit a munkásoknak azokkal a csapataival, csoportjaival, rétegeivel szemben, amelyek makacsul ragaszkodnak a kapitalizmus hagyományaihoz (szokásaihoz) és továbbra is a régi szemmel nézik a szovjet államot: minél kevesebb és minél rosszabb munkát adni „neki", — minél több pénzt

kipréselni „belőle". Talán kevés az ilyen gazember akár a szovjet nyomdák szedői vagy pedig a Szormovo-gyári, Putyilov-gyári munkások stb. között is? Hányat csíptünk el, hányat lepleztünk le, hányat pellengéreztünk ki közülük?

A sajtó erről hallgat. Ha pedig ír róla, sablonosan, bürokratikusan, nem *forradalmi* sajtó módjára ír, nem mint azon osztály *diktatúrájának* szerve, amely tetteivel bizonyítja be, hogy a kapitalisták és a kapitalista szokásokat őrző naplopók ellenállását vaskézzel fogja letörni.

Ugyanígy vagyunk a háborúval is. Üldözzük-e a gyáva hadvezéreket és az álomszuszékokat? Megszégyenítettük-e egész Oroszország előtt a hasznavehetetlen ezredeket? Elég nagy számban „csíptünk-e el" olyan jómadarakat, akiket hasznavehetetlenség, hanyagság, pontatlanság stb. miatt ország-világ láttára kellene eltávolítani a hadseregből? Nálunk nem folyik aktív, kíméletlen, valóban forradalmi *háború* a baj *konkrét* hordozói ellen. Nem eléggé neveljük a *tömegeket* az élet minden területéről vett élő, konkrét példák és mintaképek alapján, pedig a kapitalizmusból a kommunizmusba való átmenet idején ez a sajtó legfőbb feladata. Kevés figyelmet fordítanak nálunk a gyár, a falu, az ezredek életének arra a *hétköznapi* oldalára, ahol leginkább épül az új, ahol a lehető legtöbb figyelemre, nyilvánosságra, társadalmi bírálatra van szükség, arra van szükség, hogy a rosszat üldözzük és a jó követésére buzdítsunk.

Kevesebb politikai fecsegést. Kevesebb intellektuel okoskodást. Közelebb az élethez. Több figyelmet annak, hogy a munkás- és paraszttömegek *valóban* valami *újat* építenek mindennapi munkájuk során. Jobban *ellenőrizni*, mennyire *kommunista* ez az új.

1918. szeptember 20.
Lenin Összes Művei. 37. köt. 84—86. old.

BESZÉD A MOSZKVAI KÖZPONTI MUNKÁSSZÖVETKEZET MEGHATALMAZOTTAINAK GYŰLÉSÉN[8]

(Részlet)

A kommunisták még ez év áprilisában megmutatták, hogy nem idegenkednek attól, hogy együtt dolgozzanak a szövetkezetiekkel. A kommunistáknak az a feladatuk, hogy a városi proletariátusra támaszkodva igyekezzenek felhasználni mindazokat, akik a munkába bekapcsolhatók, mindazokat, akik azelőtt szocialista jelszavakat hangoztattak ugyan, de nem volt elég bátorságuk, hogy e jelszavakért a győzelemig vagy vereségig küzdjenek. Marx azt mondotta, hogy a proletariátusnak ki kell sajátítania a tőkéseket, és értenie kell ahhoz, hogy a kispolgári csoportokat felhasználja. És mi azt mondottuk, hogy a tőkésektől el kell venni mindent, a kulákokat pedig csak sarokba kell szorítani és a gabonamonopólium ellenőrzése alá kell helyezni. Megegyezésre kell jutnunk a középparasztsággal, ellenőrzésünk alá kell vonnunk oly módon, hogy ténylegesen mégis a szocializmus eszményeit valósítjuk meg.

Nyíltan meg kell mondanunk, hogy a munkások és a szegényparasztok minden erejükkel azon lesznek, hogy ténylegesen megvalósítsák a szocializmus eszményeit, és ha valaki nem akar velünk tartani ezek felé az eszmények felé, nélküle is tovább megyünk. De fel kell használnunk mindenkit, aki valóban segítségünkre tud lenni ebben a rendkívül nehéz harcban.

1918. november 26.
Lenin Összes Művei. 37. köt. 192—193. old.

A SZAKSZERVEZETEK FELADATAIRÓL[9]

I

Tomszkij, Radusz-Zenykovics és Nogin tézisei közül mindegyik az illető „szakmának", vagyis a szakszervezetek, a népbiztosságok, illetve a biztosító pénztárral rendelkező szövetkezetek vezetőjének álláspontját fejezi ki.

Ezért a tézisek minden csoportjának az a hibája, hogy egyoldalúan kiemeli a probléma egyik vonatkozását és elhomályosítja, elkendőzi az alapvető elvi kérdéseket.

Ahhoz, hogy a mai szakszervezeti mozgalomnak és a szovjethatalomhoz való viszonyának az elvi kérdéseit helyesen vessük fel, elsősorban arra van szükség, hogy helyesen vegyük számba a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet *mostani, adott* szakaszának sajátosságait.

A kérdésnek ezt az alapvető oldalát a három szervező közül egyik sem emelte ki vagy nem emelte ki eléggé.

II

A mai helyzet fő sajátossága a szóban forgó kérdéseket illetően a következő:

A szovjethatalom mint a proletariátus diktatúrája győzött mind a város proletártömegei, mind a falu szegényparasztsága körében, de még korántsem fogta át kommunista propagandával és szilárd szervezettel sem valamennyi szakmát, sem a félproletárok egész tömegét.

Ezért van ma különös, rendkívüli jelentősége annak, hogy fokozott propaganda- és szervező munkát végez-

zünk, egyrészt abból a célból, hogy kiterjesszük befolyásunkat a munkások és alkalmazottak *legkevésbé szovjet* (vagyis a szovjet platform teljes elismerésétől legtávolabb álló) rétegeire, hogy ezeket a rétegeket alávessük a proletariátus közös mozgalmának, — másrészt pedig abból a célból, hogy eszmeileg felrázzuk és felemeljük, szervezetileg tömörítsük a proletariátus és a félproletariátus legkevésbé fejlett rétegeit és elemeit, az olyanokat, mint például a segédmunkások, továbbá a városi cselédség, a falusi félproletariátus stb.

Továbbá, a mai helyzet második alapvető sajátossága az, hogy a szocialista társadalom építése nálunk már megindult, vagyis nemcsak mint feladat és legközelebbi gyakorlati cél tisztázódott, hanem megteremtette a szocialista építés számos rendkívül fontos szervét is (például a népgazdasági tanácsokat), kialakította a tömegszervezetekkel (szakszervezetekkel, szövetkezetekkel) való kölcsönös viszony bizonyos gyakorlatát, bizonyos gyakorlati tapasztalatokra tett szert. Ugyanakkor azonban az építés még korántsem fejeződött be, még korántsem ért véget, még igen sok a fogyatékosság, a leglényegesebb még nincsen biztosítva (például a gabona helyes begyűjtése és elosztása, a fűtőanyag kitermelése és elosztása), a dolgozók nagy tömegei még korántsem vesznek részt elég nagy mértékben ebben az építőmunkában.

III

Ebből a helyzetből kiindulva a szakszervezetek feladatai ma a következők:

Szó sem lehet a szakszervezetek bármiféle „semlegességéről". A semlegesség bármilyen propagálása nem egyéb, mint az ellenforradalmiság képmutató takargatása vagy az öntudat teljes hiányának megnyilvánulása.

A szakszervezeti mozgalom magvában most eléggé erősek vagyunk ahhoz, hogy befolyásunkat és az általános proletár fegyelmet kiterjeszthessük, mind az elmaradt vagy passzív, nem kommunista szakszervezeti elemekre, mind a dolgozóknak azokra a rétegeire, amelyek bizonyos tekintetben még kispolgáriak maradtak.

Ezért a fő feladat most nem az, hogy megtörjük egy erős ellenség ellenállását, mert ilyen ellenség Szovjet-Oroszországban a proletár és félproletár tömegek között most már nincs, hanem az, hogy kitartó, állhatatos, nagyobb arányú felvilágosító és szervező munkával leküzdjük a proletariátus és a félproletariátus bizonyos kispolgári rétegeinek előítéleteit, hogy szakadatlanul szélesítsük a szovjethatalom még nem eléggé széles bázisát (azaz növeljük az állam igazgatásában közvetlenül részt vevő munkások és szegényparasztok számát), hogy a dolgozók elmaradt rétegeit felvilágosítsuk (nem csupán könyvek, felolvasások, újságok, hanem az irányításban való gyakorlati részvétel útján), hogy *új szervezeti formákat* találjunk mind általában a szakszervezeti mozgalom ez új feladatainak megoldásához, mind pedig ahhoz, hogy a félproletariátus hasonlíthatatlanul nagyobb tömegeit, például a szegényparasztságot bevonjuk a munkába.

Például, *egytől egyig* be kell vonni a szakszervezeti tagokat az államigazgatás munkájába — a biztosi intézmény útján, a repülő ellenőrző csoportokban való részvétel útján stb., stb. A háztartási alkalmazottakat be kell vonni először a szövetkezeti munkába, a lakosság élelmiszerellátásába, az árutermelés ellenőrzésébe stb., azután pedig felelősségteljesebb és kevésbé „szűk körű" munkába, de természetesen gondoskodva a kellő fokozatosságról.

A „szakembereket" a munkásokkal együtt kell be-

vonni az állami munkába, a szakemberek fölött pedig felügyeletet kell gyakorolni.

Az átmeneti formák figyelembevétele új szervezeti kereteket tesz szükségessé. Például, a szegényparasztbizottságoknak falun óriási szerepük van. Fennáll az a veszély, hogy a szovjetekkel való egybeolvadásuk imitt-amott arra vezet, hogy a félproletariátus *tömegei* egy állandó szervezeten *kívül* maradnak. Nem szabad a falusi szegénység megszervezésének feladatát azzal az ürüggyel elhárítanunk, hogy ezek nem bérmunkások. Egyre újabb formákat lehet és kell keresni, keresni és keresni, akár például úgy, hogy megteremtjük a szegényparasztok szervezeteit (akár ugyanolyanokat, mint a szegényparaszt-bizottságok) mint a *legszegényebbek* szervezeteit, azokéit, akik (α) nincsenek érdekelve a gabonaspekulációban és a magas gabonaárakban, (β) arra törekszenek, hogy általános érvényű intézkedésekkel javítsanak életükön, (γ) a föld társas megmunkálásának fokozására törekszenek, (δ) keresik az állandó szövetséget a városi munkásokkal stb.

A falusi szegénységnek ez a szervezete az Összoroszországi Szakszervezeti Tanács *külön osztálya* lehetne, hogy ne nyomhassa el a teljesen proletár elemeket. A formát lehet módosítani és olyan formát kell találni, amely megfelel a gyakorlatnak, amely megfelel annak az új feladatnak, hogy átfogjuk az új, átmeneti társadalmi típusokat (a falusi szegénység nem proletariátus, sőt most még csak nem is félproletariátus, hanem *olyan réteg, amely* a legközelebb áll a félproletariátushoz, amennyiben a kapitalizmus még nem halt meg, és ugyanakkor *olyan réteg, amely* leginkább rokonszenvez a szocializmusra való áttéréssel)...

1918. december—1919. január
Lenin Összes Művei. 37. köt. 381—384. old.

ELŐADÓI BESZÉD A SZAKSZERVEZETEK II. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN[10]

(Részlet)

A munkást soha nem választotta el kínai fal a régi társadalomtól. A tőkés társadalom hagyományos gondolkozásmódjából sok minden megmaradt nála is. A munkások építik az új társadalmat, de még nem alakultak át olyan emberekké, akik megtisztultak a régi világ szennyétől, hanem térdig benn állnak még ebben a szennyben. Egyelőre csak álmodozhatunk arról, hogy ettől a szennytől megtisztuljunk. A legnagyobb utópia volna arra gondolni, hogy ezt azonnal meg lehet tenni. Ez olyan utópia volna, amely a gyakorlatban a szocializmus birodalmát a mennyországba helyezné át.

Nem, mi nem így fogunk hozzá a szocializmus építéséhez. Úgy fogunk hozzá, hogy a tőkés társadalom talaján állunk, hogy harcolunk mindazok ellen a gyengeségek és fogyatékosságok ellen, amelyek a dolgozóknál is megvannak, amelyek a proletariátust visszafelé húzzák. Ebben a harcban sok az elkülönülésre késztető régi kistulajdonosi szokás és erkölcs, s érvényesül még a régi jelszó: „ki-ki magáért, isten mindnyájunkért". Túlságosan is sok maradt meg ebből minden szakszervezetben, minden gyárban, amely minduntalan csak magára gondolt, úgy okoskodva, hogy a többiről gondoskodjon a jóisten meg a vezetőség. Ezt láttuk, saját bőrünkön tapasztaltuk, ez nekünk annyi hibába, annyi súlyos hibába került, hogy ezt a tapasztalatot most figyelembe vesszük és azt mondjuk az elvtársaknak: óva intünk

benneteket minden önkényes cselekedettől ezen a téren. És azt mondjuk: ez nem a szocializmus építése lesz, ez csak azt jelenti majd, hogy mindannyian behódolunk a kapitalizmus gyengeségeinek.

Mi most megtanultunk számolni a ránk váró feladat minden nehézségével. Javában dolgozunk a szocializmus építésén és e központi feladat szempontjából ellene vagyunk minden önhatalmú cselekedetnek ezen a téren. Ezektől az önhatalmú cselekedetektől óva intenünk kell az öntudatos munkásokat. Meg kell mondanunk: most, egy csapásra nem olvaszthatjuk egybe a szakszervezeteket az államhatalmi szervekkel. Ez hiba volna. Nem ez a feladat.

Most tudjuk, hogy a proletariátus néhány ezer, talán néhány tízezer proletárt emelt ki az állam kormányzásának munkájára. Tudjuk, hogy az új osztálynak — a proletariátusnak — most már vannak képviselői az államigazgatás minden ágában, a szocializált vagy szocializálás alatt álló vállalatok minden részlegében és a gazdasági élet minden területén. A proletariátus tudja ezt. Gyakorlatilag fogott hozzá a dologhoz és most látja, hogy tovább kell haladnia ugyanezen az úton, hogy sok mindent meg kell még tenni, mielőtt elmondhatnánk: a dolgozók szakszervezetei véglegesen egybeolvadtak az egész államapparátussal. Ez akkor lesz majd, amikor a munkások végleg kezükbe veszik azokat a szerveket, amelyek segítségével az egyik osztály erőszakot alkalmaz a másikkal szemben. Tudjuk, hogy erre is sor kerül.

Most az elvtársak figyelmét teljesen a legközelebbi gyakorlati munkára akarjuk irányítani. Egyre inkább fokozni kell maguknak a dolgozóknak részvételét a gazdaság irányításában és az új termelés szervezésében. Ha ezt a feladatot nem oldjuk meg, ha nem alakítjuk át a szakszervezeteket olyan szervekké, amelyek a mainál

tízszerte nagyobb tömegeket nevelnek arra, hogy közvetlenül részt vegyenek majd az állam vezetésében, akkor a kommunizmus építését nem tudjuk befejezni. Ezt világosan látjuk. Ezt leszögezi határozati javaslatunk, és erre az utóbbi kérdésre szeretném leginkább felhívni a figyelmüket.

Azzal a hatalmas forradalmi átalakulással, amely a történelemben bekövetkezett, amikor a proletariátus kezébe vette az államhatalmat, a szakszervezetek tevékenységében éles fordulat állott be. A szakszervezetek lesznek az új társadalom legfőbb építői, mert ennek a társadalomnak az építői csakis a sokmilliós tömegek lehetnek. Ahogy a hűbériség idején néhány százan vettek részt az állam építésében, ahogy a kapitalizmus idején néhány ezren vagy tízezren építették az államot, úgy most a szocialista forradalmi átalakulás csak akkor mehet végbe, ha tízmilliók vesznek részt aktívan, közvetlenül, gyakorlati módon az állam irányításában. Ebben az irányban haladunk, de ezt még nem értük el.

A szakszervezeteknek tudniuk kell, hogy azok mellett a feladatok mellett, amelyek részint most merülnek fel, részint pedig elestek, amelyek — ha meg is kellene őket oldani — mindenképpen kis jelentőségűek maradnak, — tudniuk kell, hogy ezek mellett a nyilvántartással, a szabályozással, a szervezetek egyesítésével kapcsolatos feladatok mellett egy sokkal nagyobb és komolyabb feladat merül fel: meg kell tanítani a tömegeket a kormányzásra, nem könyvből, nem előadásokkal, nem gyűlésekkel, hanem tapasztalatok útján, úgy, hogy a különböző posztokon egyre többen, egyre újabb és újabb munkásrétegek foglalják el annak az élenjáró rétegnek a helyét, amelyet a proletariátus a maga soraiból választott ki és megbízott a vezetéssel, szervezéssel, hogy ennek az új rétegnek a helyébe tíz ugyanolyan réteg lépjen. Ez végtelenül nagy és nehéz feladatnak látszik. De

ha meggondoljuk, hogy a forradalom tapasztalatai milyen gyorsan tették lehetővé az Október óta felmerült mérhetetlen nagy feladatok teljesítését, hogyan kezdtek a tudásra törekedni a dolgozóknak azok a rétegei, amelyek számára ezek az ismeretek valaha elérhetetlenek és szükségtelenek voltak, — ha ezt meggondoljuk, nem fogjuk többé mérhetetlenül nagynak látni ezt a feladatot.

Azt fogjuk látni, hogy meg tudjuk oldani ezt a feladatot, a dolgozók hasonlíthatatlanul nagyobb tömegeit tudjuk megtanítani az olyan dologra, mint az állam kormányzása és az ipar irányítása, hogy ki tudjuk fejleszteni a gyakorlati munkát, ki tudjuk irtani azt, ami évtizedek és évszázadok folyamán gyökeret vert a munkástömegekben: azt a káros előítéletet, hogy az állam kormányzása a kiváltságosok dolga, hogy ez külön művészet. Ez nem igaz. Hibákat elkerülhetetlenül el fogunk követni, de most minden hibából nem a diákok kis csoportjai fognak tanulni, akik elméletben tanulják az államigazgatást valamelyik tanfolyamon, hanem a dolgozók milliói, akik saját bőrükön fogják tapasztalni minden egyes hiba következményeit, maguk fogják látni, hogy a termékek nyilvántartásának és elosztásának, a munkatermelékenység emelésének halaszthatatlan feladata vár rájuk, és akik a gyakorlatban látják, hogy a hatalom az ő kezükben van, hogy senki sem segít rajtuk, ha maguk nem segítenek magukon, — ez az új gondolkozásmód, amely a munkásosztályban kialakul, ez az az óriási történelmi fontosságú új feladat, amely a proletariátusra vár, amelynek leginkább be kell hatolnia a szakszervezeteknek és a szakszervezeti mozgalom vezetőinek tudatába. A szakszervezetek nemcsak szakmai szervezetek. Most annyiban szakmai szervezetek, amennyiben a régi kapitalizmussal összefüggő egyedül lehetséges keretek között egyesültek és a legtöbb dolgozót egye-

sítik. Feladatuk pedig az, hogy a dolgozóknak ezeket a millióit és tízmillióit az egyik tevékenységtől, az egyszerűbbtől, a magasabb felé vigyék, hogy fáradhatatlanul újabb rétegeket emeljenek ki a dolgozók tartalékából, fáradhatatlanul előbbre vigyék őket a legnehezebb feladatok felé, s ily módon egyre nagyobb és nagyobb tömegeket neveljenek az állam kormányzására, hogy egybeforrjanak a proletariátus harcával, a proletariátuséval, amely kezébe ragadta és most az egész világ előtt kezében tartja a diktatúrát, és világszerte nap mint nap az ipari munkások és a szocialisták egyre újabb olyan osztagait gyűjti lobogója alá, amelyek tegnap még tűrték a szociálárulók és szociálhonvédők vezetését, és amelyek ma egyre nagyobb számban gyűlnek a kommunizmus és a Kommunista Internacionálé zászlaja alá.

Emeljük magasra ezt a lobogót, és ugyanakkor növeljük szakadatlanul a szocializmus építőinek táborát, ne feledjük, hogy a szakszervezeteknek az új élet építőinek kell lenniük, hogy újabb milliókat és tízmilliókat kell nevelniük, akik saját tapasztalataikon tanulják meg az állam kormányzását és az ipar irányítását —, csak ez lehet a biztos záloga annak, hogy a szocializmus ügye teljes győzelmet arat és kizárja a visszafordulás minden lehetőségét.

1919. január 20.
Lenin Összes Művei. 37. köt. 423—427. old.

AZ OKP PROGRAMTERVEZETÉNEK FOGALMAZVÁNYA[11]

(Részlet)

A PROLETÁRDIKTATÚRA FŐ FELADATAI OROSZORSZÁGBAN

A proletárdiktatúra fő feladatai Oroszországban ez idő szerint abban állnak, hogy vigye végig, tetőzze be a földbirtokosok és a burzsoázia már megkezdett kisajátítását, valamennyi gyár, vasút, bank, a kereskedelmi flotta és egyéb termelési és forgalmi eszközök átadását a Szovjet Köztársaság tulajdonába;

használja fel a városi munkásoknak és a szegényparasztoknak a szövetségét, amely már megszüntette a föld-magántulajdont, és a kisüzemi paraszti gazdaságról a szocializmusra való átmenetnek arról a formájáról hozott törvényt, amelyet a proletárok oldalára állt parasztság mai ideológusai a föld szocializálásának neveztek el, használja fel arra, hogy fokozatosan, de biztosan áttérjünk a föld társas megművelésére és a nagyüzemi szocialista földművelésre;

szilárdítsa meg és fejlessze tovább a szovjetek föderatív köztársaságát mint a demokráciának a burzsoá parlamentarizmusnál mérhetetlenül magasabb és progresszívabb formáját és mint az államnak egyetlen olyan típusát, amely az 1871-es Párizsi Kommün tapasztalatai alapján, valamint az 1905-ös és az 1917—1918-as orosz forradalmak tapasztalatai alapján megfelel a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet időszakának, vagyis a proletárdiktatúra időszakának;

minden tekintetben és minden rendelkezésére álló eszközzel használja fel a szocialista világforradalomnak

Oroszországban meggyújtott fáklyáját arra, hogy megbénítva az imperialista burzsoá államoknak az Oroszország belügyeibe való beavatkozásra vagy a szocialista Szovjet Köztársaság elleni közvetlen harc és háború céljából való egyesülésre tett kísérleteit, átvigye a forradalmat a fejlettebb országokba és általában valamenynyi országba;

a fokozatos, de következetes rendszabályok egész sorával számolja fel teljesen a magánkereskedelmet olyanformán, hogy megszervezi a termelő és fogyasztási kommunák közötti helyes és tervszerű termékcserét abban az egységes gazdasági egészben, amellyé a szovjet köztársaságnak válnia kell.

Az Oroszországi Kommunista Párt, amikor konkrétabban fejti ki a szovjethatalom általános feladatait, jelenleg a következőképpen határozza meg ezeket a feladatokat:

politikai téren

Mielőtt a proletariátus meghódította volna a politikai hatalmat, a burzsoá demokrácia és különösen a parlamentarizmus felhasználása (feltétlenül) szükséges volt a munkástömegek politikai nevelése és megszervezése céljából, most viszont, miután a proletariátus meghódította a politikai hatalmat, a demokratizmus magasabb rendű típusa mellett, amely a szovjet köztársaságban megvalósul, minden visszafelé, a burzsoá parlamentarizmus és a burzsoá demokrácia felé tett lépés feltétlenül a kizsákmányolók, a földbirtokosok és a tőkések érdekeinek reakciós jellegű kiszolgálása volna. Az állítólag az egész népre, az egész nemzetre kiterjedő, általános, osztály fölötti, valójában azonban burzsoá demokrácia jelszavai csak a kizsákmányolók érdekeit szolgálják, s amíg megmarad a föld és más termelési eszközök magántulaj-

dona, a legdemokratikusabb köztársaság is elkerülhetetlenül a burzsoázia diktatúrája, gépezet arra, hogy maroknyi tőkés az óriási többséget alkotó dolgozókat elnyomja.

A szovjetköztársaságra — az állam teljes megszűnéséhez vezető új, átmeneti államtípusra — a következő feladat hárul:

1) létrehozni és kifejleszteni éppen a kapitalizmus által elnyomott osztályok, a proletariátus meg a félproletariátus, minden irányú és a tömegeket átfogó szervezettségét. A polgári demokratikus köztársaság a legjobb esetben abban az értelemben engedélyezte a kizsákmányolt tömegek szervezkedését, hogy szabadnak nyilvánította, de a valóságban mindig számtalan tényleges akadályt gördített szervezkedésük útjába, és ezek az akadályok szükségképpen összefüggtek a termelési eszközök magántulajdonával. A szovjethatalom, a történelemben először, nemcsak hogy minden téren megkönnyíti a kapitalizmus által elnyomott tömegek szervezkedését, hanem ugyanakkor szervezetüket az egész államapparátus állandó és nélkülözhetetlen alapjává teszi az egész vonalon, mind a helyi, mind pedig a központi apparátust illetően. Csakis ily módon valósul meg ténylegesen a demokratizmus a lakosság többsége számára, vagyis a nép óriási többségének, nevezetesen a dolgozóknak tényleges részvétele az állam igazgatásában, az olyan állapot helyett, amikor az államot ténylegesen és főképpen a burzsoá osztályok képviselői igazgatják, ahogy az a legdemokratikusabb polgári köztársaságokban történik.

2) A szovjet államszervezet bizonyos tényleges előnyben részesíti a dolgozó tömegeknek éppen azon részét, amelyet a szocializmust megelőző egész tőkés fejlődés a legjobban összpontosított, egyesített, felvilágosított és megedzett a harcban, nevezetesen a városi ipari pro-

letariátust. Ezt az előnyt következetesen és rendszeresen ki kell használni abból a célból, hogy azoknak a korlátolt üzemi és korlátolt szakmai érdekeknek ellensúlyozására, amelyeket a kapitalizmus hozott létre a munkások között azáltal, hogy egymással versengő csoportokra osztotta őket, szorosabban egyesítsük az élenjáró munkásokkal a falusi proletárok és félproletárok legelmaradottabb és legszétforgácsoltabb tömegeit, kiragadjuk őket a falusi kulákság és a falusi burzsoázia befolyása alól és a kommunista építésre szervezzük és neveljük őket.

3) A polgári demokrácia, bár ünnepélyesen proklamálta minden állampolgár egyenlőségét, valójában álnok módon a kizsákmányoló kapitalisták uralmát takargatta, a tömegeket azzal a gondolattal áltatta, hogy kizsákmányoló és kizsákmányolt ténylegesen egyenlő lehet. A szovjet államszervezet szétzúzza ezt a csalást és ezt a képmutatást úgy, hogy megvalósítja az igazi demokratizmust, azaz valamennyi dolgozó igazi egyenlőségét, és a kizsákmányolókat kizárja a társadalom teljes jogú tagjainak sorából. Az egész világtörténelem tapasztalata, az elnyomott osztályok valamennyi felkelése az elnyomók ellen azt tanítja, hogy a kizsákmányolók elkeseredett és hosszas ellenállása az előjogaik megtartásáért vívott harcban elkerülhetetlen. A szovjet államszervezet úgy van felépítve, hogy alkalmas ennek az ellenállásnak az elfojtására, amely nélkül szó sem lehet győzelmes kommunista forradalomról.

4) Szovjet típusú állam fennállása esetén a dolgozó tömegek közvetlenebb befolyása az állam rendszerére és igazgatására, vagyis a demokratizmus magasabb formája továbbá azzal érhető el, hogy először, a választások módja és a gyakoribb választások lehetősége, valamint az újjáválasztások és a képviselővisszahívások feltételei sokkal könnyebbek és hozzáférhetőbbek a városi és a fa-

lusi munkások számára, mint a burzsoá demokrácia legjobb formái mellett.

5) Másodszor azzal, hogy a választói alapegység és az egész államépítés alapsejtje a szovjethatalomban nem a területi beosztásnak megfelelő kerület, hanem a gazdasági, a termelési egység (az üzem, a gyár). Az államapparátusnak ez a szorosabb kapcsolata az élenjáró proletároknak a kapitalizmus által egyesített tömegeivel, amellett hogy a demokratizmus magasabb formáját hozza létre, mélyreható szocialista átalakítások megvalósítására is lehetőséget nyújt.

6) A szovjet szervezet lehetővé tette, hogy a munkások és a parasztok olyan fegyveres erejét hozzák létre, amelyet sokkal szorosabb kapcsok fűznek egybe a dolgozó és kizsákmányolt tömegekkel, mint azelőtt. Enélkül lehetetlen volna megvalósítani a szocializmus győzelmének egyik alapfeltételét, nevezetesen: a munkások felfegyverzését és a burzsoázia lefegyverzését.

7) A szovjet szervezet hasonlíthatatlanul jobban és nagyobb arányokban fejlesztette ki a burzsoá demokratizmusnak azt az oldalát, amely a középkori viszonyokhoz képest nagy történelmi haladás: a lakosság részvételét a köztisztviselők választásában. A dolgozó tömegek soha, a legdemokratikusabb burzsoá államok egyikében sem gyakorolták a burzsoázia által számukra formailag biztosított, de ténylegesen körülnyirbált választói jogot még csak megközelítően sem olyan nagy mértékben, olyan gyakran, olyan általánosan, olyan könnyen és egyszerűen, mint a szovjethatalom alatt. Ugyanakkor azonban a szovjet szervezet megszüntette a burzsoá demokratizmusnak azokat a negatív oldalait, amelyek megszüntetéséhez már a Párizsi Kommün hozzákezdett s amelyek szűk mivoltára, korlátozottságára a marxizmus régen rámutatott, nevezetesen a törvényhozó és a végrehajtó hatalom különválasztásán alapuló parla-

mentarizmust. A szovjetek e két hatalom egybeolvasztásával közelebb viszik az államhatalmat a dolgozó tömegekhez és eltávolítják a válaszfalat, a polgári parlamentet, amely a parlamenti üzletemberek pénzügyi és tőzsdemanipulációit fedező és a burzsoá közigazgatási apparátus sérthetetlenségét biztosító képmutató ígéretekkel becsapta a tömegeket.

8) Csakis az állam szovjetszervezete tette lehetővé, hogy a proletárforradalom egy csapásra összetörje és alapjáig lerombolja a régi, burzsoá államgépezetet, márpedig enélkül a szocialista építéshez még csak hozzá se lehetett volna fogni. Oroszországban ez idő szerint már teljesen le vannak rombolva a bürokratizmus erődjei, amely mindenütt és mindig — a monarchiában és a legdemokratikusabb burzsoá köztársaságban egyaránt — a földbirtokosok és tőkések érdekeivel kapcsolta össze az államhatalmat. De a bürokratizmus elleni harc nálunk korántsem ért véget. A bürokrácia megkísérli visszaszerezni elvesztett állásainak egy részét, kihasználja egyrészt azt, hogy a lakosság tömegeinek kulturális színvonala nem elég magas, másrészt azt, hogy a városi munkások legfejlettebb rétege a katonai munka terén rendkívüli, csaknem emberfeletti erőfeszítést kénytelen kifejteni. Ezért a harc folytatása a bürokratizmus ellen, a további szocialista építés sikere érdekében, feltétlenül és égetően szükséges.

9) Az ebben az irányban kifejtett munkának, amely elválaszthatatlan kapcsolatban van a szovjethatalom fő történelmi feladatának, nevezetesen az állam teljes megszűnésére való áttérésnek a megvalósításával, először is abban kell állnia, hogy a szovjet minden tagja okvetlenül végezzen bizonyos államigazgatási munkát, másodszor abban, hogy ezek a munkák sorban váltakozzanak, átfogják az államigazgatással összefüggő ügyek egész körét, az államigazgatás valamennyi ágát, harmadszor

pedig abban, hogy egy sor fokozatos és körültekintően megválasztott, de következetesen végrehajtott rendszabállyal az egész dolgozó lakosságot egy szálig bevonják az államigazgatásban való önálló részvételbe.

10) A különbség egyrészt a polgári demokrácia és a parlamentarizmus, másrészt a szovjet- vagy proletárdemokrácia között nagyjában és egészében abban foglalható össze, hogy az előbbi a súlypontot a mindenféle szabadságjogok ünnepélyes és hangzatos kinyilatkoztatására helyezte, de ténylegesen éppen a lakosság többségének, a munkásoknak és parasztoknak nem engedte meg, hogy csak valamelyest is elegendő mértékben éljenek ezekkel a szabadságjogokkal. Ezzel szemben a proletár- vagy szovjetdemokrácia a súlypontot nem arra helyezi, hogy kinyilatkoztassa az egész nép szabadságjogait, hanem arra, hogy éppen azoknak a dolgozó tömegeknek, amelyeket a tőke elnyomott és kizsákmányolt, a valóságban biztosítsa, hogy ténylegesen részt vehessenek az állam igazgatásában, ténylegesen felhasználhassák a legjobb épületeket és helyiségeket gyűlések és kongresszusok céljaira, a legjobb nyomdákat és a legnagyobb papírraktárakat (papírkészleteket) azok felvilágosítása céljából, akiket a kapitalizmus eltompított és elnyomott, biztosítsa éppen ezeknek a tömegeknek a reális (tényleges) lehetőséget arra, hogy fokozatosan megszabaduljanak a vallási előítéletek stb., stb. rabságából. A szovjethatalom legfontosabb munkája éppen arra irányul, hogy ténylegesen biztosítsa a dolgozóknak és kizsákmányoltaknak azt a lehetőséget, hogy a valóságban éljenek a kultúra, a civilizáció és a demokrácia áldásaival, s ezt a munkát tántoríthatatlanul tovább kell folytatni.

A nemzeti kérdésben az Oroszországi Kommunista Párt politikája, az imperializmus alatt megvalósíthatatlan nemzeti egyenlőség burzsoá demokratikus proklamá-

lásától eltérően, az, hogy következetesen megvalósítsa valamennyi nemzet proletárjainak és dolgozó tömegeinek közeledését és egybeolvadását a burzsoázia megdöntéséért vívott forradalmi harcukban. A nagyoroszok iránti bizalmatlanság, amelyet a cári és burzsoá nagyorosz imperializmus korszaka hagyott örökül, gyorsan eltűnőben van azoknak a nemzeteknek dolgozó tömegeinél, amelyek az Orosz Birodalom keretébe tartoztak, eltűnik annak hatására, hogy megismerkednek Szovjet-Oroszországgal, de ez a bizalmatlanság nem minden nemzetnél és a dolgozó tömegeknek nem minden rétegénél tűnt el tökéletesen. Ezért különös óvatosságra van szükség a nemzeti érzés tekintetében, gondosan valóra kell váltani a nemzetek egyenlőségét és különválási szabadságát a gyakorlatban, hogy megszüntessük ennek a bizalmatlanságnak az alapját és elérjük valamennyi nemzet szovjetköztársaságainak minél szorosabb önkéntes szövetségét. Az elmaradott és gyenge nemzeteknek nyújtott segítséget fokozni kell azzal, hogy támogatást nyújtunk az egyes nemzetek munkásainak és parasztjainak önálló megszervezése és felvilágosítása terén a középkori és a burzsoá elnyomás elleni harcban, továbbá azzal, hogy támogatjuk az eddigelé elnyomott vagy az egykor nem egyenjogú nemzetek nyelvének és irodalmának fejlődését.

A vallási politika terén (az OKP) a proletárdiktatúra feladata az, hogy ne elégedjék meg az egyháznak az államtól és az iskolának az egyháztól való, már rendeletben kimondott különválasztásával, vagyis olyan intézkedésekkel, amelyeket a polgári demokrácia megígért, de a tőke és a vallási propaganda sokféle tényleges kapcsolata következtében sehol a világon nem vitt végig. A proletárdiktatúrának végig kell vinnie a kizsákmányoló osztályok, a földbirtokosok és tőkések, és a vallási propaganda szervezete mint a tömegek tudatlanságának tá-

masza közötti kapcsolatok megsemmisítését. A proletárdiktatúrának következetesen valóra kell váltania a dolgozó tömegek tényleges megszabadítását a vallási előítéletektől, s ezt propaganda és a tömegek tudatosságának emelése útján kell elérnie, egyúttal gondosan elkerülve, hogy bármiképpen megbántsa a lakosság hivő részének érzéseit és erősítse a vallási fanatizmust.

Az oktatásügy terén az OKP azt tűzi ki feladatául, hogy végigvigye az 1917-es októberi forradalommal megkezdett munkát, az iskolákat a burzsoázia osztályuralmának eszközéből ezen uralom megsemmisítésének, valamint a társadalom osztályokra tagozódása teljes megszüntetésének eszközévé változtassa.

A proletárdiktatúra időszakában, vagyis a kommunizmus teljes megvalósítását lehetővé tevő feltételek előkészítésének időszakában, az iskolának nemcsak általában a kommunizmus elveinek közvetítőjévé kell lennie, hanem egyszersmind annak az eszmei, szervezeti és nevelő befolyásnak közvetítőjévé is, amelyet a proletariátus gyakorol a dolgozó tömegek félproletár és nem proletár rétegeire abból a célból, hogy a kommunizmus végleges megvalósítására képes nemzedéket neveljen.

A legközelebbi feladatok ezen az úton jelenleg a következők:

1. Az ingyenes és kötelező általános és politechnikai (a termelés minden fő ágával elméletileg és gyakorlatilag megismertető) oktatás megvalósítása minden fiú- és leánygyermek számára, 16 éves korig.

2. Az oktatás és a társadalmi termelőmunka szoros kapcsolatának megvalósítása.

3. Minden tanuló államköltségen való étkeztetése, ellátása ruhával és tanszerekkel.

4. Az agitáció és a propaganda fokozása a tanszemélyzet körében.

5. A kommunizmus eszméivel áthatott új pedagóguskáderek kiképzése.

6. A dolgozó lakosság bevonása az oktatásügyben való aktív részvételbe (az oktatásügyi tanácsok fejlesztése, az írni-olvasni tudók mozgósítása stb.).

7. A szovjethatalom minden irányú segítsége a munkások és a dolgozó parasztok önképzéséhez és önfejlesztéséhez (könyvtárak, a dolgozók iskolái, népegyetemek, előadássorozatok, filmszínházak, stúdiók stb. létesítése).

8. A kommunista eszmék legszélesebb körű propagálása.

Az OKP, amikor konkrétabban fejti ki a szovjethatalom általános feladatait, jelenleg a következőképpen határozza meg ezeket a feladatokat:

gazdasági téren

a szovjethatalom feladata jelenleg a következő:

(1) következetesen folytatni kell és végig kell vinni a burzsoázia már megkezdett és lényegében be is fejezett kisajátítását, a termelési és forgalmi eszközöknek a Szovjet Köztársaság tulajdonává, vagyis valamennyi dolgozó közös tulajdonává változtatását.

(2) Különösen nagy figyelmet kell fordítani a dolgozók elvtársi fegyelmének fejlesztésére és megszilárdítására, s egyéni kezdeményezésük és felelősségtudatuk minden irányú növelésére. Ez a legfontosabb, ha nem az egyetlen eszköz, amellyel véglegesen leküzdhetjük a kapitalizmust és a termelési eszközök magántulajdonának uralmából eredő szokásokat. E cél elérése érdekében lassú és kitartó munkával át kell nevelnünk a tömegeket, s az ilyen átnevelés nemcsak lehetségessé vált most, amikor a tömegek a gyakorlatban látták, hogy elkergettük a földbirtokost, a tőkést és a kereskedőt — ez az átnevelés most ténylegesen folyik is ezer meg ezer úton, a munká-

sok és parasztok saját gyakorlati tapasztalatai útján. Rendkívül nagy jelentősége van ebben a tekintetben a dolgozók szakmai egyesülésének fejlesztésére irányuló munkának, — ez az egyesülés soha és sehol a világon nem haladt oly gyors ütemben, mint a szovjethatalom alatt, de még fokozni kell, hogy a dolgozók mind egy szálig jól szervezett, centralizált, fegyelmezett ipari szakszervezetekben egyesüljenek. Semmiképpen sem szabad megelégednünk a szakszervezeti mozgalom régi sablonjával, hanem rendszeresen, a gyakorlati tapasztalat eredményein ellenőrizve minden egyes lépésünket, a szakszervezeteket egyrészt az egész népgazdaság irányító szerveivé kell változtatnunk; egyre közelebb kell hozni a szakszervezeteket a Legfelsőbb Népgazdasági Tanácshoz, a Munkaügyi Népbiztossághoz, később pedig az államigazgatás valamennyi ágához és egyre szorosabb és szilárdabb kapcsolatot kell létesíteni közöttük; másrészt a szakszervezeteknek még inkább az egész dolgozó tömeg munkára való nevelésének és szocialista nevelésének szerveivé kell válniuk, hogy az irányításban való részvétel során a munkásélcsapat ellenőrzése alatt a munkások elmaradottabb rétegei is szert tehessenek gyakorlati tapasztalatokra.

(3) A munka termelékenységének fokozása az egyik legfontosabb feladat, mert enélkül lehetetlen a kommunizmusra való végleges áttérés. Ennek a célnak elérése, azonkívül, hogy kitartó munkával felvilágosítjuk a tömegeket és emeljük kulturális színvonalukat, azt is megköveteli, hogy azonnal, széles körben és minden téren felhasználjuk a kapitalizmus által örökségül ránk hagyott tudományos és műszaki szakembereket, noha a legtöbb esetben szükségképpen polgári világnézettel és szokásokkal vannak átitatva. A pártnak, szoros szövetségben a szakmai egyesülésekkel, folytatnia kell korábbi irányvonalát: egyrészt a legkisebb politikai engedményt

sem szabad tennie a szóban forgó polgári rétegnek és kíméletlenül el kell nyomnia minden ellenforradalmi próbálkozást, másrészt pedig ugyanolyan kíméletlenül harcolnia kell az ellen a látszólag radikális, valójában azonban ostoba önhittség ellen, hogy a dolgozók le tudják küzdeni a kapitalizmust és a polgári rendet anélkül, hogy a polgári szakemberektől tanulnának, anélkül, hogy felhasználnák őket, anélkül, hogy kijárnák a velük együtt végzett munka hosszú iskoláját.

Bár minden munka egyenlő díjazására és a teljes kommunizmusra törekszünk, semmiképpen sem tűzhetjük ki feladatunkul ennek az egyenlőségnek azonnali megvalósítását ebben a pillanatban, amikor csak az első lépéseket tesszük a kapitalizmusból a kommunizmusba való átmenet felé. Ezért egy bizonyos időre feltétlenül meg kell hagyni a szakemberek magasabb díjazását, hogy ne rosszabbul, hanem jobban dolgozhassanak, mint azelőtt, és ugyanebből a célból nem szabad lemondanunk a legsikeresebb, különösen pedig a szervezési munka premizálásának rendszeréről sem; a prémium megengedhetetlen lesz a teljes kommunizmus rendszerében, de a kapitalizmusból a kommunizmusba való átmenet korszakában nem nélkülözhetjük a prémiumokat. amint ezt az elméleti megfontolások és a szovjethatalom egyéves tapasztalatai egyaránt tanúsítják.

Ugyanakkor következetesen dolgoznunk kell azon, hogy a polgári szakembereket az öntudatos kommunisták által vezetett egyszerű munkások tömegével vállvetve végzett közös elvtársias munka légkörével vegyük körül, és türelmesen, néhány elkerülhetetlen kudarc miatt vissza nem torpanva, arra kell törekednünk, hogy a tudományos felkészültséggel rendelkező emberek felismerjék, mennyire förtelmes dolog az, amikor a tudományt egyéni meggazdagodásra és az embernek ember által való kizsákmányolására használják fel, felismerjék,

mennyire magasabb rendű feladat a dolgozók egész tömegét megismertetni a tudománnyal.

(4) A kommunizmus megvalósítása, ami feltétlenül megköveteli, hogy a munkát országos viszonylatban a lehető legnagyobb mértékben és a lehető legszigorúbban centralizáljuk, feltételezi, hogy kiküszöböljük a munkásoknak azt a szakmai és helyi elszigeteltségét és szétforgácsoltságát, amely a tőke erejének és a munka gyengeségének egyik forrása volt. A szakmai szűklátókörűség és korlátoltság ellen, a szakmai önzés ellen vívott harc, amely szorosan összefügg a város és a falu közötti ellentét megszüntetéséért folyó harccal, nagy nehézségekkel jár és nem indítható meg széles körben mindaddig, amíg a népi munka termelékenységét nagymértékben nem fokoztuk. Ehhez a munkához mégis azonnal hozzá kell fogni, még ha eleinte kisebb, helyi méretekben és kísérletképpen is, hogy összehasonlíthassuk a különböző szakmákban és helyeken életbe léptetett különféle intézkedések eredményeit. A szovjethatalomnak a szakszervezetek közreműködésével, bizonyos közmunkák elvégzése céljából, az eddiginél hasonlíthatatlanul nagyobb mértékben és rendszeresebben kell mozgósítania az egész munkaképes lakosságot mind egy szálig.

(5) Az elosztás terén a szovjethatalom feladata jelenleg az, hogy következetesen folytassa a kereskedelem felváltását tervszerű, szervezett, országos méretekben történő termékelosztással. A cél az egész lakosság megszervezése olyan termelő és fogyasztási kommunákban, amelyek képesek a lehető leggyorsabban, legtervszerűbben, leggazdaságosabban, a lehető legkisebb munkaráfordítással elosztani valamennyi szükséges terméket olyanformán, hogy szigorúan központosítják az egész elosztási apparátust. Átmeneti eszközül e cél eléréséhez a szövetkezetek szolgálnak. Felhasználásuk annyiban rokon feladat a burzsoá szakemberek felhasználásával,

hogy annak a szövetkezeti apparátusnak az élén, amelyet a kapitalizmustól örököltünk, burzsoá gondolkodásmódhoz és gazdálkodáshoz szokott emberek állanak. Az OKP-nak rendszeresen tovább kell folytatnia politikáját: köteleznie kell a párt valamennyi tagját, hogy dolgozzanak a szövetkezetekben, s ezeket — a szakszervezetek segítségét igénybe véve — kommunista szellemben irányítsák, fejlesszék a szövetkezetekben tömörült dolgozó lakosság öntevékenységét és fegyelmét, törekedjenek arra, hogy a szövetkezetek az egész lakosságot átfogják, és hogy ezek a szövetkezetek az egész vonalon egységes, az egész Szovjet Köztársaságra kiterjedő szövetkezetté olvadjanak egybe; végül, és ez a legfontosabb, hogy állandóan biztosítsák a dolgozók többi rétegére gyakorolt proletár befolyás túlsúlyát, és hogy mindenütt kipróbálják a gyakorlatban azokat a különféle intézkedéseket, amelyek megkönnyítik és valóra váltják az átmenetet a régi, kapitalista típusú kispolgári szövetkezetektől a proletárok és félproletárok vezetése alatt álló termelő és fogyasztási kommunákhoz.

(6) A kapitalizmusból a kommunizmusba való átmenet első időszakában a pénzt lehetetlen egyszerre megszüntetni. Ennek következtében a lakosság burzsoá elemei a magántulajdonban maradó bankjegyeket, ezeket a tanúsítványokat, amelyek jogot adnak a kizsákmányolóknak társadalmi javak szerzésére, továbbra is kihasználják spekulációra, nyerészkedésre és a dolgozók megrablására. A burzsoá rablás e maradványa elleni harchoz a bankok államosítása egymagában nem elég. Az OKP arra fog törekedni, hogy minél hamarabb a legradikálisabb rendszabályokat léptesse életbe, amelyek előkészítik a pénz megszüntetését, mindenekelőtt a pénznek takarékkönyvecskékkel, csekkekkel, társadalmi termékek beszerzésére feljogosító rövid lejáratú jegyekkel stb. való helyettesítését, annak bevezetését, hogy a

pénzt kötelező bankban tartani stb. Az ilyen és hasonló rendszabályok előkészítésének és életbe léptetésének gyakorlati tapasztalatai meg fogják majd mutatni, hogy melyek ezek között a legcélszerűbbek.

(7) A pénzügyek terén az OKP progresszív jövedelem- és vagyonadót fog bevezetni minden esetben, amikor erre lehetőség nyílik. De ezek az esetek a föld, a legtöbb üzem és más vállalat magántulajdonának megszüntetése után nem lehetnek nagyszámúak. A proletárdiktatúra és a legfontosabb termelési eszközök állami tulajdonának korszakában az állam pénzügyeinek azon kell nyugodniuk, hogy a különböző állami monopóliumok bevételeinek egy bizonyos részét közvetlenül az állam szükségleteire fordítják. A bevételek és a kiadások egyensúlyba hozása csak az árucsere helyes megszervezése esetén valósítható meg, s ezt a célt szolgálja a termelő és fogyasztási kommunák megszervezése és a közlekedés helyreállítása, ami a szovjethatalom egyik legfőbb soron levő célja.

Az agrárkérdés terén

a föld magántulajdonának megszüntetése, a földbirtokosok (majdnem) teljes kisajátítása és a föld szocializálásáról szóló törvény életbe léptetése után, amely megállapítja, hogy a nagyüzemi közös gazdaság előnyben részesítendő, a szovjethatalom fő feladata az ebbe az irányba vezető legcélszerűbb és leggyakorlatiasabb átmeneti intézkedések megkeresése és gyakorlati kipróbálása.

Az OKP agrárpolitikájának alapvonala és vezérelve ebben a helyzetben az a törekvés, hogy mint eddig is, a falu proletár és félproletár elemeire támaszkodjék. Ezeket mindenekelőtt önálló erővé kell szervezni, közelebb kell hozni a városi proletariátushoz és kiragadni

a falusi burzsoázia meg a kistulajdonosi érdekek befolyása alól. A szegényparaszt-bizottságok megszervezése az egyik lépés volt ezen az úton, a falusi pártsejtek megszervezése, a szovjetek újjáválasztása a kulákok eltávolításával, a falusi proletárok és félproletárok sajátos típusú szakszervezeteinek létrehozása — ilyen és hasonló intézkedéseket feltétlenül végre kell hajtani.

A kulákság, a falusi burzsoázia irányában az OKP politikája az, hogy erélyesen harcol kizsákmányoló törekvéseik ellen és elnyomja a szovjet, a szocialista politikával szemben tanúsított ellenállásukat.

A középparasztság irányában az OKP politikája az, hogy tapintatosan kezeli; a középparasztságot külön kell választani a kulákoktól és semmi esetre sem szabad kiterjeszteni rá az elnyomó rendszabályokat; a középparaszt a szocializmusba való átmenet idején, osztályhelyzeténél fogva, a proletárhatalom szövetségese vagy legalábbis semleges elem lehet. Ezért. egyes elkerülhetetlen kudarcok és a középparasztság ingadozásai ellenére, következetesen a vele való megegyezésre kell törekedni, gondosan kell mérlegelni minden kívánságát és engedményeket kell tenni a szocialista átalakítások végrehajtási módjainak meghatározása terén. Ennek során többek között első helyen szerepel a harc a szovjethatalom azon képviselőinek visszaélései ellen, akik csalárd módon felhasználva a kommunista nevet, a valóságban nem kommunista, hanem bürokrata, főnökösködő politikát folytatnak, és az ilyenek könyörtelen eltávolítása, szigorúbb ellenőrzés bevezetése révén mind a szakszervezetek segítségével, mind pedig más utakon.

Ami a kommunista mezőgazdaságra való áttérés formáit illeti, az OKP az élet által már létrehozott három fő formát a gyakorlatban fogja ellenőrizni: a szovjet gazdaságokat, a mezőgazdasági kommunákat és a föld társas megművelése céljából alakult kommunákat és

egyesüléseket (valamint szövetkezeteket), s gondoskodni fog arról, hogy ezeket a formákat szélesebb körben és helyesebben alkalmazzák, különösen pedig azoknak a módszereknek fejlesztéséről, amelyek mellett a parasztok önkéntesen vesznek részt a társas alapon folytatott mezőgazdálkodásnak ezekben az új formáiban, továbbá arról, hogy megszervezze a dolgozó parasztságot az alulról kiinduló ellenőrzés megvalósítása és az elvtársi fegyelem megteremtése céljából.

Az élelmezésügyi politika terén az OKP az állami monopólium erősítése és fejlesztése mellett száll síkra, de nem mond le a szövetkezetek és magánkereskedők, illetőleg kereskedelmi alkalmazottak felhasználásáról és a prémiumrendszer alkalmazásáról, a szovjethatalom által gyakorolt ellenőrzés feltételével és ennek az ügynek legjobb megszervezése céljából. A részleges engedményeket, amelyeket időről időre tenni kell, kizárólag olyan helyzetek idézik elő, amikor a szükség különösen kiéleződik, és ezek az engedmények sohasem vezetnek az állami monopólium megvalósítására irányuló szívós törekvés feladására. A kisparaszti gazdaság országában az állami monopólium megvalósítása nagyon nehéz, hosszan tartó munkát igényel, és az olyan átmeneti rendszabályok egész sorának gyakorlati kipróbálását követeli, amelyek különböző utakon vezetnek el a célhoz, vagyis ahhoz, hogy mindenütt helyesen működő termelő és fogyasztási kommunákat szervezünk, amelyek minden terményfölösleget az államnak adnak át.

1919. február
Lenin Összes Művei. 38. kot. 86—99. old.

A SZOVJETHATALOM SIKEREI ÉS NEHÉZSÉGEI

(Részlet)

Az a kommunista, aki azt mondja, hogy nem szabad olyan helyzetbe kerülnie, hogy bemocskolja a kezét, hogy neki makulátlan kommunista kezének kell lennie, hogy makulátlan kommunista kézzel fogja építeni a kommunista társadalmat és nem fogja felhasználni a megvetett ellenforradalmi burzsoá szövetkezeti embereket — üres szájhős, mert, éppen ellenkezőleg, feltétlenül fel kell használni őket.

A feladat gyakorlatilag most úgy áll, hogy azokat, akiket a kapitalizmus ellenünk nevelt, a mi szolgálatunkba kell állítani, tevékenységüket mindennap figyelemmel kell kísérni, a kommunista szervezettség környezetében munkásbiztosokat kell fölébük állítani, mindennap keresztül kell húzni ellenforradalmi mesterkedéseiket és ugyanakkor tanulni kell tőlük.

Mi a legjobb esetben az agitátor, a propagandista, az olyan ember tudományával rendelkezünk, akit megedzett a gyári munkás vagy az éhező paraszt pokolian nehéz sorsa — azzal a tudománnyal, amely arra tanít, hogy sokáig kitartsunk, legyünk szívósak a harcban, s eddig ez mentett meg bennünket; minderre szükség van; de ez kevés, csupán ezzel nem lehet győzni; ahhoz, hogy a győzelem teljes és végleges legyen, birtokba kell vennünk még azt is, ami a kapitalizmusban értékes, birtokunkba kell vennünk az egész tudományt és kultúrát.

De honnan vegyük? Tőlük, ellenségeinktől kell tanulniuk élenjáró parasztjainknak, öntudatos munkásainknak gyáraikban, a kerületi földművelési osztályon a bur-

zsoá agronómustól, mérnöktől stb., hogy birtokba vehessék kultúrájuk gyümölcseit.

Ebben a tekintetben az a harc, amely pártunkban tavaly keletkezett, rendkívül gyümölcsöző volt; ez a harc számos éles összeütközésre vezetett, de harc nincs is éles összeütközések nélkül; mi azonban gyakorlati tapasztalatokat szereztünk egy olyan kérdésben, amely sohasem merült fel előttünk, de amely nélkül nem sikerül megvalósítani a kommunizmust. Az a feladat, hogyan egyesítsük a győztes proletárforradalmat a burzsoá kultúrával, a burzsoá tudománnyal és technikával, amely eddig kevesek kincse volt, még egyszer mondom, nehéz feladat. Itt minden a dolgozó tömegek élenjáró rétegének megszervezésén, fegyelmén fordul meg. Ha Oroszországban a millió meg millió megfélemlített, felvilágosulatlan, önálló építésre teljesen képtelen, a földbirtokosok által évszázadokon át elnyomott paraszt élén, mellettük nem volna a városi munkások élenjáró rétege, akiket a parasztok megértenek, akik közel állanak hozzájuk, akik élvezik a bizalmukat, akiknek a paraszt hisz mint hozzája tartozó munkásembereknek, ha nem volna ez a szervezet, amely képes tömöríteni a dolgozó tömegeket és lelkükre kötni, megmagyarázni nekik, meggyőzni őket, hogy mennyire fontos feladat az egész burzsoá kultúra birtokbavétele — akkor a kommunizmus ügye reménytelen volna.

1919. március
Lenin Összes Művei. 38. köt. 55—56. old.

BESZÉD AZ OK(b)P VIII. KONGRESSZUSÁNAK MEGNYITÁSA ALKALMÁBÓL[12]

Elvtársak, kongresszusunkon az első szót Jakov Mihajlovics Szverdlov elvtársnak kell szentelnünk. Elvtársak, Jakov Mihajlovics Szverdlov az egész párt és az egész Szovjet Köztársaság kiváló szervezője volt, amiről ma a temetésen sok elvtárs megemlékezett, de a pártkongresszus szempontjából még ennél is jelentősebb szerepet játszott, még ennél is közelebb állt hozzánk. Itt olyan elvtársat vesztettünk el, aki utolsó napjait teljesen a kongresszusnak áldozta. Itt egész munkánkon meg fog mutatkozni, hogy nincs közöttünk, s a kongresszus különösen erősen fogja érezni a hiányát. Elvtársak, indítványozom, hogy adózzunk emlékének felállással. (Mindenki feláll.)

Elvtársak, pártkongresszusunk munkájához az orosz proletárforradalom és a proletár világforradalom igen nehéz, bonyolult és sajátos pillanatában kezdtünk hozzá. Az Október utáni első időkben a párt és a szovjethatalom erőit majdnem teljes egészében a közvetlen védelem, a közvetlen ellenállás feladata vette igénybe az ellenséggel, a külső és belső burzsoáziával szemben, amely a szocialista köztársaság valamelyest tartós fennállásának még a gondolatát is elutasította, ám fokozatosan mégis kezdtünk erősödni és előtérbe léptek az építés feladatai, a szervezési feladatok. Úgy gondolom, hogy kongresszusunknak teljesen ennek az építőmunkának és szervezési munkának jegyében kell lezajlania. Még a program kérdései is, amelyek elméleti vonatkozásban óriási nehézségeket jelentenek, leginkább az építés kérdéseire redukálódnak, s a kongresszus napirendjén külön pontként szereplő szervezési kérdés, a Vörös

Hadsereg kérdése, különösen pedig a falusi munka kérdése azt követeli tőlünk, hogy minden figyelmünket megfeszítsük és a fő kérdésre, a szervezési kérdésre, összpontosítsuk, amely a legnagyobb nehézségeket okozza, de ugyanakkor a leghálásabb feladat a szocialisták számára. Különösen hangsúlyoznunk kell itt, hogy éppen most kell majd szembenéznünk a kisparaszti országban folyó kommunista építés egyik legnehezebb feladatával — *a középparasztsághoz való viszony feladatával.*

Elvtársak, természetes, hogy az első időben, amikor a Szovjet Köztársaság élethez való jogát kellett védelmeznünk, természetes, hogy ilyen időben ezt a kérdést nem helyezhettük előtérbe egész terjedelmében. A falusi burzsoázia és a kulákok elleni könyörtelen harc a falusi proletariátus és félproletariátus megszervezésének feladatát tolta előtérbe. De a további lépés az olyan párt számára, amely a kommunista társadalom szilárd alapjait akarja megteremteni — a középparasztsághoz való viszonyunk kérdésének helyes megoldása. Ez a feladat magasabb rendű. Nem vethettük fel egész terjedelmében addig, míg nem voltak biztosítva a Szovjet Köztársaság létének alapjai. Ez a feladat bonyolultabb. A lakosság egy népes és erős rétegéhez való viszonyunk meghatározását követeli. Ezt a viszonyt nem határozhatjuk meg ezzel az egyszerű felelettel: harc vagy támasz. Míg a burzsoázia tekintetében feladatunkat a „harc", az „elnyomás" szavakkal fogalmazzuk meg, míg a falusi proletariátus és félproletariátus tekintetében ezt a feladatot a „támaszunk" szóval fogalmazzuk meg — addig itt a feladat kétségtelenül bonyolultabb. Itt a szocialisták, a régi idők szocializmusának legjobb képviselői — amikor még hittek a forradalomban, s elméletileg és eszmeileg szolgálták — a *parasztság semlegesítéséről*, azaz arról beszéltek, hogy a középparasztságot olyan társadalmi réteggé tegyük, amely, ha nem nyújt is aktív

segítséget a proletariátus forradalmának, legalább nem akadályozza, legalább semleges, nem áll ellenségeink pártjára. A feladatnak ez az elvont, elméleti kitűzése teljesen világos számunkra. De nem elegendő. A szocialista építés olyan szakaszába értünk, amikor konkrétan, részletesen ki kell dolgozni azokat a falusi munka tapasztalatai alapján kipróbált irányelveket és utasításokat, amelyeknek vezérfonalul kell szolgálniuk nekünk ahhoz, hogy a középparaszthoz való viszonyunkban a *tartós szövetség talajára álljunk*, hogy kizárjuk a lehetőségét azoknak az ismételten előforduló elhajlásoknak és helytelenségeknek, amelyek eltaszították tőlünk a középparasztot ugyanakkor, amikor a valóságban mi mint vezető kommunista párt, amely elsőként segített az orosz parasztnak teljesen lerázni a földbirtokosok igáját és megalapozni számára az igazi demokráciát — teljes mértékben számíthattunk volna a középparaszt teljes bizalmára. Ez nem olyan természetű feladat, amely könyörtelen, gyors elnyomást és támadást követel. Ez a feladat kétségtelenül bonyolultabb. De bátorkodom kifejezni azt a meggyőződésemet, hogy egy évi előkészítő munka után megbirkózunk ezzel a feladattal.

Néhány szót még nemzetközi helyzetünkről. Elvtársak, önök természetesen mindannyian tudják, hogy a III., Kommunista Internacionálé[13] megalapítása Moszkvában nemzetközi helyzetünk meghatározása szempontjából igen nagy jelentőségű esemény. Velünk szemben még mind a mai napig állig fegyverben van egy óriási reális katonai erő — a világ valamennyi legerősebb hatalma. És mi mégis meggyőződéssel valljuk, hogy ez a látszólag óriási és nálunk fizikailag hasonlíthatatlanul hatalmasabb erő — megrendült. Ez már nem erő. Nem olyan szilárd, amilyen korábban volt. Ezért a mi feladatunk és célunk — az, hogy győztesként kerüljünk ki az ezzel az óriással vívott harcból — nem utó-

pikus. Ellenkezőleg, bár mi most mesterségesen el vagyunk vágva az egész világtól, nem múlik el nap anélkül, hogy az újságok ne közölnének híreket a forradalmi mozgalom növekedéséről valamennyi országban. Sőt tudjuk, látjuk, hogy ez a mozgalom növekedése során szovjet formát ölt. Ez pedig annak a záloga, hogy amikor megvalósítottuk a szovjethatalmat, megtaláltuk a *proletárdiktatúra nemzetközi, az egész világra érvényes formáját.* És mi szilárdan meg vagyunk győződve róla, hogy az egész világ proletariátusa rálépett az ilyen harc útjára, a proletárhatalom — a munkások és valamennyi dolgozó hatalma — ilyen formáinak létrehozása felé vezető útra, és hogy nincs olyan erő a világon, amely fel tudná tartóztatni a kommunista világforradalom közeledését a Szovjet Világköztársaság felé. (Hosszan tartó taps.)

Elvtársak, az Oroszországi Kommunista Párt Központi Bizottsága nevében a VIII. kongresszust megnyitom. Javaslom, hogy térjünk át az elnökség megválasztására.

1919. március 18.
Lenin Összes Művei. 38. köt. 125—127. old.

AZ OK(b)P VIII. KONGRESSZUSÁNAK HATÁROZATA A KÖZÉPPARASZTSÁGHOZ VALÓ VISZONYRÓL

A VIII. kongresszus, ugyanakkor, amikor a falusi munka kérdésében az 1919. március 22-én elfogadott pártprogram alapján áll és teljes egészében támogatja a szovjethatalom által a szocialista földrendezéssel és a szocialista földművelésre való áttérés rendszabályaival kapcsolatban már életbe léptetett törvényt, megállapítja, hogy a jelenlegi időpontban különösen nagy jelentősége van annak, hogy a középparasztság tekintetében helyesebben vigyék keresztül a párt irányvonalát abban az értelemben, hogy a középparasztság szükségletei iránt figyelmesebb magatartást tanúsítanak, kiküszöbölik a helyi hatóságok részéről tapasztalható önkényeskedést és megegyezésre igyekeznek lépni a középparasztsággal.

1) Ha a középparasztokat összetévesztjük a kulákséggal, ha kisebb vagy nagyobb mértékben kiterjesztjük rájuk a kulákság ellen irányuló rendszabályokat, ez azt jelenti, hogy a legdurvább módon megsértjük nemcsak a szovjethatalom rendeleteit és egész politikáját, hanem a kommunizmus alapelveit is, amelyek szerint a proletariátusnak a burzsoázia megdöntéséért folyó végső harca időszakában a proletariátus megegyezése a középparasztsággal a minden néven nevezendő kizsákmányolás kiküszöbölésére való megrázkódtatás nélküli áttérés egyik feltétele.

2) A középparasztság, amelynek gazdasági gyökerei viszonylag erősek, annak következtében, hogy a mezőgazdasági technika, Oroszországról nem is beszélve, még a fejlett tőkésországokban is el van maradva az ipari

technika mögött — meglehetősen hosszú ideig tartani fogja magát a proletárforradalom kezdete után. Ezért a falusi szovjetfunkcionáriusok és pártmunkások taktikájának a középparasztsággal való együttműködés tartós időszakát kell számításba vennie.

3) A pártnak, ha törik, ha szakad, el kell érnie, hogy minden falusi szovjetfunkcionárius teljesen világosan és határozottan tudatában legyen annak a tudományos szocializmus által kétségbevonhatatlanul megállapított igazságnak, hogy a középparasztság nem tartozik a kizsákmányolókhoz, mivel nem húz hasznot idegen munkából. Az ilyen kistermelő osztály nem veszthet a szocializmussal, hanem éppen ellenkezőleg, igen sokat nyer a tőke megdöntése által, hiszen a tőke minden országban, még a legdemokratikusabb köztársaságban is, ezernyi módon kizsákmányolja.

A szovjethatalom minden tekintetben helyes falusi politikája ily módon biztosítja a győzelmes proletariátus szövetségét és megegyezését a középparasztsággal.

4) A szovjethatalom képviselőinek ugyanakkor, amikor a középparasztokat mindenféle szövetkezetek, valamint mezőgazdasági kommunák alakítására buzdítják, ezek megalakítása során a legcsekélyebb kényszert sem szabad alkalmazniuk. Csak az olyan egyesülések értékesek, melyeket a parasztok maguk létesítenek szabad elhatározásukból, s amelyeknek előnyeiről a gyakorlatban meggyőződhetnek. A túl nagy sietség ezen a téren káros, mert csak erősítheti a középparasztság előítéleteit az újításokkal szemben.

A szovjethatalomnak azokat a képviselőit, akik még ha nem is közvetlen, hanem csak közvetett kényszerre ragadtatják magukat abból a célból, hogy a parasztokat a kommunákba való belépésre bírják, a legszigorúbban felelősségre kell vonni és el kell távolítani a falusi munkától.

5) Mindenféle önkényes rekvirálást, vagyis olyat, amely nem a központi hatalom törvényeinek pontos útmutatásain alapul, könyörtelenül üldözni kell. A kongresszus hangsúlyozza, hogy ezen a téren fokozni kell az ellenőrzést a Földművelésügyi Népbiztosság, a Belügyi Népbiztosság, valamint az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság részéről.

6) A jelenlegi pillanatban a súlyos gazdasági bomlás, amelyet a tőkések rablóérdekeiért indított négyéves imperialista háború minden országban előidézett és amely Oroszországban különösen nagy méreteket öltött, nehéz helyzet elé állítja a középparasztokat.

Ezt figyelembe véve, a szovjethatalomnak a rendkívüli adóról[14] szóló törvénye a világ valamennyi polgári kormányának valamennyi törvényétől eltérően hangoztatja, hogy az adóterheknek teljes egészükben a kulákokra, azokra a kis számban levő kizsákmányoló parasztokra kell nehezedniük, akik különösen nagy vagyonokat harácsoltak össze a háború alatt. A középparasztságra csak rendkívül mérsékelt, teljesen az erejéhez mért és nem terhes adót kell kivetni.

A párt követeli, hogy a középparasztságot illetően a rendkívüli adó behajtását minden esetben enyhítsék, még az adó teljes összegének csökkentésétől sem riadva vissza.

7) A szocialista államnak rendszeresítenie kell a parasztság legmesszebbmenő támogatását, főleg a középparasztoknak a városi ipar termékeivel, különösképpen pedig tökéletesített mezőgazdasági munkaeszközökkel, vetőmagvakkal és a mezőgazdasági termelés fejlesztését, továbbá a parasztok munkájának és életének biztosítását célzó mindenféle anyagokkal való ellátása terén.

Ha a jelenlegi gazdasági bomlás nem engedi meg ezeknek a rendszabályoknak haladéktalan és teljes végrehajtását, a helyi szovjethatóságok kötelessége felkutatni

minden lehetséges utat, hogy minden téren olyan tényleges támogatást nyújthassanak a szegény- és középparasztságnak, amely kisegítené a mostani nehéz pillanatban. A párt szükségesnek tartja, hogy erre a célra nagy állami alapot létesítsenek.

8) Különösen arra kell törekedni, hogy valóban végrehajtsák, mégpedig teljes egészében végrehajtsák, a szovjethatalom azon törvényét, amely megköveteli a szovjet gazdaságoktól, mezőgazdasági kommunáktól és minden efféle egyesüléstől, hogy azonnal és minden tekintetben nyújtsanak segítséget a környékbeli középparasztoknak. Csakis az ilyen ténylegesen nyújtott segítség alapján valósítható meg a középparasztsággal való megegyezés. Csakis így lehet, csakis így kell megnyernünk a középparasztság bizalmát.

A kongresszus felhívja minden pártmunkás figyelmét arra, hogy a pártprogram agrárrészében feltüntetett valamennyi követelést haladéktalanul ténylegesen meg kell valósítani, nevezetesen:

a) rendezni kell a paraszti földhasználatot (ki kell küszöbölni a földek tagosítatlanságát, a nadrágszíjparcellákat stb.); b) el kell látni a parasztokat nemesített vetőmagvakkal és műtrágyával; c) javítani kell a paraszt jószágának fajtáit; d) terjeszteni kell az agronómiai ismereteket; e) agronómiai támogatást kell nyújtani a parasztoknak; f) a parasztok mezőgazdasági eszközeit a szovjet műhelyekben kell javítani; g) kölcsönző állomásokat, kísérleti állomásokat, mintagazdaságokat stb. kell szervezni; h) a parasztföldeken talajjavítást kell végezni.

9) A parasztok szövetkezeti egyesüléseinek a mezőgazdasági termelés fokozása, különösen a mezőgazdasági termékek feldolgozása, a parasztföldek megjavítása, a kusztáripar támogatása stb. céljából az állam részéről

mind pénzügyi, mind szervezeti téren messzemenő támogatásban kell részesülniük.

10) A kongresszus emlékeztet arra, hogy sem a párt határozatai, sem a szovjethatalom rendeletei sohasem tértek el a középparasztsággal való megegyezés irányvonalától. Így például abban a rendkívül fontos kérdésben, hogy miként kell építeni a falvakban a szovjethatalmat, a szegényparaszt-bizottságok megalakítása idején nyilvánosságra hozták azt a Népbiztosok Tanácsának elnöke és az élelmezésügyi népbiztos által aláírt körlevelet, amely rámutatott arra, hogy a szegényparaszt-bizottságokba a középparasztság képviselőit is be kell vonni. A szegényparaszt-bizottságok megszüntetésekor az összoroszországi szovjetkongresszus újra rámutatott arra, hogy a középparasztság képviselőit be kell vonni a járási szovjetekbe. A munkás-paraszt kormánynak és a kommunista pártnak a jövőben is olyan politikát kell folytatnia, amelyet az a szellem hat át, hogy a proletariátusnak és a szegényparasztságnak meg kell egyeznie a középparasztsággal.

1919. április 2.
Lenin Összes Művei. 38. köt. 198—201. old.

A NAGY KEZDEMÉNYEZÉS

(A MUNKÁSOK HŐSIESSÉGÉRŐL A HÁTORSZÁGBAN. A „KOMMUNISTA SZOMBATOK" ALKALMÁBÓL)

(Részlet)

A legrészletesebben és legteljesebben idéztem a kommunista szombatokról szóló jelentéseket, mert itt kétségtelenül a kommunista építés egyik legfontosabb oldalát látjuk magunk előtt, amelyre sajtónk nem fordít kellő figyelmet, s amelyet mi valamennyien még nem eléggé értékeltünk.

Kevesebb politikai fecsegést, több figyelmet a kommunista építés legegyszerűbb, de eleven, az életből vett, az életben kipróbált tényeire — ezt a jelszót fáradhatatlanul ismételni kell mindannyiunknak, íróinknak, agitátorainknak, propagandistáinknak, szervezőinknek stb.

Természetes és elkerülhetetlen, hogy a proletárforradalmat követő első időben a fő és alapvető feladat foglalkoztat bennünket a leginkább: a burzsoázia ellenállásának letörése, a győzelem a kizsákmányolókon, összeesküvésük elnyomása (mint például „a rabszolgatartók összeesküvése" Petrográd átadására, amely összeesküvésben mindenki részt vett, kezdve a fekete százaktól és a kadetoktól a mensevikekig és eszerekig[15]). De párhuzamosan ezzel a feladattal, ugyanilyen elkerülhetetlenül — és egyre határozottabban — napirendre kerül a pozitív kommunista építésnek, az új gazdasági viszonyok, az új társadalom megteremtésének még lényegesebb feladata.

A proletárdiktatúra — amint erre már ismételten rámutattam, többek között március 12-én, a Petrográdi

Szovjet ülésén mondott beszédemben — nemcsak erőszak a kizsákmányolókkal szemben, sőt nem is legfőképpen erőszak. Ennek a forradalmi erőszaknak gazdasági alapja, életképességének és sikerének záloga az, hogy a proletariátus a társadalmi munkaszervezetnek magasabb típusát képviseli és valósítja meg, mint a kapitalizmus. Ez a lényeg. Ez a kommunizmus elkerülhetetlen teljes győzelmének erőforrása, záloga.

A társadalmi munka feudális szervezete a deresfegyelemre támaszkodott, és emellett a dolgozók, akiket maroknyi földesúr fosztogatott és gyötört, a legteljesebb sötétségben és megfélemlítettségben éltek. A társadalmi munka tőkés szervezete az éhség fegyelmére támaszkodott, s a dolgozók óriási tömege a polgári kultúra és polgári demokrácia minden haladása ellenére, még a legfejlettebb, legcivilizáltabb és legdemokratikusabb köztársaságokban is, a bérrabszolgák vagy leigázott parasztok tudatlan és megfélemlített tömege maradt, amelyet maroknyi tőkés fosztogatott és gyötört. A társadalmi munka kommunista szervezete, amely felé az első lépés a szocializmus, maguknak a dolgozóknak szabad és tudatos fegyelmére támaszkodik, akik lerázták mind a földbirtokosok, mind a tőkések igáját, és egyre inkább erre fog támaszkodni.

Ez az új fegyelem nem az égből pottyan és nem jámbor óhajok szülötte, hanem a tőkés nagyüzemi termelés anyagi feltételeiből és csakis azokból nő ki. Ezek nélkül az új fegyelem nem lehetséges. Ezeknek az anyagi feltételeknek hordozója vagy közvetítője pedig egy bizonyos történelmi osztály, amelyet a nagykapitalizmus hozott létre, szervezett meg, tömörített, iskolázott, világosított fel és edzett meg. Ez az osztály a proletariátus.

A proletariátus diktatúrája, ha ezt a latin, tudományos, történelmi-filozófiai kifejezést egyszerű nyelvre lefordítjuk, ezt jelenti:

csakis egy meghatározott osztály, mégpedig a városi és általában a gyári, ipari munkások képesek arra, hogy vezessék a dolgozók és kizsákmányoltak egész tömegét a tőke igájának megdöntéséért folyó harcban, a tőke megdöntése folyamán, a győzelem megtartásáért és megszilárdításáért folyó egész harcban, az új szocialista társadalmi rend megteremtésének művében, az osztályok teljes megszüntetéséért folyó egész harcban. (Zárójelben megjegyezzük: a szocializmus és a kommunizmus között tudományos szempontból csak az a különbség, hogy az előbbi a kapitalizmusból kinövő új társadalom első fokát jelenti, az utóbbi ennek a társadalomnak magasabb, további fokát.)

A „berni", sárga Internacionálénak[16] az a hibája, hogy vezérei csak szavakban ismerik el az osztályharcot és a proletariátus vezető szerepét, de félnek végiggondolni a dolgot, félnek éppen attól az elkerülhetetlen következtetéstől, amelytől különösen retteg a burzsoázia, és amely teljesen elfogadhatatlan számára. Félnek elismerni, hogy a proletariátus diktatúrája *szintén* az osztályharc időszaka, s az osztályharc elkerülhetetlen, míg az osztályok meg nem szűntek, változtatja formáit és különösen elkeseredetté, különösen sajátszerűvé válik a tőke megdöntését követő első időben. A proletariátus, miután kivívta a politikai hatalmat, nem szünteti be az osztályharcot, hanem folytatja — persze más viszonyok között, más formában, más eszközökkel — egészen az osztályok megszüntetéséig.

De mit jelent „az osztályok megszüntetése"? Mindenki, aki magát szocialistának nevezi, elismeri a szocializmusnak ezt a végső célját, de korántsem mindenki veszi alaposan fontolóra jelentőségét. Osztályoknak az emberek olyan nagy csoportjait nevezik, amelyek a társadalmi termelés történelmileg meghatározott rendszerében elfoglalt helyük, a termelési eszközökhöz való

(nagyrészt törvényekben szabályozott és rögzített) viszonyuk, a munka társadalmi szervezetében játszott szerepük, következésképpen a társadalmi javak rendelkezésükre álló részének megszerzési módjai és nagysága tekintetében különböznek egymástól. Az osztályok az emberek olyan csoportjai, amelyek közül az egyik eltulajdoníthatja a másik munkáját, annak következtében, hogy a társadalmi gazdaság meghatározott rendszerében különböző a helyzetük.

Világos, hogy az osztályok teljes megszüntetéséhez nemcsak a kizsákmányolókat, a földbirtokosokat és tőkéseket kell megdönteni, nemcsak *az ő* tulajdonukat kell megszüntetni, hanem meg kell szüntetni a termelési eszközök *mindenféle* magántulajdonát is, meg kell szüntetni mind a város és a falu közötti különbséget, mind pedig a fizikai munkát végző emberek és a szellemi munkát végző emberek közötti különbséget. Ez igen hosszadalmas dolog. Eléréséhez óriási lépéssel kell előbbre vinni a termelőerők fejlődését, le kell küzdeni a kisüzemi termelés nagyszámú maradványának ellenállását (gyakran passzív ellenállását, mely különösen szívós, s amelyet különösen nehéz leküzdeni), le kell küzdeni az e maradványokkal összefüggő szokások és renyheség roppant erejét.

Annak feltételezése, hogy valamennyi „dolgozó" egyformán képes erre a munkára, nem volna más, mint az özönvíz előtti, Marx előtti szocialisták üres frázisa vagy illúziója. Mert ez a képesség nem adódik önmagától, hanem történelmileg fejlődik ki és *csak* a nagyüzemi tőkés termelés anyagi feltételeiből fejlődik ki. A kapitalizmusból a szocializmus felé vezető út elején ez a képesség *csak* a proletariátusban van meg. A proletariátus, először is, azért tudja teljesíteni a rá háruló óriási feladatot, mert a civilizált társadalmak legerősebb és élenjáró osztálya; másodszor azért, mert a legfejlettebb országokban a la-

kosság többségét alkotja; harmadszor azért, mert az elmaradott tőkésországokban, amilyen Oroszország, a lakosság többsége a félproletárokhoz, vagyis azokhoz az emberekhez tartozik, akik az év egy részében állandóan proletár módra élnek, akik állandóan úgy keresik meg a kenyerüket, hogy részben bérmunkára szegődnek el tőkésüzemekbe.

Aki úgy próbálja megoldani a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet feladatait, hogy a szabadságról, egyenlőségről, demokráciáról általában, a munkademokrácia egyenlőségéről stb. hangoztatott általános frázisokból indul ki (mint Kautsky, Martov és a berni, sárga Internacionálé többi hőse teszi), az ezzel csak a maga kispolgári, filiszteri, nyárspolgári természetét árulja el, eszmei tekintetben szolga módra a burzsoázia után kullog. Ezt a feladatot csak úgy lehet helyesen megoldani, ha konkrétan tanulmányozzuk azt a sajátos viszonyt, amely a politikai hatalom birtokába jutott külön osztály, nevezetesen a proletariátus és a dolgozó lakosság nem proletár, valamint félproletár tömegei között kialakul, márpedig ez a viszony nem képzelet szülte harmonikus, nem „eszményi" körülmények között alakul ki, hanem a burzsoázia részéről kifejtett bősz és sokoldalú ellenállás reális körülményei közepette.

A lakosság óriási többsége — de főleg a dolgozó lakosság — bármelyik tőkésországban, köztük Oroszországban is ezerszer tapasztalta a saját bőrén és hozzátartozóinál a tőke nyomását, fosztogatását, a különféle durva szidalmazásokat. Az imperialista háború — vagyis az emberek tízmillióinak legyilkolása annak a kérdésnek eldöntése céljából, hogy az angol vagy a német tőke szerezze-e meg az elsőséget az egész világ kirablásában — rendkívül kiélezte, növelte, elmélyítette ezeket a megpróbáltatásokat és rákényszerítette az embereket, hogy ezeknek tudatára ébredjenek. Innen ered a lakosság

óriási többségének és különösen a dolgozó tömegeknek elkerülhetetlen rokonszenve a proletariátus iránt, azért, mert a proletariátus hősies bátorsággal, forradalmi kíméletlenséggel lerázza a tőke igáját, megdönti a kizsákmányolókat, elnyomja ellenállásukat és saját vére árán tör utat az új társadalom megteremtése felé, amelyben nem lesz helyük kizsákmányolóknak.

Bármilyen nagyok, bármennyire elkerülhetetlenek is a dolgozó lakosság nem proletár és félproletár tömegeinek kispolgári ingadozásai, tétovázása, hogy nem volna-e jobb visszatérni a polgári „rendhez", a burzsoázia „védőszárnyai" alá, ezek a tömegek mégis kénytelenek elismerni, hogy az erkölcsi és politikai tekintély a proletariátus oldalán van, amely nemcsak megdönti a kizsákmányolókat és elnyomja ellenállásukat, hanem új, magasabb rendű társadalmi kapcsolatot, társadalmi fegyelmet teremt: a tudatos és egyesült dolgozók fegyelmét, akik nem ismernek maguk fölött semmiféle igát és semmiféle hatalmat, kivéve a saját egyesülésük hatalmát, a saját tudatosabb, bátrabb, tömörültebb, forradalmibb, állhatatosabb élcsapatuk hatalmát.

A proletariátusnak ahhoz, hogy győzzön, hogy megteremtse és megszilárdítsa a szocializmust, kettős, illetve kettősségében egységes feladatot kell megoldania: először, a tőke elleni forradalmi harcban tanúsított határtalan bátorságával magával kell ragadnia a dolgozók és kizsákmányoltak egész tömegét, magával kell ragadnia, meg kell szerveznie és vezetnie kell ezt a tömeget a burzsoázia megdöntése és minden ellenállási kísérletének teljes elnyomása céljából, másodszor, maga után kell vonnia a dolgozók és kizsákmányoltak egész tömegét, továbbá valamennyi kispolgári réteget az új gazdasági építés útjára, az új társadalmi kapcsolat, az új munkafegyelem, az új munkaszervezet megteremtésének útjára, amely a tudomány és a tőkés technika leg-

újabb vívmányait a nagybani szocialista termelést létrehozó öntudatos dolgozók tömeges egyesülésével kapcsolja egybe.

Ez a második feladat nehezebb az elsőnél, mert semmi esetre sem oldható meg egyetlen hősies fellángolással, hanem a tömegek közt végzett *hétköznapi* munkához szükséges legtürelmesebb, legállhatatosabb, legnagyobb hősiességet követeli meg. De ez a feladat lényegesebb is az elsőnél, mert a burzsoázia fölötti győzelemhez szükséges erő legmélyebbről fakadó forrása s a győzelem tartósságának és megdönthetetlenségének egyetlen záloga végső fokon csakis az új, magasabb rendű társadalmi termelési mód lehet, amely a tőkés és kispolgári termelést a nagybani szocialista termeléssel váltja fel.

* * *

A „kommunista szombatoknak" éppen ezért van óriási történelmi jelentőségük, mert a munkások öntudatos és önkéntes kezdeményezését mutatják meg nekünk a munka termelékenységének fokozása, az új munkafegyelemre való áttérés, a szocialista gazdasági és életviszonyok létrehozása terén.

Johann Jacoby, azoknak a kis számban levő, helyesebben mondva, egész ritkaságszámba menő német polgári demokratáknak egyike, akik az 1870—1871-es évek tanulságai után nem a sovinizmushoz és nem a nemzeti liberalizmushoz, hanem a szocializmushoz jutottak el, azt mondotta, hogy egyetlen munkásegyesület megalapításának nagyobb történelmi jelentősége van, mint a sadowai ütközetnek.[17] Ez igaz. A sadowai ütközet azt a kérdést döntötte el, hogy a német nemzeti tőkésállam megteremtésénél a két polgári monarchia, az osztrák és a porosz monarchia közül melyiké legyen az elsőség. Egyetlen munkásegyesület alapítása a proletariátusnak

a burzsoázia fölötti, világméretekben való győzelme felé jelentett egy kis lépést. Így mi is elmondhatjuk, hogy az első kommunista szombatnak, amelyet Moszkvában 1919. május 10-én a Moszkva—Kazany vasútvonal munkásai rendeztek, nagyobb történelmi jelentősége van, mint Hindenburg vagy Foch és az angolok bármelyik győzelmének az 1914—1918-as imperialista háborúban. Az imperialisták győzelmei nem jelentenek mást, mint a munkások millióinak lemészárlását az angol, amerikai és francia milliárdosok profitjáért, nem jelentenek mást, mint a pusztuló, elhájasodott, elevenen rothadó kapitalizmus kegyetlenkedését. A Moszkva—Kazany vasútvonal munkásainak kommunista szombatja egy sejtje annak az új, szocialista társadalomnak, amely a föld minden népét megszabadítja a tőke igájától és a háborúktól.

A burzsoá urak és csatlósaik — a mensevikeket és eszereket is beleértve —, akik megszokták, hogy a „közvélemény képviselőinek tartsák magukat, természetesen kigúnyolják a kommunisták reménységeit és ezeket a reményeket „rezedacserépbe ültetett majomkenyérfának" tartják, gúnyolódnak azon, hogy a lopásoknak, a naplopásnak, a termelékenység hanyatlásának, a nyersanyag tönkretevésének, a termékek tönkretevésének stb. tömeges eseteihez képest milyen csekély a kommunista szombatok száma. Mi azt feleljük ezeknek az uraknak: ha a polgári értelmiség a dolgozók szolgálatába állítaná tudását, nem pedig az orosz és külföldi tőkéseket szolgálná hatalmuk visszaállítása érdekében, akkor az átalakulás gyorsabban és békésebben haladna. Ez azonban utópia, mert a kérdést az osztályharc dönti el, az értelmiség többsége pedig a burzsoáziához húz. Nem az értelmiség segítségével, hanem (legalábbis az esetek többségében) az értelmiség ellenállása ellenére fog győzni a proletariátus oly módon, hogy a javíthatatlanul

burzsoá intellektueleket elsöpri útjából, az ingadozókat átgyúrja, átneveli, befolyási körébe vonja és fokozatosan mind nagyobb részüket állítja a maga oldalára. A kárörvendezés az átalakulás nehézségein és balsikerein, a pánikkeltés, a régihez való visszatérés hirdetése — mindezek a burzsoá értelmiség osztályharcának eszközei és fogásai. A proletariátus nem engedi ezzel becsapni magát.

De vajon ha érdemben vizsgáljuk a kérdést, előfordult-e a történelemben, hogy egy új termelési mód a balsikerek, hibák, visszaesések hosszú sorozata nélkül azonnal gyökeret vert? Az orosz faluban fél századdal a jobbágyság eltörlése után is jócskán maradt még hűbéri csökevény. Amerikában fél századdal a néger rabszolgaság eltörlése után a négerek legnagyobbrészt még félig rabszolgasorban maradtak. A burzsoá intellektuelek, a mensevikeket és eszereket is beleértve, hívek maradnak önmagukhoz azzal, hogy a tőkét szolgálják és továbbra is elejétől végig hazug érvekkel hozakodnak elő: a proletárforradalom előtt azt vetették szemünkre, hogy utópisták vagyunk, a proletárforradalom után meg azt követelik tőlünk, hogy fantasztikus gyorsasággal küszöböljük ki a múlt minden nyomát!

De mi nem vagyunk utópisták és ismerjük a polgári „érvek" valódi értékét, tudjuk azt is, hogy a forradalom után, bizonyos ideig, az erkölcsökben a régi nyomai még feltétlenül túlsúlyban lesznek az új hajtásai fölött. Amikor az új éppen csak megszületett, a régi bizonyos ideig mindig erősebb az újnál, ez mindig így szokott lenni, a természetben és a társadalmi életben egyaránt. A csúfolódás azon, hogy az új hajtásai gyengék, az intellektuelek olcsó kétkedése és más efféle — mindez, lényegében, a burzsoázia osztályharcának módszere a proletariátus ellen, a kapitalizmus védelme a szocializmussal szemben. Gondosan kell tanulmányoznunk az új hajtá-

sait, a legnagyobb figyelmet kell tanúsítanunk irányukban, minden eszközzel elő kell segítenünk növekedésüket és „ápolnunk" kell ezeket a zsenge hajtásokat. Néhány óhatatlanul elpusztul közülük. Nem kezeskedhetünk azért, hogy éppen a „kommunista szombatok" fognak különösen fontos szerepet játszani. Nem ez a lényeg. A lényeg az, hogy az új minden néven nevezendő hajtását támogatnunk kell, s majd az élet kiválasztja közülük a legéletrevalóbbakat. Ha egy japán tudósnak azért, hogy az embereknek a vérbaj legyőzésében segítsen, elég türelme volt ahhoz, hogy kipróbáljon 605 vegyi készítményt, amíg elő nem állította a 606.-at, azt a készítményt, amely megfelelt bizonyos követelményeknek, akkor azoknak, akik nehezebb feladatot akarnak megoldani, akik a kapitalizmust akarják legyőzni, elég kitartással kell rendelkezniük száz meg száz új harci módszer, eljárás, eszköz kipróbálásához, hogy ilyenformán kidolgozzák azokat, amelyek a legalkalmasabbak.

A „kommunista szombatok" azért annyira fontosak, mert kezdeményezőik korántsem olyan munkások voltak, akik különösen jó viszonyok között élnek, hanem különböző szakmákhoz tartozó munkások, köztük szakképzettség nélküli, tanulatlan munkások, akik *közönséges*, azaz a *legnehezebb* viszonyok között élnek. Mi mindannyian jól ismerjük a munkatermelékenység nemcsak Oroszországban, hanem az egész világon megfigyelhető csökkenésének legfőbb okát: ez az ok az imperialista háború nyomában járó pusztulás és nyomorúság, elkeseredés és fáradtság, a betegségek és a hiányos táplálkozás. Ez utóbbi fontosság szempontjából első helyen áll. Az ok az éhínség. Ahhoz viszont, hogy az éhínséget kiküszöböljük, növelni kell a munka termelékenységét a mezőgazdaságban is, a közlekedésben is, az iparban is. Tehát afféle bűvös kör jön létre: hogy a munka termelékenységét növeljük, meg kell szabadulnunk az éhínség-

től, hogy megszabaduljunk az éhínségtől, növelnünk kell a munka termelékenységét.

Tudjuk, hogy a gyakorlatban az ilyen ellentmondások a bűvös kör áttörésével oldódnak meg, azzal, hogy a tömegek hangulatában fordulat áll be egyes csoportok hősies kezdeményezése következtében, amely az ilyen fordulat hátterében gyakorta döntő szerepet játszik. A moszkvai segédmunkások és a moszkvai vasutasok (természetesen a többségre gondolok, nem pedig maroknyi spekulánsra, közigazgatási tisztviselőre és más effélе fehérgárdista csőcselékre) azok közé a dolgozók közé tartoznak, akik kétségbeejtően nehéz körülmények között élnek. Állandóan elégtelen a táplálkozásuk, s most, az új termés előtt, az élelmezési helyzet általános roszszabbodása következtében valósággal éheznek. És ezek az éhes munkások, akiket a burzsoázia, a mensevikek és az eszerek dühös ellenforradalmi agitációja vesz körül, „kommunista szombatokat" rendeznek, *minden fizetés nélkül* túlóráznak, és noha fáradtak, agyongyötörtek, kimerültek az éhségtől, *a munka termelékenységének óriási emelkedését* érik el. Hát nem óriási hősiesség ez? Hát nem világtörténelmi jelentőségű fordulat kezdete ez?

A munka termelékenysége, ez végeredményben a legfontosabb, a legfőbb az új társadalmi rend győzelme szempontjából. A kapitalizmus a munka olyan termelékenységét hozta létre, amilyet a hűbériség nem ismert. A kapitalizmust azzal lehet véglegesen legyőzni és azzal fogjuk véglegesen legyőzni, hogy a szocializmus a munkának új, sokkal magasabb fokú termelékenységét hozza létre. Ez igen nehéz és igen hosszadalmas dolog, de *megkezdtük*, ez a legfontosabb. Ha az éhező Moszkvában 1919 nyarán az éhező munkások, akik az imperialista háború négy nehéz évét, utána pedig a még nehezebb polgárháború másfél évét élték át, meg tudták kezdeni ezt a

nagy művet, milyen lesz a további fejlődés, amikor majd győzünk a polgárháborúban és kiharcoljuk a békét?

A kommunizmus az önkéntes, tudatos, egyesült, a modern technikát felhasználó munkásoknak a kapitalizmushoz képest magasabb fokú munkatermelékenységét jelenti. A kommunista szombatok rendkívül becsesek, a *kommunizmus tényleges* csíráját jelentik, ez pedig igen ritka dolog, mert mi azon a fokon vagyunk, amikor „csak *az első lépéseket* tesszük a kapitalizmusból a kommunizmusba való átmenet felé" (mint azt pártunk programja igen helyesen mondja[18]).

A kommunizmus ott kezdődik, amikor az *egyszerű munkás* önfeláldozóan, nehéz munkával megbirkózva kezd gondoskodni a munka termelékenységének emeléséről, *arról, hogy minden pud gabonát, szenet, vasat* és egyéb terméket megóvjon, bár azokat nem személyesen a dolgozó kapja, nem is „hozzátartozói", hanem „távol állók", azaz a társadalom egésze, tíz- és százmillió ember, akik eleinte egy szocialista államban, később a Szovjet Köztársaságok Szövetségében egyesülnek.

Karl Marx a „Tőké"-ben kigúnyolja az emberi szabadságjogok polgári demokrata alapokmányának dagályosságát és ünnepélyességét, a szabadságról, egyenlőségről és testvériségről *általában* pufogtatott frázisokat, amelyek minden országban elkáprázta tják a nyárspolgárokat és filisztereket, az aljas berni Internacionálé mostani aljas hőseit is beleértve. Marx a jogok e dagályos kinyilatkoztatásával szembeállítja a proletariátus egyszerű, szerény, a tárgyra szorítkozó, mindennapi kérdésfeltevését: a munkanap törvényes korlátozása az állam részéről — ez a proletariátus kérdésfeltevésének egyik tipikus példája.[19] Marx megjegyzésének találó volta és egész mélysége annál világosabb, annál nyilvánvalóbb lesz előttünk, minél jobban kibontakozik a pro-

letárforradalom tartalma. Az igazi kommunizmus „formulái" éppen abban különböznek a Kautskyk, a mensevikek, az eszerek és kedves berni „atyafiaik" dagályos, körmönfont és ünnepélyes frázisaitól, hogy mindent a *munkafeltételekre* vezetnek vissza. Kevesebb fecsegést a „munkademokráciáról", „szabadságról, egyenlőségről, testvériségről", „népuralomról" és más effélékről: napjaink öntudatos munkása és parasztja ezekben a felfújt frázisokban ugyanolyan könnyen felfedezi a polgári intellektuel szélhámosságát, mint ahogy némely, élettapasztalattal bíró embernek elég, ha ránéz egy „úriember" kifogástalanul „sima" ábrázatára és külsejére, s azonnal helyesen megállapítja: „Minden valószínűség szerint csirkefogó."

Kevesebb dagályos frázist, több egyszerű, *hétköznapi* munkát, több gondoskodást a pud gabonáról meg a pud szénről! Fordítsunk több gondot arra, hogy ez az éhező munkásnak és a lerongyolódott, ruhátlan parasztnak oly szükséges pud gabona és pud szén *ne üzérkedés útján*, ne kapitalista úton kerüljön elő, hanem az egyszerű dolgozók — az olyanok, mint a Moszkva—Kazany vasútvonal segédmunkásai és vasutasai — tudatos, önkéntes, odaadóan hősies munkája révén.

Mindannyiunknak el kell ismernünk, hogy a forradalom kérdéseinek kezelése tekintetében mindenütt, többek között a mi sorainkban is, lépten-nyomon megmutatkoznak a burzsoá intellektuel, a frázisos módszer nyomai. Sajtónk például keveset harcol a rothadt burzsoá demokratikus múlt e rothadt maradványai ellen, kevéssé támogatja az igazi kommunizmus egyszerű, szerény, hétköznapi, de eleven hajtásait.

Nézzük a nők helyzetét. Nincs a világon olyan demokrata párt, a legfejlettebb polgári köztársaságban sem, amely évtizedek alatt ebben a tekintetben akár a századrészét tette volna annak, amit mi uralmunknak már

az első évében megtettünk. A szó szoros értelmében kő kövön nem maradt a nők jogi egyenlőtlenségéről, a válás megszorításáról, a válással kapcsolatos undorító formaságokról, a törvénytelen gyermekek el nem ismeréséről, az apaság megállapításáról stb. szóló azon aljas törvényekből, amelyeknek, a burzsoázia és a kapitalizmus szégyenére, még sok maradványa található minden civilizált országban. Ezerszeresen jogunk van büszkélkedni azzal, amit ezen a téren tettünk. De *minél inkább* megtisztítottuk a talajt a régi, polgári törvények és intézmények szemetétől, annál világosabbá vált előttünk, hogy ez csak a talaj megtisztítása az építkezés számára, de még nem maga az építkezés.

A nő továbbra is *házi rabszolga*, minden felszabadító törvény ellenére, mert a *kis háztartás* elnyomja, fojtogatja, eltompítja, lealacsonyítja a nőt, odaláncolja a konyhához és a gyermekszobához, munkaerejét barbár módra terméketlen, kicsinyes, idegölő, butító, nyomasztó munkára pazarolja. A *nő* igazi *felszabadítása*, az igazi kommunizmus csak ott és akkor kezdődik, ahol és amikor megkezdődik a tömegharc (amelyet az államhatalom birtokában levő proletariátus vezet) a kis háztartás ellen, vagy helyesebben, amikor kezdetét veszi a kis háztartás *tömeges átépítése* nagy szocialista háztartássá.

Vajon elég figyelmet fordítunk-e a gyakorlatban erre a kérdésre, amely elméletileg minden kommunista számára vitán felül áll? Természetesen nem. Elég gondosan ápoljuk-e a kommunizmus *hajtásait*, amelyek már most megvannak ezen a téren? Nem és még egyszer nem. A nyilvános étkezdék, bölcsődék, óvodák — ezek a kommunizmus hajtásainak példái, ezek azok az egyszerű, hétköznapi, semmiféle pompát, ékesszólást, ünepélyességet nem igénylő eszközök, amelyek *valóban* alkalmasak arra, hogy *felszabadítsuk a nőt*, valóban alkalmasak arra, hogy csökkentsük és megszüntessük azt az egyenlőtlen-

séget, amely a nők helyzetében a férfiakéhoz képest a társadalmi termelésben és a társadalmi életben való szereplésük terén fennáll. Ezek az eszközök nem újak, a nagykapitalizmus teremtette meg őket (mint általában a szocializmus valamennyi anyagi előfeltételét), de a tőkés rendszerben, először is, ritkaságszámba mentek, másodszor — ami különösen fontos —, vagy *üzleti* vállalkozások maradtak, a spekuláció, nyerészkedés, csalás, hamisítás minden rossz oldalával, vagy pedig a jóérzésű munkások által joggal gyűlölt és megvetett „polgári-jótékonysági látványosságok" voltak.

Kétségtelen, hogy nálunk ezeknek az intézményeknek a száma jelentékenyen megszaporodott és hogy *kezdik* megváltoztatni jellegüket. Kétségtelen, hogy a munkásnők és parasztasszonyok között sokkal több a *szervező tehetség*, mint amennyiről tudomásunk van, sokkal több az olyan ember, aki ért ahhoz, hogy valamilyen gyakorlati dolgot sok munkásnak és még több fogyasztónak a részvételével megszervezzen, minden frázispufogtatás, kapkodás, civakodás, tervekről, rendszerekről stb. szóló fecsegés nélkül, ami a túlságosan öntelt „intelligencia", vagy az újdonsült „kommunisták" állandó „betegsége". De mi *nem ápoljuk* kellő módon az újnak e hajtásait.

Nézzük a burzsoáziát. Milyen nagyszerűen reklámozza azt, amire *neki* van szüksége! Hogyan dicsőítik a *tőkések* lapjai millió meg millió példányban azokat a vállalatokat, amelyek a tőkések szemében „mintavállalatok", hogyan teszik a „mintaszerű" polgári intézményeket a nemzeti büszkeség tárgyává! A mi sajtónk nem törődik vagy alig törődik azzal, hogy a legjobb étkezdékről vagy a legjobb bölcsődékről írjon, hogy mindennapi befolyással elérje azt, hogy ezek egyike-másika mintaintézménynyé váljék, hogy népszerűsítse őket, részletesen leírja, *mintaszerű kommunista munkával* mennyi munkát takarítanak meg, mennyi kényelmet szereznek a fogyasztók

számára, mennyi élelmiszert takarítanak meg, milyen mértékben szabadítják fel a nőt a házi rabszolgaság alól, mennyire javítják meg az egészségügyi viszonyokat, mit lehet elérni ezen a téren, mennyire lehet ezt kiterjeszteni az egész társadalomra, minden dolgozóra.

A mintaszerű termelés, a mintaszerű kommunista szombatok, a mintaszerű gondosság és lelkiismeretesség minden egyes pud gabona beszerzésénél és elosztásánál, a mintaétkezdék, a mintaszerű tisztaság ebben vagy abban a munkásházban, ebben vagy abban a háztömbben — minderre újságainknak is, *minden egyes* munkás- és parasztszervezetnek is tízszer annyi figyelmet és gondot kell fordítaniuk, mint eddig. Ezek mind a kommunizmus hajtásai, és mindannyiunk közös és elsőrendű kötelessége ezeknek a hajtásoknak az ápolása. Bármily nehéz is a helyzetünk az élelmezés és a termelés terén, másfél évi bolsevik uralom után mégis kétségtelen, hogy az *egész vonalon* előrejutottunk: a gabonabegyűjtés 30 millió pudról (1917. augusztus 1-től 1918. augusztus 1-ig) 100 millió pudra (1918. augusztus 1-től 1919. május 1-ig) emelkedett; a konyhakertészet területe növekedett, a be nem vetett gabonaterület csökkent, a vasúti közlekedés a roppant fűtőanyag-nehézségek ellenére is javulóban van, és így tovább. Ezen az általános alapon és a proletár államhatalom támogatása mellett a kommunizmus hajtásai nem fognak elsorvadni, hanem kifejlődnek és teljes kommunizmussá terebélyesednek.

* * *

Jól át kell gondolni a „kommunista szombatok" jelentőségét, hogy ebből a nagy kezdeményezésből levonjuk a belőle adódó roppant fontosságú gyakorlati tanulságokat.

Az első és legfontosabb tanulság az, hogy mindenképpen támogatni kell ezt a kezdeményezést. Nálunk túl-

ságosan könnyen kezdték használni a „kommuna" szót. Minden olyan vállalkozást, amely kommunistáktól indul ki, vagy amelyben kommunisták részt vesznek, gyakran azonnal „kommunának" nyilvánítanak és gyakran elfelejtik, hogy ezt az *annyira megtisztelő elnevezést* hosszú és szívós munkával kell *kiharcolni*, az igazi kommunista építés során bebizonyított *gyakorlati* sikerrel kell kiharcolni.

Ezért, szerintem, tökéletesen helyes az a határozat, amely a Központi Végrehajtó Bizottság tagjainak többségében megérlelődött: *meg kell változtatni* a Népbiztosok Tanácsának azt a rendeletét, amely a „fogyasztási kommunák" *elnevezésre* vonatkozik.[20] Legyen az elnevezés minél egyszerűbb — legalább az új szervezeti munka *első* fokainak hibáit és fogyatékosságait nem fogják a „kommunák" rovására írni, hanem (mint ahogyan az igazság meg is követeli) a *rossz* kommunisták rovására. Nagyon hasznos lenne a „kommuna" szót kiküszöbölni a *köznapi* használatból, megtiltani, hogy boldog-boldogtalan felkapja, vagy pedig ezt *az elnevezést c s a k* az igazi kommunákra vonatkozóan *elismerni*, azokra, amelyek a gyakorlatban valóban bebizonyították (és az egész környékbeli lakosság egyhangú elismeréssel igazolta), hogy kommunista módon képesek az ügyeket intézni. Először bizonyítsd be, hogy tudsz fizetség nélkül dolgozni a társadalom érdekében, a dolgozók összessége érdekében, hogy tudsz „forradalmi módon dolgozni", hogy emelni tudod a munka termelékenységét, hogy amit csinálsz, az mintaszerű, és azután nyújtsd ki a kezed a megtisztelő „kommuna" elnevezésért!

A legértékesebb kivételek ebben a tekintetben a „kommunista szombatok". Itt ugyanis a Moszkva—Kazany vasútvonal tanulatlan segédmunkásai és vasutas munkásai *előbb tettel* mutatták meg, hogy tudnak *kommunistákként* dolgozni, és azután nevezték el kezdemé-

nyezésüket „kommunista szombatoknak". Törekednünk kell arra és el kell érnünk, hogy ez ezentúl is így legyen, hogy mindenkit, aki vállalkozását, intézményét vagy ügyét kommunának nevezi, *anélkül hogy* ezt nehéz munkával és a *tartós munka* gyakorlati *sikerével*, a dolog mintaszerű és valóban kommunista intézésével *bebizonyítaná*, könyörtelenül nevetségessé tegyenek és mint csalót és fecsegőt megbélyegezzenek.

A „kommunista szombatok" nagy kezdeményezését más vonatkozásban is ki kell használni, mégpedig: a párt*tisztítás* érdekében. A forradalmat követő első időben, amikor a „tisztességes" és nyárspolgári gondolkodású emberek tömege különösen félénk volt, amikor a burzsoá értelmiség, beleértve természetesen a mensevikeket és eszereket is, a burzsoázia előtt lakájkodva, mind egy szálig szabotált, teljességgel elkerülhetetlen volt, hogy a kormányzó párthoz oda ne dörgölőzzenek kalandorok és egyéb igen ártalmas elemek. Enélkül egyetlen forradalom sem volt és nem is lehet. A kérdés lényege az, hogy a kormányzó párt, amely egészséges és erős haladó osztályra támaszkodik, képes legyen megtisztítani sorait.

E tekintetben a munkát régen elkezdtük. Ezt a munkát következetesen és fáradhatatlanul folytatni kell. Segített nekünk a kommunisták mozgósítása a háborúra: a gyávák és mihasznák elmenekültek a pártból. Szerencsés utat! A párttagok számának *ilyen* csökkenése a párt erejének és súlyának *óriási növekedését* jelenti. Folytatni kell a párttisztítást, kihasználva a „kommunista szombatok" kezdeményezését: a pártba csakis féléves, „forradalmi módon végzett munkában" kiállott, mondjuk, „próbaidő" vagy „vizsga" után kell felvenni tagokat. Ugyanilyen vizsgát kell követelni *minden* párttagtól, aki 1917. október 25. után lépett be a pártba és különleges munkájával vagy érdemeivel nem bizonyí-

totta be, hogy feltétlenül megbízható, hűséges és tud kommunista lenni.

A párttisztítás, ha az a párt részéről az igazi kommunista munkát illető *követelmények* állandó *fokozásával* jár együtt, meg fogja javítani az államhatalom *apparátusát* és óriási mértékben meg fogja gyorsítani a parasztok *végleges átállását* a forradalmi proletariátus oldalára.

A „kommunista szombatok" többek között rendkívül éles fényt vetettek az államhatalom apparátusának osztályjellegére a proletariátus diktatúrája idején. A párt Központi Bizottsága körlevelet bocsátott ki a „forradalmi módon végzett munkáról".* A gondolat egy 100—200 000 tagot számláló párt (feltételezem, hogy komoly tisztítás után ennyi tag marad, mert most több van) Központi Bizottságától származik.

Ezt a gondolatot felkarolták a szakmailag szervezett munkások. Számuk nálunk, Oroszországban és Ukrajnában, eléri a 4 milliót. Óriási többségükben a proletár államhatalom mellett, a proletárdiktatúra mellett vannak, 200 ezer és 4 millió — ez a „fogaskerekek" egymáshoz való viszonya, ha szabad magunkat így kifejeznünk. Azután jönnek a parasztság *tízmillióí*, amely három főcsoportra oszlik: a legszámosabb és a proletariátushoz legközelebb áll a félproletárok, vagyis a szegényparasztság csoportja; utána a középparasztság következik; végül van egy igen kisszámú csoport: a kulákok, vagyis a falusi burzsoázia.

Amíg fennáll a gabonakereskedelem és az éhségre való spekulálás lehetősége, a paraszt megmarad (és ez a proletárdiktatúra alatt egy bizonyos időtartamra elkerülhetetlen) félig dolgozónak, félig spekulánsnak. Mint spekuláns ellenségesen áll velünk szemben, ellenségesen

* Lásd *Lenin* Összes Művei. 38. köt. Budapest 1973. 262—267. old. — *Szerk.*

áll a proletárállammal szemben, hajlandó megegyezni a burzsoáziával és a burzsoázia hű lakájaival, egészen a mensevik Serig vagy az eszer B. Csernyenkovig, akik a szabad gabonakereskedelem mellett foglalnak állást. De *mint dolgozó* a paraszt a proletárállam barátja, a munkás hű szövetségese a földbirtokos és a tőkés elleni harcban. Mint dolgozó a paraszt óriási, sokmilliós tömegével az államnak azt a „gépezetét" támogatja, amelyet egy 100—200 ezer főnyi kommunista proletár élcsapat vezet és amely a szervezett proletárok millióiból áll.

Nem volt még a világon a szó igazi értelmében demokratikusabb, a dolgozó és kizsákmányolt tömegekkel szorosabban egybeforrott állam.

Éppen az olyan proletármunka, amilyet a „kommunista szombatok" jelentenek és váltanak valóra, eredményezi majd azt, hogy a parasztságban végérvényesen megerősödik a tisztelet és szeretet a proletárállam irányában. Az ilyen munka és csakis az ilyen munka győzi meg a parasztot véglegesen arról, hogy az igazság a mi oldalunkon, a kommunizmus oldalán van, az ilyen munka teszi a parasztot odaadó hívünkké, ez pedig azt jelenti, hogy az ilyen munka a közellátási nehézségek teljes leküzdéséhez, a gabonatermelés és elosztás kérdésében a kommunizmusnak a kapitalizmuson aratott teljes győzelméhez, a kommunizmus feltétlen megszilárdulásához vezet.

1919. június 28.
Lenin Összes Művei. 39. köt. 13—28. old.

BESZÉD A KÖZMŰVELŐDÉS ÉS A SZOCIALISTA KULTÚRA DOLGOZÓINAK I. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN[21]

(Részlet)

Ha körülnézünk, ha megvizsgáljuk azokat az érveket, amelyekkel tegnap harcoltak ellenünk és harcolnak ma a régi tanítószövetség képviselői és amelyeket mindmáig megtalálunk magukat szocialistáknak nevező ideológiai ellenfeleinknél, az eszereknél és mensevikeknél, azokat az érveket, amelyeket kevéssé tudatos formában megtalálunk a szocializmus jelentőségét még nem értő parasztok tömegével folytatott mindennapi beszélgetéseinkben, ha önök felfigyelnek erre és jól átgondolják ezeknek az érveknek eszmei értelmét, akkor megtalálják ugyanazt a burzsoá motívumot, amelyet Marx a „Tőké"-ben hangsúlyozott. Mindezek az emberek azt a bölcs mondást igazolják, hogy a tőkés társadalomban szabadság, egyenlőség és Bentham uralkodik. S amikor ebből a szempontból kiindulva ellenvetésekkel hozakodnak elő és azt mondják, hogy mi, a bolsevikok és a szovjethatalom, megsértjük a szabadságot és az egyenlőséget, mi azoknak, akik így beszélnek, felhívjuk figyelmét a politikai gazdaságtan alapismereteire, Marx tanításának alapjaira. Azt mondjuk: az a szabadság, amelynek megsértéséért önök a bolsevikoknak szemrehányásokat tesznek, a tőke szabadsága, a tulajdonos szabadsága arra, hogy eladja a gabonát a szabadpiacon, vagyis a nyerészkedés szabadsága a kevesek számára, akiknél fölöslegben van ez a gabona. A sajtószabadság, amelynek megsértésével állandóan vádolták a bolsevikokat — vol-

taképpen mi ez a sajtószabadság a tőkés társadalomban? Mindenki tapasztalta, hogy mi volt a sajtó nálunk, a „szabad" Oroszországban. Még inkább tapasztalták ezt azok, akik megismerték a fejlett tőkésországok sajtóját. A sajtószabadság a tőkés társadalomban szabadság arra, hogy kereskedjenek a sajtóval és a néptömegek befolyásolásával. A sajtószabadság azt jelenti, hogy a sajtó, a tömegbefolyásolás e hatalmas eszköze a tőke kitartottja. Ez az a sajtószabadság, amelyet a bolsevikok leromboltak, és a bolsevikok büszkék arra, hogy... ők teremtették meg első ízben azt a sajtót, amely nem függ maroknyi gazdagtól és milliomostól, azt a sajtót, amely minden betűjét a tőke elleni harc feladatainak szenteli, és nekünk ennek a harcnak mindent alá kell rendelnünk. Ebben a harcban a dolgozók élenjáró része, a dolgozók élcsapata csak a munkás proletariátus lehet, amely tudja vezetni az öntudatlan paraszttömegeket.

Ha az *egy* párt diktatúráját vetik szemünkre és, mint hallottuk, szocialista egységfrontot javasolnak, mi azt mondjuk: „Igenis, *egy* párt diktatúrája! Ezen az alapon állunk s erről a talajról nem térhetünk le, mert ez az a párt, amely évtizedek során kivívta magának az egész gyári és ipari proletariátus élcsapatának helyzetét. Ez az a párt, amely már az 1905-ös forradalom előtt kivívta magának ezt a helyzetet. Ez az a párt, amely 1905-ben a munkástömegek élén állt, amely azóta, az 1905 utáni reakció idején is, amikor a sztolipini duma fennállása alatt olyan nehezen állt talpra a munkásmozgalom, egybeforrt a munkásosztállyal és az egyetlen párt volt, amely képesnek bizonyult arra, hogy a munkásosztályt a régi társadalom mélyreható és gyökeres megváltoztatásának útjára vezesse."

1919. július 31.
Lenin Összes Művei. 39. köt. 128—129. old.

A moszkvai párthét[22] egybeesett a szovjethatalom egy igen nehéz időszakával. A földbirtokosok, a tőkések és barátaik, Gyenyikin sikerein felbuzdulva, kétségbeesetten fokozzák összeesküvő munkájukat, a burzsoázia még görcsösebb erőfeszítéssel igyekszik pánikot kelteni, minden eszközzel alá akarja ásni a szovjethatalom szilárdságát. Az ingadozó, bizonytalan, öntudatlan nyárspolgárok, s velük együtt az értelmiségiek, az eszerek, a mensevikek, mint rendesen, még bizonytalanabbak lettek és ők voltak az elsők, akiket a tőkéseknek sikerült is megijeszteniük.

De úgy gondolom, jobb is, hogy a moszkvai párthét egybeesett ezekkel a nehéz percekkel, mert az ügynek így többet használ. Nem parádéra kell nekünk a párthét. Kirakat-párttagokra ingyen sincs szükségünk. A mi pártunk, a forradalmi munkásosztály pártja az egyetlen olyan kormánypárt a világon, amelynek nem az a legfőbb gondja, hogy taglétszámát növelje, hanem az, hogy a tagság minőségét javítsa, hogy a pártot megtisztítsa a „befurakodóktól". Már többször átigazoltuk a párt tagjait, hogy kiűzzük ezeket a „befurakodókat", hogy csak az öntudatos és a kommunizmus iránti őszinte odaadással viseltető tagokat hagyjuk meg a pártban.[23] Felhasználtuk a frontra való mozgósítást, felhasználtuk a kommunista szombatokat, hogy megtisztítsuk a pártot azoktól, akik csak a kormányzó párt tagságával járó előnyöket akarják „élvezni", akik nem akarják viselni a kommunizmus javára végzett önfeláldozó munka terheit.

És most, amikor fokozott mértékben folyik a mozgósítás a frontra, a párthétnek az az előnye, hogy nem csábítja azokat, akik be akarnak furakodni a pártba. Csak

az egyszerű munkásokat és szegényparasztokat, a dolgozó parasztokat hívjuk nagy számban a pártba, *nem pedig* a spekuláns parasztokat. Ezeknek az egyszerű tagoknak a pártba való felvétellel nem ígérünk és nem adunk semmilyen előnyt. Ellenkezőleg, a párt tagjaira ma a szokottnál nehezebb és veszélyesebb munka vár.

Annál jobb. Csak a kommunizmus őszinte hívei, csak a munkásállam lelkiismeretes és odaadó hívei, csak a becsületes dolgozók, csak a kapitalizmus idején elnyomott tömegek igazi képviselői jönnek majd a pártba. Csakis ilyen párttagokra van szükségünk.

Nem reklámnak, hanem a komoly munka érdekében van szükségünk új párttagokra. Ezért hívjuk őket a pártba. A dolgozók előtt szélesre tárjuk a párt kapuit.

A szovjethatalom a dolgozók hatalma, amely a tőke igájának teljes megdöntéséért harcol. Erre a harcra a városok és gyári központok munkásosztálya kelt fel elsőnek. Ez a munkásosztály vívta ki az első győzelmet és meghódította az államhatalmat.

A munkásosztály magához fűzi a parasztok többségét. Mert csak a kupeckedő, a spekuláns paraszt húz a tőkéhez, a burzsoáziához, de nem a dolgozó paraszt.

A leginkább élenjáró, a legöntudatosabb munkások, Petrográd munkásai adták a legtöbb embert Oroszország kormányzására. Mi azonban tudjuk, hogy az egyszerű munkások és parasztok között nagyon sokan vannak, akik odaadóan szolgálják a dolgozó tömegek érdekeit és alkalmasak vezető munkára. Igen sok köztük a szervező és tisztségviselő tehetség, akik előtt a kapitalizmus elzárta az utat, mi azonban mindenképpen segítjük és segítenünk is kell őket, hogy kiemelkedjenek és hozzáfogjanak a szocializmus építésének munkájához. Nem könnyű megtalálni ezeket az új, szerény, névtelen tehetségeket. Nem könnyű bevonni az állami munkába

ezeket az egyszerű munkásokat és parasztokat, akiket a földesurak és a tőkések évszázadokon keresztül elnyomtak és megfélemlítettek.

De éppen ez a nehéz munka az, amit el kell végeznünk, feltétlenül el kell végeznünk, hogy a munkásosztályból, a dolgozó parasztságból mélyebbről merítsünk új erőket.

Lépjenek be a pártba, elvtársak, párton kívüli munkások és dolgozó parasztok! Nem ígérünk ezért előnyöket, nehéz munkára, az államépítés munkájára hívjuk önöket. Ha a kommunizmus őszinte hívei, fogjanak bátrabban a munkához, ne féljenek attól, hogy új és nehéz ez a munka, ne zavarja önöket az a régi előítélet, hogy csak az tud megbirkózni ezzel a munkával, akinek hivatalos képesítése van. Ez nem igaz. A szocializmus építésének munkáját mind nagyobb számban irányíthatják és kell is hogy irányítsák egyszerű munkások és dolgozó parasztok.

A dolgozók tömegei velünk vannak. Ez a mi erőnk. Ez a világkommunizmus legyőzhetetlenségének forrása. Minél több új dolgozót a pártba a tömegből, hogy önállóan vegyenek részt az új élet építésében — ilyen módon harcolunk minden nehézség ellen, ez a mi győzelmünk útja.

1919. október 11.
Lenin Összes Művei. 39. köt. 214—216. old.

A MOSZKVAI PÁRTHÉT EREDMÉNYEI ÉS FELADATAINK

Moszkvában a párthét alatt 13 600 ember jelentkezett felvételre a pártba.

Ez óriási, teljesen váratlan siker. Az egész burzsoázia és különösen a városi kispolgárság, beleértve a kiváltságos „úri" helyzetük elvesztése miatt bánkódó szakembereket, hivatalnokokat, alkalmazottakat, ez az egész társaság éppen az utóbbi időben, éppen a moszkvai párthét alatt minden erejével azon volt, hogy pánikot keltsen, hogy a szovjethatalom közeli pusztulását, Gyenyikin közeli győzelmét jósolja.

S milyen nagy művészettel kezeli ez az „intellektuel" társaság a pánikkeltés fegyverét! Mert ez valóságos fegyver lett a burzsoáziának a proletariátus ellen folytatott osztályharcában. A kispolgárság a mostanihoz hasonló nehéz percekben „egyetlen reakciós tömeggé" olvad össze a burzsoáziával és „szenvedéllyel" kap e fegyver után.

Éppen Moszkvában, ahol különösen erős volt a kereskedő elem, ahol leginkább összpontosultak a kizsákmányolók, földbirtokosok, tőkések, járadékosok, ahol a tőkés fejlődés egybeterelte a burzsoá értelmiség tömegeit, ahol a központi államigazgatás különösen nagy hivatalnokséget teremtett, — éppen Moszkvában kínálkozott kivételesen kedvező alkalom a burzsoá pletykára, a burzsoá rágalomhadjáratra, a burzsoá pánikkeltésre. Gyenyikin és Jugyenyics sikeres támadásának „pillanata" rendkívül kedvezett e burzsoá fegyver „sikereinek".

S mégis, a proletár tömegből, amely látta Gyenyikin „sikereit" és ismerte a nehézségeket, a bajokat, a kommunista névvel és kötelességteljesítéssel éppen most

együtt járó veszélyeket, ezren és ezren álltak talpra, hogy megerősítsék a kommunisták pártját, hogy vállukra vegyék az államigazgatás hihetetlenül nehéz terhét.

A szovjethatalom sikere, pártunk sikere valóban nagyszerű!

Ez a siker bebizonyította és szemléltetően megmutatta a főváros lakosságának, az egész köztársaságnak és az egész világnak, hogy éppen a proletariátus mélyén, éppen a dolgozó tömeg igazi képviselőiben van a szovjethatalom erejének és szilárdságának legmegbízhatóbb forrása. Az a tény, hogy a legnagyobb nehézségek és veszély pillanatában ilyen sikerrel járt a pártba való önkéntes jelentkezés, a gyakorlatban *arról az oldaláról* mutatta be a proletárdiktatúrát, amelyet ellenségeink rosszindulatúan nem akarnak látni, de amelyet mindennél többre értékelnek azok, akik igazi barátai a munkának a tőke igájából való kiszabadításának, éppen arról az oldaláról mutatta be, amely a proletariátusnak (az államhatalom birtokában levő proletariátusnak) a tömegekre gyakorolt nagyon erős (a szó legjobb értelmében vett) *morális* befolyásáról tanúskodik és megvilágítja e befolyás *módszereit.*

A proletariátus élenjáró rétegei, az államhatalom birtokában, két teljes éven át (ez, politikai fejlődésünk kivételesen gyors ütemét tekintve, igen nagy idő) olyan *példás* odaadással védték a dolgozók érdekeit, olyan energiával harcoltak a dolgozók ellenségei (általában a kizsákmányolók és különösen a „tulajdonosok" és spekulánsok) ellen, olyan szilárdak voltak a nehéz percekben, olyan önfeláldozóan verték vissza a világimperializmus haramiáit, hogy a munkások és parasztok élcsapatuk iránti *rokonszenvének* ereje *egymagában is csodákra* volt képes.

Mert ez csoda: a munkások, akik az éhség, a hideg, a gazdasági bomlás és pusztulás hihetetlen gyötrelmein

mentek keresztül, nemcsak töretlenek maradtak lélekben, nemcsak odaadóak maradtak a szovjethatalom iránt, nemcsak megőrzik önfeláldozásuk és hősiességük minden energiáját, hanem — tapasztalatlanságuk és felkészületlenségük ellenére — még vállalják az állam hajója kormányzásának terhét is! S ezt olyan pillanatban teszik, amikor a vihar veszett erővel tombol...

Proletárforradalmunk egész története tele van ilyen csodákkal. Az ilyen csodák bizonyosan és feltétlenül a szovjet világköztársaság teljes győzelméhez vezetnek, bármilyen súlyosak legyenek is az egyes megpróbáltatások.

Most arról kell gondoskodnunk, hogy *helyesen* hasznosítsuk az új párttagokat. Ennek a feladatnak különösen nagy figyelmet kell szentelnünk, mert ez nem könnyű feladat, ez új feladat és nem lehet régi sablonokkal megoldani.

A kapitalizmus tömegestül fojtogatta, elnyomta, szétmorzsolta a munkások és dolgozó parasztok közt felbukkanó tehetségeket. Ezek a tehetségek elpusztultak, mert szükséget szenvedtek, mert nincstelenek voltak, mert emberi mivoltukban megalázták őket. Nekünk most az a kötelességünk, hogy megtaláljuk és munkába állítsuk ezeket a tehetségeket. A párthét alatt belépett új párttagok többségükben kétségtelenül tapasztalatlanok az államigazgatásban. De az is kétségtelen, hogy ezek a legodaadóbb, leghívebb és legtehetségesebb emberei azoknak a társadalmi rétegeknek, amelyeket a kapitalizmus mesterségesen *leszorított*, „alsó" rétegekké tett, nem engedett felemelkedni. Pedig *több* erő, frisseség, közvetlenség, edzettség, őszinteség van bennük, mint másokban.

Ebből következik, hogy minden pártszervezetnek különösen meg kell fontolnia, mire hasznosítja ezeket az új párttagokat. *Bátrabban* kell őket a lehető legkülönfélébb

állami munkába állítani, gyorsabban kell őket a gyakorlatban kipróbálni.

A bátorságot természetesen nem szabad úgy értelmezni, hogy az újoncokat *azonnal* olyan ismereteket követelő felelős posztokra kell állítani, amilyenekkel újoncok nem rendelkeznek. Bátorságra a bürokratizmus elleni harc értelmében van szükség: nemhiába veti fel pártunk programja olyan határozottan a bürokratizmus bizonyos fokú újjászületése okainak és az ellene irányuló harc eszközeinek a kérdését. Bátorságra van szükség abban az értelemben, hogy az új párttagok, akik jól ismerik a néptömeg helyzetét, szükségleteit, követeléseit, *ellenőrizzék* az alkalmazottakat, a hivatalnokokat, a szakembereket. Bátorságra van szükség abban az értelemben, hogy ezeknek az újoncoknak *azonnal* módot nyújtsunk arra, hogy képességeiket kifejlesszék és *komoly* munkában mutassák meg rátermettségüket. Bátorságra van szükség a szokásos sablonok összetörésében (sajnos nálunk is nemritkán észlelhető, hogy túlságosan félve nyúlnak a meghonosodott szovjet sablonokhoz, holott ezeket a sablonokat olykor nem öntudatos kommunisták, hanem régi hivatalnokok és alkalmazottak „honosítják meg"); bátorságra van szükség abban az értelemben, hogy forradalmi gyorsasággal változtassuk az új párttagok munkaterületét, hogy hamarabb kipróbáljuk őket és hamarabb megtaláljuk a nekik megfelelő helyet.

Sok esetben olyan tisztségekkel lehet megbízni az új párttagokat, ahol ezek a párttagok azáltal, hogy ellenőrzik, lelkiismeretesen teljesítik-e feladataikat a régi hivatalnokok, hamar megismerik az ügyeket és önállóan átvehetik intézésüket. Más esetekben olyan munkára lehet állítani őket, ahol megújítják, felfrissítik egyfelől a munkás- és paraszttömegek, másfelől az államapparátus közötti közvetítő kapcsolatot. Ipari „csúcsszerveinkben

és központjainkban", mezőgazdasági „szovjetgazdaságainkban" sok, még nagyon sok a szabotáló, a megbújt földbirtokos és tőkés, akik minden módon ártanak a szovjethatalomnak. A központban és a vidéken abban kell megnyilvánulnia a tapasztalt pártmunkások művészetének, hogy az új, friss párterőket fokozott mértékben használják fel e rákfene elleni kemény harc érdekében.

A Szovjet Köztársaságnak egységes katonai táborrá kell válnia, a legnagyobb mértékben meg kell feszítenünk erőinket, a legszigorúbban takarékoskodnunk kell velük, a legnagyobb mértékben csökkentenünk kell mindenféle bürokratikus huzavonát, mindenféle fölösleges formaságot, a legnagyobb mértékben egyszerűsítenünk kell az apparátust, a legnagyobb mértékben el kell érnünk nemcsak azt, hogy ez az apparátus tudja, mire van szüksége a tömegeknek, hanem azt is, hogy megértse a tömegeket és elősegítse a tömegek önálló részvételét ebben az apparátusban.

Fokozott ütemben folyik a régi párttagok katonai funkciókra való mozgósítása. Semmi szín alatt sem szabad lazítani ezt a munkát, ellenkezőleg, egyre jobban kell fokozni. Ámde ugyanakkor a háború sikerének érdekében javítani, egyszerűsíteni kell, s fel kell frissíteni civil közigazgatási apparátusunkat.

Az győz a háborúban, akinek több a tartaléka, több az erőforrása, ahol a néptömegekben több a kitartás.

Mindebből több van nekünk, mint a fehéreknek, több, mint a „világbíró" angol—francia imperializmusnak, ennek az agyaglábú óriásnak. Több van ebből nekünk, mert mi egyre mélyebben és mélyebben meríthetünk és még sokáig fogunk meríteni a munkások és dolgozó parasztok tömegéből, azokból az osztályokból, melyeket a kapitalizmus elnyomott, s amelyek mindenütt a lakosság túlnyomó többségét alkotják. Mi meríthetünk ebből az óriási gyűjtőmedencéből, mert ez adja nekünk a szocia-

lizmus építéséhez a leghívebb, az élet bajaiban legjobban megedződött, a munkásokkal és parasztokkal legszorosabb kapcsolatban álló vezéreket.

Ellenségeinknek — sem az orosz burzsoáziának, sem a világburzsoáziának — nincs semmijük, ami távolról is ehhez a tartalékhoz lenne mérhető, lábuk alatt egyre erősebben inog a talaj, egyre jobban fogynak munkás és paraszt híveik.

Végső soron ezért biztos és elkerülhetetlen a szovjethatalom győzelme az egész világon.

1919. október 21.
Lenin Összes Művei. 39. köt. 224—228. old.

BESZÉD A FALUSI PÁRTMUNKA KÉRDÉSÉBEN TARTOTT I. ÖSSZOROSZORSZÁGI TANÁCSKOZÁSON[24]

(Részlet)

Elvtársak! Sajnos, nem sikerült részt vennem azon a tanácskozáson, amelyet önök szerveztek... Ezért csak az általános és főbb szempontokra szorítkozom, és meggyőződésem, hogy önöknek fokozatosan sikerülni fog politikánk általános szempontjait és alapelveit az önök előtt felmerülő egyes feladatokra és gyakorlati kérdésekre alkalmazni.

Most egész szocialista építésünk fő kérdése a falusi munka kérdése, mert ami a proletariátus soraiban végzendő munkát és a proletariátus egyesítésének kérdését illeti, határozottan mondhatjuk, hogy a kommunisták politikája a szovjethatalom kétéves fennállása alatt teljesen kialakult, sőt kétségtelenül maradandó eredményeket ért el. Eleinte a szindikalizmus egyes megnyilvánulásaival kellett küzdenünk, azzal, hogy a munkások körében nem volt eléggé fejlett az érdekek közösségének tudata, mert egyes gyárak vagy egyes iparágak munkásai saját érdekeiket, gyáruk, iparáguk érdekeit a társadalom érdekei fölé igyekeztek helyezni. Harcolnunk kellett és még most is harcolnunk kell a munka új megszervezése terén mutatkozó laza fegyelem ellen. Úgy gondolom, mindannyian emlékeznek politikánk nagy szakaszaira, amikor mind több és több új munkást emeltünk ki új munkára és módot nyújtottunk nekik arra, hogy megismerkedjenek az előttünk álló feladatokkal, az államigazgatás általános gépezetével. Most már véglegesen kialakult, szilárd formát nyert a proletariá-

tus kommunista tevékenységének szervezése és a kommunisták egész politikája, s meggyőződésem, hogy helyes úton járunk, ezen az úton teljesen biztosítva van haladásunk.

Ami azonban a falusi munkát illeti, itt kétségtelenül nagyobbak a nehézségek, és a VIII. pártkongresszuson[25] teljes egészében felvetettük ezt a kérdést, mint a legfontosabb kérdések egyikét. A falun, ugyanúgy, mint a városban, csakis a dolgozó és kizsákmányolt tömegek képviselőire támaszkodhatunk, csakis azokra, akikre a kapitalizmusban a földbirtokos és tőkés elnyomás egész terhe nehezedett. Persze azóta, hogy a munkások megragadták a hatalmat és ezzel lehetővé tették a parasztoknak, hogy megszüntetve a magántulajdont, azonnal elsöpörjék a földbirtokosok hatalmát, a parasztok, hozzáfogva a föld felosztásához, megvalósították a legnagyobb egyenlőséget, s ily módon jelentékenyen fokozták, a közepes színvonal fölé emelték a föld kihasználását. De magától értetődik, hogy ez nem sikerülhetett teljes mértékben, mert egyéni gazdálkodás mellett rengeteg anyagi eszközre van szükség ahhoz, hogy minden egyes parasztnak elegendő vetőmagot, jószágot és munkaeszközt biztosítsunk. Sőt mi több, még ha iparunknak rendkívüli sikerei lennének is a mezőgazdasági gépgyártás fejlesztése terén, még ha minden vágyunk teljesülne is, még ebben az esetben is könnyen érthető, hogy minden egyes kisparasztot elegendő termelési eszközzel ellátni lehetetlen és fölöttébb ésszerűtlen, mert ez borzasztó szétforgácsolódást jelentene; csak a közös, szövetkezeti, társas munka segítségével juthatunk ki abból a zsákutcából, amelybe az imperialista háború kergetett bennünket.

1919. november 18.
Lenin Összes Művei. 39. köt. 297—298. old.

A KÖZPONTI BIZOTTSÁG POLITIKAI BESZÁMOLÓJA AZ OK(b)P VIII. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONFERENCIÁJÁN[26]

(Részlet)

Egészen röviden érintem a pártfeladatokat. A forradalom folyamán pártunkra igen nagy feladat hárult. Egyfelől természetes, hogy az uralkodó párthoz a leghitványabb elemek is csatlakoznak, éppen azért, mert uralkodó párt. Másfelől a munkásosztály kimerült és természetszerűen legyengült tönkretett országunkban. Viszont csak a munkásosztály legjobb része, csak a munkásosztály élcsapata képes országát vezetni. Hogy az általános államépítésnek ezt a feladatát megoldhassuk, egyik eszközül a kommunista szombatokat alkalmaztuk. Jelszónk ez volt: pártunkba azok jöjjenek, akik mindenekelőtt a frontra mennek; azoknak pedig, akik nem harcolhatnak, a maguk helyén kell bebizonyítaniuk, hogy megértik, mi a munkáspárt, a gyakorlatban kell megmutatniuk a kommunizmus elveinek alkalmazását. A kommunizmus pedig, ha a szót szigorú jelentése szerint vesszük, ingyenes munka a köz javára, olyan munka, mely nem számol egyéni különbségekkel, eltörli a mindennapi előítéletek minden emlékét, megszünteti a maradiságot, a megszokást, az egyes munkaágak közötti különbséget, a munka különböző díjazását stb. Egyik legfontosabb záloga ez annak, hogy nemcsak katonai téren, hanem a békés építésbe is bekapcsoljuk a munkásosztályt és a dolgozókat. A kommunista szombatok további fejlődésének példaként kell szolgálnia. Minden lépésnek együtt kell járnia azzal, hogy bevonjuk pártunkba a munkáselemeket és más osztályok legmeg-

bízhatóbb elemeit. Ezt a tagok átigazolásával érjük el. Nem félünk eltávolítani azokat, akik nem egészen megbízhatók. Ezt továbbá azzal érjük el, hogy megbízunk azokban a párttagokban, akik nehéz időkben jöttek közénk. Azok a párttagok, mint a Központi Bizottság mai beszámolója bizonyítja, azok az ezrek és százezrek, akik akkor jöttek hozzánk, amikor Jugyenyics néhány versztnyire állt Petrográdtól, Gyenyikin pedig északról támadta Orelt, amikor már az egész burzsoázia ujjongott, ezek a párttagok megérdemlik bizalmunkat. Mi nagyra becsüljük a pártnak ilyen bővülését.

Miután így kibővítettük a pártot, be kell zárnunk a kaput, különösen óvatosnak kell lennünk. Azt kell mondanunk: most, amikor győz a párt, új párttagokra nincs szükségünk. Nagyon jól tudjuk, hogy a felbomló tőkés társadalomban sok kártékony elem fog a pártba betolakodni. Olyan pártot kell teremtenünk, amely a munkások pártja lesz, ahol nincs helye a betolakodóknak, de a munkába be kell vonnunk a párton kívül álló tömegeket is. Hogyan kell ezt tennünk? Ennek eszközei a párton kívüli munkás- és parasztkonferenciák. A „Pravdá"-ban nemrégiben cikk jelent meg a párton kívüli konferenciákról. Ez a cikk — Rasztopcsin elvtárs cikke — különös figyelmet érdemel. Nem tudok más eszközt ennek a történelmileg igen fontos feladatnak a megoldására. A párt nem tárhatja szélesre kapuját, mert a kapitalizmus felbomlásának korszakában teljesen elkerülhetetlen, hogy fel ne vegyünk káros elemeket. A pártnak annyira szűknek kell lennie, hogy a munkásosztályon kívül más osztályokból csak olyanokat vegyen fel, akiket a legnagyobb elővigyázatossággal próbára tehet.

Pártunknak néhány százezer tagja van olyan országban, ahol a lakosság jóval meghaladja a százmilliót. Hogyan kormányozhat egy ilyen párt? Először, a szak-

szervezetek segítik a pártot; a szakszervezeteknek, amelyek milliókat ölelnek fel, a párt segítőinek kell lenniük. A párt másik segítője: a párton kívüli konferenciák. Értenünk kell ahhoz, hogy ezeken a párton kívüli konferenciákon közel kerüljünk a nem proletár környezethez, le kell küzdenünk az előítéleteket és a kispolgári ingadozásokat. Ez egyik leglényegesebb és alapvető feladatunk.

Pártszervezeteink sikerét nemcsak azzal kell mérnünk, hogy hány párttag dolgozik egyik-másik területen, nemcsak azzal, hogy eredményesen folyik-e a tagok átigazolása, hanem azzal is, hogy elég helyesen és gyakran rendezünk-e ilyen párton kívüli munkás- és parasztkonferenciákat, vagyis közelebb tudunk-e kerülni ahhoz a tömeghez, amely most nem léphet be a pártba, de amelyet be kell vonnunk a munkába.

Ha legyőztük az antantot, ez csak azért történhetett, mert rokonszenvre leltünk a munkásosztály körében, éppen ennek a párton kívüli tömegnek a körében. Ha végül is legyőztük Kolcsakot, ez csak azért volt lehetséges, mert Kolcsak eljátszotta azt a lehetőséget, hogy újabb erőket merítsen a dolgozó tömegekből. Nekünk azonban olyan erőforrásaink vannak, amilyenekkel a munkásosztály kormányát kivéve a világ egyetlen kormánya sem rendelkezik és nem is rendelkezhetik, mert csak a munkásosztály kormánya meríthet bátran, a siker biztos tudatában a legelnyomottabb, legelmaradottabb dolgozók soraiból. Meríthetünk és merítenünk is kell a párton kívüli munkások és parasztok soraiból, mert ők a mi leghívebb barátaink. A gabonaellátás és fűtőanyagellátás feladatainak megoldására és a kiütéses tífusz leküzdésére éppen ezekből a tömegekből meríthetünk erőket, akiket a leginkább elnyomtak a tőkések és a földbirtokosok. És biztosak lehetünk benne, hogy ezek a tömegek támogatnak minket. Továbbra is egyre mélyeb-

ben és mélyebben fogunk meríteni ebből a tömegből és bátran mondhatjuk, hogy végül legyőzzük összes ellenségeinket. És a békés építés terén, amelyet Gyenyikin legyőzése után széles fronton igazán megkezdünk, még sokkal nagyobb csodákat fogunk művelni, mint amilyeneket ez alatt a két év alatt katonai téren vittünk véghez.

1919. december 2.
Lenin Összes Művei. 39. köt. 343—345. old.

LEVÉL AZ OKP SZERVEZETEIHEZ A PÁRTKONGRESSZUS ELŐKÉSZÍTÉSÉRŐL

Tisztelt Elvtársak!

Március 27-ére tűztük ki a pártkongresszust. A kongresszus napirendjét közzétettük[27], és kétségkívül minden pártszervezet hozzáfogott már a kongresszus előkészítéséhez. A párt Központi Bizottsága kötelességének tartja, hogy néhány szempontot adjon ezzel a munkával kapcsolatban.

Pártunknak, amely 15 esztendőn át (1903—1917) folytatott szívós harcával bebizonyította, hogy szoros kapcsolatban áll Oroszország munkásosztályával, hogy tud harcolni a munkásosztály soraiban észlelhető burzsoá befolyások ellen, és a legkülönbözőbb és legnehezebb viszonyok között is tudja vezetni a proletariátus forradalmi harcát, az Októberi Forradalom óta természetesen magára kellett vállalnia a proletárdiktatúra feladatainak közvetlen megvalósítását is. Pártunk kongresszusának ezért rendkívül nagy jelentősége van nemcsak az egész munkásmozgalomban, hanem a szovjethatalom egész építésében, az oroszországi, sőt bizonyos fokig a nemzetközi kommunista mozgalom vezetése terén is.

Pártunk kongresszusának jelentősége még inkább fokozódik a jelenlegi helyzet sajátosságai folytán, mert a szovjethatalomnak most meg kell tennie a rendkívül nehéz átmenetet, a minden erejét igénybe vevő katonai feladatokról át kell térnie a békés gazdasági építés feladataira.

Pártunk taglétszáma erősen megnövekedett, főképp azáltal, hogy a forradalmunk legnehezebb időszakában,

amikor Jugyenyics és Gyenyikin egészen közel állt már Petrográdhoz és Moszkvához, az akkor szervezett párthetek alatt igen sok munkás és paraszt özönlött a pártba. Azok a munkások és parasztok, akik ilyen nehéz időkben léptek be a pártba, a forradalmi proletariátusnak és a parasztság nem kizsákmányoló részének legjobb és legmegbízhatóbb vezető kádereit alkotják. Az a feladat vár ránk, hogy a lehető leggyorsabban, legsikeresebben és leggyakorlatibb módon segítsük elő ezeknek a fiatal párttagoknak a további nevelését, segítsük elő kiképzésüket, hogy a kommunizmus építőinek legöntudatosabb káderei fejlődjenek belőlük, akik a legfelelősebb tisztségeket is be tudják tölteni, és ugyanakkor a legszorosabb kapcsolatban maradnak a tömegekkel, vagyis a munkások és az idegen munkát ki nem zsákmányoló parasztok alkotta többséggel.

A mostani történelmi helyzet sajátosságának megfelelően küszöbönálló kongresszusunk napirendjének középpontjában a gazdasági építés kérdése áll, különösen pedig az ipari csúcsszervek, központok, általában a szovjet hatalmi apparátusok munkásjellegének biztosításával kapcsolatos intézkedések, eljárások, módszerek és eredmények kérdése.

Ennek a kérdésnek kell pártkongresszusunk fő kérdésévé válnia, mert Oroszországban az egész szovjetépítés fő kérdése (és mivel Oroszország a világforradalom gócpontjává vált — jelentős mértékben a nemzetközi kommunizmus kérdése is) az átmenet a véres fronton folytatott harcról arra a harcra, amelyet a vértelen fronton, a munka frontján, a gazdasági bomlás ellen, Oroszország egész népgazdaságának helyreállításáért, javításáért, átszervezéséért, fejlesztéséért folyó háború frontján kell megvívnunk.

Nagy állami élelmiszer-tartalékok begyűjtése és felszállítása, a szétrombolt közlekedés helyreállítása, ezek-

nek az intézkedéseknek katonai gyorsasággal, katonai eréllyel, katonai fegyelemmel való végrehajtása; emellett és ezzel szoros összefüggésben a szovjethatalom apparátusának „munkásítása", a szabotázsnak és a bürokratizmusnak ebből az apparátusból való kiűzése, a munka maximális termelékenységének elérése, az ország minden erejének a lehető legnagyobb mértékben való megfeszítése az ország gazdaságának helyreállítása érdekében — ez az a halaszthatatlan feladat, amelyet a körülmények ránk parancsolnak, s amely csakis a munkások és parasztok millióinak odaadó forradalmi energiájával oldható meg.

A pártkongresszusnak figyelembe kell vennie a munkahadseregeknek, ennek a fiatal és új intézménynek a tapasztalatait, figyelembe kell vennie a szovjethatalom valamennyi apparátusa több mint kétesztendei munkájának tapasztalatait és több olyan döntést kell hoznia, amelyek lehetővé tennék, hogy egész szocialista köztársaságunk kettőzött szilárdsággal, határozottsággal, energiával, gyakorlati hozzáértéssel mozgósítsa a dolgozó tömegek összes erőit arra, hogy minél jobban oldják meg a gazdasági bomlás gyors és végleges legyőzésének elodázhatatlan feladatát.

Felhívjuk a párt összes tagjait, a párt összes szervezeteit, hogy az összes szovjet intézmények gyakorlati munkájában, úgyszintén a kongresszus előkészítésének munkájában is az erők maximumát összpontosítsák erre a feladatra. Mert ezek a feladatok egységes oszthatatlan egésszé olvadnak össze.

Szerencsére elmúlt a tisztán elméleti latolgatások, az általános kérdésekről folytatott viták, az elvi határozatok ideje. Ezen már túl vagyunk, ezt a feladatot már tegnap és tegnapelőtt megoldottuk. Előre kell mennünk, meg kell értenünk, hogy most egy *gyakorlati* feladat vár ránk, hogy teljes erőnkből, valóban forradalmi energiá-

val, ugyanolyan odaadással, amilyennel legjobb elvtársaink, a munkás és paraszt vöröskatonák legyőzték Kolcsakot, Jugyenyicset, Gyenyikint, meg kell oldanunk a gazdasági bomlás mielőbbi legyőzésének *gyakorlati* feladatát.

Előre kell mennünk, előre kell tekintenünk, magunkkal kell vinnünk a kongresszusra a gazdasági építés átgondolt, az összes párttagok közös munkájával, közös erőfeszítéseivel figyelmesen *feldolgozott gyakorlati tapasztalatait*.

Egyet-mást megtanultunk már, és hogy előremenjünk, hogy legyőzzük a gazdasági bomlást, nem szabad mindent elölről kezdenünk, nem szabad mindent összevissza átszervezni, hanem értenünk kell ahhoz, hogy a legnagyobb mértékben *felhasználjuk* mindazt, amit már megalkottunk. Minél kevesebb általános átszervezést, minél több jó, gyakorlatilag bevált, a már elért eredményekkel ellenőrzött intézkedést, módszert, eljárást, útmutatást fő célunk elérése érdekében, amely abban áll, hogy még tovább, még szélesebb körben, még gyorsabban, még jobban „munkásítsuk" apparátusainkat, hogy még több munkást és dolgozó parasztot vonjunk be az ipar és általában a népgazdaság irányításába, hogy ne csak egyes, a munkában legjobban bevált parasztokat és munkásokat vonjuk be, hanem feltétlenül nagyobb mértékben a *szakszervezeteket* is, aztán a munkások és parasztok párton kívüli konferenciáit, hogy vonjuk be a burzsoá, vagyis burzsoá környezetben nevelkedett és a burzsoá kultúra eredményeit jól ismerő szakembereket, mégpedig mind egy szálig (mert hihetetlenül kevés van belőlük nálunk), s úgy intézzük a dolgot, hogy dolgozó tömegeink pártprogramunk követelményének megfelelően valóban *tanuljanak tőlük* és ugyanakkor azon legyenek, hogy „a polgári szakembereket az öntudatos kommunisták által vezetett egyszerű munkások

tömegével vállvetve végzett közös elvtársias munka légkörével" vegyék körül (mint pártprogramunk mondja), — ezek a legfőbb gyakorlati feladataink.

Elvtársak! Eddig le tudtuk győzni azokat a hihetetlen nehézségeket, amelyeket a történelem gördített az első szocialista köztársaság útjába, mert a proletariátus helyesen fogta fel a diktátornak, vagyis az összes dolgozók vezetőjének, szervezőjének, nevelőjének a feladatait. Győztünk, mert helyesen határoztuk meg a leghalaszthatatlanabb, legégetőbb, legéletbevágóbb feladatot és arra összpontosítottuk az összes dolgozók, az egész nép minden erejét.

A katonai győzelem könnyebb, mint a gazdasági győzelem. Sokkal könnyebb volt legyőzni Kolcsakot, Jugyenyicset, Gyenyikint, mint most legyőzni a régi kispolgári szokásokat, kapcsolatokat, rutint, gazdasági feltételeket, amelyeket a kistulajdonosok milliói és milliói a munkásokkal egy sorban, velük együtt, közöttük védelmeznek és újratermelnek.

Hogy itt győzzünk, több kitartásra, több türelemre, nagyobb állhatatosságra, nagyobb szívósságra, rendszeresebb munkára, nagyobb szervező és adminisztratív művészetre van szükség nagy arányokban. Ebben szűkölködik leginkább elmaradt nemzetünk.

Minden párttag feszítse meg erejét, hozza magával a pártkongresszusra kipróbált, feldolgozott, összegezett *gyakorlati* tapasztalatait. Ha minden erőnket megfeszítjük és ha értünk ahhoz, hogy figyelmesen, elmélyedve, gyakorlati módon összegyűjtsük, ellenőrizzük, feldolgozzuk *gyakorlati* tapasztalatainkat, éppen azt, amit mindegyikünk végzett és elvégzett, amit e tekintetben maga körül másoknál látott, akkor és csakis akkor tudja majd pártkongresszusunk és utána minden szovjet intézményünk is eldönteni azt a *gyakorlati* feladatot,

hogy miképpen lehetne minél gyorsabban, minél biztosabban legyőzni a gazdasági bomlást.

Általános kérdéseket tárgyaló kongresszusok és gyűlések helyett a *gyakorlati tapasztalatok* eredményeit összegező kongresszusokat és gyűléseket — ez napjaink jelszava. Számolni a gyakorlati tapasztalatokkal, hogy félrevessük azt, ami káros, és egyesítsük mindazt, ami értékes, hogy több soron levő intézkedést pontosan kijelöljünk és mindenáron végrehajtsuk azokat, nem rettenve vissza semmiféle áldozattól, — íme, így értelmezzük a ma feladatait és a pártkongresszus feladatait.

1920. február 17—26.
Lenin Összes Művei. 40. köt. 133–137. old.

A KÖZPONTI BIZOTTSÁG BESZÁMOLÓJA AZ OK(b)P IX. KONGRESSZUSÁN[28]

(Részlet)

Még nincs itt az ideje, hogy megírjuk a szovjethatalom történetét. De ha már itt volna is, akkor sincs szándékunkban — a magam nevében szólok és azt hiszem, a KB nevében is — történetírással foglalkozni. Bennünket a jelen és a jövő érdekel. Az elmúlt évet anyagnak, tanulságnak, lépcsőfoknak tekintjük, ahonnan feljebb kell lépnünk. Ebből a szempontból a KB munkája két nagy ágra oszlik: arra a munkára, amely a katonai feladatokkal és a köztársaság nemzetközi helyzetét meghatározó feladatokkal függ össze, és a belső békés gazdasági építőmunkára, amely talán csak a múlt év végén vagy a folyó év elején kezdett előtérbe nyomulni, amikor már teljesen világos volt, hogy a polgárháború döntő frontjain döntő győzelmet arattunk. A múlt év tavaszán katonai helyzetünk rendkívül súlyos volt, mint emlékeznek, nem egy vereséget kellett elszenvednünk, az ellenforradalom és az antant képviselői váratlanul újból, olyan nagy erővel támadtak ránk, amilyent azelőtt fel sem tételeztünk. Így egészen természetes, hogy ebben az időszakban legnagyobbrészt a katonai feladatnak, a polgárháború feladatának végrehajtásával összefüggő munka kötött le bennünket, s ez a feladat a kishitűek szemében — a mensevikeknek, az eszereknek és a kispolgári demokrácia egyéb képviselőinek a pártjáról nem is szólva —, a közbülső elemek tömegei szemében megoldhatatlannak látszott, és ezért egészen őszintén meg is mondották: ez a feladat megoldhatatlan, Oroszország elmaradt és legyengült és nem győzheti le az egész világ

tőkés rendjét, ha egyszer Nyugaton így elhúzódott a forradalom. S mi kitartottunk álláspontunk mellett, abszolút bizonyossággal hirdettük, hogy győzni fogunk, és kiadtuk a jelszót: „mindent a győzelemért!" és „mindent a háborúért!"

Ennek a jelszónak a megvalósítása érdekében egészen tudatosan és nyíltan mellőznünk kellett egész sor égető szükséglet kielégítését — igen gyakran segítség nélkül hagyva nagyon sok embert — abban a meggyőződésben, hogy minden erőnket a háborúra kell összpontosítanunk és győznünk kell abban a háborúban, amelyet az antant kényszerített ránk. És csakis azért, mert a párt résen volt, mert a pártban a legszigorúbb fegyelem uralkodott, és mert a párt tekintélye minden hatóságot és intézményt egyesített és a KB jelszavát tízek, százak, ezrek és végeredményben milliók egy emberként követték, és csakis mert hihetetlen áldozatokat hoztak érte — csakis ezért történhetett meg az a csoda, amely megtörtént. Csakis ezért tudtunk győzni az antant és az egész világ imperialistáinak kétszeri, háromszori, négyszeri hadjárata ellenére is. És magától értetődik, hogy nemcsak hangsúlyozzuk a dolognak ezt az oldalát, hanem meg kell szívlelnünk azt a belőle leszűrhető tanulságot is, hogy fegyelem és centralizáció nélkül sohasem valósíthattuk volna meg ezt a feladatot. Azok a hihetetlen áldozatok, amelyeket országunknak az ellenforradalomtól való megmentése érdekében, az orosz forradalomnak Gyenyikin, Jugyenyics és Kolcsak fölötti győzelme érdekében hoztunk — záloga a szociális világforradalomnak. Ahhoz, hogy ezt megvalósítsuk, pártfegyelemre, a legszigorúbb centralizációra, arra az abszolút biztos tudatra volt szükség, hogy tíz- és százezrek hihetetlenül súlyos áldozatai segíteni fognak e feladatok megvalósításában, hogy mindez valóban végrehajtható és biztosítható. Ehhez pedig az kellett, hogy pártunk és a dik-

tatúrát megvalósító osztály — a munkásosztály — a dolgozók millióit és millióit egyesítő tényezővé váljék Oroszországban és az egész világon.

1920. március 29.
Lenin Összes Művei. 40. köt. 229—230. old.

ZÁRÓBESZÉD
AZ OK(b)P IX. KONGRESSZUSÁN

(Részlet)

Ezzel elérkeztünk ahhoz a fő feladathoz, amely kongresszusunk figyelmének középpontjában állott, kongresszusunk fő kérdése volt. Ez az építés feladata. A kongresszus e tekintetben igen sokat nyújtott, a gazdasági építés és a közlekedés fő kérdésében egyhangú határozatot hozott. És most, hála a párt nevelő munkájának, el fogjuk érni, hogy ezt a határozatot a szakszervezeteknek mind a hárommillió tagja egy emberként fogja végrehajtani. Ez a határozat serkentsen bennünket arra, hogy minden erőnket, fegyelmezettségünket, energiánkat az ország gazdaságának helyreállítására, elsősorban a közlekedés helyreállítására, és másodsorban az élelmiszerhelyzet helyreállítására fordítsuk.

Propagandánknak most a kérdések egész sorát kell megvilágítania, s e tekintetben minden külföldi hír és minden 10 új párttag új anyagot nyújt a propaganda számára. A propagandának a maga rendjén kell folynia, ne legyen szétfolyó, ne forgácsolja szét az erőket. Egy pillanatra sem szabad megfeledkeznünk arról, hogy a hadügy terén elért sikereinknek, a háború csodáinak az volt a forrásuk, hogy mindig arra összpontosítottuk erőnket, ami a legfőbb, a legfontosabb volt, s úgy oldottuk meg a dolgot, ahogy azt a kapitalista társadalom nem volt képes megoldani! A tőkés társadalom ugyanis mindarról, ami különösen érdekli az állampolgárait — gazdasági létfeltételeikről, a háborúról és a békéről —, minderről a tőkés társadalom suttyomban, a társadalom háta mögött dönt; a legfontosabb kérdéseket: a háború, a béke kérdését, a diplomáciai kérdéseket maroknyi

tőkés dönti el, akik nemcsak a tömegeket csapják be, hanem gyakran még a parlamentet is félrevezetik. Nincs olyan parlament a világon, ahol valaha is elhangzott volna egy komoly szó a háború és béke kérdésében! A tőkés társadalomban a dolgozók gazdasági életének legfőbb kérdéseit, azt, hogy éhezni fognak-e vagy jobban fognak élni, a tőkés mint úr, mint atyaúristen dönti el! Ilyen időszakokban minden tőkésországban, minden demokratikus köztársaságban a nép figyelmét a szólásszabadságnak titulált lepénzelt burzsoá sajtó vonja el, amely mindenfélét kigondol és terjeszt, hogy felültesse, félrevezesse ezt a tömeget! Ezzel szemben nálunk az egész államhatalmi apparátus, a tudatos munkás minden figyelme teljes egészében és kizárólag a fő, felelős mozzanatra, a fő feladatra összpontosul! A hadügy terén e tekintetben óriási sikereket értünk el, és az ott szerzett tapasztalatokat most át kell vinnünk a gazdasági területre.

Mi most a szocializmusba való átmenetet valósítjuk meg, és a leglényegesebb kérdés — a gabona, a munka kérdése — nem egyéni kérdés, nem a vállalkozó magánügye, hanem az egész társadalom kérdése, amikor minden valamelyest is gondolkozó parasztnak határozottan fel kell ismernie és meg kell értenie, hogy ha az állam az egész sajtóban, minden cikkben, minden újságszámban a közlekedés kérdéséről beszél, akkor ez közügy! Ez az építés a paraszt számára átmenetet jelent abból a vakságból és sötétségből, amely rabszolgaságra kárhoztatta őt, az igazi szabadságba, olyan helyzetbe, amikor a dolgozók az összes rájuk váró nehézségeket előre ismerik, és a társadalmi szervezet minden erejét, az államapparátus minden erejét, az agitáció minden erejét a legegyszerűbbre és leglényegesebbre irányítják, mellőzve minden olyan sziporkázást, szavalást, játékos határozatgyártást és körmönfont ígérgetést, amilyennel

bármely burzsoá országban az újságok agitátorai foglalatoskodnak! Minden erőnket, minden figyelmünket ezekre a minden paraszt számára érthető, legegyszerűbb gazdasági feladatokra kell összpontosítanunk, amelyek ellen egyetlen valamennyire is becsületes középparasztnak, sőt jómódú parasztnak sem lehet kifogása, és bármilyen gyűlésen vetjük is fel őket, mindig tökéletesen igazunk lesz. A munkások és parasztok legkevésbé tudatos tömege is meg fogja erősíteni, hogy a legfőbb feladat most a gazdaság helyreállítása, mégpedig úgy, hogy ne kerülhessen ismét a kizsákmányolók kezébe, hogy ne irgalmazzunk annak, aki egy éhező országban arra használja fel gabonafeleslegét, hogy meggazdagodjon, a szegényeket pedig éheztesse. Egyetlen olyan ember sincs, ha mégoly elmaradt, mégoly öntudatlan is, aki ne lenne tudatában annak, hogy ez nem igazságos, akiben — ha csak homályosan, ködösen is — ne derengene fel az a gondolat, hogy a szovjethatalom híveinek érvei teljesen megfelelnek a dolgozók érdekeinek.

Ezekre az egyszerű feladatokra, amelyeket a nagy tőkés társadalmakban egészen háttérbe szorítanak és a tulajdonosok magánügyének tekintenek, ezekre a kérdésekre kell összpontosítanunk minden figyelmét annak a 600 000 párttagból álló hadseregnek, amelynek soraiban egyetlen olyan embert sem szabad megtűrnünk, aki nem teljesíti feladatát; ennek nevében rá kell bírnunk a munkásokat, hogy egész tömegükben a legnagyobb önfeláldozással és odaadással fenntartás nélkül mellénk álljanak! Nehéz ezt megszervezni, de ez igen nagy erkölcsi tekintélyt kölcsönöz, ennek óriási meggyőző ereje van — ez igazságos a dolgozók szempontjából! És abban a biztos tudatban, hogy ez a feladat, hála a kongresszus munkájának, most éppoly ragyogóan megoldható, még ha egész sor balsiker és hiba árán is, mint ahogy a katonai feladatot megoldottuk, ebben a biztos tudatban

elmondhatjuk, hogy most rajtunk a szeme minden európai és amerikai ország munkásainak, s azzal a várakozással tekintenek ránk: vajon megoldjuk-e ezt a ránk háruló nehezebb feladatot, mert ez a feladat nehezebb, mint a katonai győzelem feladata volt! Pusztán lelkesedéssel, pusztán önfeláldozással és hősies lendülettel ezt nem lehet megoldani! Ebben a szervezési munkában, amelyben mi, oroszok, gyengébbek voltunk másoknál, ebben az önfegyelmezési munkában, amelynek során meg kell mutatnunk, hogy félre tudjuk dobni mindazt, ami nem tartozik az ügyhöz, és el tudjuk érni azt, ami a legfőbb, — ebben a munkában semmit sem lehet gyorsan elérni, és a gabonabegyűjtés, a közlekedés megjavítása, a gazdaság helyreállítása terén, ahol csak lépésről lépésre haladunk előre, ahol a talajt készítjük elő és kevés, de tartós az eredmény, ebben a munkában az egész világ munkássága reánk tekint, várva újabb győzelmeinket! Meg vagyok róla győződve, hogy kongresszusunk határozataira támaszkodva, elérve azt, hogy a 600 000 párttag egy emberként dolgozzon, és szorosabb kapcsolatot teremtve a gazdasági szervekkel és a szakszervezetek szerveivel, — éppúgy győzelmesen tudjuk megoldani ezt a feladatot is, mint ahogy a katonai feladatot megoldottuk, és gyorsan és szilárdan haladunk a Szocialista Szovjet Világköztársaság győzelme felé! (Taps.)

1920. április 5.
Lenin Összes Művei. 40. köt. 270—272. old.

A „BALOLDALISÁG", A KOMMUNIZMUS GYERMEKBETEGSÉGE[29]

(Részletek)

A BOLSEVIKOK SIKERÉNEK EGYIK ALAPVETŐ FELTÉTELE

Ma már bizonyára majdnem mindenki látja, hogy a bolsevikok nemhogy 2½ évig, de 2½ hónapig sem tarthatták volna magukat hatalmon, ha pártunkban nem lett volna a legszigorúbb fegyelem, valóságos vasfegyelem, ha a párt nem élvezte volna a munkásosztály egész tömegének, azaz mindazoknak legteljesebb és legodaadóbb támogatását, akik a munkásosztály gondolkodó, tisztességes, önfeláldozó, befolyásos, az elmaradt rétegeket vezetni vagy magukkal ragadni képes elemei.

A proletariátus diktatúrája az új osztály legönfeláldozóbb és legkíméletlenebb háborúja a *hatalmasabb* ellenség, a burzsoázia ellen, melynek ellenállását *megtízszerezte* az, hogy megdöntötték (jóllehet csak egy országban), és amelynek hatalma nemcsak a nemzetközi tőke erejében, a burzsoázia nemzetközi kapcsolatainak erejében és szilárdságában, hanem a *szokás erejében, a kisüzemi termelés* erejében is gyökerezik. Mert kisüzemi termelés, sajnos, még nagyon-nagyon sok maradt a világon, és a kisüzemi termelés állandóan, minden nap minden órájában magától és tömegméretekben *szüli* a kapitalizmust és a burzsoáziát. Mindezeknél az okoknál fogva a proletárdiktatúra feltétlenül szükséges, és a burzsoázia legyőzése lehetetlen hosszú, makacs, elkeseredett, életre-halálra menő háború nélkül, olyan háború

nélkül, amely kitartást, fegyelmezettséget, szilárdságot, hajthatatlanságot és akarategységet követel.

Ismétlem, az oroszországi proletariátus győzelmes diktatúrájának tapasztalatai szemléletesen mutatták meg azokat, akik nem tudnak gondolkozni, vagy akiknek nem kellett erről a kérdésről gondolkodniuk, hogy a feltétlen központosítás és a proletariátus legszigorúbb fegyelme a burzsoázia legyőzésének egyik alapvető feltétele.

Erről gyakran esik szó. De korántsem gondolkoznak eleget azon, hogy ez mit jelent, milyen körülmények között lehetséges. Nem kellene-e a szovjethatalomnak és a bolsevikoknak szóló üdvrivalgást *gyakrabban* kiegészíteni azoknak az okoknak igen *komoly elemzésével*, *amelyeknél fogva* a bolsevikok meg tudták teremteni a forradalmi proletariátus számára nélkülözhetetlen fegyelmet?

A bolsevizmus mint politikai eszmeáramlat és mint politikai párt 1903 óta áll fenn. Csak a bolsevizmusnak olyan története, amely fennállásának *egész* időszakát felöleli, magyarázhatja meg kielégítően, hogy miért tudta a bolsevizmus kikovácsolni és a legsúlyosabb viszonyok között fenntartani a proletariátus győzelméhez elengedhetetlenül szükséges vasfegyelmet.

És itt mindenekelőtt felmerül ez a kérdés: mi tartja fenn a proletariátus forradalmi pártjának fegyelmét? mi ellenőrzi? mi erősíti? Először, a proletár élcsapat öntudatossága, odaadása a forradalom iránt, kitartása, önfeláldozása, hősiessége. Másodszor, az a képessége, hogy a dolgozók legszélesebb tömegeivel, elsősorban a proletártömegekkel, *de a nem proletár* dolgozó tömegekkel *is*, felvegye a kapcsolatot, közel kerüljön hozzájuk és bizonyos mértékig, mondhatnók, egybeolvadjon velük. Harmadszor, a proletár élcsapat politikai vezetésének helyessége, politikai stratégiájának és taktikájának

helyessége, feltéve, hogy a legszélesebb tömegek *saját tapasztalataik alapján* meggyőződtek ennek a vezetésnek helyességéről. Ezek nélkül a feltételek nélkül lehetetlen a fegyelmet megteremteni egy forradalmi pártban, amelynek képesnek kell lennie arra, hogy valóban pártja legyen annak az élenjáró osztálynak, amelyre a burzsoázia megdöntésének és az egész társadalom átalakításának feladata vár. Ezek nélkül a feltételek nélkül a fegyelem megteremtésére irányuló kísérletekből múlhatatlanul üres külsőség, frázis, komédia lesz. De másfelől ezek a feltételek nem jöhetnek létre egyszerre. Csak hosszú munka, keserves tapasztalatok árán lehet őket megteremteni; megteremtésüket a helyes forradalmi elmélet könnyíti meg, ez pedig nem dogma, hanem csak a valóban tömegjellegű és valóban forradalmi mozgalom gyakorlatával való szoros kapcsolatban alakul ki véglegesen.

Ha a bolsevizmus 1917—1920-ban, példátlan súlyos viszonyok között, képes volt arra, hogy megteremtse és sikeresen fenntartsa a legszigorúbb központosítást és vasfegyelmet, ennek oka egész egyszerűen Oroszország számos történelmi sajátosságában rejlik.

Egyrészt, a bolsevizmus 1903-ban a marxista elmélet sziklaszilárd alapján keletkezett. Ennek — és csakis ennek — a forradalmi elméletnek helyességét viszont nemcsak az egész XIX. század nemzetközi tapasztalatai, hanem különösen a forradalmi eszme tévelygéseinek és ingadozásainak, tévedéseinek és csalódásainak árán Oroszországban szerzett tapasztalatok is bebizonyították. Vagy fél évszázadon át, körülbelül a múlt század negyvenes éveitől a kilencvenes évekig, a haladó gondolkodás Oroszországban, a példátlanul barbár és reakciós cárizmus igája alatt, sóvárogva kutatta a helyes forradalmi elméletet és csodálatos buzgalommal és alapossággal kísérte figyelemmel Európa és Amerika min-

den „legújabb vívmányát" ezen a téren. A marxizmust mint az egyedül helyes forradalmi elméletet Oroszország valóban *kikínlódta* magának, félszázados hallatlan kínszenvedés és áldozatok, példátlan forradalmi hősiesség, hihetetlen energia és önfeláldozó kutatás, tanulás, gyakorlati kipróbálás, csalódások, ellenőrzés, Európa tapasztalatainak a mieinkkel való összehasonlítása árán. A cárizmus által kikényszerített emigráns élet következtében a forradalmi Oroszország a XIX. század második felében oly bőséges nemzetközi összeköttetésekkel, a forradalmi mozgalom nemzetközi formái és elméletei tekintetében oly nagyszerű tájékozottsággal rendelkezett, mint a világ egyetlen más országa sem.

Másrészt, a bolsevizmus mögött, amely ezen a gránitszilárd elméleti alapon keletkezett, olyan 15 éves (1903—1917) gyakorlati történelem van, amelynek, a tapasztalatok bőségét tekintve, az egész világon nincsen párja. Mert hiszen ennek a 15 évnek folyamán egyetlen ország sem élt át még csak megközelítőleg sem annyit forradalmi tapasztalatok tekintetében, a mozgalom különböző formáinak, a legális és illegális, a békés és viharos, a földalatti és nyílt, a propagandakörökre szorítkozó és a tömegmozgalmi forma, a parlamenti és a terrorista forma váltakozásának gyorsasága és sokfélesége tekintetében. Egyetlen országban sem tornyosultak egymásra ilyen rövid idő alatt és ilyen bőségben a modern társadalmat alkotó *valamennyi* osztály harcának, méghozzá olyan harcnak formái, árnyalatai és módszerei, amely az ország elmaradottsága és a cári elnyomás súlya következtében különösen gyorsan érlelődött, különösen mohón és sikeresen sajátította el az amerikai és az európai politikai tapasztalatok megfelelő „legújabb vívmányait".

Azok a németországi kommunisták, akikről most beszélnünk kell, nem „baloldaliaknak" nevezik magukat, hanem — ha nem tévedek — „elvi ellenzéknek"[30]. De hogy teljesen magukon viselik a „baloldaliságnak", ennek a „gyermekbetegségnek" ismertetőjeleit, ki fog tűnni további fejtegetéseinkből.

„A Németországi Kommunista Párt (Spartakus Szövetség) szakadása" címmel „a majna-frankfurti helyi csoport kiadásában megjelent kis brosúra, amely ennek az ellenzéknek álláspontját képviseli, fölöttébb szemléltetően, pontosan, világosan és röviden ismerteti nézeteinek lényegét. Néhány idézet elég lesz ahhoz, hogy az olvasókat e lényeggel megismertessük:

„A kommunista párt a legelszántabb osztályharc pártja..."

„...Politikailag ez az átmeneti idő" (a kapitalizmus és a szocializmus közötti átmeneti idő) „a proletárdiktatúra időszaka..."

„...Felmerül a kérdés: ki legyen a diktatúra hordozója: *a kommunista párt-e vagy a proletárosztály?... Elvileg* a kommunista párt diktatúrájára, vagy pedig a proletárosztály diktatúrájára kell-e törekedni?..."

(A kiemelést az idézetben mindenütt az eredetiből vettük át.)

A brosúra szerzője továbbá azzal vádolja a Németországi Kommunista Párt „KB"-ját, hogy ez a „KB" a *Németországi Független Szociáldemokrata Párttal* való *koalíció* útját keresi, hogy ez a „KB" *„valamennyi politikai harci eszköz elvi elismerésének kérdését"*, a parlamentarizmust is beleértve, csak azért vetette fel, hogy

elpalástolja azt a tulajdonképpeni és legfőbb törekvést, hogy koalícióra lépjen a függetlenekkel. S a brosúra így folytatja:

„Az ellenzék más utat választott. Az a véleménye, hogy a kommunista párt uralmának és a párt diktatúrájának a kérdése csak taktikai kérdés. Mindenesetre a kommunista párt uralma minden párturalom utolsó formája. *Elvileg* a proletárosztály diktatúrájára kell törekedni. És a párt valamennyi intézkedését, szervezeteit, harci formáját, stratégiáját és taktikáját ennek a célnak a szolgálatába kell állítani. Ennek megfelelően a leghatározottabban el kell vetni minden kompromisszumot más pártokkal, minden visszatérést a parlamentarizmus történelmileg és politikailag elavult harci formáihoz, minden lavírozó és kiegyező politikát." „A forradalmi harc sajátlagosan proletár módszereit fokozott mértékben kell hangsúlyozni. Ámde hogy felöleljük a legszélesebb proletár köröket és rétegeket, amelyeknek a forradalmi harcban a kommunista párt vezetése alatt kell fellépniük, a legszélesebb alapon és a legszélesebb keretek között új szervezeti formákat kell teremtenünk. A forradalmi elemek összességének ez a gyűjtőmedencéje az üzemi szervezetek alapján felépített *munkásszövetség*. Ebben a szövetségben kell egyesülniük mindazoknak a munkásoknak, akik követték ezt a jelszót: ki a szakszervezetekből! Itt sorakozik fel a harcoló proletariátus a legszélesebb harci sorokba. Az osztályharc, a tanácsrendszer és a diktatúra elismerése elég a belépéshez. A harcoló tömegek minden további politikai nevelése és a harc közben való politikai tájékoztatás a kommunista párt feladata, amely a munkásszövetségen kívül áll..."

„...Most tehát két kommunista párt áll egymással szemben:

Az egyik — a vezérek pártja, amely arra törekszik, hogy a forradalmi harcot *felülről* szervezze és igazgassa, aminek során kompromisszumokat köt és belemegy a parlamentarizmusba, hogy olyan helyzeteket teremtsen, melyek

módot adnak majd neki a koalíciós kormányba való belépésre, amely kezében tartaná a diktatúrát.

A másik — a tömegpárt, amely a forradalmi harc *alulról való* fellángolását várja, e harc érdekében csak egy, világosan a célhoz vezető módszert ismer és alkalmaz, s elvet mindennemű parlamenti és opportunista módszert; ez az egyetlen módszer a *burzsoázia* fenntartás nélküli *megdöntésének* módszere, hogy azután a szocializmus megvalósítása érdekében megteremthessük a proletár osztálydiktatúrát..."

„...Ott a vezérek diktatúrája, itt a tömegek diktatúrája! — ez a mi jelszavunk."

Ezek a leglényegesebb tételek, amelyek a német kommunista párt ellenzékének nézeteit jellemzik.

Ezeknek a fejtegetéseknek elolvasása után minden bolsevik, aki a bolsevizmus 1903 óta megtett fejlődését tudatosan végigcsinálta vagy közelről figyelte, azonnal azt fogja mondani: „milyen régi, régóta ismerős lim-lom ez! Milyen »baloldali« gyerekesség!"

De vegyük közelebbről szemügyre az idézett fejtegetéseket.

A kérdésnek már maga a feltevése: „a párt diktatúrája *v a g y* az osztály diktatúrája? a vezérek diktatúrája (pártja) *v a g y* a tömegek diktatúrája (pártja)?" — a leghihetetlenebb és legreménytelenebb eszmezavarról tanúskodik. Vannak emberek, akik azon buzgólkodnak, hogy valami egészen különlegeset *agyaljanak ki*, és buzgó okoskodásukkal nevetségessé válnak. Mindenki tudja, hogy a tömegek osztályokra oszlanak; hogy a tömegeket és az osztályokat egymással szembeállítani csak olyanformán lehet, ha a társadalmi termelésben elfoglalt helye szerint nem tagolt óriási többséget általában véve szembehelyezzük azokkal a kategóriákkal, amelyek a termelés társadalmi szervezetében külön helyet foglalnak el; hogy az osztályokat rendszerint és a legtöbb esetben, legalábbis a modern civilizált országok-

ban, politikai pártok vezetik; hogy a politikai pártokat általános szabályképpen a legtekintélyesebb, legbefolyásosabb, legtapasztaltabb, a legfelelősségteljesebb tisztségekre megválasztott egyének, az úgynevezett vezetők többé vagy kevésbé állandó csoportjai irányítják. Mindez ábécé. Mindez egyszerű és világos. Mire való volt ehelyett holmi zagyva beszéd, holmi új volapük? Egyrészt ezek az emberek nyilván megzavarodtak, amikor olyan súlyos helyzetbe kerültek, amelyben a párt legális és illegális helyzetének gyors váltakozása megzavarja a vezérek, pártok és osztályok között szokásos, normális, egyszerű viszonyt. Németországban, s ugyanúgy más európai országokban is, túlságosan megszokták a legalitást, megszokták, hogy szabályszerű pártkongresszusok választják szabadon, s annak rendje és módja szerint a „vezéreket", hogy a pártok osztályösszetételét kényelmesen felül lehet vizsgálni a parlamenti választások, a népgyűlések, a sajtó útján, a szakszervezetek és más egyesületek hangulata stb. alapján. Amikor ezekről a megszokott módszerekről a forradalom viharos menete és a polgárháború fejlődése következtében gyorsan át kellett térni a legalitás és az illegalitás váltakoztatására, egybekapcsolásukra, a „vezérek csoportjai" kiválasztásának, kialakításának vagy megőrzésének „kényelmetlen", „nem demokratikus" módszereire, az emberek ebbe belezavarodtak és hihetetlen ostobaságokat kezdtek kieszelni. Valószínű, hogy a holland kommunista párt egyes tagjai, akik szerencsétlenségükre egy kis országban születtek, ahol megvannak a különösen kiváltságos és különösen állandó jellegű legális helyzet hagyományai és körülményei, mint olyan emberek, akik sohasem látták a legális és illegális helyzet váltakozását, zavarba jöttek, elvesztették a fejüket és elősegítették az ilyen sületlenségek kieszelését.

Másrészt észrevehető, hogy a manapság „divatos"

„tömeg" és „vezérek" szavakat egyszerűen meggondolatlanul, összefüggés nélkül használják. Az emberek sokszor hallották és jól megtanulták a „vezérek" ellen irányuló támadásokat, a „vezérek" szembeállítását a „tömeggel", de arra nem voltak képesek, hogy fontolóra vegyék, miről is van szó tulajdonképpen, tisztába jöjjenek a dologgal.

A „vezérek" és a „tömegek" közti eltérés minden országban különösen világosan és élesen megmutatkozott az imperialista háború végén és az imperialista háború után. Marx és Engels ennek a jelenségnek fő okát az 1852-től 1892-ig terjedő években Anglia példáján sokszor megmagyarázták. Anglia monopolisztikus helyzete a „tömegből" kiemelt egy félig kispolgári, opportunista „munkásarisztokráciát". Ennek a munkásarisztokráciának a vezérei minduntalan átmentek a burzsoázia oldalára, közvetve vagy közvetlenül a burzsoázia kitartottjai voltak. Marx ennek a söpredéknek megtisztelő gyűlöletét vívta ki magának azzal, hogy nyíltan árulóknak bélyegezte őket. A legújabb (XX. századbeli) imperializmus néhány fejlett ország számára monopolista, kiváltságos helyzetet teremtett és ezen az alapon a II. Internacionálében mindenütt kialakultak az áruló vezérek, opportunisták, szociálsovinisták típusai, akik a maguk céhének, a munkásarisztokraták rétegének érdekeit védik. Az opportunista pártok elszakadtak a „tömegektől", azaz a dolgozók legszélesebb rétegeitől, a dolgozók többségétől, a legrosszabbul fizetett munkásoktól. A forradalmi proletariátus győzelme lehetetlen, ha nem harcolunk ez ellen a baj ellen, ha nem leplezzük le, nem bélyegezzük meg és nem kergetjük el az opportunista, szociáláruló vezéreket; éppen ilyen politikát folytatott a III. Internacionálé.

Ha valaki odáig megy ebben a tekintetben, hogy a tömegek diktatúráját *általában* szembeállítja a

vezérek diktatúrájával, értelmetlenséget és ostobaságot követ el, amin csak nevetni lehet. Különösen mulatságos az, hogy valójában a régi vezérek helyébe, akik egyszerű dolgokról egészen józan nézeteket vallanak, valójában (a „le a vezérekkel" jelszó leple alatt) *új vezéreket* tolnak előtérbe, akik hihetetlen ostobaságokat és zagyvaságokat beszélnek. Ilyen Németországban Laufenberg, Wolfheim, Horner, Karl Schröder, Friedrich Wendel, Karl Erler.* Ez utóbbinak azok a kísérletei, hogy „elmélyítse" a kérdést és kijelentse, hogy a politikai pártok általában véve fölöslegesek és „burzsoá jellegűek", a sületlenségnek olyan csimborasszója, hogy az ember csak ámul. Lám, a kis tévedés mindig szörnyű nagy tévedéssé válhat, ha az ember ragaszkodik hozzá, ha elmélyíti azzal, hogy nagy feneket kerít neki, ha „végigviszi".

A párteszme és a pártfegyelem tagadása: *ide jutott* az ellenzék. Ez pedig annyi, mint a proletariátus teljes lefegyverzése a *burzsoázia javára*. Ez egyértelmű azzal a kispolgári szétforgácsoltsággal, állhatatlansággal, kitartásra, egyesülésre, szervezett cselekvésre való képtelenséggel, amely, ha az ember elnéző vele szemben,

* „Kommunista Munkás Újság"[31] (Hamburg 1920. II. 7-i, 32. sz., *Karl Erler* „A párt feloszlatása" c. cikke): „A munkásosztály nem törheti össze a burzsoá államot a burzsoá demokrácia megsemmisítése nélkül és nem semmisítheti meg a burzsoá demokráciát a pártok szétrombolása nélkül."

A latin országok legzavarosabb fejű szindikalistáinak és anarchistáinak meg lehet az „elégtételük": alapos németek, akik nyilván marxistáknak tekintik magukat (K. Erler és K. Horner az említett újságban közzétett cikkeikkel különösen alapos érvekkel bizonyítják, hogy alapos marxistáknak tekintik magukat, és különösen nevetséges módon hihetetlen ostobaságokat beszélnek, s ezzel elárulják, hogy a marxizmus ábécéjét sem értik), odáig mennek, hogy olyasmit mondanak, aminek se füle, se farka. A marxizmus elismerése egymagában még nem mentesít a tévedésektől. Az oroszok ezt különösen jól tudják, mert nálunk a marxizmus különösen gyakran volt „divat".

minden proletár forradalmi mozgalomnak feltétlenül vesztét okozza. Aki a kommunizmus szempontjából tagadja a párteszmét, az a (németországi) kapitalizmus csődjének küszöbéről a kommunizmusnak nem az alsó és nem a középső, hanem a felső szakaszába akar átugorni. Mi Oroszországban a kapitalizmusból a szocializmusba, vagyis a kommunizmus alsó fokára való átmenetnek első lépéseinél tartunk (a burzsoázia megdöntését követő harmadik évben). Az osztályok, a hatalomnak a proletariátus által való meghódítása *után* még *évekig* megmaradtak és mindenütt megmaradnak. Ez a határidő legfeljebb talán Angliában lesz rövidebb, ahol nincsenek parasztok (kistulajdonosok azonban mégis-csak vannak!). Az osztályok megszüntetése nemcsak azt jelenti, hogy elkergetjük a földbirtokosokat meg a tőkéseket — ezt viszonylag könnyen elvégeztük —, jelenti azt is, hogy *felszámoljuk a kisárutermelőket*, márpedig a kisárutermelőket *nem lehet elkergetni*, nem lehet elnyomni, ezekkel *össze kell férni*, ezeket csak igen hosszadalmas, igen lassú, óvatos szervező munkával lehet (és kell) átformálni, átnevelni. A kisárutermelők a proletariátust minden oldalról körülveszik a kispolgáriság levegőjével, átitatják, demoralizálják vele a proletariátust, aminek következtében a proletariátus soraiban állandóan kiújul a kispolgári gerinctelenség, szétforgácsolódás, individualizmus, az átmenet a lelkesedésből a csüggedésbe. A proletariátus politikai pártjában a legszigorúbb központosításra és fegyelemre van szükség ahhoz, hogy ezzel szembeszállhassunk, hogy a proletariátus *szervező* feladatát (márpedig ez a proletariátus *fő* feladata) helyesen, sikeresen, győzelmesen valóra válthassuk. A proletariátus diktatúrája szívós harc, véres és vértelen, erőszakos és békés, katonai és gazdasági, pedagógiai és adminisztratív harc a régi társadalom erői és hagyományai ellen. Milliók és tízmilliók szokásainak

ereje — a legrettenetesebb erő. Acélos és harcedzett párt nélkül, az osztály valamennyi becsületes elemének bizalmát élvező párt nélkül, olyan párt nélkül, amely figyelemmel tudja kísérni és befolyásolni tudja a tömegek hangulatát, ilyen harcot sikeresen vívni lehetetlen. A központosított nagyburzsoáziát legyőzni ezerszerte könnyebb, mint „legyőzni" kistulajdonosok millióit és tízmillióit, márpedig ezek a maguk mindennapi, hétköznapi, láthatatlan, megfoghatatlan bomlasztó tevékenységével *éppen azokat* az eredményeket érik el, amelyekre a burzsoáziának szüksége van, amelyek a burzsoázia *restaurációjához* vezetnek. Aki csak valamelyest is gyengíti a proletariátus pártjának vasfegyelmét (különösen a proletariátus diktatúrája idején), az ténylegesen a burzsoáziát segíti a proletariátus ellen.

A vezérek — párt — osztály — tömeg viszonyának kérdése mellett fel kell vetni a „reakciós" szakszervezetek kérdését. De előbb legyen szabad még néhány befejező megjegyzést tennem pártunk tapasztalatai alapján. Támadások a „vezérek diktatúrája" ellen pártunkban *mindig voltak:* emlékezetem szerint az első ilyen támadásokat 1895-ben indították, amikor forma szerint még nem volt párt, de a központi csoport Pétervárott kialakulóban volt és magára kellett vállalnia a kerületi csoportok vezetését[32]. Pártunk IX. kongresszusán (1920. IV.)[33] volt egy kis ellenzék, amely szintén a „vezérek diktatúrája", az „oligarchia" stb. ellen beszélt. Nincs tehát semmi csodálatos. semmi új, semmi borzasztó abban, ha a németeknél fellép a „baloldali kommunizmus", ez a „gyermekbetegség". Ez a betegség minden veszedelem nélkül zajlik le, sőt a szervezet utána még erősebb lesz, Másrészt a legális és illegális munka gyors váltakozása, amely azzal járt együtt, hogy éppen a vezérkart, éppen a vezéreket kellett különösen „dugdosni", különösen elkonspirálni, nálunk néha igen ve-

szedelmes jelenségekre vezetett. A legnagyobb baj az volt, hogy 1912-ben a bolsevikok Központi Bizottságába bekerült egy provokátor — Malinovszkij. Malinovszkij elárulta, fegyházra juttatta a legjobb és legodaadóbb elvtársakat, és sokaknak közülük megrövidítette az életét. Hogy nem okozott még nagyobb bajt, az csak azért volt, mert nálunk a legális és az illegális munka egybekapcsolása helyesen volt megszervezve. Malinovszkijnak, hogy bizalmunkat megnyerje, mint a párt Központi Bizottsága tagjának és duma-képviselőnek segítenie kellett nekünk legális napilapok kiadásában, amelyek még a cárizmus viszonyai között is tudtak harcolni a mensevikek opportunizmusa ellen, és megfelelő burkolt formában hirdetni a bolsevizmus alapelveit. Malinovszkij ugyanakkor, amikor egyik kezével tucatjával küldte a bolsevizmus legjobb embereit a fegyházba és a halálba, a másik kezével kénytelen volt segíteni nekünk abban, hogy a legális sajtó útján az új bolsevikok tízezreit neveljük. Nem árt, ha azok a német (valamint angol, amerikai, francia és olasz) elvtársak, akik most az előtt a feladat előtt állnak, hogy megtanuljanak forradalmi munkát végezni a reakciós szakszervezetekben, alaposan fontolóra veszik ezt a tényt.*

Sok országban, köztük a legfejlettebb országokban, a

* Malinovszkij Németországban volt hadifogságban. Amikor a bolsevikok hatalomra jutása után visszatért Oroszországba, munkásaink azonnal bíróság elé állították és agyonlőtték. A mensevikek különösen rosszindulatúan támadtak bennünket azért a hibáért, hogy provokátor került a párt Központi Bizottságába. De amikor mi Kerenszkij idején azt követeltük, hogy a duma elnökét, Rodzjankót, tartóztassák le és állítsák bíróság elé, mert Rodzjanko már a háború előtt tudott arról, hogy Malinovszkij provokátor, és *nem közölte* ezt a dumabeli trudovikokkal és a munkásokkal, akkor sem a mensevikek, sem az eszerek, akik Kerenszkijjel együtt részt vettek a kormányban, nem támogatták követelésünket, és Rodzjanko szabadlábon maradt, szabadon ment át Gyenyikinhez.

burzsoázia most kétségtelenül provokátorokat küld és provokátorokat fog küldeni a kommunista pártokba. Az ilyen veszély elleni harc egyik eszköze — az illegális és a legális munka ügyes egybekapcsolása.

KELL-E DOLGOZNIUK A FORRADALMÁROKNAK A REAKCIÓS SZAKSZERVEZETEKBEN?

A német „baloldaliak" a maguk számára eldöntöttnek tekintik, hogy erre a kérdésre feltétlenül tagadóan kell válaszolni. Az ő véleményük szerint, a szónoklatok és dühös kifakadások a „reakciós" és „ellenforradalmi" szakszervezetek ellen elegendők annak „bebizonyítására" (különösen „komoly" és különösen ostoba benyomást kelt ez K. Horner esetében), hogy a forradalmároknak, a kommunistáknak nem kell, sőt nem is szabad dolgozniuk a sárga, szociálsoviniszta, megalkuvó, Legien-féle ellenforradalmi szakszervezetekben.

De bármily biztosak is a német „baloldaliak" abban, hogy ez a taktika forradalmi taktika, valójában ez a taktika gyökerében téves és nem tartalmaz egyebet üres frázisoknál.

Hogy ezt megmagyarázzam, a mi tapasztalatainkkal kezdem — e cikk általános tervének megfelelően, minthogy ennek a cikknek az a célja, hogy alkalmazza Nyugat-Európára azt, ami a bolsevizmus történetéből és mai taktikájából általánosan alkalmazható, általános érvényű, általánosan kötelező.

A vezérek — párt — osztály — tömegek közötti viszony és ezzel együtt a proletariátus diktatúrájának és pártjának a szakszervezetekhez való viszonya nálunk jelenleg konkrétan a következőképpen áll. A diktatúrát a szovjetekbe szervezett proletariátus gyakorolja, amelyet a legutóbbi pártkongresszus (1920. IV.) adatai sze-

rint 611 000 tagot számláló kommunista, bolsevik párt vezet. A tagok száma mind az Októberi Forradalom előtt, mind utána, igen erősen ingadozott és azelőtt, még 1918-ban és 1919-ben is jóval kisebb volt.[34] Mi félünk a párt túlságos növelésétől, mert egy kormányzó pártba elkerülhetetlenül igyekeznek befurakodni karrieristák és csirkefogók, akik nem érdemelnek egyebet, mint hogy agyonlőjék őket. Legutoljára a párt kapuját — kizárólag munkások és parasztok számára — azokban a napokban (1919 telén) tártuk fel szélesen, amikor Jugyenyics néhány versztnyire állott Petrográdtól, Gyenyikin pedig Orelban volt (kb. 350 versztnyire Moszkvától), azaz, amikor a Szovjet Köztársaságot rettenetes, halálos veszedelem fenyegette, és amikor kalandorok, karrieristák, csirkefogók és általában a nem állhatatos emberek a kommunistákhoz[35] való csatlakozástól semmi esetre sem remélhettek előnyös karriert (sőt inkább akasztófát és kínzásokat várhattak). A pártot, amely évenként kongresszusra ül össze (a legutóbbi kongresszusra minden 1000 tag választott 1 küldöttet), a kongresszuson választott 19 tagú Központi Bizottság vezeti, a folyó munkát pedig Moszkvában még kisebb testületeknek, mégpedig az úgynevezett „Orgbüró"-nak (Szervező Bizottság) és „Politbüró"-nak (Politikai Bizottság) kell vezetniük, amelyeket a KB teljes ülésein választanak és amelyek a KB öt-öt tagjából állanak. Szóval a legteljesebb „oligarchiát" látjuk. Köztársaságunkban egyetlen állami intézmény sem dönt el fontosabb politikai vagy szervezeti kérdést a párt Központi Bizottságának irányító útmutatásai nélkül.

A párt munkájában közvetlenül a *szakszervezetekre* támaszkodik, amelyeknek jelenleg, a legutóbbi kongresszus (1920. IV.) adatai szerint 4 milliónál több tagjuk van és amelyek formailag *párton kívüliek*. Ténylegesen azonban a szakszervezetek óriási többségének minden

vezető intézménye — elsősorban természetesen a szakszervezetek összoroszországi központja vagy bizottsága (Összoroszországi Központi Szakszervezeti Tanács) — kommunistákból áll és végrehajtja a párt minden utasítását. Az eredmény, mindent összevéve, egy formailag nem kommunista, rugalmas és aránylag széles körű, roppant hatalmas proletár apparátus, amelynek révén a párt szorosan egybekapcsolódik az *osztállyal* és a *tömeggel*, s amelynek révén, a párt vezetésével, megvalósul *az osztály diktatúrája*. A szakszervezetekkel való legszorosabb kapcsolat nélkül, a szakszervezetek odaadó támogatása nélkül a szakszervezeteknek nemcsak a gazdasági, *hanem a katonai* építőmunka terén végzett legönfeláldozóbb munkája nélkül természetesen nemhogy $2\frac{1}{2}$ évig, de még $2\frac{1}{2}$ hónapig sem tudtuk volna kormányozni az országot és gyakorolni a diktatúrát. Világos, hogy ez az igen szoros kapcsolat a gyakorlatban azt jelenti, hogy igen bonyolult és sokoldalú agitációs és propagandamunkát kell folytatni, kellő időben és gyakran kell megbeszéléseket tartani nemcsak a vezető, hanem általában a befolyásos szakszervezeti funkcionáriusokkal, erélyesen kell harcolni a mensevikek ellen, akiknek, bár egészen kis számban, mind ez ideig vannak híveik, akiket mindenféle ellenforradalmi cselfogásra tanítanak, a demokrácia (a *burzsoá* demokrácia) ideológiai védelmétől és a szakszervezetek „függetlenségének" (a proletárhatalomtól való függetlenségének!) hirdetésétől kezdve egészen a proletárfegyelem szabotálásáig stb. stb.

A szakszervezetek útján a „tömegekkel" fenntartott kapcsolatot nem tartjuk elegendőnek. A gyakorlat nálunk a forradalom során olyan intézményt teremtett — és mi minden tekintetben támogatni, fejleszteni, bővíteni igyekszünk ezt az intézményt —, mint a *párton kívüli munkás- és parasztkonferenciák*, amelyek révén figyelemmel kísérjük a tömegek hangulatát, közelebb

kerülünk hozzájuk, kielégítjük igényeiket, a legjobb munkaerőket a tömegek sorából állami tisztségekre nevezzük ki stb. Az egyik legutóbbi rendelet, amely az Állami Ellenőrzés Népbiztosságának „Munkás-Paraszt Felügyelet"-té való átalakításáról szól, feljogosítja az ilyen párton kívüli konferenciákat, hogy különböző felülvizsgálatok stb. céljaira ők válasszák az Állami Ellenőrzés tagjait.

Továbbá, a párt egész munkája magától értetődően a szovjetek útján folyik, amelyek a dolgozó tömegeket, szakmai különbség nélkül, egyesítik. A kerületi szovjetkongresszus olyan *demokratikus* intézmény, amilyent a burzsoá világban még a legjobb demokratikus köztársaságok sem láttak eddig és e kongresszusok révén (amelyeket a párt igyekszik minél nagyobb figyelemmel kísérni), valamint oly módon, hogy a faluba különböző tisztségekre állandóan öntudatos munkásokat vezényelünk, megvalósul a proletariátus vezető szerepe a parasztság irányában, megvalósul a városi proletariátus diktatúrája, rendszeres harc folyik a gazdag, burzsoá, kizsákmányoló és üzérkedő parasztság ellen stb.

Ilyen a proletár államhatalom általános gépezete, „felülről", a diktatúra gyakorlásának szempontjából nézve. Az olvasó remélhetőleg meg fogja érteni, hogy az orosz bolseviknak — aki ezt a gépezetet ismeri és megfigyelte, hogyan fejlődött ki ez a gépezet 25 év folyamán kis, illegális földalatti propagandakörökből — az olyan fecsegések, hogy „felülről" *v a g y* „alulról", a vezérek diktatúrája *v a g y* a tömegek diktatúrája stb. miért nem tűnhetnek fel egyébnek, mint nevetséges, gyerekes badarságnak, olyasvalaminek, mint az olyan vita, hogy az embernek a bal lába hasznosabb-e vagy a jobb keze.

Ugyanilyen nevetséges, gyerekes badarságnak kell tartanunk a német baloldaliaknak azokat a mélyenszán-

tó, fölöttébb tudós és rettentően forradalmi beszédeit, hogy a kommunisták nem dolgozhatnak és kommunistáknak nem is szabad dolgozniuk a reakciós szakszervezetekben, hogy erről a munkáról le lehet mondani, hogy ki kell lépni a szakszervezetekből és hogy feltétlenül egészen újsütetű, egészen tiszta — nagyon kedves (és valószínűleg nagyobbrészt igen fiatal) kommunisták által kiagyalt — „munkásszövetséget" kell teremteni stb., stb.

A kapitalizmus egyrészt elkerülhetetlenül örökül hagyja a szocializmusra a munkások között évszázadok során kialakult, régi szakmai és mesterségbeli különbségeket, másrészt pedig azokat a szakszervezeteket, amelyek csak igen lassan, hosszú éveken át fejlődhetnek és fejlődnek majd átfogóbb, kevésbé céh jellegű ipari szövetségekké (olyanokká, amelyek egész termelési ágakat, nem pedig csak egyes szakmákat, mesterségeket, illetőleg foglalkozási ágakat ölelnek fel), s azután ezeken az ipari szövetségeken keresztül fognak áttérni az emberek közötti munkamegosztás megszüntetésére, arra, hogy *minden irányban fejlett és minden irányban* iskolázott embereket, olyan embereket neveljenek, tanítsanak és képezzenek ki, akik *mindenhez értenek*. A kommunizmus e felé halad, e felé kell haladnia, és *el is fogja ezt érni*, de csak hosszú évek múltán. Ha valaki ma kísérletet tesz arra, hogy gyakorlatilag elébevágjon a teljesen kifejlődött, teljesen megszilárdult és kialakult, teljesen kibontakozott és megérett kommunizmus e jövendő eredményének, akkor ez annyi, mintha egy négyéves gyermeket akarna felsőbb matematikára tanítani.

A szocializmus építését nem képzeletbeli és nem általunk külön erre a célra teremtett emberanyagból lehet (és kell) megkezdenünk, hanem abból az anyagból, amelyet a kapitalizmus hagyott ránk örökül. Ez, szó se róla, igen „nehéz dolog", de a feladatnak minden más fel-

fogása annyira komolytalan, hogy nem is érdemes róla beszélni.

A szakszervezetek a kapitalizmus fejlődésének elején a munkásosztály számára óriási haladást, átmenetet jelentettek a munkások szétforgácsoltságáról és tehetetlenségéről az osztályegyesülés *kezdetéhez*. Amikor a proletárok osztályegyesülésének *legmagasabb* formája, a *proletariátus forradalmi pártja* (amely nem érdemli meg ezt a nevet, amíg nem tanulja meg a vezéreket az osztállyal és a tömegekkel egyetlen egészbe, egyetlen elválaszthatatlan egységbe forrasztani) fejlődésnek indult, akkor a szakszervezetek elkerülhetetlenül *bizonyos* reakciós vonásokat, bizonyos céhszerű szűkkeblűséget, bizonyos politikamentességre való hajlamot, bizonyos merevséget stb. kezdtek mutatni. A proletariátus fejlődése azonban sehol a világon nem ment és nem mehetett végbe másképp, mint a szakszervezetek útján, a munkásosztály pártjával való kölcsönhatásuk útján. A politikai hatalomnak a proletariátus által való meghódítása a proletariátus mint osztály számára óriási lépés előre, és a pártnak még nagyobb mértékben, méghozzá új módon és nemcsak a régi módon kell nevelnie a szakszervezeteket, vezetni őket, emellett nem feledkezve meg arról, hogy a szakszervezetekre még szükség van és sokáig szükség lesz mint a „kommunizmus iskoláira" és a proletárokat diktatúrájuk megvalósítására előkészítő iskolákra, mint a munkások nélkülözhetetlen egyesüléseire, amelyek azt a célt szolgálják, hogy az ország egész gazdaságának irányítása fokozatosan a munkás*osztály*nak (és nem egyes szakmáknak), azután pedig a dolgozók összességének kezébe menjen át.

1920. április—május
Lenin Összes Művei. 41. köt. 6—8., 21—32. old.

BESZÉD A FALUSI MUNKA FELELŐS SZERVEZŐINEK 2. ÖSSZOROSZORSZÁGI TANÁCSKOZÁSÁN[36]

(Részlet)

Szeretnék még kitérni, elvtársak, arra a kérdésre, amelynek jelentősége van az önök, a falusi párt- és szovjetmunkások szempontjából, akiket részben sikerült megismernem a pártokmányok alapján. Azt akarom mondani önöknek, hogy fő munkájuk instruktori, párt-, agitációs és propagandista munka lesz. Ennek a munkának az az egyik legfőbb fogyatékossága, hogy nem tudjuk megszervezni az állami ügyeket, hogy nálunk elvtársi körökben, még a munkát itt vezető elvtársak köreiben is, túlságosan erősen él a régi illegalitás szokása, amikor kis körökben dolgoztunk itthon vagy külföldön és még csak gondolkozni, töprengeni sem tudtunk azon, hogy miként szervezzük meg az állami munkát. Most önöknek tudniuk kell ezt és nem szabad elfeledniük, hogy milliókat kell irányítanunk. A hatalom minden képviselője, aki a falura kerül mint küldött, mint a Központi Bizottság meghatalmazottja, gondoljon arra, hogy óriási államapparátusunk van, amely még rosszul dolgozik, mert nem tudjuk, nem vagyunk képesek jól felhasználni. A falvakban százezrével vannak tanítók, akiket megfélemlítettek, megijesztettek a kulákok vagy félholtra nyomorítottak a régi cári hivatalnokok, akik nem tudják, nem képesek megérteni a szovjethatalom elveit. Óriási katonai apparátusunk van. Ha nem volna katonai biztosunk, nem volna Vörös Hadseregünk.

Rendelkezésünkre áll továbbá az Általános Katonai Kiképzés[37] apparátusa, amelynek a katonai természetű munkával párhuzamosan kulturális munkát is kell végeznie, emelnie kell a parasztság tudatosságának színvonalát.

Ez az állami apparátus nagyon rossz, nincsenek benne valóban odaadó, meggyőződéses, igazi kommunisták, és önöknek, akik mint kommunisták a falura mennek, nem szabad ettől az apparátustól elszakadva dolgozniuk, hanem ellenkezőleg, együtt kell dolgozniuk vele. Minden pártagitátornak, aki megjelenik a faluban, egyszersmind a népiskolák felügyelőjének is kell lennie, felügyelőnek, nem a szó régi értelmében, nem olyan értelemben, hogy be kell avatkoznia az oktatás kérdéseibe — ezt nem lehet megengedni —, de felügyelőnek kell lennie abban az értelemben, hogy összhangba kell hoznia munkáját a Művelődésügyi Népbiztosság munkájával, az Általános Katonai Kiképzés munkájával, a katonai biztos munkájával, hogy az államhatalom, az Oroszországot kormányzó párt képviselőjének kell tekintenie magát. Hogy amikor a faluban megjelenik, ne csak mint propagandista, tanító lépjen fel, hanem ugyanakkor arra is ügyeljen, hogy azok a tanítók, akik eddig teljesen magukra voltak hagyatva, vagy a katonai biztosok tucatjai és százai, egytől egyig vegyenek részt ennek a pártagitátornak a munkájában. Kell, hogy minden egyes tanítónak legyenek agitációs tartalmú brosúrái; ne csak legyenek, hanem köteles legyen felolvasni is őket a parasztoknak. Ha ezt nem fogja megtenni, tudnia kell, hogy elveszti állását. Ugyanígy a katonai biztosok kezében is kell lenniük ilyen brosúráknak, fel kell olvasniuk őket a parasztoknak.

A szovjethatalomnak sok százezer olyan szovjetalkalmazottja van, akik vagy burzsoák, vagy félburzsoák, vagy annyira meg vannak félemlítve, hogy egyáltalán

nem hisznek a mi szovjethatalmunkban, vagy annyira távol állnak ettől a hatalomtól, amely valahol ott van Moszkvában, a nyakukon pedig itt van a kulák paraszt, akinek van gabonája, melyet rejteget és nem ad oda nekik, ők pedig éheznek.

Itt kettős feladata van a pártmunkásnak. Gondolnia kell arra, hogy ő nemcsak igehirdető, hogy nemcsak segítségére kell sietnie a lakosság legelgyötörtebb rétegeinek — ez a fő feladata, enélkül ő nem pártmunkás, enélkül nem nevezhető kommunistának. De ezen kívül a szovjethatalom képviselőjének is kell lennie, fel kell vennie a kapcsolatot a tanítókkal, össze kell hangolnia a Művelődésügyi Népbiztosság munkáját a saját munkájával. Nem kell felügyelőnek lennie az ellenőrzés és a felügyelet értelmében, de ő annak a kormányzó pártnak a képviselője, amely most a proletariátus egy részének a segítségével egész Oroszországot kormányozza, és mint ilyennek, gondolnia kell arra, hogy az ő munkája az instruálás munkája, és hogy neki be kell vonnia munkájába, meg kell tanítania munkájára a tanítókat és a katonai biztosokat, hogy ők is ugyanolyan munkát végezzenek, mint ő. Ők nem ismerik ezt a munkát, önöknek kell megtanítaniuk rá őket. Ők most védtelenek a jóllakott paraszttal szemben. Önöknek segíteniük kell nekik, hogy kikerüljenek ebből a függő helyzetből. Önöknek jól emlékezetükbe kell vésniük, hogy nemcsak propagandisták és agitátorok, hanem az államhatalom képviselői, és nem az a dolguk, hogy összetörjék a fennálló apparátust, nem az, hogy beavatkozzanak, nem az, hogy felborítsák ennek az apparátusnak a szervezetét, hanem munkájukat úgy kell megszervezniük, hogy a derekasan dolgozó propagandista-instruktornak, agitátornak, akár rövid ideig tartó falusi munka után is, ne csak az általa felvilágosított kommunista parasztoknál levő nyomtatványok formájában maradjon nyoma, ha-

nem hogy nyomot hagyjon azoknak a párt- és szovjetmunkásoknak a tudatában is, akiket önök ellenőriznek és vezetnek, akiknek feladatokat adnak; követeljék meg, hogy minden egyes tanító, katonai biztos okvetlenül szovjet szellemben dolgozzék, tudja, hogy ez kötelessége, legyen tudatában annak, hogy ha ezt nem fogja teljesíteni, nem marad meg állásában, hogy tudják és érezzék valamennyien, hogy minden egyes agitátor a szovjethatalom teljhatalmú képviselője.

Ilyen feltételek mellett, ha helyesen használják fel a rendelkezésre álló erőket, megtízszerezik őket és elérik, hogy minden száz agitátor nyomot hagy maga után szervezett apparátus formájában, amely már megvan, de amely még tökéletlenül és nem kielégítően dolgozik.

Ezen a téren, mint a többi területen is, sok sikert kívánok önöknek. (Hosszan tartó taps.)

1920. június 12.
Lenin Összes Művei. 41. köt. 141—143. old.

TÉZISEK A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLÉ II. KONGRESSZUSÁNAK ALAPVETŐ FELADATAIRÓL[38]

(Részlet)

A PROLETÁRDIKTATÚRÁNAK ÉS A SZOVJETHATALOMNAK A LÉNYEGE

2. A szocializmusnak (mint a kommunizmus első fokának) a kapitalizmus fölötti győzelme a következő három feladat megvalósítását követeli a proletariátustól mint az egyetlen valóban forradalmi osztálytól. Az első feladat az, hogy megdöntse a kizsákmányolókat és elsősorban a burzsoáziát mint a kizsákmányolók legfőbb gazdasági és politikai képviselőjét; szétzúzza őket; elnyomja ellenállásukat; lehetetlenné tegye a tőke igájának és a bérrabszolgaságnak visszaállítására irányuló minden néven nevezendő kísérletüket. A második feladat az, hogy magával ragadja és a proletariátus forradalmi élcsapata, annak kommunista pártja mögé sorakoztassa fel nemcsak az egész proletariátust, illetőleg annak túlnyomó, óriási többségét, hanem a dolgozók és a tőke által kizsákmányoltak egész tömegét is; felvilágosítsa, szervezze, nevelje és fegyelemre szoktassa őket magának a kizsákmányolók ellen vívott határtalan bátorságot követelő és kíméletlenül kemény harcnak a során; minden tőkés országban kiragadja a lakosság e túlnyomó többségét a burzsoáziától való függésből, a gyakorlati tapasztalatok alapján bizalmat keltsen benne a proletariátusnak és forradalmi élcsapatának vezető szerepe iránt. A harmadik feladat az, hogy semlegesítse, illetőleg ártalmatlanná tegye a csaknem minden előrehaladott ország-

ban még eléggé nagyszámú, bár a lakosság kisebbségét alkotó, mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi kisüzemtulajdonosokból álló osztály és az ennek az osztálynak megfelelő értelmiségi, alkalmazotti stb. réteg elkerülhetetlen ingadozását a burzsoázia és a proletariátus, a polgári demokrácia és a szovjethatalom között.

Az első és a második feladat önálló feladat, és egyik is, másik is különleges munkamódszereket követel mind a kizsákmányolók, mind a kizsákmányoltak irányában. A harmadik feladat az első kettőből következik, s csupán az első és a második fajtájú módszerek átgondolt, idején való, rugalmas összeegyeztetését követeli meg, az ingadozás minden egyes esetének konkrét körülményei szerint.

3. Abban a konkrét helyzetben, amelyet az egész világon és leginkább a legfejlettebb, hatalmas, legműveltebb és legszabadabb tőkésországokban a militarizmus, az imperializmus, a gyarmatoknak és a gyönge országoknak a fojtogatása, az imperialista világmészárlás és a versailles-i „béke" teremtett, minden olyan gondolat, hogy a tőkések békésen alávethetők a kizsákmányolt többség akaratának, hogy lehetséges békés, reformista átmenet a szocializmusba, nemcsak határtalan kispolgári bárgyúság, hanem a munkások egyenes becsapása, a tőkés bérrabszolgaság szépítgetése, az igazság eltitkolása. Ez az igazság abban rejlik, hogy a legműveltebb és legdemokratikusabb burzsoázia már most sem riad vissza semmiféle csalástól és gaztettől, a munkások és parasztok millióinak legyilkolásától a termelési eszközök magántulajdonának megmentése érdekében. Csak a burzsoázia erőszakos megdöntése, tulajdonának elkobzása, az egész burzsoá államapparátus, a parlamenti, a bírói, a katonai, a hivatalnoki, a közigazgatási, a községi stb. apparátus lerombolása minden szinten, beleértve a legveszedelmesebb és legmakacsabb kizsákmányolóknak az

utolsó szálig való kiűzését vagy internálását is, szigorú ellenőrzés az ellenállásra és a tőkés rabszolgaság visszaállítására irányuló elkerülhetetlen kísérletek elleni harc céljából, csak ilyen intézkedések képesek biztosítani a kizsákmányolók egész osztályának tényleges legyűrését.

Másrészt a kapitalizmusnak és a polgári demokráciának ugyanilyen szépítgetése, a munkások ugyanilyen becsapása a II. Internacionálé régi pártjai és régi vezérei által rendszerint elfogadott gondolat, hogy a tőkés rabszolgaság körülményei között, a burzsoá elnyomás alatt — amely végtelenül változatos, annál körmönfontabb és egyidejűleg kegyetlenebb és könyörtelenebb formákat ölt, minél kulturáltabb az illető ország —, hogy ezek között a körülmények között a dolgozók és a kizsákmányoltak többsége képes kifejleszteni magában a teljesen világos szocialista tudatot, a szocialista meggyőződés és a jellem szilárdságát. Valójában csak miután a proletariátus élcsapata, erre az egész egyedül forradalmi osztályra vagy ennek többségére támaszkodva, megdönti a kizsákmányolókat, elnyomja őket, kiszabadítja a kizsákmányoltakat rabszolga helyzetükből, haladéktalanul megjavítja életviszonyaikat a kisajátított kapitalisták rovására, csak ezután, mégpedig magának az éles osztályharcnak a folyamán, valósítható meg a dolgozók és kizsákmányoltak legszélesebb tömegeinek felvilágosítása, nevelése, a proletariátus körüli szervezése, a proletariátus befolyása és vezetése alatt, megszabadításuk a magántulajdon szülte önzéstől, szétforgácsoltságtól, gyarlóságoktól és gyengeségtől, a szabad dolgozók szabad szövetségévé való változtatásuk.

4. A kapitalizmus fölötti győzelem kivívásának sikeréhez az szükséges, hogy helyes legyen a viszony a vezető, kommunista párt, a forradalmi osztály, a proletariátus és a tömeg, vagyis a dolgozók és kizsákmányoltak összessége között. Csak a kommunista párt — ha való-

ban élcsapata a forradalmi osztálynak, ha egyesíti magában a forradalmi osztály valamennyi legjobb elemét, ha teljesen öntudatos és odaadó, a szívós forradalmi harc tapasztalatai által felvilágosított és megedzett kommunistákból áll, ha elválaszthatatlanul egybe tudott kapcsolódni osztálya egész életével és az osztályon át a kizsákmányoltak egész tömegével, s teljes bizalmat tudott kelteni ebben az osztályban és ebben a tömegben —, csak az ilyen párt képes vezetni a proletariátust a kapitalizmus összes erői elleni könyörtelen, döntő,végső harcban. Másrészt, csak az ilyen párt vezetésével képes a proletariátus arra, hogy forradalmi rohamát teljes erejében kibontakoztassa és semmivé tegye a kapitalizmus által megrontott, jelentéktelen kisebbséget alkotó munkásarisztokrácia, a régi trade-unionista és szövetkezeti stb. vezérek elkerülhetetlen közönyét és részben ellenállását, csak így képes arra, hogy latba vesse minden erejét, amely éppen a tőkés társadalom gazdasági szerkezeténél fogva hasonlíthatatlanul nagyobb, mint a proletariátusnak a lakosság egészéhez viszonyított aránya. Végül, a tömeg, azaz a dolgozók és a kizsákmányoltak összessége, csak akkor tudja a történelemben első ízben latba vetni a kapitalizmus által elnyomott emberek tízmillióinak minden kezdeményezőképességét és minden energiáját, amikor már ténylegesen felszabadult a burzsoázia és a burzsoá államapparátus elnyomása alól, csak akkor, amikor már lehetővé vált számára, hogy valóban szabadon (tudniillik a kizsákmányolóktól szabadon) szovjetjeibe szervezkedjék. Csak amikor már a szovjetek lettek az egyedüli államapparátussá, csak akkor valósítható meg az, hogy az ország igazgatásában tényleg részt vegyen a kizsákmányoltak egész tömege, amelynek kilencvenkilenc százaléka még a legfelvilágosultabb és legszabadabb polgári demokráciákban is valójában mindig ki volt zárva az ország vezetésében való

részvételből. Csak a szovjetekben kezdi el tanulni a kizsákmányoltak tömege tényleg, nem könyvekből, hanem saját gyakorlati tapasztalatai alapján, a szocialista építést, az új társadalmi fegyelemnek, a szabad dolgozók szabad szövetségének megteremtését.

1920. július 4.
Lenin Összes Művei. 41. köt. 177—180. old.

BESZÉD
A KOMMUNISTA PÁRT SZEREPÉRŐL A KOMMUNISTA INTERNACIONÁLÉ II. KONGRESSZUSÁN

(Részlet)

Elvtársak, néhány megjegyzést szeretnék tenni Tanner és McLaine elvtársak beszédével kapcsolatban. Tanner azt mondja, hogy a proletariátus diktatúrája mellett van, de a proletariátus diktatúráját nem egészen úgy képzeli el, mint mi. Azt mondja, hogy mi a proletariátus diktatúráján lényegileg a proletariátus szervezett és öntudatos kisebbségének diktatúráját értjük.

S valóban, a kapitalizmus korszakában, amikor a munkástömegek szüntelen kizsákmányolásnak vannak kitéve és nem fejleszthetik emberi képességeiket, a politikai munkáspártokra éppen az a legjellemzőbb, hogy osztályuknak csak kisebbségét ölelhetik fel. A politikai párt az osztálynak csak kisebbségét egyesítheti, éppúgy, mint ahogy az igazán öntudatos munkások minden kapitalista társadalomban a munkásoknak csak kisebbségét alkotják. Ezért kénytelenek vagyunk elismerni, hogy csak ez az öntudatos kisebbség vezetheti és sorakoztathatja fel maga mögé a széles munkástömegeket. S ha Tanner elvtárs azt mondja, hogy ő ellensége a pártnak, de ugyanakkor amellett van, hogy a legjobban szervezett és legforradalmibb munkásokból álló kisebbség mutassa az utat az egész proletariátusnak, akkor azt mondom, hogy a valóságban nincs közöttünk különbség. Mi a szervezett kisebbség? Ha ez a kisebbség valóban öntudatos, ha képes vezetni a tömegeket, ha képes felelni minden egyes felmerülő kérdésre, akkor ez a kisebbség alapjában véve párt. És ha olyan elvtársak,

mint Tanner, akikre mi különösen számítunk, mert a tömegmozgalmat képviselik — amit a Brit Szocialista Párt képviselőiről bajosan lehet állítani —, ha ezek az elvtársak amellett vannak, hogy legyen egy kisebbség, amely szervezetten harcol a proletárdiktatúráért és amely ebben az irányban neveli a munkástömegeket. akkor az ilyen kisebbség alapjában véve nem egyéb, mint párt. Tanner elvtárs azt mondja, hogy ennek a kisebbségnek kell szerveznie és vezetnie az egész munkástömeget. Ha Tanner elvtárs és más, a Shop Steward csoporthoz és a Világ Ipari Munkásai (I. W. W.)[39] szövetséghez tartozó elvtársak ezt elismerik — márpedig a velük folytatott beszélgetések során naponta látjuk, hogy valóban elismerik —, ha helyesnek tartanak egy olyan helyzetet, amelyben a munkásosztály tudatos kommunista kisebbsége vezeti a proletariátust, akkor azzal is egyet kell érteniük, hogy valamennyi határozatunknak éppen ez az értelme. És akkor csak az az egyetlen eltérés van közöttünk, hogy ők kerülik a „párt" szót, mert az angol elvtársak bizonyos előítélettel viseltetnek a politikai párttal szemben. Ezek az elvtársak a politikai pártokat csak olyannak tudják elképzelni, mint amilyen Gompers és Henderson pártjai[40], a parlamenti üzletembereknek, a munkásosztály árulóinak pártjai. És ha a parlamentarizmust olyannak képzelik el, amilyen ez idő szerint az angol és az amerikai parlamentarizmus, akkor az ilyen parlamentarizmusnak és az ilyen politikai pártoknak mi is ellenségei vagyunk. Nekünk új, másfajta pártokra van szükségünk. Olyan pártokra van szükségünk, amelyek állandóan tényleges kapcsolatban vannak a tömegekkel és amelyek vezetni tudják ezeket a tömegeket.

1920. július 23.
Lenin Összes Művei. 41. kot. 224—225. old.

AZ IFJÚSÁGI SZÖVETSÉGEK FELADATAI

(BESZÉD AZ OROSZORSZÁGI KOMMUNISTA IFJÚSÁGI SZÖVETSÉG III. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN)[41]

(Részlet)

Az előző nemzedéknek az volt a feladata, hogy megdöntse a burzsoáziát. Akkoriban a fő feladat az volt, hogy bíráljuk a burzsoáziát, hogy gyűlöletet ébresszünk a tömegekben a burzsoázia iránt, hogy kifejlesszük az osztálytudatot, hogy képesek legyünk erőink tömörítésére. Az új nemzedékre bonyolultabb feladat vár. Nemcsak arról van szó, hogy önöknek egyesíteniük kell erőiket a munkás- és paraszthatalomnak a tőkések támadásaival szemben való támogatása végett. Ezt meg kell tenniük. Ezt önök kitűnően megértették, ezzel az, aki kommunista, pontosan tisztában van. De ez nem elég. Önöknek fel kell építeniük a kommunista társadalmat. A munka első felét sok vonatkozásban elvégeztük. A régit leromboltuk, mint ahogy le is kellett rombolnunk, az már nem más, mint romhalmaz, aminthogy romhalmazzá is kellett változtatni. A talajt megtisztítottuk, és a fiatal kommunista nemzedéknek ezen a talajon fel kell építenie a kommunista társadalmat. Önök előtt az építés feladata áll, s ezt a feladatot csak úgy oldhatják meg, ha elsajátítanak minden korszerű ismeretet, ha képesek lesznek a kommunizmust készen kapott, betanult formulákból, tanácsokból, receptekből, előírásokból, programokból olyan eleven erővé változtatni, amely egységbe foglalja az önök közvetlen mun-

káját, ha képesek lesznek a kommunizmust gyakorlati munkájuk vezérfonalává tenni.

Ez az önök feladata, amelynek önöket az egész ifjú nemzedék képzése, nevelése, magasabb színvonalra emelése során vezérelnie kell. Önöknek kell az elsőknek lenniük a kommunista társadalom sok millió építői között, akiknek soraiban minden fiatal férfinak, minden fiatal leánynak ott kell lennie. Ha nem vonják be a munkás- és parasztifjúság egész tömegét a kommunizmusnak ebbe az építésébe, a kommunista társadalmat felépíteni nem fogják.

Itt természetesen elérkezem ahhoz a kérdéshez, hogyan kell a kommunizmust tanítanunk, miben álljon módszereinek sajátszerűsége.

Mindenekelőtt a kommunista erkölcs kérdésére térek ki.

Önöknek kommunistákat kell magukból nevelniük. Az Ifjúsági Szövetség feladata: saját gyakorlati tevékenységét oly módon megszervezni, hogy ez az ifjúság tanulva, szervezkedve, tömörülve, harcolva nevelje önmagát és mindazokat, akik benne vezérüket látják, hogy kommunistákat neveljen. A mai ifjúság egész nevelésének, képzésének és oktatásának arra kell irányulnia, hogy ezt az ifjúságot kommunista erkölcsre nevelje.

De vajon van-e kommunista erkölcs? Van-e kommunista erkölcsösség? Persze, hogy van. Gyakran úgy tüntetik fel a dolgot, hogy nekünk nincs erkölcsünk, s a burzsoázia gyakran azzal vádol bennünket, hogy mi, kommunisták, minden erkölcsöt tagadunk. Ez a fogalmak összezavarásának módszere, ezzel port akarnak hinteni a munkások és parasztok szemébe.

Milyen értelemben tagadjuk mi az erkölcsöt, tagadjuk az erkölcsösséget?

Abban az értelemben, ahogy azt a burzsoázia prédikálta, amely ezt az erkölcsöt az isten parancsolataiból

vezette le. Ami ezt illeti, mi persze azt mondjuk, hogy istenben nem hiszünk, és igen jól tudjuk, hogy isten nevében a papság beszélt, a földesurak beszéltek, a burzsoázia beszélt, hogy kizsákmányoló érdekeiket érvényesítsék. Vagy pedig erkölcsi törvények és isteni parancsolatok helyett idealista vagy félidealista frázisokból vezették le az erkölcsöt, amelyek lényege szintén mindig olyasvalami volt, ami igen hasonló az isteni parancsolatokhoz.

Mi tagadunk minden olyan erkölcsöt, amelyet embereken kívül álló, osztályokon kívül álló fogalomból vezetnek le. Mi azt mondjuk, hogy ez csalás, a munkások és a parasztok félrevezetése és elbutítása a földbirtokosok és a tőkések érdekében.

Mi azt mondjuk, hogy a mi erkölcsünk teljesen alá van rendelve a proletár osztályharc érdekeinek. Mi a mi erkölcsünket a proletariátus osztályharcának érdekeiből vezetjük le.

A régi társadalom azon alapult, hogy a földbirtokosok és a tőkések minden munkást és parasztot elnyomtak. Ezt a régi társadalmat szét kellett zúznunk, ezeket az embereket meg kellett döntenünk, ehhez azonban egyesülésre van szükség. A jó isten ilyen egyesülést nem hoz létre.

Az ilyen egyesülés csak a gyárakból, az üzemekből, csak a tanult, a hosszú álmából felébresztett proletariátustól indulhatott ki. Csak amikor ez az osztály kialakult, akkor kezdődött meg az a tömegmozgalom, amely elvezetett odáig, amit most látunk: a proletárforradalom győzelméhez az egyik leggyöngébb országban, amely három éve védi magát az egész világ burzsoáziájának rohamával szemben. És látjuk, hogyan nő az egész világon a proletárforradalom. A tapasztalat alapján mondjuk most, hogy csak a proletariátus hozhatott létre olyan egybeforrott erőt, amelyet a szétforgácsolt, külön-

külön élő parasztság követ, és amely megállta a sarat a kizsákmányolók minden rohamával szemben. Csak ez az osztály segíthet a dolgozó tömegeknek abban, hogy egyesüljenek, tömörüljenek és végleg megvédjék, végleg megszilárdítsák, végleg felépítsék a kommunista társadalmat.

Ezért mondjuk: számunkra nem létezik az emberi társadalmon kívül álló erkölcs: ez csalás. Számunkra az erkölcs a proletár osztályharc érdekeinek van alárendelve.

És mi ez az osztályharc? Az osztályharc — megdönteni a cárt, megdönteni a tőkéseket, megsemmisíteni a tőkések osztályát.

De egyáltalán mik az osztályok? Az, ami lehetővé teszi, hogy a társadalom egyik része elsajátítsa a másik rész munkáját. Ha a társadalom egyik része elsajátít minden földet, kialakul a földbirtokosok és parasztok osztálya. Ha a társadalom egyik részének üzemei, részvényei és tőkéi vannak, a társadalom másik része pedig ezekben a gyárakban dolgozik, kialakult a tőkések és a proletárok osztálya.

A cárt elkergetni nem volt nehéz — ehhez mindössze néhány nap kellett. Nem volt nagyon nehéz a földbirtokosok elkergetése sem, néhány hónap alatt el lehetett intézni, és nem nagyon nehéz a tőkések elkergetése sem. Az osztályok megszüntetése azonban hasonlíthatatlanul nehezebb; a munkásokra és parasztokra való megoszlás még mindig megmaradt. Ha a paraszt külön parcellán él és elsajátítja a fölös gabonát, vagyis azt a gabonát, amelyre sem neki, sem jószágának nincs szüksége, mindenki más pedig gabona nélkül marad, akkor a paraszt már kizsákmányolóvá válik. Minél több gabonát tart vissza, annál előnyösebb az neki, a többiek pedig hadd éhezzenek: „minél jobban éheznek, annál drágábban adom el ezt a gabonát". Arra van szükség, hogy min-

denki közös terv alapján, közös földön, közös üzemekben, közös rend szerint dolgozzék. Könnyű-e ezt elérni? Önök látják, hogy ennek megoldása nem olyan könnyű dolog, mint a cár, a földbirtokosok és a tőkések elkergetése. Ehhez az szükséges, hogy a proletariátus átnevelje, átgyúrja a parasztok egy részét és a maga oldalára állítsa a dolgozó parasztokat, hogy megtörje a gazdag parasztok ellenállását, akik megszedik magukat a többiek nyomorúságán. A proletariátus harci feladata tehát még nincs befejezve azzal, hogy megdöntöttük a cárt, elkergettük a földbirtokosokat és a tőkéseket, s a befejezés annak a rendnek a feladata, amelyet a proletariátus diktatúrájának nevezünk.

Az osztályharc tovább folyik; csak formáit változtatta meg. Ez a proletariátus osztályharca azért, hogy a régi kizsákmányolók ne térhessenek vissza, hogy a felvilágosulatlan parasztság szétforgácsolt tömege egyetlen szövetségbe egyesüljön. Az osztályharc tovább folyik, és a mi feladatunk mindent alárendelni e harc érdekeinek. S mi a mi kommunista erkölcsünket ennek a feladatnak rendeljük alá. Mi azt mondjuk: erkölcs az, ami elősegíti a régi kizsákmányoló társadalom elpusztítását és valamennyi dolgozó egyesülését a kommunisták új társadalmát megteremtő proletariátus körül.

A kommunista erkölcs az az erkölcs, amely ezt a harcot szolgálja, amely egyesíti a dolgozókat minden kizsákmányolás ellen, minden kistulajdon ellen, mert a kistulajdon egyetlen személy kezébe adja azt, amit az egész társadalom munkája hozott létre. Nálunk a föld közös tulajdonnak számít.

No, és ha én ebből a közös tulajdonból bizonyos részt magamnak veszek, ha kétszer annyi gabonát termelek rajta, mint amennyire szükségem van és a gabonafölösleggel üzérkedem? Ha úgy okoskodom, hogy minél több az éhező, annál nagyobb árat fognak fizetni? Vajon

akkor kommunista módjára járok el? Nem, kizsákmányoló, magántulajdonos módjára. Ez ellen harcolni kell. Ha a dolgot a régiben hagyjuk, akkor minden ismét a tőkések uralma, a burzsoázia uralma alá kerül, ahogy ez a régebbi forradalmak során nemegyszer megtörtént. S ahhoz. hogy a tőkések és a burzsoázia hatalmát ne lehessen újból visszaállítani, nem szabad megengedni az üzérkedést, azt, hogy egyesek a többiek rovására gazdagodhassanak, ahhoz az összes dolgozóknak a proletariátus köré kell tömörülniük és meg kell teremteniük a kommunista társadalmat. Ez a kommunista ifjúsági szövetség és szervezet fő feladatának legfőbb sajátossága.

A régi társadalom azon az elven alapult, hogy vagy te rabolod ki a másikat, vagy a másik rabol ki téged, vagy te dolgozol a másiknak, vagy az dolgozik neked, vagy rabszolgatartó vagy, vagy pedig rabszolga. És érthető, hogy az ebben a társadalomban nevelkedett emberek, mondhatnám, az anyatejjel szívják magukba azt a gondolkodásmódot, szokást, felfogást, hogy — vagy rabszolgatartó vagy, vagy rabszolga, vagy kistulajdonos, kishivatalnok, értelmiségi, szóval olyan ember, akinek csak az a gondja, hogy megkapja a magáét, másokhoz pedig semmi köze.

Ha én ezen a földdarabon gazdálkodom, semmi közöm a másikhoz; ha a másik éhezni fog, annál jobb. annál drágábban adom el a gabonámat. Ha van állásom mint orvosnak, mint mérnöknek, tanítónak, hivatalnoknak, semmi közöm másokhoz. Talán, ha kedvében járok, hízelgek a hatalmon levőknek, megtarthatom az állásomat, sőt még előre is juthatok, burzsoá lehet belőlem. Kommunistának nem lehet ilyen a lelkivilága, ilyen a gondolkodásmódja. Amikor a munkások és a parasztok bebizonyították, hogy mi képesek vagyunk saját erőnkkel megvédeni magunkat és tudunk új társadalmat te-

remteni, ezzel meg is kezdődött az új kommunista nevelés, a nevelés a kizsákmányolók elleni harc során, a nevelés szövetségben a proletariátussal az önzők és a kistulajdonosok ellen, az olyan gondolkodásmód, az olyan szokások ellen, amelyeknek ez a veleje: én a magam hasznára törekszem, a többihez pedig semmi közöm.

Ez a felelet arra a kérdésre, hogy miképpen kell tanulnia a serdülő fiatal nemzedéknek a kommunizmust.

A kommunizmust ez a nemzedék csak úgy tanulhatja meg, ha tanulmányainak, neveltetésének és művelődésének minden egyes lépését egybekapcsolja a proletariátus és a dolgozók szüntelen harcával a régi kizsákmányoló társadalom ellen. Amikor erkölcsről beszélnek nekünk, mi azt mondjuk: a kommunista számára az egész erkölcs ebben az egybeforrasztó, összetartó fegyelemben és a kizsákmányolók elleni tudatos tömegharcban áll. Mi nem hiszünk az örök erkölcsben és leleplezzük az erkölcsről szóló mindenféle mesékkel űzött csalást. Az erkölcs arra szolgál, hogy az emberi társadalom magasabb fokra emelkedjék, megszabaduljon a dolgozók kizsákmányolásától.

Ennek megvalósítása érdekében az ifjúság olyan nemzedékére van szükség, amelynek tagjai a burzsoázia elleni fegyelmezett, elszánt harc körülményei között kezdtek öntudatos emberré válni. Ebben a harcban ez a nemzedék igazi kommunistákat nevel, ennek a harcnak kell alárendelnie, ezzel kell egybekapcsolnia minden lépést tanulmányaiban, művelődésében és nevelődésében. A kommunista ifjúság nevelésének nem abban kell állnia, hogy mindenféle émelygős beszédekkel és erkölcsi szabályokkal traktáljuk az ifjúságot. Nem ez a nevelés. Ha az emberek látták, hogyan élt apjuk és anyjuk a földesúri és tőkés elnyomás alatt, ha maguknak is részük volt azokban a gyötrelmekben, amelyek azokra zúdul-

nak, akik megkezdték a kizsákmányolók elleni harcot, ha látták, milyen áldozatokkal járt e harc folytatása, hogy a már kivívottat megvédhessék, milyen ádáz ellenség a földbirtokos és a tőkés, — akkor ezek az emberek az ilyen viszonyok között kommunistákká nevelődnek. A kommunista erkölcs alapja a kommunizmus megszilárdításáért és betetőzéséért való harc. Ez a kommunista nevelés, művelődés és tanítás alapja. Ez a válasz arra a kérdésre, hogyan kell a kommunizmust tanulni.

Mi nem bíznánk a tanításban, nevelésben és képzésben, ha az csak az iskolába szorulna és el volna szakítva a viharzó élettől. Amíg a munkásokat és a parasztokat elnyomják a földbirtokosok és a tőkések, amíg az iskolák a földbirtokosok és tőkések kezében vannak, a fiatal nemzedék tudatlan és felvilágosulatlan marad. A mi iskolánknak viszont a tudás alapját kell nyújtania az ifjúságnak, arra kell képessé tenni az ifjúságot, hogy az saját maga alakítsa ki a kommunista nézeteket, művelt emberekké kell nevelni őket. Azon idő alatt, amíg az iskolában tanulnak, az embereket a kizsákmányolók elleni szabadságharc résztvevőivé kell tenni. A Kommunista Ifjúsági Szövetség csak akkor igazolja elnevezését, azt, hogy a kommunista ifjú nemzedék szövetsége, ha tanító, nevelő, felvilágosító munkájának minden egyes lépését összekapcsolja azzal, hogy részt vesz a dolgozók közös harcában a kizsákmányolók ellen. Mert önök nagyon jól tudják, hogy amíg Oroszország az egyetlen munkásköztársaság, a világ többi részében pedig fennáll a régi burzsoá rendszer, addig mi gyöngébbek vagyunk náluk, addig minden alkalommal újabb támadás veszélye fenyeget bennünket, hogy a további harcban csak úgy győzünk, ha megtanulunk egyesülni és egybeforrni, s ekként megerősödve, valóban legyőzhetetlenné válunk. Ilyenformán kommunistának lenni annyit jelent, mint szervezni és egyesíteni az egész serdülő nem-

zedéket, példát mutatni e harcban a nevelés és fegyelmezettség terén. Ilyen módon kezdhetik meg s fejezhetik be önök a kommunista társadalom építését.

Hogy ezt jobban megvilágítsam önöknek, egy példát hozok fel. Mi kommunistáknak nevezzük magunkat. Mi az, hogy kommunista? A kommunista szó — latin szó. Communis azt jelenti: közös. A kommunista társadalom azt jelenti, hogy minden közös: a föld, a gyár, a munka — ez a kommunizmus.

Lehet-e közös a munka, ha mindenki külön parcellán maga gazdálkodik? Egy csapásra közös munkát teremteni nem lehet. Ez nem lehetséges. Az nem pottyant le az égből. Azért meg kell dolgozni, meg kell szenvedni, azt meg kell teremteni, az a harc folyamán születik. Itt nem segítenek régi könyvek — a könyveknek senki sem hinne. Itt saját élettapasztalatainkra van szükség. Amikor Kolcsak és Gyenyikin Szibériából és délről előnyomult, a parasztok az ő oldalukon voltak. Nem tetszett nekik a bolsevizmus, mert a bolsevikok szabott áron veszik a gabonát. De amikor a parasztok Szibériában és Ukrajnában kitapasztalták Kolcsak és Gyenyikin uralmát, akkor megtudták, hogy a parasztnak nincs választása: vagy a tőkéshez mész, és az a földesúr rabláncára fűz, vagy követed a munkást, aki, igaz, nem ígér tejjelmézzel folyó Kánaánt, aki vasfegyelmet követel és szilárdságot a kemény harcban, de kivezet téged a tőkés és földesúri rabszolgaságból. Amikor saját tapasztalatuk alapján még ezek a tudatlan parasztok is megértették és látták ezt, akkor a kommunizmusnak nehéz iskolát kijárt tudatos híveivé lettek. Ilyen tapasztalat legyen alapja a Kommunista Ifjúsági Szövetség egész tevékenységének is.

Válaszoltam azokra a kérdésekre, hogy mit kell tanulnunk, mit kell átvennünk a régi iskolától és a régi tudománytól. Igyekszem válaszolni arra a kérdésre is,

hogyan kell ezt megtanulni: csakis úgy, hogy az iskolában folytatott tevékenység minden egyes lépését, a nevelés, a képzés és az oktatás minden egyes lépését elválaszthatatlanul egybekapcsoljuk a dolgozóknak a kizsákmányolók ellen vívott harcával.

Egyes ifjúsági szervezetek munkájának tapasztalataiból vett néhány példán, szemléletesen fogom önök elé tárni, hogyan folyjék a kommunizmusra való nevelés. Mindenki az írástudatlanság felszámolásáról beszél. Önök tudják, hogy analfabéta országban nem lehet a kommunista társadalmat felépíteni. Nem elég az, hogy a szovjet kormány parancsot ad, vagy hogy a párt kiad egy bizonyos jelszót, vagy hogy a legjobb funkcionáriusok egy részét erre a munkára vezényli. Ehhez az kell, hogy maga a fiatal nemzedék lásson hozzá ehhez a dologhoz. A kommunizmus abban áll, hogy az ifjúság, azok az ifjak és leányok, akik tagjai az Ifjúsági Szövetségnek, azt mondják: ez a mi ügyünk, összefogunk és elmegyünk falura. hogy felszámoljuk az írástudatlanságot, hogy a felnövekvő nemzedék között ne legyenek írástudatlanok. Mi arra törekszünk, hogy a serdülő ifjúság ennek az ügynek szentelje önálló tevékenységét. Önök tudják, hogy Oroszországot nem lehet tudatlan, analfabéta országból egyhamar írástudó országgá változtatni; de ha az Ifjúsági Szövetség nekilát, ha az egész ifjúság az összesség javára fog dolgozni, akkor ennek a 400 000 ifjút és leányt egyesítő szövetségnek joga lesz magát Kommunista Ifjúsági Szövetségnek nevezni. A Szövetség feladata még az is, hogy miután bizonyos ismereteket elsajátítottunk, segítségére legyünk annak az ifjúságnak, amely maga nem tud kiszabadulni a tudatlanság sötétségéből. Az Ifjúsági Szövetség tagjának lenni annyit jelent, hogy úgy végezzük a dolgunkat, hogy munkánkat, erőnket a kozérdeknek szenteljük. Ez a kommunista nevelés lényege. Csak az ilyen munka

során válik az ifjú vagy leány igazi kommunistává. Csak abban az esetben válnak kommunistákká, ha ezzel a munkával gyakorlati eredményeket tudnak elérni.

Vegyük példaképpen a város környéki konyhakertekben folyó munkát. Vajon ez nem fontos teendő? Ez a Kommunista Ifjúsági Szövetség egyik feladata. A nép éhezik, a gyárakban éhség dühöng. Hogy az éhségtől megmeneküljön, fejleszteni kell a konyhakerteket, de a földművelés még mindig a régi módon folyik. Arra van hát szükség, hogy az öntudatosabb elemek munkához lássanak, s akkor meglátják majd, hogy a konyhakertek megszaporodnak, területük megnő, az eredmények jobbak lesznek. A Kommunista Ifjúsági Szövetségnek ebben a munkában tevékeny részt kell vennie. Minden szövetség, illetve a Szövetség, illetve a Szövetségnek minden egyes sejtje tekintse ezt az ügyet szívügyének.

Legyen a Kommunista Ifjúsági Szövetség rohamcsapat, amely minden munkában segítő kezet nyújt, önálló tevékenységet fejt ki, kezdeményez. Legyen a Szövetség olyan, hogy benne minden munkás olyan embereket lásson, akiknek gyakorlati munkáján, tevékenységén látja, hogy ezek valóban olyan emberek, akik a helyes utat mutatják neki, akkor is, ha tanításukat nem érti meg azonnal, s talán el sem hiszi.

Ha a Kommunista Ifjúsági Szövetség nem tudja munkáját minden téren ilyen módon megszervezni, ez azt jelenti, hogy a régi, burzsoá útra téved. Nevelőmunkánkat egyesíteni kell a dolgozók harcával a kizsákmányolók ellen, hogy segítsük a dolgozókat azoknak a feladatoknak megoldásában, amelyek a kommunizmus tanából következnek.

A Szövetség tagjainak minden szabad órájukat fel kell használniuk, hogy vagy a konyhakertekben javítsák a munkát, vagy valamelyik gyárban szervezzék az ifjúság tanítását stb. Oroszországot szegény és koldus or-

ságból gazdag országgá akarjuk változtatni. És a Kommunista Ifjúsági Szövetségnek a művelődést, a tanulást és a nevelést egyesítenie kell a munkások és parasztok munkájával, nem szabad bezárkóznia iskoláiba, s nem szabad kommunista könyvek és brosúrák olvasására szorítkoznia. Csak a munkásokkal és a parasztokkal vállvetve végzett munkában válhatunk valódi kommunistákká. És lássa mindenki, hogy a Kommunista Ifjúsági Szövetség minden tagja művelt ember, de ugyanakkor a munkához is ért. Ha majd mindenki látni fogja, hogyan űztük ki a régi iskolából a régi vakfegyelmet, azt tudatos fegyelemmel helyettesítve, hogyan vesz részt minden ifjú a kommunista szombaton, hogyan használnak ki minden város környéki gazdaságot, hogy a lakosságon segítsenek, akkor a nép nem úgy fog majd tekinteni a munkára, mint azelőtt tekintettek.

A Kommunista Ifjúsági Szövetség feladata, hogy segítsen a faluban vagy a háztömbjében olyan dolgok megszervezésében — kis példát veszek —, mint a tisztaság fenntartása vagy az élelmiszerek elosztása. Hogyan történt ez a régi tőkés társadalomban? Mindenki csak saját magának dolgozott, és senkit sem érdekelt, vannak-e itt öregek és betegek, vagy hogy az egész háztartás terhe nem az asszonyok vállára nehezedik-e, akik éppen ezért elnyomatásban és rabszolgasorban élnek. Kinek kell harcolni az ilyesmi ellen? Az ifjúsági szövetségeknek, amelyeknek azt kell mondaniuk: ezt megváltoztatjuk, ifjakból álló osztagokat szervezünk, akik rendszeresen járják majd a házakat és segíteni fognak a tisztaságot fenntartani vagy az élelmiszereket helyesen elosztani, akik szervezetten tevékenykednek majd az egész társadalom javára, helyesen osztják el az erőket és megmutatják, hogy a munkának szervezett munkának kell lennie.

Az a nemzedék, amelynek képviselői most 50 év körül

vannak, nem számíthat arra, hogy látja majd a kommunista társadalmat. Ez a nemzedék addigra kihal. Az a nemzedék azonban, amely most 15 éves, látja is majd a kommunista társadalmat és maga is fogja építeni ezt a társadalmat. És ennek a nemzedéknek tudnia kell, hogy egész életfeladata ennek a társadalomnak építése. A régi társadalomban a munka családonként folyt és senki sem egyesítette, kivéve a földbirtokosokat és a tőkéseket, akik elnyomták a nép tömegeit. Nekünk minden munkát, ha mégannyira piszkos és nehéz is, oly módon kell megszerveznünk, hogy minden egyes munkás és paraszt így tekintsen magára: én — egy része vagyok a szabad munka nagy hadseregének és be tudom rendezni az életemet földbirtokosok és tőkések nélkül is, meg tudom teremteni a kommunista rendet. A Kommunista Ifjúsági Szövetségnek mindenkit ifjúkorától* tudatos és fegyelmezett munkára kell nevelnie. Így számíthatunk arra, hogy az előttünk álló feladatokat meg fogjuk oldani. Számítanunk kell arra, hogy az ország villamosításához, ahhoz, hogy elszegényedett földünk élvezhesse a technika legújabb vívmányait, legalább 10 évre van szükségünk. S annak a nemzedéknek, amely most 15 éves és amely 10—20 év múlva kommunista társadalomban fog élni, tanulmányi feladatait úgy kell beosztania, hogy az ifjúság minden faluban, minden városban, mindennap a gyakorlatban megoldja a közös munka egyik vagy másik feladatát, akár a legcsekélyebbet, legegyszerűbbet is. Amilyen mértékben ezt minden egyes faluban végrehajtják, amilyen mértékben kifejlődik a kommunista verseny, amilyen mértékben az ifjúság bebizonyítja, hogy munkáját egyesíteni tudja — olyan mértékben biztosítjuk a kommunista építés sike-

* A „Pravda" 1920. október 7-i, 223. számában „ifjúkorától" helyett „tizenkét éves korától" szerepel. — *Szerk.*

rét. Csak ha a Kommunista Ifjúsági Szövetség minden egyes lépését ennek az építésnek sikere szempontjából tekinti, csak ha azt kérdezi önmagától, vajon megtettünk-e mindent, hogy egyesült, öntudatos dolgozókká legyünk, csakis akkor fogja elérni a Kommunista Ifjúsági Szövetség, hogy félmillió tagját a munka egységes hadseregévé tömöríti és kivívja a maga számára a közmegbecsülést. (Viharos taps.)

1920. október 2.
Lenin Összes Művei. 41. köt. 293—303. old.

A PROLETÁRKULTÚRÁRÓL[42]

Az „Izvesztyija" X/8-i számából látható, hogy Lunacsarszkij elvtárs a Proletkult kongresszusán *éppen az ellenkezőjét* mondta annak, mint amiben vele tegnap megállapodtunk.[43]

A legsürgősebben elő kell készíteni a határozattervezetet (a Proletkult kongresszusáét), el kell fogadtatni a Központi Bizottsággal és el kell fogadtatni a Proletkultnak még *ugyanezen* az ülésszakán. Még ma el kell fogadtatni a KB nevében a Művelődésügyi Népbiztosság kollégiumában is, a Proletkult kongresszusán is, mert a kongresszus ma véget ér.

HATÁROZATTERVEZET:

1. A munkás-paraszt Szovjet Köztársaságban a művelődésügy egész szervezetét mind a politikai felvilágosítás terén általában, mind pedig különösen a művészet terén át kell hogy hassa a proletárdiktatúra céljainak sikeres megvalósításáért, vagyis a burzsoázia megdöntéséért, az osztályok megszüntetéséért, az ember ember által való bármiféle kizsákmányolásának kiküszöböléséért folyó proletár osztályharc szelleme.

2. Ezért a proletariátusnak mind élcsapata, a kommunista párt révén, mind általában a legkülönfélébb proletárszervezetek egész tömege révén a legtevékenyebben és döntő módon részt kell vennie a népművelésügy egész munkájában.

3. A legújabb kori történelem minden tapasztalata, különösképpen pedig a világ proletariátusának a „Kommunista Kiáltvány" megjelenése óta vívott több mint félszázados forradalmi harca, vitathatatlanul bebizonyí-

totta, hogy a forradalmi proletariátus érdekeit, álláspontját és kultúráját csakis a marxista világszemlélet fejezi ki helyesen.

4. A marxizmus mint a forradalmi proletariátus ideológiája azáltal tett szert világtörténelmi jelentőségre, hogy a marxizmus korántsem vetette el a polgári korszak igen becses vívmányait, hanem ellenkezőleg, magáévá tette és feldolgozta mindazt, ami az emberi gondolkodás és kultúra több mint kétezer éves fejlődésében értékes volt. Csakis az ezen az alapon és ebben az irányban tovább folytatott, a proletariátus diktatúrájának mint a proletariátus minden kizsákmányolás ellen folyó végső harcának gyakorlati tapasztalatai által ihletett munka ismerhető el az igazi proletárkultúra fejlesztésének.

5. A Proletkult összoroszországi kongresszus következetesen kitart ezen elvi álláspont mellett, és mint elméletileg helytelent és gyakorlatilag károst a leghatározottabban elutasít minden olyan kísérletet, hogy saját külön kultúrát eszeljünk ki, hogy bezárkózzunk saját külön szervezeteinkbe, hogy különválasszuk a Művelődésügyi Népbiztosság és a Proletkult munkaterületét, vagy „autonómiát" biztosítsunk a Proletkultnak a Művelődésügyi Népbiztosság intézményein belül stb. Ellenkezőleg, a kongresszus a Proletkult minden szervezetének feltétlen kötelességévé teszi, hogy teljesen a Művelődésügyi Népbiztosság intézményeinek hálózatához tartozó kisegítő szervnek tekintse magát és a szovjethatalom (különösen a Művelődésügyi Népbiztosság) és az Oroszországi Kommunista Párt közös vezetése alatt valósítsa meg feladatait mint a proletárdiktatúra feladatainak egyik részét.

* * *

Lunacsarszkij elvtárs azt mondja, hogy szavait elferdítették. De *annál inkább* feltétlenül szükséges a fenti határozat.

1920. október 8.
Lenin Összes Művei. 41. köt. 319—320. old.

N. I. BUHARINHOZ[44]

Miért vennénk elő *most* (esetleg lehetséges) nézeteltéréseinket, amikor az *egész KB nevében* elegendő leszögezni (és bebizonyítani):

(1) proletár kultúra = kommunizmus

(2) az OKP valósítja meg

(3) prolet.-oszt. = OKP = *szovjethatalom*.

Ebben csak egyetértünk valamennyien?

1920. október 11.
Lenin Összes Művei. 51. köt. 330. old.

BESZÉD A KORMÁNYZÓSÁGI ÉS KERÜLETI NÉPMŰVELÉSI OSZTÁLYOK POLITIKAI FELVILÁGOSÍTÓ BIZOTTSÁGAINAK ÖSSZOROSZORSZÁGI TANÁCSKOZÁSÁN[45]

(Részlet)

Mi, akik láttuk a Kerenszkij-rezsim tengernyi maradványát, az eszerek és a szociáldemokrácia maradványait, a Jugyenyics, Kolcsak, Petljura, Mahno és mások által megtestesített maradványokat, mi Oroszország különböző helyein az ellenforradalom formáinak és árnyalatainak olyan változatosságát tapasztaltuk, hogy elmondhatjuk, hogy mi már sokkal jobban megedződtünk, mint bárki más, ha pedig Nyugat-Európára tekintünk, azt látjuk, hogy ott ugyanaz ismétlődik meg, ami nálunk volt, megismétlődik a mi történetünk. A burzsoázia mellett majdnem mindenütt megtalálhatók a Kerenszkij-rezsim elemei. Számos államban, különösen Németországban, ezek az elemek a hangadók. Mindenütt ugyanazt figyelhetjük meg: képtelenek valamiféle közbenső álláspontot elfoglalni és világosan tudják — vagy fehér diktatúra (erre készül a burzsoázia minden nyugateurópai országban, amikor ellenünk fegyverkezik), vagy proletárdiktatúra. Mi ezt annyira tapasztaltuk saját bőrünkön, hogy az orosz kommunistákra nem kell kitérnem. Ebből csak egy következtetést vonhatunk le, s ennek a következtetésnek kell szolgálnia a Politikai Felvilágosító Főbizottsággal kapcsolatos minden megfontolásnak és elgondolásnak alapjául. Először is, ennek a szervnek a munkájában nyíltan el kell ismerni a kommunista párt politikájának vezető szerepét. Más formát

nem ismerünk, és más formát még egyetlen ország sem alakított ki. Az meglehet, hogy a párt jobban vagy kevésbé jól felel meg osztálya érdekeinek, az meglehet, hogy a párton egyes változásokat vagy módosításokat eszközölnek, de jobb formát még nem ismerünk, és Szovjet-Oroszországnak, amely három éven át feltartóztatta a világimperializmus támadását, egész harca azzal függ össze, hogy a párt tudatosan feladatául tűzi ki, hogy segítse a proletariátust nevelő, szervező és vezető szerepének, annak a szerepnek betöltésében, amely nélkül lehetetlen volna a kapitalizmus pusztulása. A dolgozó tömegeknek, a parasztok és a munkások tömegeinek le kell küzdeniük az értelmiség régi szokásait és át kell nevelniük magukat a kommunizmus építése érdekében — enélkül nem foghatunk hozzá az építéshez. Egész tapasztalatunk azt mutatja, hogy ez igen komoly dolog, és ezért a párt vezető szerepének elismerésére gondolnunk kell, ezt nem téveszthetjük szem elől, amikor a tevékenység, a szervezeti építés kérdését vitatjuk meg. Arról, hogy miként lehet ezt megvalósítani, még sokat kell majd beszélni, beszélni kell erről mind a párt Központi Bizottságában, mind a Népbiztosok Tanácsában; az a rendelet, amelyet tegnap hagytunk jóvá, alapvető jelentőségű volt a Politikai Felvilágosító Főbizottságot illetőleg, de a rendeletről még nem mondta ki az utolsó szót a Népbiztosok Tanácsa. A napokban nyilvánosságra fogjuk hozni ezt a rendeletet és véglegesen megszerkesztett formájában látni fogják, hogy a párthoz való viszonyról közvetlen megállapítást nem tartalmaz.

De nekünk tudnunk kell és gondolnunk kell arra, hogy a Szovjet Köztársaság egész jogi és tényleges konstitúciója arra épül, hogy a párt mindent egy elv szerint korrigál, szab meg és épít, hogy a proletariátussal egybeforrott kommunista elemek szellemükkel átitathassák ezt a proletariátust, befolyásolhassák és megszabadít-

hassák attól a burzsoá megtévesztéstől, amelyet olyan régóta igyekszünk kiküszöbölni. A Művelődésügyi Népbiztosság hosszú harcra tekinthet vissza, a tanítói szervezet hosszú időn át harcolt a szocialista forradalom ellen. A tanítók körében különösen mélyre eresztették gyökereiket a polgári előítéletek. Itt sokáig folyt a harc mind a nyílt szabotázs, mind a makacsul tovább élő polgári előítéletek formájában, és nekünk lassan, lépésről lépésre kell érvényre juttatnunk a kommunista álláspontot. A Politikai Felvilágosító Főbizottság előtt, amely az iskolán kívüli oktatás terén dolgozik s a tömegek oktatásának és felvilágosításának feladatát oldja meg, különösen világosan vetődik fel az a feladat, hogy összhangba hozza munkáját a pártvezetéssel és befolyásolja, áthassa szellemével, lángra lobbantsa kezdeményezésének szikrájával ezt a roppant apparátust — a tanítói kar félmilliós hadseregét, amely most a munkás szolgálatában áll. Az oktatásügy dolgozóit, a tanítókat, a polgári előítéletek és szokások szellemében, a proletariátussal szemben ellenséges szellemben nevelték, s ezek egyáltalán nem voltak kapcsolatban a proletariátussal. Most nekünk a pedagógusok, a tanítók olyan új hadseregét kell kinevelnünk, amely szoros kapcsolatban áll a párttal, a párt eszméivel, amelyet áthat a párt szelleme, amely vonzza magához a munkástömegeket, átitatja őket a kommunizmus szellemével, érdeklődést kelt bennük az iránt, amit a kommunisták tesznek.

Mivel szakítani kell a régi szokásokkal, erkölcsökkel, eszmékkel, a Politikai Felvilágosító Főbizottságra és munkatársaira egy roppantul fontos feladat vár, amelyet mindennél inkább szem előtt kell tartani. És valóban, az előtt a dilemma előtt állunk, hogy miképpen kapcsoljuk össze a többségében régi vágású tanítói kart a párttagokkal, a kommunistákkal. Ez igen nehéz kérdés, s ezt igen-igen alaposan fontolóra kell vennünk.

Vizsgáljuk meg, hogyan kapcsoljunk össze szervezetileg ennyire különböző embereket. Elvben nem kételkedhetünk abban, hogy a kommunista pártnak kell a vezető szerepet betöltenie. Tehát a politikai kultúrának, a politikai oktatásnak az a célja, hogy igazi kommunistákat neveljen, akik képesek legyőzni a hazugságot, az előítéleteket és segíteni a dolgozó tömegeknek abban, hogy legyőzzék a régi rendet és tőkések nélkül, kizsákmányolók nélkül, földbirtokosok nélkül folytassák az államépítést. De hogyan lehetséges ez? Ez csak úgy lehetséges, ha teljes egészében elsajátítjuk azt az ismeretanyagot, amelyet a tanítók a burzsoáziától örököltek. A kommunizmus technikai vívmányai enélkül lehetetlenek volnának, és hiábavaló volna minden álmodozás erről. Itt merül fel az a kérdés, hogyan kapcsoljuk össze ezeket a munkatársakat, akik nem szoktak hozzá ahhoz, hogy politikával, méghozzá számunkra hasznos, vagyis a kommunizmus számára szükséges politikával foglalkozzanak. Ez, mint mondottam, nagyon nehéz feladat. Megvitattuk ezt a kérdést a Központi Bizottságban is, és a kérdés megvitatása során igyekeztünk figyelembe venni a tapasztalatokból levont tanulságokat, s azt hisszük, hogy az olyan összejövetelnek, mint a mai, amelyen most beszélek, az olyan konferenciának, mint az önöké, nagy jelentősége lesz ebben a tekintetben. Most minden pártbizottságnak más szemmel kell néznie minden egyes propagandistára, akit eleddig egy bizonyos kör, egy bizonyos szervezet emberének tekintettek. Mindegyik ahhoz a párthoz tartozik, amely irányítja, vezeti az egész államot, Szovjet-Oroszország világméretű harcát a burzsoá rend ellen. A propagandista a harcoló osztálynak és annak a pártnak a képviselője, amely uralkodik és amelynek uralkodnia kell az óriási államapparátus fölött. Nagyon-nagyon sok az olyan kommunista, akik nagyszerűen kijárták az illegális munka iskoláját, kiáll-

ták a próbát és megedződtek a harcban, de nem akarják és nem tudják megérteni ennek a fordulatnak, ennek az átmenetnek egész jelentőségét, amikor a kommunista — propagandistából és agitátorból — az agitátorok vezetőjévé, egy óriási politikai szervezet vezetőjévé válik. Hogy emellett valamilyen megfelelő néven, esetleg akár kitüntető néven, például néptanintézeti vezetőnek fogják nevezni — ez nem olyan fontos, a fontos az, hogy vezetni tudja a tanítók tömegét.

Meg kell mondanom, hogy a tanítók százezrei alkotják azt az apparátust, amelynek előre kell vinnie a munkát, serkentenie kell a gondolatot, harcolnia kell azok ellen az előítéletek ellen, amelyek még mindig megvannak a tömegekben. Ám a kapitalista kultúra öröksége, továbbá az a körülmény, hogy ennek a kultúrának a fogyatékosságai áthatják a tanítók tömegét, amely nem lehet kommunista, ha ezek a fogyatékosságok megtalálhatók soraiban, nem lehet akadálya annak, hogy ezeket a tanítókat bevegyük a politikai felvilágosító munkát végzők sorába, mivel ezek a tanítók olyan ismeretekkel rendelkeznek, amelyek nélkül nem tudjuk elérni célunkat.

A nélkülözhetetlen emberek százezreit kell a kommunista felvilágosítás szolgálatába állítanunk. Ez az a feladat, amelyet megoldottunk a fronton, Vörös Hadseregünkben, amelybe tízezrével vettünk be a régi hadsereghez tartozó embereket. Ezek egy hosszú folyamatban, az átnevelés folyamatában teljesen egybeolvadtak a Vörös Hadsereggel, amit végül be is bizonyítottak győzelmeikkel. Kulturális felvilágosító munkánkban is ezt a példát kell követnünk. Igaz, ez a munka nem olyan mutatós, de annál fontosabb. Minden egyes agitátorra és propagandistára szükségünk van, az agitátor és a propagandista akkor teljesíti feladatát, ha szigorúan pártszellemben dolgozik, de nem szorítkozik csupán csak a

pártra, hanem szem előtt tartja, hogy feladata — vezetni a tanítói karhoz tartozó százezreket, felkelteni érdeklődésüket, leküzdeni a régi polgári előítéleteket, bevonni őket a mi munkánkba, elültetni bennük munkánk határtalan méreteinek tudatát, és csak akkor tudjuk a helyes útra terelni ezt a tömeget, amelyet a kapitalizmus elnyomott, amelyet eltántorított tőlünk, ha rátérünk erre a munkára.

Ezek azok a feladatok, amelyeket szem előtt kell tartania minden agitátornak és propagandistának, aki az iskolai kereteken kívül dolgozik, és ezeket a feladatokat nem szabad szem elől tévesztenie. Ezeknek a feladatoknak a megoldása során rengeteg gyakorlati nehézség fog felmerülni, és önöknek segíteniük kell a kommunizmust, és nemcsak a pártkörök, hanem a munkásosztály kezében levő egész államhatalom képviselőivé és vezetőivé is kell válniuk.

Feladatunk az, hogy leküzdjük a tőkések minden ellenállását, nemcsak katonai és politikai, hanem eszmei ellenállását is, amely a legmélyebben gyökerezik és a legerősebb. Az oktatási téren dolgozók feladata, hogy valóra váltsák a tömegeknek ezt az átformálását. A tömegek tudásvágya, vonzódása a művelődéshez, a kommunizmus megismeréséhez, amit megfigyelhetünk, kezeskedik azért, hogy itt is győzni fogunk, ha talán nem is olyan gyorsan, mint a fronton, talán nagy nehézségek vagy időnként vereségek árán, de végeredményben mi leszünk a győztesek.

Befejezésül még egyre szeretnék kitérni: a Politikai Felvilágosító Főbizottság szót talán félreértik. Tekintettel arra, hogy itt megemlítjük a politikainak a fogalmát, itt a politika a legfőbb.

De hogy értsük a politikát? Ha a politikát régi értelmében vesszük, nagy és súlyos hibába eshetünk. A politika — harc az osztályok között, a politika — a fel-

szabadulásért, a világ burzsoáziája ellen harcoló proletariátusnak a kapcsolatai. De a mi harcunkban két oldal különböztethető meg: egyrészt az a feladat, hogy szétzúzzuk a burzsoá rend örökségét, szétzúzzuk az egész burzsoáziának a szovjethatalom megfojtására irányuló ismételt kísérleteit. Eddig leginkább ez a feladat kötötte le figyelmünket, s gátolt bennünket abban, hogy áttérjünk a másik feladatra, az építés feladatára. A politikát a polgári világnézet úgy tüntette fel, mintha el volna szakítva a gazdaságtól. A burzsoázia azt mondta: dolgozzatok parasztok, hogy élhessetek, dolgozzatok munkások, hogy a piacon megkapjatok mindent, amire szükségetek van, hogy élhessetek, a gazdaságpolitikát pedig majd intézik gazdáitok. Márpedig ez nem így van, a politikának a nép, a proletariátus dolgának kell lennie. És itt hangsúlyoznunk kell, hogy munkánkban az idő $^{9}/_{10}$-ét a burzsoázia elleni harc foglalja le. A Vrangel fölött aratott győzelmek, amelyekről tegnap olvastunk és amelyekről ma és valószínűleg holnap olvasni fognak, azt mutatják, hogy a harc egyik szakasza a vége felé közeledik, hogy a nyugati országok egész sorával kivívtuk a békét, márpedig a katonai fronton elért minden egyes győzelem felszabadít bennünket a belső harc, az államépítés politikája számára. Minden lépés, amely közelebb visz minket a fehérgárdisták legyőzéséhez, fokról fokra a gazdaságpolitikára helyezi át a harc súlypontját. A régi típusú propaganda elmondja, példákon mutatja be, hogy mi a kommunizmus. De ez a régi propaganda mit sem ér, mivel gyakorlatilag kell megmutatnunk, hogyan kell építeni a szocializmust. Az egész propagandát a gazdasági építés politikai tapasztalatára kell felépítenünk. Ez a legfőbb feladatunk, és aki ezt a szó régi értelmében akarná venni, az elmaradottnak bizonyulna és nem vezetheti a parasztok és munkások tömegeinek szóló propaganda munkáját. Legfőbb politikánknak

most az állam gazdasági építésének kell lennie, hogy több gabonát gyűjtsünk be, hogy több szenet termeljünk, hogy eldöntsük, miképpen használjuk fel jobban ezt a sok pud gabonát és szenet, hogy ne legyenek éhezők — ez a mi politikánk. És erre kell felépítenünk az egész agitációt és az egész propagandát. Kevesebb frázist, mivel frázisokkal önök nem elégítik ki a dolgozókat. Mihelyt a háború lehetővé teszi, hogy a súlypontot áthelyezzük a burzsoázia, a Vrangel és a fehérgárdisták elleni harcról, a gazdaságpolitika felé fordulunk. És itt lesz egyre nagyobb, óriási szerepe az agitációnak és a propagandának.

Minden egyes agitátor legyen állami vezető, a parasztok és a munkások vezetője a gazdasági építés terén. Az agitátor mondja meg, hogy ahhoz, hogy valaki kommunista lehessen, ilyen meg ilyen brosúrát, ilyen meg ilyen könyvet kell ismerni, elolvasni. Így javítjuk a gazdaságot és tesszük szilárdabbá, társadalmibbá a termelést, megjavítjuk a gabonahelyzetet, helyesebben osztjuk el az előállított termékeket, növeljük a széntermelést és helyreállítjuk az ipart kapitalizmus és kapitalista szellem nélkül.

Miben áll a kommunizmus? A kommunizmus egész propagandáját úgy kell megszervezni, hogy a dolog középpontjába az államépítés gyakorlati vezetését állítsuk. A kommunizmusnak mint saját ügyüknek hozzáférhetővé kell válnia a munkástömegek számára. Ezt a munkát rosszul végezzük, ezrével fordulnak elő hibák. Mi nem titkoljuk ezt, de maguknak a munkásoknak és a parasztoknak kell a mi segítségünkkel, nem nagyon jelentős és nem valami számottevő közreműködésünkkel kialakítaniuk és megjavítaniuk apparátusunkat; számunkra ez már nem program, elmélet vagy feladat, számunkra ez a mai tényleges építés problémája. És ha háborúnkban igen súlyos vereségeket szenvedtünk el-

lenségeinktől, mi tanultunk ezekből a vereségekből és kivívtuk a teljes győzelmet. Most is minden egyes vereségből ismereteket kell merítenünk, gondolnunk kell arra, hogy a munkásokat és a parasztokat az elvégzett munka példáján kell tanítani. Rá kell mutatni hibáinkra, hogy a további munka során elkerülhessük őket.

Ennek az építésnek a példáján, ha ezt a példát sokszor ismételjük, el fogjuk érni, hogy a rossz kommunista vezetőkből igazi építőket teremtünk, elsősorban gazdasági építésünk számára. El fogunk érni mindent, amit kell, le fogunk küzdeni minden akadályt, amely a régi rendből maradt ránk és amelyeket nem lehet egy csapásra eltakarítani az útból, át kell nevelni a tömegeket, márpedig a tömegek átnevelésére csak az agitáció és a propaganda képes, egybe kell kapcsolni a tömegeket legelsősorban közös gazdasági életünk építésével. Ez legyen a legfőbb és leglényegesebb minden egyes agitátor-propagandista munkájában, s ha ezt elsajátítja, munkájának sikere biztosítva lesz. (V i h a r o s t a p s .)

1920. november 3.
Lenin Összes Művei. 41. kot. 380—386. old.

KÜLSŐ ÉS BELSŐ HELYZETÜNK ÉS A PÁRT FELADATAI

(BESZÉD AZ OK(b)P MOSZKVA KORMÁNYZÓSÁGI KONFERENCIÁJÁN)[16]

(Részlet)

A kritika szabadsága szép dolog, de miután már valamennyien aláírtuk, nem árt a kritika tartalmának kérdésével is foglalkozni. A kritika szabadságával hosszú időn át ijesztgettek bennünket a mensevikek, eszerek és másfajta emberek, de mi nem ijedtünk meg tőle. Ha a kritika szabadsága a kapitalizmus védelmének szabadságát jelenti, akkor eltiporjuk ezt a szabadságot. Azon már túl vagyunk. A kritika szabadságát meghirdettük, de gondolnunk kell a kritika tartalmára is.

És itt meg kell állapítanunk azt a szomorú tényt, hogy a kritika tartalmát nem látni. Elmegy az ember a kerületbe és töri a fejét, hogy mi is tulajdonképpen a kritika tartalma. Hiszen a pártszervezetek segítségével nem lehet régi bürokratikus módszerekkel leküzdeni az írástudatlanságot. Hogyan szüntethetjük meg a bürokráciát, ha nem a munkások és a parasztok bevonásával? A kritika tartalma a kerületi gyűléseken is apróságokra korlátozódik, a Munkás-Paraszt Felügyeletről ellenben egyetlen árva szót sem hallottam. Nem hallottam, hogy egyik vagy másik kerület bevonta volna ebbe a dologba a munkásokat, illetőleg a parasztokat. Az igazi építőmunka — ez a kritika igazi alkalmazási tere és igazi tartalma. Nos, Moszkvában bizonyára minden egyes kis háztartásnak, minden egyes nagy gyárnak, minden egyes üzemnek megvan a maga tapasztalata. Ha harcolni akarunk a bürokrácia ellen, akkor be kell vonnunk az alsó rétegeket. Tudnunk kell, milyen tapasztalatot

szereztek az egyes üzemekben, mit tettek, hogy elűzzenek bizonyos bürokratákat, milyen tapasztalatot szereztek a kerületi gazdaságban és a fogyasztási szövetkezetben. Arra van szükség, hogy az egész gazdasági gépezet körforgása minél gyorsabb legyen, ámde erről egy árva szót sem hallani, ellenben veszekedés és civakodás annyi van, amennyit csak akarnak. Ilyen óriási fordulattal persze szükségképpen együtt járt valamelyes szemét, valamelyes nem mindig tiszta tajték. Ideje, hogy felvessük nemcsak a kritika szabadságának, hanem a kritika tartalmának kérdését is. Ideje megmondanunk, hogy figyelembe véve tapasztalatainkat, egész sereg engedményt kell tennünk, azt kell mondanunk, hogy a jövőben nem tűrjük meg a legkisebb elhajlást sem a civakodás irányában. Fordítsunk hátat a múltnak és lássunk hozzá az igazi gazdasági építéshez, az egész pártmunka átszervezéséhez, hogy a párt a szovjet gazdasági építés és a gyakorlati sikerek élén járjon, hogy inkább tettekben, mintsem szavakban fejtsen ki propagandát. Hiszen most sem a munkást, sem a parasztot nem győzik meg szavakkal, csak példával lehet meggyőzni őket. Meg kell győzni őket arról, hogy megjavíthatják gazdaságukat tőkések nélkül, hogy az összeütközések elhárításához nincs szükség sem rendőrbotra, sem éhségre, amivel a tőkések büntették a dolgozókat, hanem a pártmunkások vezetésére van szükség. Erre az álláspontra kell helyezkednünk, és akkor a további gazdasági építésben elérjük azt a sikert, amely nemzetközi viszonylatban már teljessé teszi győzelmünket.

1920. november 21.
Lenin Összes Művei. 42. köt. 34—35. old.

AZ ÖSSZOROSZORSZÁGI KÖZPONTI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁGNAK ÉS A NÉPBIZTOSOK TANÁCSÁNAK BESZÁMOLÓJA A KÜL- ÉS BELPOLITIKÁRÓL A VIII. ÖSSZOROSZORSZÁGI SZOVJETKONGRESSZUSON[47]

(Részlet)

Rátérek az utolsó pontra, a villamosítás kérdésére, amelyet külön kérdésként tűztek a kongresszus napirendjére és amelyről előadói beszédet is fognak hallani. Azt hiszem, mi itt igen nagy fordulat tanúi vagyunk, amely mindenesetre a szovjethatalom nagy sikereinek kezdetéről tanúskodik. Az összoroszországi kongresszusok szónoki emelvényén ezután nemcsak politikusok és olyan emberek fognak megjelenni, akik a közigazgatás terén dolgoznak, hanem mérnökök és agronómusok is. A legboldogabb korszak kezdete ez, amikor egyre kevesebb lesz a politikus, a politikáról ritkábban és nem olyan hosszan fognak beszélni, ezzel szemben többet fognak beszélni a mérnökök és az agronómusok. Hogy igazán áttérjünk a gazdasági építésre, ezt a szokást az összoroszországi szovjetkongresszusoknak kell bevezetniük és felülről lefelé minden szovjetnek, szervezetnek, újságnak, a propaganda és agitáció minden szervének, minden intézménynek át kell vennie.

A politikát kétségtelenül megtanultuk, itt már nem lehet rászedni bennünket, ezen a téren megvan a bázisunk. De a gazdasággal rosszul állunk. Mostantól kezdve a legjobb politika — a kevesebb politika. Szólaltassanak meg több mérnököt és agronómust, tanuljanak tőlük, ellenőrizzék a munkájukat, a kongresszusok és az érte-

kezletek ne gyűlésező szervek legyenek, hanem a gazdasági sikerek ellenőrzésének szervei, olyan szervek, amelyekben igazán megtanulhatjuk a gazdasági építést.

Hallani fogják az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság 1920. február 7-i rendelete alapján alakított Állami Villamosítási Bizottság jelentését. A Legfelsőbb Népgazdasági Tanács elnöksége február 21-én aláírta a végleges rendeletet ennek a bizottságnak az összetételéről, és elsősorban a Legfelsőbb Népgazdasági Tanácsból a legkiválóbb szakemberek és munkatársak közül több mint százan, a Közlekedésügyi Népbiztosság és a Földművelésügyi Népbiztosság legjobb erőivel karöltve, csak ezzel az üggyel foglalkoznak. Az Oroszországi Állami Villamosítási Bizottság munkájának eredményei rendelkezésünkre állnak ebben a kis kötetben, amelyet ma vagy holnap ki fognak osztani önöknek. Remélem, nem fognak megijedni ettől a kis kötettől. Azt gondolom, hogy nem lesz nehéz meggyőznöm önöket ennek a kis kötetnek különös jelentőségéről. Szerintem ez a mi második pártprogramunk. Van egy pártprogramunk, amelyet Preobrazsenszkij és Buharin elvtársak egy kisebb terjedelmű, de a legnagyobb mértékben értékes könyvecskében kitűnően megmagyaráztak. Ez politikai program, amely felsorolja feladatainkat, megmagyarázza az osztályok és a tömegek közötti viszonyokat. De arra is gondolnunk kell, hogy ideje valóban rálépni erre az útra és felmérni annak gyakorlati eredményeit. A mi pártprogramunk nem maradhat csupán a párt programja. Ennek a programnak gazdasági építésünk programjává kell válnia, mert különben pártprogramnak is rossz. Ki kell egészítenünk egy másik pártprogrammal, az egész népgazdaság újjáteremtésének és a modern technika színvonalára való emelésének a munkatervével. Villamosítási terv nélkül nem térhetünk át a valóságos építésre. Amikor a földművelés, az ipar és a közlekedés helyre-

állításáról, ezeknek harmonikus összefogásáról beszélünk, szükségképpen nagy, átfogó gazdasági tervről kell beszélnünk. Nem tehetünk egyebet, mint hogy elfogadjuk a tervet; persze ezt csak első, megközelítő tervként fogadjuk el. Ez a pártprogram nem lesz olyan változatlan, mint igazi programunk, amelyet csak pártkongresszusokon lehet megváltoztatni. Nem, ezt a programot mindennap, minden műhelyben, minden egyes járásban javítani, csiszolni, tökéletesíteni és módosítani fogják. Szükségünk van rá mint olyan vázlatra, amelyre egész Oroszország úgy tekint, mint egy nagy gazdasági tervre, amely legalább tíz évre szól és megmutatja, hogyan lehet megteremteni Oroszországban ténylegesen a kommunizmushoz feltétlenül szükséges gazdasági alapot. Amikor a háború arcvonalán harcoltunk és győztesen kerültünk ki a harcból, ugyan mi volt az a hatalmas, serkentő lökés, amely megtízszerezte erőnket, energiánkat? A veszély tudata. Mindenki azt kérdezte: visszatérhetnek-e Oroszországba a földbirtokosok és a tőkések? És azt felelték: visszatérhetnek. Ezért feszítettük meg százszorosan erőnket, megfeszítettük és győztünk.

Vegyék szemügyre a gazdasági frontot és tegyék fel a kérdést: gazdaságilag lehetséges-e, hogy visszatérjen Oroszországba a kapitalizmus? Harcoltunk a „szuharevka" ellen. A napokban, az összoroszországi szovjetkongresszus megnyitása alkalmából, a Munkás- és Vöröskatona-küldöttek Moszkvai Szovjetje felszámolta ezt a nem valami épületes intézményt. (T a p s.) A „Szuharevka" nincs többé, de nem az a „szuharevka" az ijesztő, amelyet felszámoltunk. A Szuharev-téri egykori „szuharevkát" felszámoltuk, ezt nem volt nehéz felszámolni. Az a „szuharevka" az ijesztő, amely ott él minden egyes kistulajdonos lelkében és tevékenységében. Ezt a „szuharevkát" fel kell számolni. Ez a „szuharevka" a kapitalizmus alapja. Amíg ez a „szuharevka" megvan,

addig a tőkések visszatérhetnek Oroszországba és erősebbek lehetnek, mint mi. Ezt világosan fel kell ismernünk. Ez legyen munkánk fő ösztönzője és tényleges sikereink előfeltétele, mértéke. Amíg kisparaszti országban élünk, a kapitalizmus számára Oroszországban szilárdabb gazdasági alap van, mint a kommunizmus számára. Erről nem szabad megfeledkeznünk. Mindenki, aki gondosan figyeli a falu életét és összehasonlítja a város életével, tudja, hogy a kapitalizmus gyökereit még nem irtottuk ki, a belső ellenség fundamentumát, alapját még nem ástuk alá. Ez az ellenség a kisgazdaság segítségével tartja magát, és annak, hogy a belső ellenséget megfosszuk talajától, egyetlen eszköze van: az, hogy az ország gazdaságát, beleértve a földművelést is, új technikai alapra, a modern nagyüzemi termelés technikai alapjára állítsuk át. Ilyen alap csak a villamosság lehet.

A kommunizmus — szovjethatalom plusz az egész ország villamosítása. Máskülönben az ország kisparaszti ország marad, s ennek világosan tudatában kell lennünk. Mi gyengébbek vagyunk, mint a kapitalizmus, mégpedig nemcsak világméretekben, hanem az országon belül is. Ezt mindenki tudja. Ezt felismertük és el fogjuk érni, hogy gazdasági bázisunk kisparasztiból nagyiparivá váljék. Csak amikor az országot villamosítottuk, amikor az ipart, a mezőgazdaságot és a közlekedésügyet a modern nagyipar technikai alapjára helyeztük, csak akkor győzünk majd véglegesen.

1920. december 22.
Lenin Összes Művei. 42. köt. 149—152. old.

A VIII. ÖSSZOROSZORSZÁGI SZOVJETKONGRESSZUS OK(b)P-FRAKCIÓJÁNAK HATÁROZATTERVEZETE

Kötelezni kell az OKP minden egyes tagját, hogy az OKP X. kongresszusára (1921. II. 6.):

1) a számára elérhető legnagyobb mértékben ismerkedjék meg a villamosítási tervvel;

2) tegyen lépéseket az egyes kerületi tervek minél bővebb és részletesebb helyi tanulmányozására;

3) készítsen elő az OKP X. kongresszusára gyakorlati javaslatokat

mind arról, hogy milyen módon lehet szélesebb körben megismertetni a dolgozókkal a villamosítási tervet,

mind pedig arról, hogy mi módon lehet azonnal teljes lendülettel hozzáfogni ennek a tervnek gyakorlati megvalósításához.

1920. december 21—29.
Lenin Összes Művei. 42. kot. 191. old.

ELŐADÓI BESZÉD A SZAKSZERVEZETEK SZEREPÉRŐL ÉS FELADATAIRÓL A II. ÖSSZOROSZORSZÁGI BÁNYÁSZKONGRESSZUS KOMMUNISTA FRAKCIÓJÁNAK ÜLÉSÉN[48]

(Részlet)

Buharin, ütköző-politikájával[49] kapcsolatban, Sljapnyikovba kapaszkodott, de jobban tette volna, ha egy szalmaszálba kapaszkodik. Buharin a szakszervezeteknek kötelező erejű jelöléseket ígér. A szakszervezet tehát kinevez. Ez ugyanaz, mint amit Sljapnyikov mond. A szindikalizmus ellen a marxisták az egész világon harcoltak. Több mint húsz esztendeje harcolunk a pártban, bebizonyítottuk a munkásoknak — nem szóval, hanem tettekkel —, hogy a párt különleges valami, hogy öntudatos, önfeláldozó embereket követel, hogy a párt elkövet ugyan hibákat, de kijavítja őket, hogy vezet és kiválasztja azokat az embereket, akik tudják, milyen út áll még előttünk, milyen akadályokat kell még leküzdenünk. A párt nem csapja be a munkásokat. Nem tesz olyan ígéreteket, amelyeket nem lehet teljesíteni. És ha önök átugorják a szakszervezeteket, akkor önök miatt egész munkánk, mindaz, amit három év alatt elvégeztünk, semmivé válik, minden kérdésessé válik. Buharin elvtárs, akivel beszéltem erről a hibáról, azt mondta: „Lenin elvtárs, maga mindenbe beleköt."

A kötelező erejű jelöléseket úgy képzelem el, hogy azokat a párt Központi Bizottságának vezetésével eszközlik. De akkor milyen jogokat biztosítunk? Hiszen akkor semmiféle blokkot nem lehet létrehozni. A munkások és

a parasztok — két különböző osztály. Ha húsz év alatt elérjük, hogy az egész országot villamosítjuk, akkor azt hallatlanul gyorsnak mondhatjuk. Ez nem megy máról holnapra. Akkor majd beszélhetünk arról, hogy a jogokat átruházzuk a szakszervezetekre, addig viszont ez a munkások becsapása volna. A proletariátus diktatúrája a legszilárdabb hatalom a világon, mert a bizalmat itt tettekkel vívták ki, és mert a párt gondosan ügyel arra, hogy ez a hatalom ne gyengüljön.

De mit jelent ez?

Vajon minden munkás tudja, hogyan kell az államot igazgatni? A gyakorlati emberek tudják, hogy ez mesebeszéd, hogy nálunk a szakmailag szervezett munkások milliói átélik azt, amit mi mondottunk, hogy a szakszervezet a kommunizmus és az igazgatás iskolája. Ha a munkások ezekben az években végigjárják az iskolát, meg fogják ezt tanulni, de ez lassan megy. Még az írástudatlanságot sem számoltuk fel. Tudjuk, hogy a parasztokkal kapcsolatban álló munkások könnyen kerülnek nem-proletár jelszavak befolyása alá. Ki foglalkozott irányítással a munkások közül? Néhány ezren egész Oroszországban, nem többen. Ha azt mondjuk, hogy nem a párt végzi a jelölést és nem a párt irányít, hanem maguk a szakszervezetek, akkor ez nagyon demokratikusan hangzik majd, ezzel talán szavazatokat is lehet szerezni, de nem sokáig. Ez pusztulásba vinné a proletárdiktatúrát.

Olvassák el az elvtársak a Komintern II. kongresszusának a határozatát.[50] A Komintern határozatai és döntései bejárták az egész világot. Nemrégiben a szocialisták kongresszusa Franciaországban megmutatta, hogy mi ebben az országban, ahol igen nagy a sovinizmus, megszereztük a többséget, pártszakadást idéztünk elő, a korrupt vezetőket elkergettük, és ezt a szindikalisták ellenére tettük.[51] S ők mindannyian elfogadták elméletünket,

a legjobb munkások, a legjobb vezetők mind. Még az egész világ szindikalistái is, a forradalmi szindikalisták, hozzánk jönnek. Én magam találkoztam amerikai szindikalistákkal, akik jártak nálunk és most azt mondják: „Valóban, párt nélkül nem lehet irányítani a proletariátust." Az elvtársak ezt jól tudják. S a proletariátushoz semmiképpen sem méltó, hogy a szindikalizmus[52] karjaiba vesse magát, hogy kötelező erejű jelölésekről beszéljen a „termelők összoroszországi kongresszusaival" kapcsolatban. Ez veszélyes dolog, ez aláássa a párt vezető szerepét. Most az országban a szervezett munkások százalékos aránya elenyészően csekély. S a parasztság zöme a pártot fogja követni azért, mert a párt politikája helyes, mert a legnehezebb napokban, a breszti béke idején, a párt tudott ideiglenesen áldozatokat hozni és visszavonulni, és ez helyesnek bizonyult. Hát ezt csak úgy sutba dobhatjuk? Vajon mindez véletlen? Ez annak az eredménye, amiért a párt évtizedeken át dolgozott. A bolsevikoknak, akik húszesztendős pártiskolát jártak ki, mindenki hisz.

Az irányításhoz az edzett kommunista forradalmárok hadseregére van szükség, ez megvan, a neve: párt. Az egész szindikalista ostobaságot, a termelők kötelező erejű jelölését — mindezt papírkosárba kell dobni. Ha erre az útra lépünk, az a valóságban ezt jelenti: a pártot félretesszük, a valóságban Oroszországban nem lehet proletárdiktatúra. Pártkötelességemnek tartottam, hogy ezt az álláspontot az elvtársak előtt ismertessem, s ezt véleményem szerint gyakorlati tételek formájában kifejti az a platform, melynek neve „Az OKP X. kongresszusának határozattervezete", s amelyet Lenin, Zinovjev, Tomszkij, Rudzutak, Kalinyin, Kamenyev, Lozovszkij, Petrovszkij, Szergejev és Sztálin írt alá. Lozovszkij, aki nem tagja a Központi Bizottságnak, azért szerepel itt, mert dolgozott abban a szakszervezeti bizottságban,

amelyből Sljapnyikov és Lutovinov sajnos kilépett. Ha nem tette helyesen, akkor majd pálcát törnek fölötte. Meg vagyok győződve róla, hogy minden öntudatos munkás el fogja fogadni ezt a platformot, s pártunk jelenlegi nézeteltérései megmaradnak a vezetők betegségének, a munkások pedig korrigálják ezeket a nézeteltéréseket, őrhelyükön maradnak, megvédik a pártfegyelmet, és — bármi áron is — vállvetett gyakorlati, tevékeny, körültekintő munkával emelik a termelést és meghozzák nekünk a teljes győzelmet. (Hosszan tartó taps.)

1921. január 23.
Lenin Összes Művei. 42. köt. 246—248. old.

A KÖZPONTI BIZOTTSÁG IRÁNYELVEI A MŰVELŐDÉSÜGYI NÉPBIZTOSSÁG KOMMUNISTA FUNKCIONÁRIUSAINAK

1. A párt a politechnikai oktatás kérdésében feltétlenül ragaszkodik az Oroszországi Kommunista Párt programjában meghatározott álláspontho (lásd a programnak a népműveléssel foglalkozó szakaszában különösen az 1. és 8. §-t), s ezért az általános és a politechnikai oktatás korhatárának 17 évről 15 évre való leszállítását kizárólag ideiglenes gyakorlati szükségességnek tekinti, amelyet az országnak az antant által ráerőszakolt háborúk nyomában járó elszegényedése és leromlása idézett elő.

A 15 éven felülieknél a szakmai oktatás és az „általános politechnikai ismeretek" „egybekapcsolása" (az OKP programja említett szakaszának 8. §-a) feltétlenül és mindenütt kötelező, ahol erre csak a legkisebb lehetőség is adva van.

2. A Művelődésügyi Népbiztosság legfőbb fogyatékossága a hozzáértés és a gyakorlatiasság hiánya, továbbá az, hogy a gyakorlati tapasztalatokat nem veszik figyelembe és nem ellenőrzik kellőképpen, hogy e tapasztalatok eredményeit nem használják fel rendszeresen, hogy túlsúlyban vannak az általánosságokban mozgó elmefuttatások és az elvont jelszavak. A népbiztosnak és a kollégiumnak a fő figyelmet az ilyen fogyatékosságok elleni harcra kell összpontosítania.

3. A Művelődésügyi Népbiztosság általában és különösen a Szakoktatási Központ rosszul szervezi meg a szakemberek, vagyis az elméleti képzettséggel és nagy szakmai gyakorlattal rendelkező pedagógusok, továbbá a szakmai és technikai (így agronómiai) téren ilyen felkészültséggel rendelkező egyének bevonását a központban folyó munkába.

Haladéktalanul meg kell szerveznünk az ilyen emberek számbavételét, gyakorlati munkájuk tanulmányozását, munkájuk eredményeinek felülvizsgálását, s következetesen arra kell törekednünk, hogy a helyi és különösen a központi munkában felelősségteljes állásokba helyezzük őket. Egyetlen komoly intézkedést sem szabad végrehajtani ilyen szakemberek szakvéleménye és állandó közreműködése nélkül.

Magától értetődik, hogy a szakemberek bevonása két elengedhetetlen feltételhez van kötve: először, a nem kommunista szakembereknek kommunisták ellenőrzése mellett kell dolgozniuk. Másodszor, az oktatás tartalmát, amennyiben általános műveltségi tantárgyakról, különösen pedig filozófiáról, társadalomtudományokról és kommunista nevelésről van szó, csak kommunisták határozhatják meg.

4. A kollégiumnak és a művelődésügyi népbiztosnak ki kell dolgoznia és jóvá kell hagynia a tanintézetek fő típusai, majd pedig a tanfolyamok, előadások, felolvasások, szemináriumok, gyakorlati foglalkozások tantervét.

5. Az egységes munkaiskolák főosztályának, különösen pedig a Szakoktatási Központnak fokozott figyelmet kell fordítania arra, hogy nagyobb arányokban és rendszeresebben vonja be a megfelelő műszaki és agronómus szakembereket a szakmai-technikai és politechnikai oktatásba, és ezzel kapcsolatban fel kell használnia minden egyes valamelyest is tűrhetően berendezett ipari és mezőgazdasági üzemet (szovhozt, mezőgazdasági kísérleti állomást, jól vezetett gazdaságot stb., villanytelepet stb.).

A gazdasági vállalatoknak és intézményeknek a politechnikai oktatás céljaira való felhasználása formáit és rendjét a felelős gazdasági szervekkel egyetértésben úgy kell megállapítani, hogy ez a termelés rendes menetét ne zavarja.

6. A munka arányainak és eredményeinek számbavételére és ellenőrzésére áttekinthető, igen rövid, de világos és pontos jelentési űrlapokat kell kidolgozni. Ebben a tekintetben a Művelődésügyi Népbiztosságon a helyzet egyáltalán nem kielégítő.

7. Hasonlóképpen egyáltalán nem kielégítő az újságok, brosúrák, folyóiratok és könyvek elosztása az iskolai és nem iskolai könyvtárak és olvasótermek között egyaránt. Ennek az a következménye, hogy a lapokat és a könyveket a szovjetalkalmazottaknak egy vékony rétege kaparintja kézbe, és roppant kevés jut el belőlük a munkásokhoz és a parasztokhoz. Ezt az egész dolgot teljesen át kell szervezni.

1921. február 5.
Lenin Összes Művei. 42. köt. 310—312. old.

AZ EGYSÉGES GAZDASÁGI TERVRŐL

(Részlet)

A dolog lényege az, hogy nálunk nem értenek hozzá, miképp kell a dolgot megfogni, és az eleven munkát intellektuel és bürokratikus tervkovácsolással cserélik fel. Voltak és vannak folyamatos élelmezési és fűtőanyag-ellátási terveink. Nyilvánvaló hibát követtünk el ezekben is, amazokban is. E tekintetben nem lehet köztünk véleménykülönbség. A jó közgazdász mit sem érő tézisek gyártása helyett a tényeket, a számokat, az adatokat tanulmányozza, elemzi gyakorlati tapasztalatainkat és megmondja: a hiba itt és itt van, kijavítani így és így kell. A jó gazdasági vezető, ugyanilyen tanulmányozás alapján, javasolja vagy maga hajtja végre egyes személyek áthelyezését, a számvitel megváltoztatását, az apparátus átszervezését stb. Nálunk az egységes gazdasági tervnek sem ilyen, sem olyan tárgyilagos és szakszerű kezelése nem tapasztalható.

Éppen ott a hiba, hogy helytelenül vetik fel a kommunistának a szakemberekhez, a gazdasági vezetőnek a tudósokhoz és a publicistákhoz való viszonya kérdését. Az egységes gazdasági terv kérdésében, mint minden más kérdésben is, vannak olyan szempontok, és mindig felmerülhetnek olyan újabb szempontok, amelyek megkövetelik, hogy csak kommunisták oldják meg a kérdést, és vannak, amelyek tisztára adminisztratív megoldást követelnek. Ez vitathatatlan. De ez merő absztrakció. És most a szóban forgó kérdéshez nálunk éppen a kommunista publicisták és a kommunista gazdasági vezetők nyúlnak hozzá helytelen módon, mert nem tudták megérteni, hogy itt többet kell tanulni a burzsoá szakemberektől és tudósoktól, kevesebbet kell adminisztrálósdit

játszani. Semmiféle más egységes gazdasági terv, mint az, amelyet a „GOELRO" már kidolgozott, nincs és nem is lehet. Ezt ki kell egészíteni, tovább kell fejleszteni, ki kell javítani és a pontosan tanulmányozott gyakorlati tapasztalatok útmutatásai alapján át kell ültetni az életbe. Az ellenkező nézet csupán „látszólag radikális, valójában azonban ostoba önhittség", a pártprogram szavaival szólva[53]. Ugyanilyen tudatlan önhittségre vall az a gondolat, hogy lehetséges az OSZFSZK-ban más általános tervbizottság, mint a „GOELRO", amivel persze nem állítjuk, hogy a „GOELRO" személyi összetételének részleges, gyakorlati szempontok szerint történő megváltoztatása nem járhat haszonnal. Csakis ezen az alapon lehet valami komolyat építeni, népgazdaságunk általános tervének javítása értelmében, csakis úgy, ha folytatjuk, amit megkezdtünk, máskülönben az egész öncélú adminisztrálósdivá vagy, egyszerűbben szólva, önkényeskedéssé fajul. A „GOELRO"-ban dolgozó kommunistáknak az a feladatuk, hogy kevesebbet parancsolgassanak, jobban mondva egyáltalán ne parancsolgassanak, hanem roppant óvatosan és ügyesen bánjanak a tudományos és műszaki szakemberekkel („akik a legtöbb esetben természetszerűleg polgári világnézettel és polgári szokásokkal vannak áthatva", amint az OKP programja megállapítja), emellett tanuljanak tőlük és legyenek segítségükre látókörük kiszélesítésében, az illető tudomány eredményeiből, megállapításaiból kiindulva, s szem előtt tartva, hogy a mérnök *nem úgy* fog eljutni a kommunizmus elismeréséhez, ahogy az illegális propagandista, a publicista eljutott, *hanem saját tudományának eredményein keresztül*, hogy a *maga módján* fog eljutni a kommunizmus elismeréséhez az agronómus, a maga módján az erdész stb. Az a kommunista, aki nem bizonyította be, hogy képes a szakemberek munkáját összefogni és a kérdés lényegébe behatolva,

a kérdést részletesen tanulmányozva, munkájukat szerényen irányítani, az olyan kommunista többet árt, mint használ. Ilyen kommunista sok van nálunk, és jó néhány tucatot adnék belőlük egyetlen olyan polgári szakemberért, aki feladatát lelkiismeretesen tanulmányozza és érti a dolgát.

Azok a kommunisták, akik nem a „GOELRO"-ban működnek, kétféleképpen mozdíthatják elő az egységes gazdasági terv megteremtésének és megvalósításának ügyét. Ha közgazdászok, statisztikusok, publicisták, akkor előbb saját gyakorlati tapasztalatainkat kell tanulmányozniuk és csak a megfelelő tények részletes tanulmányozása alapján javasolhatják a hibák kijavítását, a munka megjavítását. A tanulmányozás a tudós dolga, és minthogy nálunk már régen nem az általános elvekről van szó, hanem éppen a gyakorlati tapasztalatokról, itt ugyancsak tízszerte nagyobb érték számunkra az a „tudományos és műszaki szakember", aki ha burzsoá is, de érti a dolgát, mint egy felfuvalkodott kommunista, aki kész bármely pillanatban, éjjel-nappal „téziseket" írni, „jelszavakat" kiadni, üres absztrakciókkal dobálódzni. Több tényismeretre és kevesebb, a kommunista elviség igényével fellépő szócsatára van szükség.

Másrészt, ha a kommunista gazdasági vezető, elsőrendű kötelessége őrizkedni a folytonos parancsolgatástól, értenie kell ahhoz, hogy előbb figyelembe vegye azt, amit a tudomány már kidolgozott, előbb meg kell állapítania, hogy a tények már ellenőrizve vannak-e, előbb el kell érnie, hogy (beszámolók, a sajtó, gyűlések stb. útján) tanulmányozzák azt, hol is követtünk el hibát, és csak ennek alapján korrigálják azt, ami megtörtént. Kevésbé viselkedjenek Tyit Tyitics[54] módjára („ha akarom, jóváhagyom, ha akarom, nem hagyom jóvá"), s többet tanulmányozzák a gyakorlat terén elkövetett hibáinkat.

Már régen megállapították, hogy az emberek hibái nagyrészt jó tulajdonságaikkal függnek össze. Így van ez sok vezető kommunistánál is. Évtizedeken át nagy munkát végeztünk, a burzsoázia megdöntését hirdettük, a burzsoá szakemberekkel szemben bizalmatlanságra tanítottunk, lelepleztük őket, elvettük tőlük a hatalmat, elnyomtuk ellenállásukat. Nagy, világtörténelmi tett ez. De ha csak egy kicsit eltúlozzuk a dolgot, máris bebizonyítottuk azt az igazságot, hogy a fenségest a nevetségestől csak egy lépés választja el. Oroszországot meggyőztük, Oroszországot elhódítottuk a kizsákmányolóktól a dolgozók számára, a kizsákmányolókat elnyomtuk, — meg kell tanulnunk Oroszországot kormányozni. Ehhez szerénységet kell tanulnunk, meg kell tanulnunk tisztelni a „tudományos és műszaki szakemberek" gyakorlati munkáját, ehhez pedig meg kell tanulnunk számos *gyakorlati* hibánk szakszerű és gondos elemzését, valamint fokozatos, de szakadatlan kijavításukat. Kevesebb intellektuel és bürokratikus önhittséget, többet tanulmányozzuk azt, ami a központban és szerte az országban gyakorlati tapasztalatainkból leszűrődött, és azt, hogy mit adott már nekünk a tudomány.

1921. február 21.
Lenin Összes Művei. 42. köt. 336—339. old.

ZÁRSZÓ
A KÖZPONTI BIZOTTSÁG BESZÁMOLÓJÁHOZ AZ OK(b)P X. KONGRESSZUSÁN[55]

(Részlet)

Nyáron a Komintern II. kongresszusán rámutattam a kommunista párt szerepéről szóló határozat jelentőségére.* Olyan határozat ez, amely az egész világ kommunista munkásait, kommunista pártjait egyesíti. Ez a határozat mindent megmagyaráz. Vajon ez azt jelenti-e, hogy mi a pártot elkülönítjük az egész munkásosztálytól, mely határozottan megvalósítja a diktatúrát? Így látja a dolgot néhány „baloldali" és nagyon sok szindikalista, és ez a nézet most mindenütt elterjedt. Ez a nézet éppen a kispolgári ideológia terméke. Hiszen a „munkásellenzék" tézisei valóságos arculcsapását jelentik a Komintern II. kongresszusa határozatának, melyben a kommunista pártnak a proletárdiktatúra megvalósításában betöltött szerepéről van szó. Ez igenis szindikalizmus, mert — csak gondolkozzanak rajta — világos, hogy a mi proletariátusunknak nagyobb része deklasszálódott, hogy a hallatlan válságok, a gyárak leállítása oda vezettek, hogy az emberek menekültek az éhínség elől, a munkások egyszerűen otthagyták a gyárat, kénytelenek voltak falun letelepedni és megszűntek munkások lenni. Talán mi ezt nem tudjuk és nem figyeljük meg, hogy a hallatlan válságok, a polgárháború, a város és a falu közötti normális kapcsolat megszűnése, a gabonaszállítások megszűnése azt idézte elő, hogy min-

* Lásd *Lenin* Összes Művei. 41. köt. Budapest 1973. 224—228. old. — *Szerk.*

denféle apró-cseprő cikket állítanak elő a nagyüzemekben, holmi öngyújtókat, és kenyérért cserélik el, amikor a munkások éheznek és amikor nincsenek gabonaszállítmányok? Talán nem láttuk ezt Ukrajnában, nem láttuk ezt Oroszországban? Éppen ez idézi elő gazdaságilag a proletariátus deklasszálódását, ami itt is elkerülhetetlenül burzsoá-anarchista tendenciákat idéz elő és hoz felszínre.

Azok után, hogy mindezeket a bajokat átvészeltük, hogy mindezt a gyakorlatban tapasztaltuk, tudjuk, hogy milyen átkozottul nehéz a harc ellenük. A szovjethatalom harmadfél esztendeje után ország-világ előtt megmondottuk a Kommunista Internacionáléban, hogy a proletariátus diktatúrája másként, mint a kommunista párt révén, nem lehetséges. S bennünket akkor dühödten szidtak az anarchisták meg a szindikalisták, akik azt mondták: „Ezek tehát azt gondolják, hogy a proletárdiktatúra megvalósításához szükség van kommunista pártra."[56] De mi ezt megmondottuk az egész Kommunista Internacionálé előtt. És ezek után hozzánk jönnek az „osztálytudatos és osztályszempontból egybeforrott" emberek, s azt mondják, hogy „a népgazdaság irányításának megszervezése a termelők összoroszországi kongresszusának a feladata" (Kollontaj elvtársnő brosúrája). „A termelők összoroszországi kongresszusa" — mi ez? Csak nem fogunk továbbra is időt fecsérelni ilyen ellenzékekre a pártban? Azt hiszem, elég ebből a vitából! Mindezektől a szólásszabadságról és a bírálat szabadságáról szóló okoskodásoktól csak úgy hemzseg ez a brosúra, és lépten-nyomon találkozunk velük a „munkásellenzék" minden beszédében, és ezek teszik e beszédek értelmének kilenctized részét, mert egyéb értelmük úgy sincs, — mindezeknek a szavaknak egy a jelentése. Mégiscsak arra van szükség, elvtársak, hogy ne csak a szavakról beszéljünk, hanem a tartalmukról is. Olyan

szavakkal, mint „a bírálat szabadsága", bennünket nem vezethetnek az orrunknál fogva! Amikor azt mondották, hogy a pártban betegség jelei mutatkoznak, azt mondottuk, hogy ez a megállapítás háromszoros figyelmet érdemel: kétségtelen, hogy van ilyen betegség. Segítsenek meggyógyítani ezt a betegséget. Mondják meg, hogyan tudják gyógyítani. Elég sok időt töltöttünk vitával, és meg kell mondanom, hogy most sokkal jobb „puskával vitázni", mint az ellenzék által feltálalt tézisekkel. Most nincs szükség ellenzékre, elvtársak, nem olyan idők járnak! Vagy itt, vagy ott, puskával, de nem az ellenzékkel. Ezt diktálja az objektív helyzet, ne zúgolódjanak. És én azt hiszem, hogy a pártkongresszusnak le kell vonnia ezt a következtetést, azt a következtetést kell levonnia, hogy az ellenzéknek most vége, befellegzett, most már elegünk van az ellenzékekből! (T a p s .)

1921. március 9.
Lenin Összes Művei. 43. köt. 37—39. old.

ELŐADÓI BESZÉD AZ OK(b)P X. KONGRESSZUSÁN A TERMÉNYFELESLEG KÖTELEZŐ BESZOLGÁLTATÁSÁNAK TERMÉNYADÓVAL VALÓ HELYETTESÍTÉSÉRŐL

(Részlet)

Igyekeznünk kell kielégíteni a parasztok követeléseit, akik nincsenek kielégítve, akik elégedetlenek, s joggal elégedetlenek és nem is lehetnek elégedettek. Azt kell mondanunk a parasztoknak: „Igen, ez a helyzet nem tarthat tovább." Hogyan elégíthetjük ki a parasztot, és mit jelent a paraszt kielégítése? Honnan kaphatunk választ arra a kérdésre, hogy miképp kell a parasztot kielégíteni? Természetesen éppen a parasztság követeléseiből. Ezeket a követeléseket ismerjük. De meg kell vizsgálnunk ezeket a követeléseket, a gazdaságtudomány szempontjából mérlegelnünk kell mindazt, amit a földművelő gazdasági követeléseiről tudunk. Ha ezt a kérdést átgondoljuk, azonnal megértjük, hogy a kisföldművelőt alapjában véve két dologgal lehet kielégíteni. Először is, a forgalom bizonyos szabadságára, az egyéni kisgazda bizonyos szabadságára van szükség, másodszor pedig árut és termékeket kell szerezni. A forgalomnak miféle szabadsága az, amikor nincs mit forgalomba hozni, és miféle szabadkereskedelem az, amikor nincs mivel kereskedni! Mindez holt betű marad, márpedig az osztályokat nem holt betűk, hanem anyagi javak elégítik ki. Ezt a két feltételt jól meg kell értenünk. A második feltételről — arról, hogy miképpen tudunk áruhoz jutni és tudunk-e egyáltalán áruhoz

jutni — erről később beszélünk. Ezzel szemben az első feltételre — a forgalom szabadságára — ki kell térnünk.

Mit nevezünk a forgalom szabadságának? A forgalom szabadsága — a szabadkereskedelem, a szabadkereskedelem pedig azt jelenti, hogy visszafelé megyünk a kapitalizmushoz. A forgalom szabadsága és a szabadkereskedelem árucserét jelent az egyes kisgazdák között. Mi mindannyian, ha a marxizmusnak legalább az ábécéjét megtanultuk, tudjuk, hogy ebből a forgalomból és a szabadkereskedelemből elkerülhetetlenül következik, hogy az árutermelők tőketulajdonosokra és munkaerőtulajdonosokra, tőkésekre és bérmunkásokra oszlanak, vagyis ismét létrejön a tőkés bérrabszolgaság, amely nem az égből pottyan le, hanem világszerte éppen az árutermelő mezőgazdaságból nő ki. Ezt elméletileg igen jól tudjuk, s Oroszországban mindenki, aki közelebbről vizsgálta a kisföldművelő életét és gazdasági viszonyait, feltétlenül ezt tapasztalja.

Felmerül a kérdés, mi hát a helyzet, elismerheti-e a kommunista párt a szabadkereskedelmet, áttérhet-e reá? Nincsenek-e itt kibékíthetetlen ellentmondások? Erre azt kell válaszolni, hogy a kérdés gyakorlati megoldása természetesen rendkívül nehéz. Már előre látom és az elvtársakkal folytatott beszélgetésekből tudom, hogy az egész terményfelesleg kötelező beszolgáltatásának adóval való helyettesítésére vonatkozó előzetes tervezettel kapcsolatban, amelyet önöknek szétosztottunk, a legtöbb jogos és elkerülhetetlen kérdés azzal kapcsolatban fog felmerülni, hogy a helyi gazdasági forgalom keretein belül megengedjük a cserét. Ezt leszögezzük a 8. pont végén. Mit jelent ez, mi itt a határ, hogyan valósíthatjuk ezt meg? Aki azt gondolja, hogy ezen a kongresszuson választ kap ezekre a kérdésekre, az téved. Erre a kérdésre törvényhozásunk adja meg a választ, a mi feladatunk csak az, hogy megállapítsuk az elvi

irányvonalat, hogy kitűzzük a jelszót. A mi pártunk kormányzó párt, és a pártkongresszus által hozott határozat az egész köztársaságra nézve kötelező lesz, s itt elvileg kell eldöntenünk ezt a kérdést. Elvileg kell eldöntenünk ezt a kérdést és a parasztságnak tudomására kell hoznunk a döntést, mert a vetés már sürget. Továbbá, egész apparátusunkat, összes teoretikusainkat, egész gyakorlati tapasztalatunkat mozgósítanunk kell, hogy lássuk, hogyan kell ezt csinálni. Megtehetjük-e ezt, elméletileg szólva, visszaállíthatjuk-e bizonyos mértékben a kereskedelem szabadságát, a kapitalizmus szabadságát a kisföldművelők számára, anélkül, hogy ezzel aláásnók a proletariátus politikai hatalmának gyökereit? Lehetséges-e ez? Lehetséges, mert minden a mértéktől függ. Ha volna lehetőségünk arra, hogy akár csak kis mennyiségű árut szerezzünk és ezt az árut az állam, a politikai hatalom birtokában levő proletariátus kezében tartsuk, ha ezt az árut forgalomba hozhatnók, akkor mi mint állam gazdasági hatalommal egészítenők ki politikai hatalmunkat. Ennek az árunak forgalomba hozatala felélesztí a kisgazdaságot, amely most a háború és a gazdasági leromlás nehéz viszonyainak súlya alatt és annak következtében, hogy a kisgazdaságot lehetetlen fejleszteni, kátyúba jutott. A kisföldművelőnek, amíg kisföldművelő marad, olyan serkentésre, lökésre, bátorításra van szüksége, amely megfelel gazdasági alapjának, vagyis a kisüzemi különálló gazdaságnak. Itt nem lehet megszabadulni egy csapásra a helyi szabad forgalomtól. Ha ez a forgalom az iparcikkekért cserébe bizonyos minimális gabonamennyiséget biztosít az államnak, annyit, amennyivel fedezhetjük a városok, a gyárak, az ipar szükségleteit, akkor a gazdasági forgalom úgy áll helyre, hogy az államhatalom a proletariátus kezében marad és megszilárdul. A parasztság követeli, hogy a gyakorlatban mutassák meg neki, hogy a munkás, aki

kezében tartja a gyárakat, az ipart, meg tudja szervezni a forgalmat a parasztsággal. Másrészt pedig egy hatalmas mezőgazdasági ország, ahol rossz a közlekedés, ahol végeláthatatlan térségek vannak, ahol különféle éghajlati viszonyok és különféle mezőgazdasági feltételek vannak stb., szükségképpen feltételezi a forgalom bizonyos szabadságát a helyi földművelés és a helyi ipar között helyi méretekben. Ebben a tekintetben igen sokat vétettünk, mert túlságosan messzire mentünk: túlságosan messzire mentünk a kereskedelem és az ipar nacionalizálása útján, a helyi forgalom megszüntetése útján. Hiba volt ez? Kétségtelenül hiba volt.

Ebben a tekintetben sok mindent egyszerűen hibásan csináltunk és óriási bűnt követnénk el, ha itt nem látnók és nem értenők meg, hogy nem tartottunk mértéket, hogy nem tudtuk, hogyan tartsunk mértéket. De itt volt egy kényszerítő körülmény is: eddig olyan ádáz, hallatlanul súlyos háború viszonyai között éltünk, hogy gazdasági téren is csak katonai módszerekkel dolgozhattunk. És csoda volt, hogy a tönkrement ország kiállta ezt a háborút, s ez a csoda nem az égből pottyant le, hanem a munkásosztály és a parasztság gazdasági érdekeiből fakadt, a munkásosztály és a parasztság vitte végbe ezt a csodát tömegeinek lendületével; ez a csoda tette lehetővé, hogy szembeszálljunk a földbirtokosokkal és a tőkésekkel. De ugyanakkor kétségtelen tény, s ezt a tényt az agitációban és a propagandában nem kell eltitkolnunk, hogy tovább mentünk, mint amennyire ez elméletileg és politikailag szükséges volt. Meglehetősen nagy mértékben megengedhetjük a szabad helyi forgalmat, s ezzel a proletariátus politikai hatalmát nem ássuk alá, hanem erősítjük. Hogy ezt miképpen kell megcsinálni, az gyakorlati kérdés. Az én dolgom bebizonyítani önöknek, hogy elméletileg ez elképzelhető. Az államhatalom birtokában levő proletariátusnak, ha vannak va-

lamelyes készletei, minden lehetősége megvan arra, hogy ezeket forgalomba hozza és ezzel bizonyos mértékben kielégítse a középparasztot, kielégítse a helyi gazdasági forgalom alapján.

1921. március 15.
Lenin Összes Művei. 43. köt. 55—58. old.

AZ OKP X. KONGRESSZUSÁNAK EREDETI HATÁROZATTERVEZETE A PÁRTEGYSÉGRŐL

1. A kongresszus minden párttag figyelmét felhívja arra, hogy a jelenlegi helyzetben, amikor az ország kispolgári lakossága körében számos körülmény fokozza az ingadozásokat, különösen nagy szükség van a párt sorainak egységére és összeforrottságára, a párttagok közötti teljes bizalom megteremtésére és a valóban egyetértésben végzett, a proletariátus élcsapatának akarategységét igazán megtestesítő munka biztosítására.

2. Ezzel szemben a pártban még a szakszervezetekről lefolyt általános pártvita előtt voltak bizonyos jelei a frakciózásnak, azaz olyan csoportok alakulásának, amelyeknek külön platformjuk volt, s amelyek bizonyos mértékű zártságra és saját csoportfegyelmük megteremtésére törekedtek. A frakciózásnak ilyen jelei voltak észlelhetők például az egyik pártkonferencián Moszkvában (1920 novemberében) és Harkovban[57] mind az ún. „munkásellenzék" csoportja, mind pedig részben az ún. „demokratikus centralizmus" csoportja[58] részéről.

Minden öntudatos munkásnak világosan fel kell ismernie, hogy minden néven nevezendő frakciózás ártalmas és megengedhetetlen — még akkor is, ha egyes csoportok képviselőiben megvan a legjobb akarat a pártegység megerősítésére — a gyakorlatban óhatatlanul oda vezet, hogy az egyetértésben végzett munka gyengül, s a kormányzó párthoz törleszkedő ellenségeink ismét fokozott mértékben próbálják a széttagoltságot elmélyíteni és az ellenforradalom céljaira felhasználni.

Hogy a proletariátus ellenségei miképpen használnak ki minden eltérést a szigorúan következetes kommunista irányvonaltól, azt alighanem a kronstadti lázadás pél-

dája mutatta meg a legszemléletesebben, amikor a burzsoá ellenforradalom és a fehérgárdisták a világ minden országában azonnal hajlandóknak mutatkoztak még a szovjetrendszer jelszavainak elfogadására is, csakhogy megdönthessék Oroszországban a proletariátus diktatúráját, amikor az eszerek és általában a burzsoá ellenforradalom Kronstadtban[59] a felkelés jelszavát állítólag a szovjethatalom érdekében az oroszországi szovjet kormány ellen használták fel. Az ilyen tények vitathatatlanul bizonyítják, hogy a fehérgárdisták arra törekszenek és értenek is hozzá, hogy kommunista, sőt a legbaloldalibb kommunista mezbe öltözzenek, csak hogy gyöngítsék és megdöntsék a proletárforradalom oroszországi védőbástyáját. A kronstadti lázadás előestéjén Petrográdban terjesztett mensevik röpiratok szintén mutatják, hogyan használták fel a mensevikek az Oroszországi Kommunista Párton belüli nézeteltéréseket és a frakciózás bizonyos csíráit arra, hogy ténylegesen bátorítsák és támogassák a kronstadti lázadókat, az eszereket és a fehérgárdistákat, bár szavakban a lázadások ellenzőinek és — néhány állítólagos kisebb korrektúrával — a szovjethatalom híveinek tüntették fel magukat.

3. Az ebben a kérdésben folytatott propagandának egyrészt abból kell állnia, hogy tüzetesen megmagyarázzuk a frakciózás kárát és veszélyét a pártegység és a proletár élcsapat akarategységének megvalósítása — a proletárdiktatúra sikerének alapfeltétele — szempontjából, másrészt abból, hogy megmagyarázzuk a szovjethatalom ellenségei legújabb taktikai fogásainak sajátszerűségét. Ezek az ellenségek, miután meggyőződtek arról, hogy nyíltan fehérgárdista lobogó alatt az ellenforradalom reménytelen, most minden erejüket megfeszítik, hogy belekapaszkodjanak az Oroszországi Kommunista Párton belüli nézeteltérésekbe és így vagy amúgy előmozdítsák az ellenforradalmat azzal, hogy a

hatalmat olyan politikai árnyalatnak adják át, amely külszínre a legközelebb áll a szovjethatalom elismeréséhez.

A propagandának meg kell világítania a megelőző forradalmak tapasztalatait is, amikor az ellenforradalom a szélső forradalmi párthoz legközelebb álló ellenzéket támogatta abból a célból, hogy megingassa és megdöntse a forradalmi diktatúrát, s ezzel megtisztítsa az utat az ellenforradalom, a tőkések és a földbirtokosok későbbi teljes győzelme számára.

4. A frakciózás elleni gyakorlati harcban arra van szükség, hogy minden pártszervezet a legszigorúbban ügyeljen arra, hogy semmiféle frakciós megnyilvánulást ne tűrjön. A párt fogyatékosságai okvetlenül szükséges bírálatának úgy kell történnie, hogy minden egyes gyakorlati indítványt a lehető legvilágosabb formában, azonnal, minden huzavona nélkül megvitatás és döntés céljából beküldenek a párt helyi vezető szerveihez és központi vezető szervéhez. Ezenkívül mindenkinek, aki bírálattal lép fel, a bírálat formájában tekintettel kell lennie a párt helyzetére, arra, hogy a pártot ellenség veszi körül, bírálata tartalmát tekintve pedig a szovjet- és pártmunkában való közvetlen részvételével a gyakorlatban kell megkísérelnie a párt vagy az egyes párttagok hibáinak kijavítását. A párt általános irányvonalának minden elemzését vagy a párt gyakorlati tapasztalatainak számbavételét, a párthatározatok végrehajtásának ellenőrzését, a hibák kijavítása módszereinek tanulmányozását stb. semmi esetre sem szabad valamely „platform" stb. alapján kialakult csoportokban előzetes vitára bocsátani, hanem kizárólag közvetlenül az összes párttagoknak kell megvitatásra előterjeszteni. Ezért a kongresszus elrendeli a „Gyiszkusszionnij Lisztok"[60] rendszeresebb megjelentetését és külön gyűjtemények kiadását, fáradhatatlanul törekedve arra, hogy a bírálat

a lényegre irányuljon és semmi esetre se öltsön olyan formákat, amelyek alkalmasak a proletariátus osztályellenségeinek segítésére.

5. A kongresszus, amikor elvileg elveti a szindikalizmus és az anarchizmus irányában való elhajlást, amelynek elemzésével külön határozat[61] foglalkozik, és amikor megbízza a Központi Bizottságot minden frakciózás teljes megszüntetésével, egyúttal kijelenti, hogy azokban a kérdésekben, amelyek például az úgynevezett ,,munkásellenzék'' csoportjának különös figyelmét vonták magukra — a párt megtisztítása a nem proletár és a megbízhatatlan elemektől, a bürokratizmus elleni küzdelem, a demokratizmusnak és a munkások öntevékenységének fejlesztése stb. —, bármely komoly indítványt a legnagyobb figyelemmel kell megvizsgálni és a gyakorlati munkában kell kipróbálni. A pártnak tudnia kell, hogy ezekben a kérdésekben nem valósítunk meg minden szükséges rendszabályt, mivel számos különféle akadályba ütközünk, s hogy a párt, amely kérlelhetetlenül elvet minden nem tárgyilagos és frakciós álkritikát, ugyanakkor új módszerek kipróbálásával továbbra is minden eszközzel fáradhatatlanul küzdeni fog a bürokratizmus ellen, a demokratizmus és az öntevékenység kiszélesítéséért, a pártba befurakodott elemek felkutatásáért, leleplezéséért és kiűzéséért stb.

6. A kongresszus ezért kivétel nélkül minden csoportot, bármely platform alapján alakult is (nevezetesen a ,,munkásellenzék'', a ,,demokratikus centralizmus'' csoportját stb.), feloszlatottnak nyilvánít és elrendeli azonnali feloszlatásukat. E kongresszusi határozat végre nem hajtása a pártból való feltétlen és azonnali kizárást von maga után.

7. Hogy a párton belül és az egész szovjetmunkában a legszigorúbb fegyelmet valósítsa meg és mindennemű frakciózást kiküszöbölve a legnagyobb egységet érje el,

a kongresszus felhatalmazza a Központi Bizottságot arra, hogy fegyelemsértés vagy a frakciózás felújítása vagy megtűrése esetén alkalmazza a pártbüntetés minden formáját, beleértve a pártból való kizárást is, a Központi Bizottság tagjaival szemben pedig a póttaggá való visszaminősítést, sőt végső rendszabályként a pártból való kizárást. A Központi Bizottság tagjaival, a Központi Bizottság póttagjaival és az Ellenőrző Bizottság tagjaival szemben az ilyen végső eszköz alkalmazásának feltétele a Központi Bizottság plénumának összehívása, s erre meg kell hívni a Központi Bizottság minden póttagját és az Ellenőrző Bizottság minden tagját is. Ha a párt legfelelősebb vezetőinek ilyen együttes gyűlése kétharmad szótöbbséggel megállapítja a központi bizottsági tag póttaggá való visszaminősítésének vagy a pártból való kizárásának szükségességét, ezt a rendszabályt haladéktalanul életbe kell léptetni.[62]

1921. március
Lenin Összes Művei. 43. köt. 80—85. old.

AZ OKP X. KONGRESSZUSÁNAK EREDETI HATÁROZATTERVEZETE A PÁRTUNKBAN JELENTKEZŐ SZINDIKALISTA ÉS ANARCHISTA ELHAJLÁSRÓL

1. Az utóbbi hónapokban a párt soraiban szemmel láthatólag szindikalista és anarchista elhajlás nyilvánult meg, mely az eszmei harcban a legerélyesebb intézkedéseket, valamint a párt megtisztítását és meggyógyítását teszi szükségessé.

2. Az említett elhajlást részben az idézte elő, hogy beléptek a pártba egykori mensevikek, továbbá olyan munkások és parasztok, akik szintén nem sajátították még el teljesen a kommunista világnézetet, de a legfőbb oka ennek az elhajlásnak az, hogy a proletariátusra és az OKP-ra befolyással van a kispolgári ösztönösség, amely országunkban rendkívül erős, és amely elkerülhetetlenül ingadozást idéz elő az anarchizmus irányában, különösen olyan időpontokban, amikor a tömegek helyzete a rossz termés és a háború rendkívül pusztító következményei folytán erősen leromlott, és amikor a milliós hadsereg leszerelése folytán parasztok és munkások százezrei kerülnek az utcára és nem tudják azonnal megtalálni a megélhetéshez szükséges megfelelő kereseti forrásokat.

3. Ennek az elhajlásnak elméletileg legkövetkezetesebb és legkialakultabb kifejezése (*variáns:* ennek az elhajlásnak egyik legkövetkezetesebb stb. kifejezése) az úgynevezett „munkásellenzék" csoportjának tézisei és egyéb irodalmi művei. Eléggé jellemző például ennek a csoportnak következő tézise: „A népgazdaság irányításának megszervezése a szakmai és iparági szervezetekbe tömörülő termelők összoroszországi kongresszusának

feladata, s e szervezetek választják meg azt a központi szervet, mely a köztársaság egész népgazdaságát irányítja."

Ez és az ehhez hasonló számos nyilatkozat elméletileg tökéletesen helytelen eszméken alapszik, mert ezek az eszmék teljesen szakítanak a marxizmussal és a kommunizmussal, valamint valamennyi félproletár forradalom és a mostani proletárforradalom gyakorlati tapasztalatainak eredményeivel.

Először is, a „termelő" fogalma egyesíti a proletárt a félproletárral és a kisárutermelővel, s ily módon gyökeresen eltér az osztályharc alapfogalmától és attól a fő követelménytől, hogy pontosan megkülönböztessük az osztályokat.

Másodszor, a párton kívüli tömegekben való reménykedés, illetőleg a velük való kacérkodás, mely a fentebb idézett tézisben kifejezésre jut, nem kevésbé gyökeres eltávolodás a marxizmustól.

A marxizmus azt tanítja — és ezt a tanítást nemcsak formailag erősítette meg az egész Kommunista Internacionálé a Komintern (1920. évi) II. kongresszusán a proletariátus politikai pártjának szerepéről hozott határozatában, hanem gyakorlatilag is megerősítette a mi forradalmunk —, hogy csak a munkásosztály politikai pártja, vagyis a kommunista párt képes egyesíteni, nevelni és szervezni a proletariátusnak és az egész dolgozó tömegnek olyan élcsapatát, amely egyedül képes arra, hogy ellenálljon e tömeg elkerülhetetlen kispolgári ingadozásainak, a proletariátus soraiban fellelhető szakmai szűkkeblűség vagy szakmai előítéletek elkerülhetetlen hagyományainak és az ezekbe való visszaeséseknek, és hogy vezesse az egész proletariátus egész egyesített tevékenységét, vagyis politikailag vezesse a proletariátust, a proletariátus révén pedig vezesse a dolgozók tömegeit. Enélkül a proletariátus diktatúrája megvalósíthatatlan.

A kommunista párt szerepének helytelen értelmezése a párton kívüli proletariátushoz való viszonyában, továbbá az első és a második tényezőnek az egész dolgozó tömeghez való viszonyában nem más, mint a kommunizmustól való gyökeres elméleti eltávolodás s a szindikalizmus és az anarchizmus felé való elhajlás, és ez az elhajlás a „munkásellenzék" valamennyi nézetét átitatja.

4. Az OKP X. kongresszusa kijelenti, hogy ugyancsak teljesen helytelennek tartja a fent említett csoport és más személyek minden olyan kísérletét, hogy hibás nézeteik védelmezése céljából az OKP programja gazdasági részének a szakszervezetek szerepével foglalkozó 5. cikkelyére hivatkozzanak. Ez a cikkely kimondja, hogy a „szakszervezeteknek... el kell jutniuk oda, hogy ténylegesen összpontosítsák kezükben az egész népgazdaságnak mint egységes gazdasági egésznek a teljes igazgatását", és hogy a szakszervezeteknek „ily módon biztosítva a központi államigazgatás, a népgazdaság és a dolgozók nagy tömegei közötti megbonthatatlan kapcsolatot", „be kell vonniuk" ezeket a tömegeket „a gazdaság vezetésének közvetlen munkájába".

Amint azt az OKP programjának ugyanezen cikkelye megállapítja, ahhoz, hogy az a helyzet, ahová a szakszervezeteknek „el kell jutniuk", kialakuljon, „a szakszervezeteknek egyre jobban meg kell szabadulniuk a szakmai szűkkeblűségtől" és egyesíteniük kell a dolgozók többségét, „majd pedig fokozatosan valamennyi dolgozót".

Végül az OKP programjának ugyanez a cikkelye hangsúlyozza, hogy a szakszervezetek „a Szovjet Köztársaság törvényei és a kialakult gyakorlat szerint már részt vesznek valamennyi helyi és központi iparigazgatási szervben".

A szindikalisták és anarchisták, ahelyett, hogy szám-

ba vennék az irányításban való részvételnek ezeket a gyakorlati tapasztalatait, ahelyett, hogy az elért sikerekkel és a kijavított hibákkal szigorú összhangban továbbfejlesztenék ezeket a tapasztalatokat, egyszerűen kiadják a gazdaság irányító szerveit „megválasztó" „termelők kongresszusainak vagy kongresszusának" jelszavát. Ily módon tökéletesen megkerülik és kiküszöbölik azt a vezető, nevelő és szervező szerepet, amelyet a párt a proletariátus szakszervezeteivel kapcsolatban, a proletariátus pedig a dolgozók félig vagy egészen kispolgári tömegeivel kapcsolatban betölt, s ahelyett, hogy folytatnák és javítanák az új gazdasági formák építésének gyakorlati munkáját, amelyet a szovjethatalom már megkezdett, kispolgári anarchista módon szétrombolják ezt a munkát, ami csak a burzsoá ellenforradalom diadalára vezethet.

5. Az OKP kongresszusának véleménye szerint az említett csoport és a hasonló csoportok, valamint egyének nézetei nemcsak elméletileg hibásak és nemcsak gyökerében helytelenül fogják fel a szovjethatalom által megkezdett gazdasági építés gyakorlati tapasztalatait, hanem politikai szempontból is teljesen helytelenek és magára a proletárdiktatúra létére nézve közvetlen politikai veszélyt jelentenek.

Olyan országban, mint Oroszország, a kispolgári elem óriási túlsúlya és a háború következtében elkerülhetetlen pusztulás, elszegényedés, járványok és rossz termés, az ínség és népnyomor rendkívüli fokozódása a kispolgári és félproletár tömegek hangulatában különösen erős ingadozásokhoz vezetnek. Ezek az ingadozások hol e tömegek és a proletariátus szövetségének megerősödése irányában, hol pedig a burzsoá restauráció irányában hatnak, s a XVIII., XIX. és XX. század valamennyi forradalmának minden tapasztalata tökéletesen világosan és meggyőzően bizonyítja, hogy ezekből az ingadozá-

sokból — ha a proletariátus forradalmi élcsapatának egysége, ereje, befolyása a legkisebb mértékben is meggyengül — semmi más nem következhet, mint a tőkések és a földbirtokosok hatalmának és tulajdonának restaurációja (visszaállítása).

A „munkásellenzék" és a hozzá hasonló elemek nézetei ezért nemcsak elméletileg hibásak, hanem gyakorlatilag is a kispolgári és anarchista ingadozásokat fejezik ki, gyakorlatilag gyengítik a kommunista párt következetes irányvonalát, s gyakorlatilag támogatják a proletárforradalom osztályellenségeit.

6. Mindezek alapján az OKP kongresszusa határozottan elveti a fent említett eszméket, amelyekben szindikalista és anarchista elhajlás jut kifejezésre, és szükségesnek tartja:

1) a kérlelhetetlen és rendszeres elvi harcot ezek ellen az eszmék ellen;

2) a kongresszus ezeknek az eszméknek propagálását összeegyeztethetetlennek tartja az OKP-hoz tartozással.

A kongresszus megbízza a párt Központi Bizottságát e határozatainak legszigorúbb végrehajtásával, s egyúttal rámutat arra, hogy külön kiadványokban, cikkgyűjteményekben stb. helyet lehet és kell biztosítani a párttagok minél alaposabb eszmecseréje számára valamennyi említett kérdésben.

1921. március
Lenin Összes Művei. 43. köt. 86–89. old.

A TERMÉNYADÓRÓL

(AZ ÚJ POLITIKA JELENTŐSÉGE ÉS FELTÉTELEI)

(Részlet)

Kommunistáink még mindig kevéssé értik valódi kormányzási feladatukat: nem arra kell törekedniük, hogy „maguk" csináljanak „mindent", majd beleszakadva a munkába, anélkül, hogy a végére jutnának, egyszerre húsz dologba kezdve, hogy egyet se fejezzenek be, hanem arra, hogy száz meg száz munkatársuk munkáját ellenőrizzék, hogy megszervezzék a munka ellenőrzését alulról, vagyis az igazi tömegek által; *irányítaniuk* kell a munkát és *tanulniuk* azoktól, akiknek tudásuk van (a szakemberektől) és akiknek nagy tapasztalataik vannak a nagyüzemi gazdaság megszervezésében (a tőkésektől). Az okos kommunista nem riad vissza attól, hogy katonai szakembertől tanuljon, bár a katonai szakemberek kilenctized része minden kínálkozó alkalommal képes árulásra. Az okos kommunista nem riad vissza attól, hogy a tőkéstől tanuljon (egyre megy, hogy ez a tőkés koncesszionárius nagytőkés-e vagy bizományos kereskedő, vagy pedig szövetkezeti kistőkés stb.), bár a tőkés sem különb a katonai szakembernél. A Vörös Hadseregben megtanultuk, hogyan kell nyakoncsípni az áruló katonai szakembereket, kiválasztani azokat, akik becsületesek és lelkiismeretesek, és általában ezer meg ezer katonai szakembert felhasználni. Ugyanezt megtanuljuk (a megfelelő formában) a mérnökök és tanítók tekintetében — bár ezt sokkal rosszabbul csináljuk, mint a Vörös Hadseregben (ahol Gyenyikin és Kolcsak ugyancsak nógattak minket, arra kényszerítettek, hogy gyorsabban, se-

rényebben, okosabban tanuljunk). Meg fogjuk tanulni ugyanezt (megint csak a megfelelő formában) a bizományos kereskedők, az államnak dolgozó felvásárlók, a szövetkezeti kistőkések, a koncesszionárius vállalkozók stb. tekintetében.

A munkás- és paraszttömegek helyzetén azonban javítanunk kell. Ezt elérjük, ha új erőket, köztük pártonkívülieket is hasznos munkába állítunk be. Ebben segítségünkre lesz a terményadó és számos ezzel kapcsolatos intézkedés. Ezzel elvágjuk a kistermelő elkerülhetetlen ingadozásainak gazdasági gyökerét. Ami pedig a politikai ingadozásokat illeti, amelyek csak Miljukov malmára hajtják a vizet, azok ellen kíméletlenül harcolni fogunk. Sok az ingadozó. Mi kevesen vagyunk. Az ingadozók nem egységesek. Mi egységesek vagyunk. Az ingadozók gazdaságilag nem önállóak. A proletariátus gazdaságilag önálló. Az ingadozók nem tudják, mit akarnak: akarnának is meg nem is, és Miljukov nem nyilatkozik. Mi viszont tudjuk, mit akarunk.

És ezért fogunk győzni.

1921. április 21.
Lenin Összes Művei. 43. köt. 222—223. old.

AZ OK(b)P X. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONFERENCIÁJÁNAK HATÁROZATTERVEZETE AZ ÚJ GAZDASÁGI POLITIKA KÉRDÉSEIRE VONATKOZÓLAG[63]

1. A jelenlegi helyzetben a legfőbb politikai feladat az, hogy az új gazdasági politikát valamennyi párt- és szovjetfunkcionárius teljesen megértse és pontosan végrehajtsa.

A párt leszögezi, hogy ezt a politikát sok évre terjedő, hosszú időszakra vezeti be és mindenkitől megköveteli, hogy ezt a politikát a legnagyobb körültekintéssel és lelkiismeretességgel hajtsa végre.

2. Az árucsere előtérbe kerül mint az új gazdasági politika legfőbb emelője. A helyes viszony a proletariátus és a parasztság között, e két osztály gazdasági szövetségének teljesen szilárd formája a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet időszakára nem teremthető meg, ha nincs rendszeres árucsere vagy termékcsere az ipar és a mezőgazdaság között.

Különösen szükség van az árucsere megvalósítására abból a célból, hogy a paraszti vetésterület kiszélesítésére és a paraszti földművelés színvonalának emelésére serkentsen.

A helyi szervek vállalkozó kedvét és önállóságát mindenképpen és minden vonalon támogatni és fejleszteni kell.

Azokat a kormányzóságokat, amelyekben a legtöbb gabonafelesleg van, kiemelteknek kell nyilvánítani, hogy elsősorban ezekben induljon meg az árucsere.

3. Minthogy a szövetkezetet tekintjük az árucsere végrehajtására szolgáló legfőbb apparátusnak, helyesnek kell elismerni azt a politikát, amelynek alapján az Élel-

mezésügyi Népbiztosság szervei szerződéseket kötnek a szövetkezetek szerveivel és átadják a szövetkezeteknek az árucserére szánt készleteket az államhatalom megbízásainak az államhatalom ellenőrzésével történő végrehajtása céljából.

A szövetkezetek számára széles körű lehetőséget kell biztosítani a begyűjtés elvégzésére, továbbá a helyi ipar minden irányú fejlesztésére és általában a gazdasági élet fellendítésére.

Támogatni kell a szövetkezetek hitelműveleteit.

Harcolni kell az anarchikus (vagyis minden állami ellenőrzés és felügyelet alól kibújó) árucsere ellen oly módon, hogy az árucserét főként a szövetkezetek kezében összpontosítjuk, és egyáltalán nem korlátozzuk a szabályos szabadkereskedelmet.

Tanulmányozni kell a piacot.

4. Támogatni kell a kis- és középüzemeket (magán- és szövetkezeti üzemeket), amelyek nagy része nem igényel nyersanyag-, fűtőanyag- és élelmiszer-ellátást az állami készletekből.

Megengedhető állami üzemek bérbeadása magánszemélyeknek, szövetkezeteknek, artyeleknek és társulásoknak. A helyi gazdasági szerveknek joguk van ilyen szerződések megkötésére a felsőbb szervek hozzájárulása nélkül. A Munka- és Honvédelmi Tanácsnak minden egyes ilyen esetet be kell jelenteni.

5. A nagyipar termelési programjait (részben) felül kell vizsgálni, mégpedig a közszükségleti cikkek és a parasztok által keresett cikkek termelésének fokozása szempontjából.

Az egyes nagyvállalatoknak több önállóságot és kezdeményezést kell biztosítani a pénzeszközökkel és anyagi forrásokkal való rendelkezés terén. A megfelelő pontos rendeletet jóváhagyás végett be kell terjeszteni a Népbiztosok Tanácsához.

6. A természetbeni jutalmazás rendszerét fejleszteni kell és kísérletképpen be kell vezetni a kollektív ellátást. A munka termelékenységének fokozása érdekében helyesebb élelmiszerelosztást kell bevezetni.

7. Fenn kell tartani és erősíteni kell a terményadó gyors, teljes és általános beszedésére szolgáló apparátust. Ebből a célból biztosítani kell, hogy az élelmezésügyi szervek megfelelő párttekintéllyel rendelkezzenek. Fenn kell tartani és erősíteni kell az élelmezésügyi apparátus központosítását.

8. Minden eddigi rendszabályt a folyó év gyakorlati harci feladatára kell összpontosítani: legalább 400 millió pud gabonakészletet kell begyűjteni mint a nagyipar helyreállítására és a villamosítási terv megvalósítására szolgáló bázist.

9. Elvben el kell fogadni a Munka- és Honvédelmi Tanács utasítástervezetét, és az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság frakcióját meg kell bízni, hogy ezt törvényessé tétesse.

Meg kell állapítani, hogy a párt feltétlen és elsőrendű feladata, hogy biztosítsa ennek az utasításnak legszigorúbb végrehajtását általában, különösen pedig a pártonkívüliek munkába állítását és a munkába való bevonását.

10. Le kell szögezni a központi szervek különös felelősségét a helyi kezdeményezés gátlásáért és e kezdeményezés elégtelen támogatásáért. Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság frakcióját meg kell bízni azzal, hogy a megfelelő rendeletet kidolgozza és a legközelebbi ülésszakon elfogadtassa.

11. A konferencia megbízza a Központi Bizottságot és valamennyi pártszervezetet, hogy az agitáció és a propaganda fokozása érdekében rendszeres intézkedéseket hozzon, s megfelelően átcsoportosítsa a pártkáde-

reket valamennyi fentebb ismertetett feladat teljes megvilágítása és tervszerű végrehajtása érdekében.

12. Mint a pártnak feltétlenül igen fontos feladatát meg kell szervezni, hogy a helyi szerveknek és a központnak a gazdasági építőmunka során szerzett gyakorlati tapasztalatait — mind a sajtóban, mind pedig szakszervezeti, szovjet-, párt- stb. gyűléseken, konferenciákon és kongresszusokon — gondosan és minden vonatkozásban megvilágítsák és tanulmányozzák.

1921. május 27—28.
Lenin Összes Művei. 43. köt. 309—311. old.

ZÁRSZÓ
A VII. MOSZKVA KORMÁNYZÓSÁGI PÁRTKONFERENCIÁN[64]

(Részlet)

Elvtársak! Mielőtt válaszolnék az írásban benyújtott észrevételekre, szeretnék néhány szóval válaszolni az elvtársaknak, akik itt felszólaltak. Larin elvtárs beszédében volt egy félreértés, amelyre, azt hiszem, fel kell hívnom a figyelmet. Vagy én nem fejeztem ki magam pontosan, vagy ő értett félre engem, amikor a szabályozás kérdését, amelyről beszéltem, összekapcsolta az ipar szabályozásának kérdésével. Ez nyilvánvalóan helytelen. Én a kereskedelem és a pénzforgalom szabályozásáról beszéltem, szembeállítva ezt az árucserével. És hozzá kell még tennem a következőket: ha politikánkat, rendeleteinket, propagandánkat és agitációnkat valóban meg akarjuk javítani, akkor a közvetlen tapasztalat eredményeit nem szabad figyelmen kívül hagynunk. Igaz-e az, hogy mi 1921 tavaszán árucseréről beszéltünk? Természetesesen, igaz, ezt mindannyian tudják. Igaz-e az, hogy az árucsere mint rendszer nem felelt meg az életnek, amely árucsere helyett pénzforgalmat, pénzért történő adásvételt hozott nekünk? Ez is kétségtelen. a tények ezt mutatják. Ez egyben válasz Sztukov és Szorin elvtársaknak is, akik itt hibák kitalálásáról beszéltek. Íme szemléltető példája egy nem kitalált, hanem kétségbevonhatatlan hibának.

Gazdasági politikánk tapasztalatai a legutóbbi időszakban, amely tavasszal kezdődött, azt mutatták, hogy 1921 tavaszán az új gazdasági politikát senki sem vitatta, és a kongresszusokon, a konferenciákon és a sajtóban az egész párt egyhangúlag elfogadta. A régi

viták egy cseppet sem befolyásolták ezt az új, egyhangú döntést. Ez a döntés arra épült, hogy az árucsere segítségével képesek vagyunk közvetlenebb úton áttérni a szocialista építésre. Most világosan látjuk, hogy itt még egy kerülőútra van szükség — a kereskedelmen keresztül.

Sztukov és Szorin elvtársak nagyon siránkoztak amiatt, hogy, úgymond, hibákról beszélünk, s nem volna-e jobb, ha nem találnánk ki hibákat. Persze, ha a hibákat kitaláljuk, az már egészen rossz dolog. De túltenni magunkat a gyakorlati kérdéseken úgy, mint ezt Gonyikman elvtárs tette, teljesen helytelen. Gonyikman elvtárs majdnem egy egész beszédet annak a témának szentelt, hogy „egy történelmi jelenség nem alakulhatott ki másképp, mint ahogy kialakult". Ez vitathatatlan, és ezt természetesen mindannyian tudjuk a kommunizmus ábécéjéből, a történelmi materializmus és a marxizmus ábécéjéből. Íme egy következtetés e módszer szerint. Vajon Szemkov elvtárs beszéde történelmi jelenség-e vagy sem? Állítom, hogy ez is történelmi jelenség. Éppen az a körülmény, hogy ez a történelmi jelenség nem alakulhatott ki másképp, mint ahogy kialakult, azt bizonyítja, hogy itt nincsenek kitalált hibák, szó sincs arról, hogy helytelenül azt kívánnánk vagy helytelenül eltűrnénk, hogy a párt tagjain csüggedés, zavar és nyomott hangulat vegyen erőt. Sztukov és Szorin elvtársak nagyon tartottak attól, hogy a hibának a beismerése így vagy úgy, egészen vagy félig, közvetlenül vagy közvetve mégis káros volt, mert a csüggedést terjesztette és nyomott hangulatot keltett. Példáimmal éppen arra akartam rámutatni, hogy a lényeg a következő: van-e most gyakorlati jelentősége a hiba beismerésének, kell-e most valamit változtatnunk az után, ami történt, mégpedig elkerülhetetlenül történt? Kezdetben rohammal próbálkoztunk, és csak utána tértünk át az ostromra, ezt mindenki tudja, s

most gazdasági politikánk megvalósítását gátolja azoknak a módszereknek hibás alkalmazása, amelyek más körülmények között talán nagyszerűek lennének, de most károsak. Ezt a témát majdnem valamennyi felszólaló elvtárs teljesen megkerülte, pedig ez és csak ez a lényeg. Legjobb szövetségesem itt éppen Szemkov elvtárs volt, mert ezt a hibát szemléletesen feltálalta. Ha Szemkov elvtárs nem lett volna itt vagy ha ma nem beszélt volna, valóban olyan benyomás támadhatott volna, hogy ez a Lenin talán kitalálta a hibákat. Szemkov elvtárs azonban nagyon világosan megmondta: „Mit beszéltek állami kereskedelemről! A börtönökben nem tanítottak bennünket kereskedni." Szemkov elvtárs, az igaz, hogy a börtönökben nem tanítottak bennünket kereskedni! De vajon háborút viselni tanítottak-e bennünket a börtönökben? És az állam kormányozására tanítottak-e bennünket a börtönökben? És a különböző népbiztosságok egyeztetésére, tevékenységük összehangolására, szóval ilyen meglehetősen kényelmetlen dologra, tanítottak-e bennünket valaha is, bárhol is? Sehol sem tanítottak bennünket erre. A legjobb esetben a börtönökben nem minket tanítottak, hanem mi tanultuk a marxizmust, a forradalmi mozgalom történetét és más efféléket. Ebből a szempontból nagyon sokan nem ültek hiába börtönben. Amikor azt mondják nekünk, hogy „a börtönökben nem tanítottak bennünket kereskedni", e szavakból éppen a mai harcunkkal és a párt mai tevékenységével kapcsolatos gyakorlati feladatok hibás értelmezése világlik ki. És ez éppen olyan hiba, mint amikor a „roham" idején alkalmas módszereket átviszik az „ostrom" időszakára. Szemkov elvtárs felszínre hozta azt a hibát, amely a párt soraiban megvan. Ezt a hibát fel kell ismernünk és ki kell javítanunk.

Ha módunkban állna, hogy arra a katonai és politikai lelkesedésre támaszkodjunk, amely vitathatatlan és gigantikus történelmi erőt képviselt és nagy szerepet töltött be, és hosszú évekre éreztetni fogja hatását a nemzetközi munkásmozgalomban is, ha ez a lelkesedés, a kultúra bizonyos foka és gyáraink bizonyos fokú épsége esetén, segítene nekünk közvetlenül áttérni a szocialista építésre, nem foglalkoznánk olyan kellemetlen dologgal, mint a kereskedelmi kalkuláció és a kereskedés művészete. Akkor nem volna szükségünk erre. Most viszont foglalkoznunk kell vele. Miért? Azért, mert vezetjük és vezetnünk kell a gazdasági építést. A gazdasági építés folyamán olyan helyzetbe jutottunk, hogy kénytelenek vagyunk nemcsak olyan kellemetlen dolgokhoz folyamodni, mint a haszonbérlet, hanem olyan kellemetlen dologhoz is, mint a kereskedelem. Várható volt, hogy ez a kínos helyzet csüggedést és elkedvetlenedést fog szülni. De ki a hibás ebben? Nem az-e a hibás, aki elcsügged és elkedvetlenedik? Ha már a gazdasági valóság, amelybe a nemzetközi és orosz gazdasági és politikai viszonyok összessége következtében kerültünk, olyan, hogy nem az árucsere, hanem a pénzforgalom vált ténnyé; ha azt kell kitűznünk feladatul, hogy szabályozzuk a mostani kereskedelmet, a mostani rossz pénzforgalmat, akkor mi, kommunisták talán azt fogjuk mondani, hogy nekünk ehhez semmi közünk? Ez lenne a legártalmasabb csüggedés, a teljes kétségbeesés, amely lehetetlenné tenne minden munkát.

Hogy milyen körülmények között végezzük munkánkat, azt nemcsak mi határozzuk meg: az függ egyszersmind a gazdasági harctól és más országokkal való kapcsolatainktól is. Ezek a körülmények úgy alakultak, hogy idén tavasszal felvetettük a bérbeadás kérdését, most pedig fel kell vetnünk a kereskedelem és a pénzforgalom kérdését is. Ha elhessegetjük ezt magunktól

azzal, hogy „a börtönökben nem tanítottak bennünket kereskedni", akkor ez azt jelenti, hogy megengedhetetlen csüggedés lett úrrá rajtunk, hogy nem teljesítjük gazdasági feladatunkat. Sokkal kellemesebb lenne, ha a tőkés kereskedelmet rohammal lehetne bevenni, és bizonyos feltételekkel (ép gyárak, fejlett gazdaság és kultúra) a „rohamnak", vagyis az árucsere közvetlen megteremtésének megkísérlésében nincs semmiféle hiba. Most viszont éppen az a hiba, hogy nem akarjuk megérteni a másik módszer szükségességét és elkerülhetetlenségét. Ez nem kitalált hiba, ez nem a történelem területéről való hiba, ez lecke annak helyes megértéséhez, amit most meg lehet és meg kell tennünk. Megoldhatja-e a párt sikeresen feladatát, ha ilyen okoskodással fog hozzá: „A börtönökben nem tanítottak bennünket kereskedni, nekünk nem kell kereskedelmi kalkuláció"? Sok mindenre nem tanítottak bennünket a börtönökben, kénytelenek voltunk a forradalom után tanulni, és mi tanultunk is, nagyon eredményesen tanultunk.

Azt hiszem, kötelességünk tanulmányozni az üzleti viszonyokat és a kereskedelmet, és akkor kezdjük ezt eredményesen tanulni és megtanulni, amikor kertelés nélkül kezdünk beszélni erről a feladatról. Annyira vissza kellett vonulnunk, hogy a kereskedelem kérdése a párt, a gazdasági építés gyakorlati kérdésévé vált. Mi teszi szükségessé a kereskedelmi alapokra való áttérést? A körülmények, a mai feltételek. Ez az átmenet szükséges ahhoz, hogy a nagyipart gyorsan helyreállíthassuk és gyorsan kapcsolatot teremtsünk a nagyipar és a földművelés között, hogy létrejöjjön a megfelelő termékcsere. Egy olyan országban, amelynek fejlettebb ipara van, ez sokkal gyorsabban megy végbe, nálunk ellenben ezt csak hosszabb úton, kerülőúton tudjuk elérni, de végül is el fogjuk érni azt, amire törekszünk.

És most azoktól a feladatoktól kell vezéreltetnünk magunkat, amelyeket a ma és a holnap tűz ki elénk, pártunk elé, amelynek vezetnie kell az egész államgazdaságot. Ma már nem beszélhetünk árucseréről, mert az árucserét mint harci területet elütötték a kezünkről. Ez kétségtelen tény, bármennyire kellemetlen is számunkra. Mitévők legyünk hát, mondjuk azt, hogy most már nem tehetünk semmit? Szó sincs róla. Tanulnunk kell. Meg kell tanulnunk a kereskedelmi viszonyok állami szabályozását — ez nehéz feladat, de nincs benne semmi lehetetlen. És meg is fogjuk oldani ezt a feladatot, mert megoldottunk már olyan feladatokat, szükséges és nehéz feladatokat, amelyek legalább ennyire újak voltak számunkra. A szövetkezeti kereskedelem nehéz feladat, de nincs benne semmi lehetetlen, csak világosan fel kell ismernünk és komolyan munkához kell látnunk. Éppen ezt célozza új politikánk. Jelenleg néhány üzemet már átállítottunk kereskedelmi elszámolásra, a munkás munkáját ezekben az üzemekben a szabad piac árai szerint fizetik, az elszámolásokban áttértek az aranyra. De az ilyen gazdasági egységek száma elenyészően csekély, az üzemek többségében viszont káosz uralkodik, semmiféle arány sincs a kereset és a megélhetési feltételek között; az üzemek egyik részétől megvontuk az állami szubvenciót, másik részük nem teljes szubvenciót kap. Hol keressük a kivezető utat? Csakis abban, hogy tanulunk, alkalmazkodunk, megoldjuk ezeket a feladatokat úgy, ahogy meg kell oldani őket, vagyis az adott feltételeknek megfelelően.

1921. október 29.
Lenin Összes Művei. 44. köt. 211—215. old.

A SZOVJET KÖZTÁRSASÁG NEMZETKÖZI ÉS BELSŐ HELYZETÉRŐL

BESZÉD AZ ÖSSZOROSZORSZÁGI VASMUNKÁSKONGRESSZUS KOMMUNISTA FRAKCIÓJÁNAK ÜLÉSÉN[65]

(Részlet)

Mi ebben a forradalomban annyi mindent tettünk, amit már nem lehet elvenni tőlünk, ami már véglegesen győzött és amiről már tud az egész világ, s így semmi esetre sem kell zavarba jönnünk és idegeskednünk. Most olyan a helyzet, hogy a végrehajtott felderítésre támaszkodva megvizsgáljuk, mit vittünk véghez — ez a vizsgálat nagyon fontos, belőle kiindulva kell továbbmennünk. És amikor majd a tőkések elleni harcot kell megvívnunk, következetesen kell haladnunk új utunkon. *Egész szervezetünket úgy kell felépítenünk, hogy kereskedelmi vállalataink élére ne kerüljenek olyan emberek, akiknek nincsenek tapasztalataik ezen a téren.* Intézményeink élére mindenütt kommunistát állítunk — vitathatatlanul lelkiismeretes, a kommunizmusért vívott harcban kipróbált, börtönviselt embert —, de olyat, aki nem ért a kereskedéshez, pedig ezúttal egy állami tröszt élére állítottuk. Mint kommunistának tehát vitathatatlan érdemei vannak, a kereskedő azonban mégis lóvá teszi — és jól teszi, mert hiába ültettük mi oda a legérdemesebb, legnagyszerűbb kommunistákat — akiknek hűségében legfeljebb egy őrült kételkedik —, ahová egy ügyes, munkáját lelkiismeretesen végző kereskedősegédet kell állítani, aki sokkal jobban megbirkó-

zik munkájával, mint a legodaadóbb kommunista. Éppen itt mutatkozik meg a mi oblomovizmusunk.

A gyakorlati végrehajtás munkájára a legkiválóbb tulajdonságokkal megáldott, de erre a munkára teljesen alkalmatlan kommunistákat állítottuk. Hány kommunista dolgozik nálunk az állami intézményekben? Van rengeteg anyagunk, vannak vaskos munkáink, amelyek láttára a legprecízebb német tudós is fellelkesülne, egész papírhegyeket teleírtak, és az Isztpartnak[66] 50 évig kellene dolgoznia a mainál ötvenszer nagyobb apparátussal, hogy eligazodjék bennük, de az állami trösztben gyakorlatilag semmit sem lehet elérni és nem lehet megtudni, ki miért felel. Senki sem ellenőrzi, hogyan hajtják végre gyakorlatilag a rendeleteket, amelyekből jóval több van a kelleténél és amelyeket a Majakovszkij ábrázolta ügybuzgósággal sütünk ki. Végrehajtják-e nálunk a felelős kommunista funkcionáriusok rendelkezéseit? Meg tudják-e a felelős funkcionáriusok szervezni ezt az ügyet? Nem, nem ez a helyzet, és ezért változik meg belpolitikánk lényege is. Mik a mi üléseink és bizottságaink? Nagyon gyakran nem egyebek játéknál. Miután megkezdtük a párttisztítást és azt mondtuk: „Ki a pártból a pártba befurakodott tolvajokkal", jobban mennek a dolgok.[67] Vagy százezer embert kiakolbólítottunk a pártból, és ez szép, de csak a kezdet. A pártkongresszuson ezt a kérdést majd annak rendje s módja szerint megtárgyaljuk. És akkor, azt hiszem, azt a néhány tízezret, akik most csak bizottságokat alakítgatnak és semmilyen gyakorlati munkát nem végeznek és nem tudnak végezni, ugyanez a sors fogja érni. Majd ha így megtisztulunk, pártunk tényleges munkával fog foglalkozni és éppúgy fog érteni hozzá, mint ahogy katonai téren értett hozzá. Persze, ezt a munkát nem lehet néhány hónap alatt elvégezni, de még egy év alatt sem. Sziklaszilárdaknak kell len-

nünk ebben a kérdésben. Nem félünk megmondani, hogy munkánk jellege megváltozott. Legveszedelmesebb belső ellenségeink: a bürokraták, az olyan kommunisták, akik felelős (majd pedig nem is felelős) szovjet állást töltenek be, s mint lelkiismeretes emberek köztiszteletnek örvendenek. Igaz, daluk egy kissé bántja a fület, de lám: egy csepp szeszes ital sem érte a nyelvüket. Nem tanultak meg harcolni az aktatologatás ellen, nem is tudnak harcolni ellene, hanem leplezik. *Ettől az ellenségtől meg kell tisztítanunk sorainkat, és az öntudatos munkások és parasztok segítségével ellátjuk a baját. Ebben a harcban, amelyet ezzel az ellenséggel, ezzel a hozzá nem értéssel és oblomovizmussal vívunk, kivétel nélkül az egész párton kívüli munkás-paraszt tömeg követi az élcsapatot, a kommunista pártot. Ezen a téren semmiféle ingadozásnak nincs helye.*

Beszédem végéhez érve röviden összefoglalom a mondottakat. A Genovával folyó játék, a bakugrás, mely ott folyik, korántsem ingat meg bennünket. Most már nem fognak ki rajtunk. *Odamegyünk a kereskedőkhöz és megkötjük velük az üzletet, tovább folytatva az engedmények politikáját, de az engedmények határa már ki van jelölve.* Azt, amit szerződéseinkben eddig adtunk a kereskedőknek, olyan értelemben tettük, hogy egyet hátrafelé léptünk törvényhozásunkban, de ennél tovább nem megyünk.

Ezzel kapcsolatban módosulnak fő feladataink belpolitikánkban, különösen gazdasági politikánkban. Nem új rendeletek, nem új intézmények, nem új harci eljárások kellenek nekünk. *Nekünk az emberek alkalmasságának ellenőrzése, a tényleges végrehajtás ellenőrzése kell.* A következő párttisztítás folyamán azok a kommunisták kerülnek sorra, akik közigazgatási funkcionáriusoknak *vélik* magukat. Hatoljanak be jobban a propaganda és agitáció és minden egyéb hasznos munka területére

mindazok, akik ezeket a bizottságokat, az értekezleteket és a megbeszéléseket szervezik, az egyszerű munkát meg nem végzik el. Kitalálnak valami rendkívüli és igen bölcs dolgot, és azzal mentegetőznek, hogy így meg úgy az új gazdasági politika, ki kell hát valami újat sütni. Azt a munkát pedig, amelyet rájuk bíztak, nem végzik el. Nem törődnek azzal, hogy takarékoskodjanak a rájuk bízott kopekkel, nem igyekeznek ezt két kopekké változtatni, hanem szovjet milliárdokban, sőt billiókban tervezgetnek. Ez ellen a rákfene ellen indítunk most harcot. *Ellenőrizni az embereket és ellenőrizni a tényleges végrehajtást* — ez és újra ez, csakis ez most a munkánknak, egész politikánknak lényege. Nem néhány hónap, nem is egy év, hanem több év munkája ez. Hivatalosan meg kell mondanunk, a párt nevében, mi most a munka lényege, és ennek megfelelően át kell csoportosítanunk sorainkat. S akkor ezen az új területen ugyanúgy győzünk, mint ahogy eddig is győztünk mindazokon a munkaterületeken, amelyekbe a paraszti tömeg által támogatott bolsevik proletárhatalom belefogott.
(Taps.)

1922. március 6.
Lenin Összes Művei. 45. köt. 12—15. old.

A KÖZPONTI BIZOTTSÁG POLITIKAI BESZÁMOLÓJA AZ OK(b)P XI. KONGRESSZUSÁN[68]

(Részlet)

A politikai események mindig nagyon zavarosak és bonyolultak. Lánchoz lehet őket hasonlítani. Hogy az egész láncot kézben tarthassuk, meg kell ragadnunk a fő láncszemet. Nem választhatjuk ki önkényesen akármelyik láncszemet. Mi volt a leglényegesebb 1917-ben? A háborúból való kilépés, ezt követelte az egész nép, s ez minden egyebet háttérbe szorított. A forradalmi Oroszországnak sikerült kilépnie a háborúból. Nagy erőfeszítésbe került, viszont figyelembe vettük a nép legfőbb szükségletét, s ez hosszú évekre biztosította számunkra a győzelmet. S a nép megérezte, a paraszt látta, a frontról hazaérkező katona tökéletesen megértette, hogy a szovjethatalom demokratikusabb, a dolgozókhoz közelebb álló hatalom. Akármennyi ostobaságot és helytelen dolgot követtünk is el más területeken, minden rendben volt, minthogy ezt a legfőbb faladatot figyelembe vettük.

Mi volt a leglényegesebb 1919-ben és 1920-ban? — A fegyveres ellenállás. Akkor egy világhatalom, az antant támadt ránk, fojtogatott bennünket, és nem volt szükség propagandára: minden párton kívüli paraszt megértette, mi történik. Jön a földesúr. A kommunisták tudnak harcolni ellene. Ezért volt a parasztság tömege a kommunisták mellett, ezért győztünk.

1921-ben a rendezett visszavonulás volt a leglényegesebb. Ezért volt szükség a legszigorúbb fegyelemre. A „munkásellenzék" azt mondta: „Ti lebecsülitek a munkásokat, a munkásoknak többet kell kezdeményez-

niük." A kezdeményezésnek abban kell megnyilvánulnia, hogy rendezetten vonuljunk vissza és szigorú fegyelmet tartsunk. Aki pánikhangulatot kelt vagy megsérti a fegyelmet akár csak a legkisebb mértékben, pusztulásba dönti a forradalmat, mert nincs nehezebb, mint visszavonulni olyan emberekkel, akik megszokták a sikereket, akiket forradalmi nézetek és eszmények hatnak át, és akik lelkük mélyén minden visszavonulást úgyszólván aljasságnak tartanak. A legnagyobb veszély az, ha a rend felbomlik, a legnagyobb feladat pedig, hogy a rendet fenntartsuk.

S mi a leglényegesebb ma? Ma a leglényegesebb — s beszámolómban éppen ehhez akartam eljutni, és ebben szeretném azt összegezni — nem a politika, abban az értelemben, hogy irányt változtatunk; erről a NEP-pel kapcsolatban szerfelett sokat beszélnek. A levegőbe beszélnek. Igen ártalmas fecsegés ez. A NEP-pel kapcsolatban igen nagy nálunk a sürgés-forgás, kezdik az intézményeket átalakítani, új intézményeket létesítenek. Igen ártalmas fecsegés ez. Eljutottunk oda, hogy ebben a helyzetben a leglényegesebb — az ember, az emberek kiválasztása. Nehezen érti meg ezt az a forradalmár, aki megszokta, hogy harcoljon a kicsinyes dolgok, a kultúráról való szavalás ellen. Ámde olyan helyzetbe kerültünk, amelyet politikailag józanul kell értékelnünk — oly messzire nyomultunk előre, hogy valamennyi hadállásunkat nem tudjuk tartani és nem is kell tartanunk.

Nemzetközi téren helyzetünk az utóbbi években óriási mértékben javult. Kiharcoltuk az állam szovjet típusát — ezzel az egész emberiség egy lépéssel előbbre jutott, s a Komintern a különböző országokból érkező hírekkel napról napra újra igazolja ezt. Ebben senki egy cseppet sem kételkedik. De a gyakorlati munka terén úgy áll a dolog, hogy ha a kommunisták nem tudnak gyakorlati segítséget nyújtani a parasztság tömegének,

az nem fogja a kommunistákat támogatni. Nem arra kell a figyelmünket összpontosítani, hogy törvényeket hozzunk, hogy jobb rendeleteket adjunk ki stb. Volt idő, mikor a rendeletek a propaganda egyik formája voltak. Nevettek rajtunk, azt mondták, a bolsevikok nem tudják, hogy rendeleteiket nem hajtják végre; az egész fehérgárdista sajtó egyre ezen gúnyolódik, pedig ez az időszak szükségszerű volt, amikor a bolsevikok megragadták a hatalmat, és azt mondták az egyszerű parasztnak és az egyszerű munkásnak: nézzétek, azt szeretnénk, ha így kormányoznák az államot, itt a rendelet próbáljátok meg. Az egyszerű munkásnak és parasztnak rendeletek formájában azonnal megmutattuk politikai elképzeléseinket. Ennek eredményeként nyertük meg azt a nagy bizalmat, mellyel a néptömegek irántunk viseltettek és viseltetnek. A forradalom kezdetén erre az időre, erre az időszakra szükség volt, enélkül nem álltunk volna a forradalmi hullám taraján, hanem az események mögött kullogtunk volna. Enélkül nem nyertük volna meg a munkások és parasztok bizalmát, akik az életet új alapokon akarták felépíteni. De ez az időszak elmúlt, s ezt nem akarjuk megérteni. Most a parasztok és a munkások kinevetnek majd bennünket, ha elrendeljük, hogy egy ilyen meg ilyen intézményt fel kell építeni, át kell alakítani. Most az egyszerű munkást és parasztot ez nem érdekli majd, és igazuk is van, mert most nem itt van a súlypont. Neked, kommunistának, nem ezzel kell most a nép elé állnod. Jóllehet mi, akik az állami intézményekben ülünk, mindig el vagyunk halmozva ilyen apró kis ügyekkel, nem ezt a láncszemet kell most megragadni, nem ezen fordul meg a dolog, hanem azon, hogy az emberek nem a megfelelő helyen vannak, hogy a felelős kommunistát, aki nagyszerűen végigharcolta a forradalmat, olyan kereskedelmi és ipari ügy irányításával bízták meg, amelyhez nem is konyít, s meggátol ben-

nünket abban, hogy lássuk az igazságot, mert az ő háta mögött nagyszerűen megbújnak a spekulánsok és a szélhámosok. Az a baj, hogy hiányzik nálunk annak gyakorlati ellenőrzése, amit elvégeztünk. Ez prózai feladat, kis feladat, ezek apró-cseprő ügyek; de mi egy óriási politikai fordulat után vagyunk, olyan viszonyok között, amikor egy ideig kapitalista környezetben kell léteznünk, nem a szó szűkebb értelmében vett politika (az, amit az újságok írnak, politikai szószátyárkodás, amiben egy parányi szocializmus sincs), nem a határozatok, nem az intézmények és azok átszervezése a lényeg. Ha erre valóban szükség van, meg fogjuk csinálni, de ne ezzel menjenek a néphez, hanem válasszák ki a megfelelő embereket és ellenőrizzék a gyakorlati végrehajtást — és a nép ezt értékelni fogja.

A néptömeg tengerében mi mégis csak egy csepp vagyunk, s csak akkor kormányozhatunk, ha helyesen fejezzük ki azt, amit a nép felismer. Enélkül a kommunista párt nem fogja vezetni a proletariátust, a proletariátus nem fogja magával vinni a tömegeket, és az egész gépezet széthull. A nép és az egész dolgozó tömeg most csakis azt látja a maga szempontjából döntő fontosságúnak, hogy kétségbeejtő nyomorúságán és éhínségén gyakorlatilag segítsünk és megmutassuk, hogy valóban van javulás, mégpedig olyan, amilyenre a parasztnak szüksége van, amilyent a paraszt megszokott. A paraszt ismeri a piacot és ismeri a kereskedelmet. A közvetlen kommunista elosztást nem tudtuk bevezetni. Ehhez nem volt elegendő gyárunk és gyári felszerelésünk. Az ellátást tehát kereskedelem útján kell biztosítanunk, de ezt nem szabad rosszabbul biztosítanunk a tőkésnél, különben a nép az ilyen kormányzatot nem tudja majd elviselni. A mostani helyzetben ez a leglényegesebb. S ha nem következik be valami váratlan esemény, 1922-ben

egész munkánknak ez kell hogy legyen a magva, három feltétellel.

Először is, azzal a feltétellel, hogy nem lesz intervenció. Diplomáciánk révén mindent megteszünk, hogy elkerüljük az intervenciót, ennek ellenére az intervenció bármely pillanatban lehetséges. Valóban résen kell lennünk és a Vörös Hadsereg érdekében bizonyos súlyos áldozatokat kell hoznunk, természetesen szigorúan megszabva ezen áldozatok mértékét. Az egész burzsoá világ szemben áll velünk és csak azt keresi, hogy milyen formában fojtson meg bennünket. Mensevikeink és eszereink nem egyebek, mint ennek a burzsoáziának az ügynökei. Ez az ő politikai állásfoglalásuk.

A második feltétel — ha a pénzügyi válság nem lesz túlságosan súlyos. A válság közeledik. Erről még hallani fognak a pénzügyi politika kérdésével kapcsolatban. Ha a válság túlságosan éles és súlyos lesz, sok mindent ismét át kell majd alakítanunk és minden erőnket erre az egyre kell összpontosítanunk. Ha a válság nem lesz túlságosan súlyos, még hasznos is lehet: a mindenféle és fajta állami trösztökben levő kommunisták között egy kis tisztogatásra fog sor kerülni. Csak el ne felejtsük ezt elvégezni. A pénzügyi válság megrázkódtatja az intézményeket és a vállalatokat, és elsősorban a rosszak fognak összeomlani. Csak arra kell majd ügyelnünk, hogy ne okolják mindenért a szakembereket, kijelentve a felelős kommunistákról, hogy nagyon derék emberek, harcoltak a frontokon és mindig jól dolgoztak. Így, ha a pénzügyi válság nem lesz túlságosan súlyos, hasznot is húzhatunk belőle, és tisztogatást hajthatunk végre, nem úgy, ahogy a Központi Ellenőrző Bizottság vagy a Központi Felülvizsgáló Bizottság[69] tisztogat, hanem annak rendje és módja szerint felülvizsgálva minden felelős kommunistát a gazdasági intézményekben.

S a harmadik feltétel — ez alatt az idő alatt ne köves-

sünk el politikai hibákat, akkor az egész gazdasági építést aláássuk és azzal kell majd foglalkoznunk, hogy a hibák kijavításán és az irányvonalon vitatkozzunk. De ha ilyen sajnálatos hibákat nem követünk el, akkor a legközelebbi időben nem a rendeletek és nem a szó szűkebb értelmében vett politika, nem az intézmények és megszervezésük lesz a lényeg — ezekkel a kérdésekkel, amennyire erre szükség lesz, a felelős kommunisták és a szovjetintézmények fognak foglalkozni —, hanem egész munkánk lényege az emberek kiválasztása és a végrehajtás ellenőrzése lesz. Ha ebben a vonatkozásban gyakorlatilag tanulunk, akkor ennek gyakorlati haszna lesz, akkor ismét leküzdünk majd minden nehézséget.

Befejezésül ki kell térnem szovjetszerveink, legfelsőbb intézményeink és a párt hozzájuk való viszonya kérdésének gyakorlati oldalára. A párt és a szovjetintézmények között helytelen viszony alakult ki, ezt illetően valamennyien egyetértünk. Egy példán megmutattam, hogyan ráncigálnak konkrét apró-cseprő ügyeket rögtön a Politikai Iroda elé. Formailag nagyon nehéz ebből a helyzetből kivezető utat találnunk, mert nálunk egyetlen kormányzó párt van hatalmon s a párttagnak nem lehet megtiltani, hogy panaszt tegyen. Ezért a Népbiztosok Tanácsából mindent a Politikai Iroda elé visznek. Ebben én is igen hibás vagyok, mert a Népbiztosok Tanácsa és a Politikai Iroda közötti kapcsolatot nagy részben személyesen én tartottam fenn. S amikor nekem el kellett mennem, kiderült, hogy a két kerék nem forog egyszerre...

...Ami a legfontosabb irányelveket illeti. Itt a Központi Bizottságban teljes az egyetértés, és remélem, a kongresszus nagy figyelmet fog erre a kérdésre fordítani és oly értelemben fogja jóváhagyni az irányelveket, hogy a Politikai Irodát és a Központi Bizottságot mentesíteni kell az apró-cseprő ügyektől, a felelős funkcioná-

riusok munkájának színvonalát pedig emelni kell. A népbiztosoknak felelniük kell munkájukért, meg kell szüntetni azt a gyakorlatot, hogy először a Népbiztosok Tanácsához, aztán pedig a Politikai Irodához fordulnak. Formailag nem szüntethetjük meg azt a jogot, hogy a Központi Bizottsághoz forduljanak panasszal, mert pártunk az egyetlen kormányzó párt. Itt véget kell vetni annak, hogy mindenféle apró-cseprő üggyel oda forduljanak, de emelni kell a Népbiztosok Tanácsának tekintélyét azzal, hogy a munkájában többet vegyenek részt a népbiztosok, nem pedig a helyetteseik, meg kell változtatni a Népbiztosok Tanácsa munkájának jellegét abban a vonatkozásban, melyben az elmúlt évben nem tudtam eredményt elérni: sokkal nagyobb gondot fordítsunk arra, hogy ügyeljünk a végrehajtás ellenőrzésére. Lesz még két helyettesünk — Rikov és Cjurupa. Rikov, amikor a Hadseregellátási Tanács[70] rendkívüli megbízottjaként dolgozott, tudta, hogy kell jó kézben tartani a dolgot, s a dolog jól ment. Cjurupa megszervezte az egyik legjobb népbiztosságot. Ha ők ketten maximális figyelmet fordítanak arra, hogy a népbiztosságokban rendet teremtsenek a végrehajtás és a fegyelem terén, akkor itt legalább egy kis lépéssel előbbre jutunk. 18 népbiztosságunk van, ezek közül legalább 15 fabatkát sem ér — nem lehet mindenütt jó népbiztosokat találni, adná isten, hogy az emberek erre nagyobb gondot fordítsanak. Kell, hogy Rikov elvtárs tagja legyen a KB irodájának és tagja legyen az ÖKVB elnökségének, mert e két szerv között kapcsolatnak kell lennie, mert e kapcsolat nélkül a legfontosabb területeken mindig lesznek üresjáratok.

Ezzel kapcsolatban figyelmet kell fordítani arra, hogy a Népbiztosok Tanácsában, valamint a Munka- és Honvédelmi Tanácsban csökkentsük a bizottságok számát, hogy ezek a szervek ismerjék és megoldják saját feladataikat és ne forgácsolódjanak szét töméntelen bizott-

ságra. A napokban csökkentették a bizottságok számát. 120 bizottságot számláltak össze. És hány bizonyult szükségesnek? Tizenhat! S ez nem az első csökkentés. Ahelyett, hogy ki-ki a saját munkájáért felelne, hogy a Népbiztosok Tanácsában határoznának, abban a tudatban, hogy határozatukért maguk felelnek — bizottságok háta mögé bújnak. Ezekben a bizottságokban az ördög sem ismeri ki magát, senki se tud eligazodni, hogy ki a felelős; minden összekuszálódott, s a végén olyan határozatot hoznak, amelyért mindenki felelős.

Ezzel kapcsolatban rá kell mutatnom arra, hogy a területi gazdasági tanácskozások[71] autonómiáját és tevékenységét ki kell terjeszteni és tovább kell fejleszteni. Oroszország területi beosztását most tudományos alapon, a gazdasági és éghajlati viszonyoknak, az életfeltételeknek, a fűtőanyagbeszerzés, a helyi ipar stb. viszonyainak figyelembevételével állapítottuk meg. Ennek a beosztásnak az alapján szerveztük meg a kerületi és területi gazdasági tanácskozásokat. Részleges módosítások természetesen még lesznek, de ezeknek a területi gazdasági tanácskozásoknak a tekintélyét emelni kell.

El kell érnünk továbbá, hogy az ÖKVB erélyesebben dolgozzék, hogy az ülésszakokat rendszeresen tartsa, s hogy ezek az ülésszakok hosszabb ideig tartsanak. Az ülésszakokon meg kell tárgyalni a törvénytervezeteket, melyeket néha sebtében terjesztenek a Népbiztosok Tanácsa elé, anélkül, hogy erre feltétlen szükség volna. Inkább halasszák el ezeknek a tárgyalását és adjanak időt az illetékes funkcionáriusoknak arra, hogy a dolgot alaposan megfontolják, és a törvények szerkesztőivel szemben támasszanak nagyobb igényeket, amit nálunk nem tesznek meg.

Ha az ÖKVB ülésszakai hosszabbak lesznek, akkor az ülésszakokon szekciókat és albizottságokat fognak alakítani és szigorúbban tudják majd ellenőrizni a munkát,

egyre arra törekedve — ami véleményem szerint a jelenlegi politikai helyzetben a legfontosabb, a leglényegesebb —, hogy a súlypontot az emberek kiválasztására és a tényleges végrehajtás ellenőrzésére helyezzék.

Be kell ismernünk, és ne féljünk beismerni, hogy a felelős kommunistákat 100 eset közül 99-ben nem arra a helyre állították, amelyre most alkalmasak, hogy nem tudják elvégezni dolgukat, és most tanulniuk kell. Ha ezt beismerjük, és minthogy minden lehetőségünk megvan hozzá — a mai általános nemzetközi helyzetből ítélve elegendő időnk lesz rá, hogy megtanuljuk, amire szükségünk van —, ezt, ha törik, ha szakad, meg kell tenni. (Viharos taps.)

1922. március 27.
Lenin Összes Művei. 45. köt. 110—116. old.

BESZÉD
A MOSZKVAI SZOVJET PLÉNUMÁN[72]

(Részlet)

Apparátusunk a régi maradt, és most az a feladatunk, hogy az új viszonyoknak megfelelően átalakítsuk. Egy csapásra nem tudjuk átalakítani, de azt el kell érnünk, hogy a rendelkezésünkre álló kommunistákat helyesen osszuk el. Szükséges, hogy ők, ezek a kommunisták kezükben tartsák a rájuk bízott apparátusokat, s ne az történjék, ami nálunk gyakran előfordul, hogy az apparátus tartja kézben őket. Nincs mit titkolnunk ezen, s nyíltan kell beszélnünk róla. Ilyen feladatok várnak ránk és ilyen nehézségek előtt állunk, mégpedig éppen olyankor, amikor ráléptünk a gyakorlati munka útjára, amikor a szocializmust nem szabad ünnepi színekkel festett szentképként kezelnünk. A helyes irányban kell haladnunk, mindent ellenőriznünk kell, el kell érnünk, hogy a tömegek, az egész lakosság ellenőrizze utunkat és azt mondja: „Igen, ez jobb, mint a régi rend." Ezt a feladatot tűztük magunk elé. Pártunk, ez az ország lakosságához képest kicsiny csoport, hozzálátott e feladat megoldásához. Ez a kis mag feladatként tűzte ki maga elé, hogy mindent átalakít, és át is fog mindent alakítani. Hogy ez nem utópia, hanem olyan ügy, amely az embereknek létfontosságú, azt bebizonyítottuk. Ezt mindannyian láttuk, — ezt már elértük. Úgy kell átalakítanunk a dolgokat, hogy a dolgozó tömegek... többsége azt mondja: „Ne dicsérjétek ti magatokat, mi dicsérünk benneteket, mi mondjuk, hogy ti a legjobb eredményeket értétek el, amelyek után soha, egyetlen értelmes embernek sem jut eszébe, hogy visszatérjen a régihez." De itt még nem tartunk. *Ezért az új gazdasági politika továbbra*

is napjaink legfőbb, soron levő, mindent kimerítő jelszava. A tegnap tanult jelszavak közül egyetlenegyet sem felejtünk el. Ezt teljesen nyugodtan, minden habozás nélkül megmondhatjuk bárkinek, és minden lépésünk erről tanúskodik. De még lakalmazkodnunk kell az új gazdasági politikához. Értenünk kell hozzá, hogy az új gazdasági politika negatív oldalait, amelyeket fölösleges felsorolnom, hiszen úgyis valamennyien jól ismerik őket, megszüntessük, meghatározott minimumra csökkentsük, hogy mindent körültekintően szervezzünk meg. Törvényhozásunk minden lehetőséget megad erre. Meg tudjuk-e szervezni ezt a dolgot? Ez még korántsem dőlt el. Tanulmányozzuk ezt a kérdést. Pártunk lapjának minden egyes számában tucatjával vannak cikkek, amelyekben ilyesmiket olvasunk: ebben meg ebben a gyárban, ennél meg ennél a gyárosnál ilyenek a bérleti feltételek, amott pedig, ahol az igazgató — elvtárs, kommunista, ott ilyenek a viszonyok. Jövedelmező-e ez vagy nem jövedelmező, beválik-e vagy nem válik be? A hétköznapi kérdések kellős közepébe jutottunk, és ez óriási vívmány. A szocializmus most már nem a távoli jövő kérdése, nem valamilyen elvont elképzelés, nem valami szentkép. Ami a szentképeket illeti, róluk megmaradt a régi nagyon rossz véleményünk. Mi a szocializmust bevittük a mindennapi életbe és ott kell eligazodnunk. Ez napjaink feladata, ez korunk feladata. Hadd zárjam szavaimat azon meggyőződésemnek kifejezésével, hogy bármily nehéz ez a feladat, bármennyire új is előbbi feladatunkhoz képest és bármennyi nehézséget okoz is nekünk — mi valamennyien együtt, nem holnap, hanem néhány év alatt, mi valamennyien együtt, bármi áron, megoldjuk ezt a feladatot és a NEP Oroszországa szocialista Oroszországgá lesz.

1922. november 20.
Lenin Összes Művei. 45. köt. 307—308. old.

LEVÉL A KONGRESSZUSHOZ[73]

I

Nagyon tanácsolnám, hogy ezen a kongresszuson hajtsunk végre jó néhány változtatást politikai rendszerünkben.

Szeretném közölni önökkel azokat az elgondolásokat, amelyeket a legfontosabbaknak tartok.

A legfontosabbnak azt tartom, hogy a KB-tagok számát több tucatra, sőt akár százra emeljük. Azt hiszem, hogy ha ezt a reformot nem hajtanók végre, Központi Bizottságunkat nagy veszedelmek fenyegetnék abban az esetben, ha az események alakulása nem lenne teljesen kedvező (márpedig erre számítanunk kell).

A kongresszus figyelmébe kívánom ajánlani továbbá, hogy bizonyos feltételek mellett tegyék törvényerejűvé az Állami Tervbizottság határozatait, bizonyos fokig és bizonyos feltételek mellett Trockij elvtárs felfogásához közeledve ebben a tekintetben.

Ami az első pontot, vagyis a KB-tagok számának felemelését illeti, úgy gondolom, hogy ez szükséges mind a KB tekintélyének emeléséhez, mind az apparátusunk megjavítását célzó komoly munkához, mind pedig annak megelőzéséhez, hogy a KB kisebb csoportjainak konfliktusai túlságosan nagy jelentőségűvé váljanak a párt egész sorsára nézve.

Úgy vélem, hogy pártunk joggal kívánhat a munkásosztálytól 50—100 KB-tagot, és ezt meg is kaphatja tőle anélkül, hogy ez a munkásosztálynak túlzott erőfeszítésébe kerülne.

Ez a reform jelentősen növelné pártunk szilárdságát és megkönnyítené számára az ellenséges államok környezetében vívott harcot, amely véleményem szerint az

elkövetkező években nagyon kiéleződhet és szükségszerűen ki fog éleződni. Azt hiszem, pártunk szilárdsága ezen intézkedés révén meghatványozódna.

Lenin

1922. december 23.
Lenin Összes Művei. 45. köt. 343—344. old.

JEGYZETEK

TÁRGYMUTATÓ

[1] Lenin *„Egy lépés előre, két lépés hátra (Pártunk válsága)"* c. könyve 1904 májusában jelent meg. Ebben a könyvben Lenin csapást mért a mensevikek szervezeti opportunizmusára. Művének óriási történelmi jelentősége mindenekelőtt abban rejlik, hogy továbbfejlesztve a pártról szóló marxista tanítást, kidolgozta benne a forradalmi proletárpárt szervezeti alapelveit; Lenin a marxizmus történetében első ízben adta a szervezeti opportunizmus részletes bírálatát, megmutatva azt, hogy a szervezet jelentőségének lebecsülése milyen nagy veszélyeket rejt magában a munkásmozgalom szempontjából. — 16

[2] Az *„Állam és forradalom. A marxizmus tanítása az államról és a proletariátus feladatai a forradalomban"* c. könyvét Lenin az illegalitásban (Razlivban és Helsingforsban), 1917 augusztus—szeptemberében írta. Ebben a könyben Lenin rendszerezte és behatóan elemezte Marx és Engels nézeteit az államról és a proletariátus feladatairól a forradalomban, bírálta az opportunisták antimarxista nézeteit. Általánosítva a forradalmi világmozgalom, a Párizsi Kommün, az 1905-ös és 1917-es orosz forradalmak tapasztalatait, Lenin továbbfejlesztette a marxizmus tanítását az államról, a szocialista forradalomról és a proletárdiktatúráról, a kapitalizmusból a szocializmusba és a szocializmusból a kommunizmusba való átmeneti időszakról. (Lásd még Lenin Összes Művei. 33. köt. Budapest 1965.) — 23

[3] *A parasztküldöttek szovjetjeinek rendkívüli összoroszországi kongresszusát* az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság határozata alapján hívták össze, és 1917. november 11. és 25. között tartották meg Petrográdban. Lenin három alkalommal szólalt fel a kongresszuson; felszólalásai, amelyekben megmagyarázta a bolsevikok álláspontját az agrárkérdésben és a baloldali eszerekkel való megegyezés feltételeinek kérdésében, nagy jelentőségűek voltak a kongresszus munkájának irányítása és balszárnyának tömörítése szempontjából. — 26

[4] Marx 1871. április 6-i levele W. Liebknechthez és 1871. április 12-i levele L. Kugelmannhoz. (Lásd Marx—Engels Művei. 33. köt. Budapest 1975. 193—195. és 198—199. old.) — 31

[5] *Az OK(b)P VII., rendkívüli kongresszusa* 1918. március 6—8-án Petrográdban ülésezett. A kongresszust azért hívták össze, hogy végleges döntést hozzon a Németországgal való békeszerződés megkötésének kérdésében, amely körül a párton belül heves harc folyt. A „baloldali kommunisták" csoportja, élén N. I. Buharinnal és L. D. Trockijjal a breszti béke megkötése ellen lépett fel. A kongresszus 30 szavazattal 12 ellenében és 4 tartózkodó szavazat mellett elfogadta Leninnek a breszti béke kérdéséről szóló határozati javaslatát (Lásd Lenin Összes Művei. 36. köt. Budapest 1972. 33—34. old.). Lenin javaslatára a kongresszus határozatot fogadott el a párt nevének Oroszországi Kommunista (bolsevik) Pártra való változtatásáról. Az új program végleges kidolgozására a kongresszus héttagú bizottságot választott, élén Leninnel. — 32

[6] Lenin „*A szovjethatalom soron levő feladatai*" c. munkájának címe a kéziratban így hangzott: „Tézisek a szovjethatalom jelenlegi feladatairól." Ebben Lenin ismertette programját és az új építőmunkára felhívó jelszavakat, amelyekre a „baloldali kommunisták" a sajtóban elkeseredett támadásokkal reagáltak. Április 7-én, a Központi Bizottság ülésén mondott megnyitó beszédében Lenin ismét hangsúlyozta, hogy a forradalom „új szakaszban" van; a Központi Bizottság megbízta Lenint, hogy „dolgozza ki a jelen helyzetre vonatkozó téziseket és terjessze őket a Központi Bizottság elé". E határozat nyomán írta meg Lenin a „Tézisek a szovjethatalom jelenlegi feladatairól" c. munkát. — 36

[7] Az OK (b) P Moszkvai Bizottságának 1918. augusztus 16-i ülésén Lenin kezdeményezésére felvetették a szimpatizánsok csoportjainak megszervezését. Ezeknek a csoportoknak a létrehozása megszilárdította a pártnak a tömegekkel való kapcsolatát, bevonta az ország politikai életébe a dolgozók újabb és újabb rétegeit. Később a szimpatizánsoknak ezekből a csoportjaiból fejlődött ki a tagjelöltek intézménye. — 38

[8] *A Moszkvai Központi Munkásszövetkezet meghatalmazottainak gyűlését* 1918. november 26—27-én tartották. Lenin az első napon, az esti gyűlés végén mondta el beszédét a szövetkezeti szervezeteknek a szocialista gazdaság rendszerében betöltött szerepéről. — 43

[9] Ezeket a téziseket Lenin azzal a vitával kapcsolatban írta, amelyet 1918 decemberében—1919 elején, a II. összoroszországi szakszervezeti kongresszus (lásd következő jegyzet) megnyitása előtt a

szakszervezetek feladatairól folytattak. December végén az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság kommunista frakciójának tagjai kibővített ülésén tárgyalták meg ezt a kérdést, s ezen az ülésen szólalt fel Lenin. — 44

[10] *A szakszervezetek II. összoroszországi kongresszusát* 1919. január 16. és 25. között tartották Moszkvában.

A mensevikek és az őket támogató többi kispolgári párt képviselői olyan határozatot akartak a kongresszusra erőszakolni, amely kinyilvánítaná a szakszervezeti mozgalomnak a szovjethatalom szerveitől való „függetlenségét". A kongresszus 430 szavazatos többséggel elfogadta a kommunista frakció által beterjesztett határozati javaslatot. A határozat elvetette azokat az anarchoszindikalista követeléseket is, amelyek szerint a szakszervezeteket államhatalmi funkciókkal kellett volna felruházni. — 48

[11] „*Az OKP programtervezetének fogalmazványa*", amelynek egyik fejezete „A proletárdiktatúra fő feladatai Oroszországban" c. rész, azokhoz a dokumentumokhoz tartozik, amelyek „Az OK(b)P programtervezeté"-t alkotják. (Lásd Lenin Összes Művei 38. köt. Budapest 1973. 79—121. old.) A VII. pártkongresszuson a pártprogram kidolgozására választott bizottság a pártprogram összeállításánál a Lenin által a programtervezethez javasolt anyagokat és dokumentumokat vette alapul. — 53

[12] *Az OK(b)P VIII. kongresszusa* 1919. március 18-tól 23-ig ülésezett Moszkvában.

A kongresszus középpontjában a Lenin irányításával és közvetlen részvételével kidolgozott új pártprogram megvitatása és elfogadása állt.

A kongresszus egyik legfontosabb kérdése a középparasztsághoz való viszony volt.

A szervezeti kérdésre vonatkozó határozatban a kongresszus szembeszállt Szapronov—Oszinszkij opportunista csoportjával, amely tagadta a párt vezető szerepét a proletárdiktatúra rendszerében.

A kongresszus elvetette a pártépítés föderatív elvét, és megállapította, hogy egységes, centralizált kommunista pártra van szükség egységes Központi Bizottsággal, amely a párt egész munkáját irányítja. A kongresszus rögzítette a Központi Bizottság belső struktúráját: a KB megszervezi a Politikai Irodát, a szervező Irodát és a Titkárságot.

A kongresszus üdvözölte a III., Kommunista Internacionálé megalapítását, és teljes egészében csatlakozott platformjához.

Az OK(b)P VIII. kongresszusának rendkívül nagy jelentősége volt: elfogadta a párt új programját, amely kijelölte a szocializmus építésének alapvető feladatait a Szovjetunióban. — 72

[13] A *III., Kommunista Internacionálét* a Kommunista Internacionálé I. (Alapító) kongresszusán hozták létre, amely 1919. március 2. és 6. között ülésezett Moszkvában.

Az első ülésen határozatot hoztak arról, hogy „nemzetközi kommunista konferenciaként üléseznek". A konferencián mindenekelőtt Leninnek a polgári demokráciáról és a proletariátus diktatúrájáról szóló tételeivel és beszámolójával foglalkoztak. Március 4-én, miután elfogadták a téziseket és a határozatot Lenin beszámolója alapján, határozatot hoztak „a III. Internacionálé megalakulásáról és a Kommunista Internacionálé elnevezés elfogadásáról".

A III., Kommunista Internacionálé megalapítása óriási szerepet játszott a munkásmozgalom opportunista áramlatának leleplezésében, a különböző országok dolgozói közötti kapcsolatok létrehozásában és megszilárdításában. — 74

[14] *Az egyszeri rendkívüli tízmilliárdos forradalmi adóról* szóló rendeletet az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság 1918. október 30-i ülésén fogadták el. Elsősorban a kulákságot és a városi burzsoáziát kötelezték az egyszeri rendkívüli adó fizetésére. Mentesült az adófizetéstől a városi és falusi szegénység és azok a személyek, akiknek egyetlen megélhetési forrása az 1500 rubelnél nem magasabb fizetés vagy nyugdíj volt. 1919. április 9-én a rendkívüli adó behajtásával kapcsolatban az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság rendeletet hozott a középparasztságnak nyújtandó kedvezményről. Ennek a rendeletnek megfelelően megszüntették azon állampolgárok megadóztatását, akik „eddig a legalacsonyabb adótételeket fizették". — 78

[15] Lenin arra az összeesküvésre gondol, amelynek célja Petrográd átadása volt. Az összeesküvést a „nemzeti központ" nevű ellenforradalmi szervezet irányította, amely egyesítette több szovjetellenes csoport és a földalatti kémszervezet tevékenységét. 1919. június 13-án az összeesküvők lázadást robbantottak ki Krasznaja Gorka és Szeraja Losagy erődítményekben. A lázadást a szovjet csapatok hamarosan leverték. — 81

[16] Sárga Internacionálénak nevezi Lenin a szociálsoviniszta és centrista pártoknak 1919 februárjában a berni konferencián létrejött egyesülését, amely a II. Internacionálé helyreállítását tűzte ki célul. A berni Internacionálé kritikáját lásd még „A berni Internacionálé hőseí", „A III. Internacionálé feladatairól" c. cikkekben (Lenin Összes Művei. 38. köt. Budapest 1973. 378—387. old.; 39. köt. 85—104. old.). — 83

[17] A *sadowai ütközet* (Ausztria—Magyarország, ma Csehszlovákia) 1866. július 30-án zajlott le. Ez az ütközet, amely Poroszország teljes győzelmével és Ausztria vereségével végződött, eldöntötte az osztrák—porosz háború kimenetelét. — 87

[18] Az OK(b)P VIII. kongresszusán elfogadott pártprogramról van szó. (Lásd Lenin Összes Művei. 38. köt. Budapest 1973. 95. és 117. old.) — 92

[19] Lásd Marx—Engels Művei. 23. köt. Budapest 1967. 282—283. old. — 92

[20] Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság 1919. június 30-án „A munkás-paraszt fogyasztási szövetkezetekről" hozott határozatában jóváhagyta a rendeletet, de úgy döntött, hogy a „fogyasztási kommuna" elnevezést a lakosság számára megszokottabb „Fogyasztási szövetkezet"-re változtatja. — 97

[21] *A közművelődés és a szocialista kultúra dolgozóinak I. összoroszországi kongresszusa* 1919. július 28-tól augusztus 1-ig ülésezett Moszkvában. Fő feladata az volt, hogy megszervezze az oktatási dolgozók összoroszországi szövetségét és kidolgozza a szövetség alapelveit. Július 31-én Lenin beszédet mondott a kongresszuson. — 101

[22] A *párthetet* az OK(b)P VIII. kongresszusának határozata alapján rendezték, amely kimondta, hogy növelni kell a párt tagjainak a számát. Először az OK(b)P petrográdi szervezete rendezte meg a párthetet 1919. augusztus 10. és 17. között. A párthét első tapasztalatait összegezve az OK(b)P Központi Bizottságának szeptember 26-i plénuma határozatot hozott arról, hogy a legközelebbi jövőben párthetet kell szervezni a városokban, falvakban és a hadseregben. A párthét eredményeként csupán az OSZFSZK

európai részének 38 kormányzóságában a párt több mint 200 000 új taggal gyarapodott. — 103

[23] *A párttagok átigazolását* 1919 május—szeptemberében hajtották végre az OK(b)P VIII. kongresszusának határozata alapján. Ez az átigazolás valójában az első párttisztítás volt. Ennek eredményeképpen jelentős mértékben megszilárdult a pártfegyelem, megerősödött a párt és a tömegek kapcsolata, megjavult a párt minőségi összetétele és fokozódott tagjainak harcképessége. — 103

[24] *A falusi pártmunka kérdésében tartott I. összoroszországi tanácskozást* 1919. november 16. és 19. között tartották Moszkvában. A tanácskozást azért hívták össze, hogy kicseréljék a falusi pártmunka terén szerzett tapasztalatokat és gyakorlati intézkedéseket dolgozzanak ki a falusi pártmunka megerősítésére. — 112

[25] Lásd 12. sz. jegyzet.

[26] *Az OK(b)P VIII. összoroszországi konferenciája* 1919. december 2—4-én tanácskozott Moszkvában.

A konferencián megvitatott kérdések közül az egyik legfontosabb a szovjetépítés kérdése volt. A konferencia megerősítette a demokratikus centralizmusnak a hatalmi szervek felépítésére, valamint az e szervek közötti kapcsolatokra vonatkozó lenini elvét.

A konferencia számos határozatot fogadott el, amelyek az államapparátus, a proletárdiktatúra megerősítését, a dolgozók nagy tömegeinek a szovjet állam építésébe való bekacsolását célozták.

A konferencián elfogadták az OK(b)P új szervezeti szabályzatát, amely világosan meghatározta a pártszervezetek struktúráját. A szervezeti szabályzatot kiegészítették „A tagjelöltségről" szóló fejezettel.

A szervezeti szabályzatba beiktatták „A párton kívüli intézményekben és szervezetekben működő frakciókról" szóló fejezetet, hogy ezzel erősítsék a párt befolyását, elősegítsék politikájának érvényesülését a pártonkívüliek körében, megvalósítsák e szervezetek és intézmények pártellenőrzését. A szervezeti szabályzatba ezen kívül külön fejezetet iktattak „A pártfegyelemről"- amely kimondta, hogy a legszigorúbb pártfegyelem a párt minden tagjának, minden pártszervezetnek elsőrendű kötelessége. — 114

[27] Az OK(b)P IX. kongresszusának napirendjét 1920. február 11-én közölte a „Pravda" 30. száma. — 118

[28] *Az OK(b)P IX. kongresszusa* 1920. március 29-től április 5-ig ülésezett Moszkvában.

„A gazdasági építés legközelebbi feladatairól" szóló határozatában a kongresszus megállapította, hogy „az ország gazdasági megújhodásának fő feltétele a legközelebbi korszakra szóló *egységes gazdasági terv* következetes végrehajtása". Az egységes gazdasági terv középpontjában a villamosítás állt, amelyhez Lenin egy 15—20 évre szóló nagy programot vázolt fel.

Nagy figyelmet fordított a kongresszus a termelés irányításának megszervezésére. E kérdésben hozott határozatában rámutatott arra, hogy az egyszemélyi vezetés elve alapján hozzáértő, szilárd és tetterős vezetést kell létrehozni.

A kongresszus munkájában jelentős helyet kapott a szakszervezetek kérdése. A kongresszus szabatosan meghatározta a szakszervezetek szerepét, az állammal és a párttal való kapcsolatukat, a kommunista párt által való vezetésük formáit és módszereit, a gazdasági építésben való részvételük formáit. A kongresszus határozottan fellépett az anarcho-szindikalista elemek ellen, akik a szakszervezetek „függetlensége" mellett kardoskodtak és a szakszervezeteket szembeállították a kommunista párttal és a szovjethatalommal. — 124

[29] *„A »baloldaliság«, a kommunizmus gyermekbetegsége"* c. könyvet Lenin a Kommunista Internacionálé II. kongresszusának megnyitására írta, és a kongresszus minden küldötte megkapta. A mű célja az volt, hogy segítse a fiatal kommunista pártokat a forradalmi harc helyes útjának megtalálásában, a kezdeti hibák kijavításában, s hogy ismertesse valamennyi ország kommunistáival a bolsevikok igen gazdag tapasztalatait, s ily módon felfegyverezze a testvérpártokat ezekkel a tapasztalatokkal. A mű főbb tételei és következtetései alapul szolgáltak a Komintern II. kongresszusának határozataihoz. — 131

[30] *„Elvi ellenzék"* — anarcho-szindikalista nézeteket valló német „baloldali" kommunisták csoportja. — 135

[31] *„Kommunista Munkás Újság"* („Kommunistische Arbeiterzeitung") — a német „baloldali" kommunisták anarcho-szindikalista csoportjának lapja. A lapot Hamburgban adták ki 1919-től 1927-ig.

A Lenin által említett Karl Erler H. Laufenberg írói álneve. —140

[32] A „*Harci Szövetség a Munkásosztály Felszabadítására*" csoportról van szó, amelyet Lenin szervezett 1895 őszén Pétervárott. — 142

[33] Lásd 28. sz. jegyzet.

[34] A párttagok száma az 1917-es februári polgári demokratikus forradalomtól 1919 végéig a következőképpen alakult: 1917-ben az OSZD(b)MP VII. (áprilisi) összoroszországi konferenciája idején 80 000 párttag; az OSZD(b)MP VI. kongresszusa idején (1917. július—augusztus) körülbelül 240 000; az OK(b)P VII. kongresszusa idején (1918. március) legalább 300 000; az OK(b)P VIII. kongresszusa idején (1919. március) 313 766 a párttagok száma. — 144

[35] Lásd 22. sz. jegyzet.

[36] *A falusi munka felelős szervezőinek második összoroszországi tanácskozását*, amelyet az OK(b)P Központi Bizottsága hívott össze, 1920. június 10-től 15-ig tartották Moszkvában. A tanácskozáson részt vettek a falusi munka kormányzósági, kerületi és járási szervezői, összesen több mint 3000 küldött 61 kormányzóság képviseletében. — 150

[37] *Általános Katonai Kiképzés* — a Szovjet Köztársaság lakosságának általános katonai kiképzése. Ennek megszervezését az OK(b)P VII. kongresszusa (1918. március) írta elő „A háborúról és a békéről" szóló határozatában. Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság 1918. április 22-i rendelete törvényerőre emelte mindazon 18 és 40 év közötti állampolgárok katonai kiképzését, akik nem zsákmányolnak ki idegen munkát. Az általános katonai kiképzés szerveinek a következő feladatokat kellett elvégezniük: a katonaköteles korúak nyilvántartása, egységes tanterv szerinti kiképzése és katonai alakulatok szervezése. — 151

[38] *A Kommunista Internacionálé második kongresszusa*, amely lefektette a Komintern programjának, taktikájának és szervezetének alapjait, 1920. július 19-től augusztus 7-ig ülésezett Szovjet-Oroszországban. A kongresszuson 169 küldött vett részt szavazati joggal és 49 küldött tanácskozási joggal, 37 ország 67 munkásszervezetének képviseletében.

A kongresszus munkájában az egyik legfontosabb kérdés a kommunista párt szerepének, a párt és az osztály kölcsönös kapcsolatának kérdése volt. „A kommunista párt szerepe a forrada-

lomban" c. határozatban, amelynek összeállításában Lenin közvetlenül részt vett, a kongresszus hangsúlyozta, hogy a kommunista párt a munkásosztály felszabadításának fő és alapvető eszköze. A határozat egyszersmind leszögezte, hogy a kommunista párt szerepe azután, hogy a munkásosztály kivívta a hatalmat, nemhogy csökkenne, hanem éppen ellenkezőleg, rendkívüli mértékben megnő. A kongresszuson megvitatták a szovjetek kérdését, a kommunisták vezető szerepét ezekben a tömegszervezetekben.

A kommunista pártoknak a forradalmi program alapján való megszilárdulásában, abban, hogy a Komintern megvédje magát az opportunista és centrista pártoknak és csoportoknak szervezetébe való behatolásától, nagy szerepet játszottak „A Kommunista Internacionáléba való felvétel feltételei", amelyeket a II. kongresszuson elfogadtak. — 154

[39] *A Világ Ipari Munkásai* (Industrial Workers of the World — I. W. W.) — az Egyesült Államok munkásainak szakszervezete, amely 1905-ben alakult; főként szakképzetlen, illetve különböző szakmájú alacsonyan fizetett munkásokat egyesített. — 160

[40] Utalás az Amerikai Munkásszövetségre és az angol Munkáspártra. — 160

[41] *Az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség III. összoroszországi kongresszusa* 1920. október 2-től 10-ig ülésezett Moszkvában. Mintegy 600 küldött vett részt a kongresszuson. Lenin a kongresszus első ülésén, október 2-án este mondta el beszédét.

Beszéde után Lenin számos kérdésre válaszolt. A Komszomol és az OK(b)P kölcsönös kapcsolatairól szólva Lenin azt válaszolta, hogy az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetségnek a párt vezetésével kell dolgoznia, „a kommunista párt általános irányelveit kell szem előtt tartania, ha valóban kommunista akar lenni". Ismét nyomatékosan hangsúlyozta, hogy a Komszomol tevékenysége szolgáljon mintaképül a serdülő ifjúság számára. — 161

[42] *„A proletárkultúráról" szóló határozattervezetet* Lenin a Proletkult I. összoroszországi kongresszusa alatt írta, amely 1920. október 5. és 12. között ülésezett Moszkvában. Lenin tervezete alapján vitatta meg a Proletkult kérdését az OK(b)P Központi Bizottságának Politikai Irodája 1920. október 9-i és 11-i ülésén. — 175

[43] Az A. V. Lunacsarszkijnak a Proletkult kongresszusán 1920. október 7-én elhangzott felszólalásáról szóló beszámolóban ez olvasható: „Lunacsarszkij elvt. rámutatott arra, hogy a Proletkultnak különleges helyzetet, teljes autonómiát kell biztosítani." — 175

[44] Az OK(b)P Központi Bizottsága Politikai Irodájának 1920. október 11-i határozata értelmében N. I. Buharinnak azt javasolták, hogy mondjon beszédet a Proletkult összoroszországi kongresszusa kommunista frakciójának ülésén. Ez a dokumentum Lenin válasza N. I. Buharinnak arra a feljegyzésére, amelyben az utóbbi kijelentette, hogy nem hajlandó beszédet mondani a kongresszuson, mert esetleg nézeteltérések támadnak közte és Lenin között a proletárkultúra egyes kérdései, például „A proletárkultúráról" szóló lenini határozattervezet 4. pontja kapcsán (lásd ebben a kötetben, 176. old.). — 178

[45] *A kormányzósági és kerületi népművelési osztályok politikai felvilágosító bizottságainak összoroszországi tanácskozása* 1920. november 2-tól 8-ig ülésezett Moszkvában. A konferencián 283 küldött vett részt. A tanácskozás munkájának középpontjában a Köztársaság Politikai Felvilágosító Főbizottságának megszervezésével összefüggő kérdések álltak. — 179

[46] *Az OK(b)P Moszkva kormányzósági konferenciája* 1920. november 20—22-én ülésezett a Kremlben. A napirenden a következő kérdések szerepeltek: az OK(b)P Moszkvai Bizottságának tevékenysége, a bel- és külpolitikai helyzet és a párt feladatai az ország gazdasági helyzete, a termelési propaganda és a Moszkvai Bizottság megválasztása. — 188

[47] *A munkás-, paraszt-, vöröskatona- és kozákküldöttek szovjetjeinek VIII. összoroszországi kongresszusa* 1920. december 22. és 29. között ülésezett Moszkvában.

A VIII. szovjetkongresszus elfogadta az ország villamosításának tervét (a GOELRO-tervet), amelyet Lenin kezdeményezésére és az ő utasításainak értelmében állítottak össze. Ez volt a szovjet állam első távlati népgazdasági terve, amelyet Lenin „a párt második programjának" nevezett. A kongresszus napirendjén szereplő kérdések közül az egyik legfontosabb a parasztgazdaság megszilárdításával és fejlesztésével kapcsolatos intézkedésekre vonatkozó törvénytervezet volt, amelyet a Népbiztosok Tanácsa 1920. december 14-én fogadott el. A kongresszus részletes határo-

zatot hozott a szovjetépítésről. Rendezte a kozponti és helyi hatalmi és igazgatási szervek közötti kapcsolatokat. A kongresszuson igen sokat foglalkoztak azzal, hogy az új gazdasági feladatoknak megfelelően miképpen szervezzék át a népgazdaság egész irányítási rendszerét. — 190

[48] *A II. összoroszországi bányászkongresszus* 1921. január 25. és február 2. között ülésezett Moszkvában. A kongresszus megnyitása előtt az OK(b)P-frakció négy ülést tartott, amelyeken vita bontakozott ki a szakszervezetek szerepéről és feladatairól. A frakció tagjainak abszolút többsége Lenint támogatta. — 195

[49] „*Ütköző csoport*" — egyik pártellenes frakciós csoport, amely az 1920—1921-es szakszervezeti vita időszakában lépett fel. A csoport vezetője N. I. Buharin volt. Az „ütköző csoport" Leninnek és Trockijnak a szakszervezeti vitában felmerült nézeteltéréseit enyhítésének ürügyén megpróbálta összebékíteni a leninizmust a trockizmussal. A békítő szerepét Buharin vállalta magára; mindent megtett Trockij védelmében, Lenint pedig támadta. Az „ütköző csoport" segítette Trockij frakciós tevékenységét és sokat ártott a pártnak. Lényegében a legrosszabb fajta és legártalmasabb frakciósság szekértolója volt. Buharinnak és híveinek a téziseit Lenin „az *eszmei* bomlás csúcspontjának" nevezte. Buharin hamarosan elvetette addigi platformját és nyíltan Trockij álláspontjára helyezkedett. — 195

[50] Utalás a Kommunista Internacionálé II. kongresszusának „A kommunista párt szerepe a proletárforradalomban" c. határozatára. — 196

[51] Lenin a Francia Szocialista Párt XVIII. kongresszusára gondol, amely 1920. december 25—30-án ülésezett Tours-ban. A kongresszus többségéből lett a Francia Kommunista Párt, amely véglegesen 1921 májusában alakult meg. A kisebbség, amelynek élén Léon Blum állt, megkísérelte megbontani a munkásmozgalmat, elhagyta a kongresszust és a régi elnevezéssel önálló reformista szocialista pártot alakított. — 196

[52] „*Munkásellenzék*" — pártellenes anarcho-szindikalista frakciós csoport, amely az 1920—1921. évi szakszervezeti vita során alakult meg. Az ellenzék azt javasolta, hogy az egész népgazdaság irányítását adják át a szakszervezetekbe tömörült „termelők

összoroszországi kongresszusának", a népgazdaságot irányító szerveket az egyes szakszervezetek válasszák meg, és a szakszervezet jelöltjeit a párt- és a szovjetszervek ne utasíthassák vissza. Ezek a követelések egyet jelentettek a párt vezető szerepének és a proletárdiktatúrának mint a szocialista építőmunka fő eszközének tagadásával. A „munkásellenzék" szembeállította a szakszervezeteket a szovjet állammal és a kommunista párttal, a munkásosztály legmagasabb szintű szervezeti formájának nem a pártot, hanem a szakszervezeteket tartotta. A „munkásellenzék" szervezeti szétzúzása 1922-ben, az OK(b)P XI. kongresszusán fejeződött be. — 197

[53] Itt és lejjebb Lenin az OK(b)P VIII. kongresszusa által 1919 márciusában elfogadott pártprogramból idéz. — 203

[54] Tyit Tyitics vagy Kit Kitics — A. N. Osztrovszkij „Bűnhődés más bűnéért" c. vígjátékának alakja. A műveletlen, durva, korlátolt ember típusa. — 204

[55] *Az OK(b)P X. kongresszusa* 1921. március 8-tól 16-ig ülésezett Moszkvában. A kongresszus határozatokat hozott az ország politikai és gazdasági életének sarkalatos kérdéseiről. Munkáját Lenin irányította

Lenin beszámolója alapján a kongresszus azt a történelmi jelentőségű döntést hozta, hogy a terményfelesleg kötelező beszolgáltatását terményadóval helyettesítik, a hadikommunizmusról áttérnek az új gazdasági politikára, amely a sokmilliós parasztságnak a szocializmus építésébe való bevonására épül.

A kongresszus különösen nagy figyelmet fordított a pártegység kérdésére. Bár a szakszervezeti vita során az opportunista csoportosulások a pártszervezetekben vereséget szenvedtek, a kongresszuson ennek ellenére felléptek a pártnak a népgazdaság irányításában és a szovjetépítésben betöltött vezető szerepe ellen. Lenin beszédeiben keményen bírálta az ellenzéki csoportosulások marxistaellenes nézeteit. A szakszervezeti vita eredményeit összegezve a kongresszus túlnyomó szavazattöbbséggel jóváhagyta a lenini platformot, amely megszabta a szakszervezeteknek mint a kommunizmus iskolájának szerepét és feladatait. A kongresszus kimondta, hogy az anarcho-szindikalista nézetek propagálása összeegyeztethetetlen az OK(b)P-hoz való tartozással.

A kongresszus kijelölte a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet konkrét útjait, meghatározta azokat a módszereket,

amelyek a szocializmus építésében az új körülmények között alkalmazandók. A kongresszus határozatai nyomatékosan hangsúlyozták, hogy meg kell szilárdítani a proletariátus és parasztság szövetségét és fokozni kell a pártnak a szocializmus építésében betöltött vezető szerepét. — 206

[56] Lenin Ángel Pestañának, a spanyol Nemzeti Munkaföderáció képviselőjének, és Jack Tannernek, az angol Üzemi Bizalmiak Bizottságai képviselőjének, a Kommunista Internacionálé II. kongresszusa 1920. július 23-i ülésén elhangzott felszólalására gondol.—207

[57] *Az V. összukrajnai pártkonferenciáról* van szó, amely 1920 novemberében ülésezett Harkovban. A konferencián 316 emberből 23-an szavaztak a „munkásellenzék" platformja mellett, vagyis 7%. — 214

[58] „Demokratikus centralizmus" csoport („decisták") — opportunista ellenzéki csoport. A csoport a hadikommunizmus időszakában jött létre. A „decisták" tagadták a párt vezető szerepét a szovjetekben és a szakszervezetekben, felléptek az ipari vállalatok igazgatóinak egyszemélyi vezetése és egyéni felelőssége ellen, a szervezeti kérdésekre vonatkozó lenini elvek ellen, követelték a frakciók és csoportosulások szabadságát. A párt IX. és X. kongresszusa leleplezte a „decisták" pártellenes nézeteit és határozottan visszautasította őket. 1923-ban a „decisták" csoportja felbomlott. Vezetői blokkra léptek a trockista ellenzékkel. — 214

[59] *Kronstadti lázadás* — az 1921. február 28-án Kronstadtban kitört ellenforradalmi lázadás. Az eszerek, a mensevikek és a fehérgárdisták által szervezett lázadás magával ragadta a kronstadti tengerészek jelentős részét; ezeknek zöme falusi újoncokból állt, akik politikailag nem voltak elég képzettek, és akikre hatott a parasztoknak a terményfelesleg kötelező beszolgáltatása miatti elégedetlensége.

Az ellenforradalmi burzsoázia nem merészelt nyíltan fellépni a szovjet rend ellen, ezért új harci taktikát alkalmazott. A tömegek félrevezetése céljából a lázadás főkolomposai kiadták a „szovjeteket kommunisták nélkül" jelszót, arra számítva, hogy ily módon eltávolítják a kommunistákat a szovjetek vezetéséből, megsemmisítik a szovjet rendet és visszaállítják a kapitalizmust Oroszországban.

Március 18-án a lázadást teljesen leverték. — 215

[60] „*Gyiszkusszionnij Lisztok*" („Vitairat") — az OK(b)P Központi Bizottságának nem rendszeres időközökben megjelenő kiadványa; az OK(b)P 1920 szeptemberében tartott IX. összoroszországi konferenciájának határozata értelmében jelent meg. — 216

[61] Lásd „*A pártunkban jelentkező szindikalista és anarchista elhajlásról*" elfogadott határozatot („Az SZKP kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai". I. rész. Budapest 1954. 617—620. old.). — 217

[62] A kongresszus határozata értelmében „A pártegységről" szóló határozat hetedik pontját akkor nem tették közzé; 1924 januárjában, az OK(b)P XIII. konferenciáján ismertették. (Lásd „Az SZKP kongresszusainak, konferenciáinak és központi bizottsági plénumainak határozatai". I. rész. Budapest 1954. 915. old.)—218

[63] *Az OK(b)P X. összoroszországi konferenciáját* Moszkvában tartották 1921. május 26—28-án. A konferenciát soron kívül hívták össze.

A konferencia fő figyelmét az új gazdasági politika végrehajtásának kérdésére fordította, mivel vidéken ezt a politikát még sokan nem ismerték eléggé. — 226

[64] *A VII. Moszkva kormányzósági pártkonferenciát* 1921. október 29. és 31. között tartották meg. A konferencián 637 küldött vett részt. Leninnek az új gazdasági politikáról szóló előadói beszéde a konferencia első, október 29-i ülésén hangzott el. — 230

[65] *A vasmunkás-szakszervezet V. összoroszországi kongresszusa* 1922. március 3-tól 7-ig ülésezett Moszkvában. A kongresszus feladata mindenekelőtt az volt, hogy az új gazdasági politikának megfelelően átszervezze a szakszervezet munkáját. — 236

[66] *Isztpart* — az Októberi Forradalom és az Oroszországi Kommunista Párt történetének anyagát összegyűjtő és tanulmányozó bizottság; a Művelődésügyi Népbiztosság mellett alakították meg a Népbiztosok Tanácsának 1920. szeptember 21-i határozata értelmében. — 237

[67] A *párttisztítás* 1921. augusztus 15-től decemberig zajlott le. A végleges eredményeket az OK(b)P XI. kongresszusán összegezték.—237

[68] *Az OK(b)P XI. kongresszusa* 1922. március 27-től április 2-ig ülésezett Moszkvában. A kongresszus feladata az volt, hogy összegezze az új gazdasági politika egy év alatt elért eredményeit, és kijelölje a szocializmus építésének további tervét.

A kongresszus jóváhagyta a párt Központi Bizottságának politikai és szervezeti irányvonalát, megállapította, hogy a magántőkének további engedményeket nem tesznek és a visszavonulás befejeződött. A kongresszus a párt alapvető feladatául a párt erőinek átcsoportosítását tűzte ki a célból, hogy biztosítsák a párt politikájának érvényesülését. A kongresszus rámutatott arra, hogy a párt- és szovjetszervek funkcióit pontosabban el kell határolni egymástól, hogy a szovjet állam politikáját irányító párt ily módon nagyobb szerepet biztosítson a szovjeteknek a gazdasági építés munkájában.

A kongresszus egyik legnagyobb jelentőségű határozata „A párt megerősítéséről és új feladatairól" szólt. Ez megfogalmazta azokat a feladatokat és konkrét intézkedéseket, amelynek végrehajtása a párt és a tömegek kapcsolatának megszilárdításához, a párt vezető szerepének megerősítéséhez, a pártapparátus munkájának megjavításához és a pártfegyelem megszilárdításához szükséges. Annak megelőzésére, hogy a pártba idegen elemek furakodjanak be, a határozat megszabta a pártba való felvétel új feltételeit.—240

[69] *Központi Felülvizsgáló Bizottság* — ezt az öttagú bizottságot az OK(b)P Központi Bizottsága a párttisztítás időszakára alakította meg 1921. június 25-én a helyi felülvizsgáló bizottságok munkájának irányítására. A Központi Felülvizsgáló Bizottság két ízben (a XI. pártkonferencián és a XI. pártkongresszuson) számolt be a párttisztítás eredményeiről. — 244

[70] *Hadseregellátási Tanács* — a Munkás-Paraszt Honvédelmi Tanácsnak a Vörös Hadsereg és a Flotta ellátásával foglalkozó rendkívüli meghatalmazott szerve. A Hadseregellátási Tanácsot az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság 1919. július 8-i határozatának megfelelően hozták létre, és az 1921. augusztus 16-i határozata alapján szüntették meg. A Hadseregellátási Tanács személyi állományát és felszerelését a Legfelsőbb Népgazdasági Tanács szerveinek adták át. — 246

[71] *A területi gazdasági tanácskozásokat* (vagy tanácsokat), a Munka- és Honvédelmi Tanács helyi szerveit a VIII. összoroszországi szovjetkongresszusnak (1920. december) „A gazdaságirányítás helyi

szerveiről" szóló határozata értelmében szervezték meg 1921 elején. A helyi gazdasági tanácskozások tevékenységének kiterjesztése Lenin megállapítása szerint egyike azoknak a fontos eszközöknek, amelyek segítik a központi szervek munkájának helyes megszervezését, e szervek apparátusának csökkentését, a vezető munkatársak felelősségének fokozódását, a helyi vezeto szervek és a dolgozó tömegek kezdeményezőkészségének a gazdasági kérdésekkel kapcsolatos fejlődését. — 247

[72] *A Moszkvai Szovjet plénum* a moszkvai keruleti szovjetek plénumaival egyutt a Nagy Színházban ülésezett. Meghallgatták a városi és kerületi szovjetek soron levó újraválasztásai előtt a Moszkvai Szovjet elnökségének és végrehajtó bizottságának tevékenységéről szóló jelentést. Lenin 1922. november 20-án este szólalt fel. Ez volt az utolsó felszólalása a nyilvánosság előtt. — 249

[73] A „*Levél a kongresszushoz*" c. munka azokat a szovegeket tartalmazza, amelyeket Lenin 1922. december 23-án, 24-én, 25-én és 26-án, december 29-én és 1923. január 4-én mondott tollba.

A „Levél a kongresszushoz" (1922. december 23-i feljegyzés) c. munka első részében Lenin hangsúlyozza, hogy novelni kell a kozponti bizottsági tagok számát. Leninnek azokra a javaslataira, amelyek a december 23-i feljegyzésben szerepelnek és amelyek kifejtése a „Hogyan szervezzük át a Munkás—Paraszt Felügyeletet?" és az „Inkább kevesebbet, de jobban" c. cikkben olvasható, épult a KB által az OK(b)P XII. kongresszusara kidolgozott, a szervezeti kérdésről szóló határozat. — 251

Agitáció és propaganda 18—19, 21, 38—39, 40, 44—45, 61—62, 81, 127, 146—148, 150, 151—153, 182—187, 189, 194, 212, 215—216, 228—229, 238—239
Agrárpolitika, agrárprogram 67—69, 220; *lásd még* Fold; Munkás—paraszt szovetség; Parasztság
Állam, szocialista, új típusú 23—24, 33, 34, 45, 53—58, 103—105, 154—158; *lásd még* Demokrácia; Szovjetek
Államigazgatás, kozigazgatás 25, 37, 50—52, 56—57, 58—59, 108—109, 112—113, 146—147
Anarchizmus, anarchista elhajlás az oroszországi szociáldemokráciában, anarcho-szindikalizmus 16—17, 26, 206—207, 216—217, 219—223
Antant, antanthatalmak *lásd* Intervenció
Árucsere, termékcsere 226, 227—228, 230—233, 235; *lásd még* Kereskedelem
Átmeneti időszak gazdasága *lásd* Szocializmus

Begyűjtés, beszolgáltatás (gabona) 96, 130; *lásd még* Élelmezés
Békés építőmunka Szovjet-Oroszországban *lásd* Szocializmus
Belpolitikai helyzet *lásd* Szovjet Koztársaság
Bérezés *lásd* Elosztás
Bírálat *lásd* Kritika
Bolsevikok, bolsevizmus 25, 132—134, 144—145; *lásd még* Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt; Párt
Burzsoázia 59—62, 81, 84—86, 88—89, 95—96, 106, 131—134, 142, 154—155, 179; *lásd még* Ellenforradalom; Demokrácia; Kapitalizmus; Kizsákmányolók; Proletárdiktatúra; Tőkések
Burokrácia, burokratizmus és az ellene folytatott harc 57—58, 68, 109, 119—120, 188—189, 204—205, 217, 237—238

Demokrácia
— burzsoá 54—56, 59
— dolgozó tomegek részvétele a kormányzásban 25, 37, 54—56, 57—58, 109—110, 157—158
— kispolgari 23
— párton beluli 34, 38—39, 53—58, 122—123, 216—218
— proletár, szocialista 59
— *lásd még* Tomegek és szerepuk
Demokratikus centralizmus 125—126, 132—133, 141—142
„Demokratikus centralizmus" csoport 214, 217
Diktatura *lásd* Proletárdiktatúra

Egységes gazdasági terv 202—205; *lasd meg* GOELRO; Villamosítás
Élcsapat *lásd* Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt; Párt
Élelmezés, élelmezési helyzet, ellátás 69, 90—92, 202, 243
Ellenforradalom 179, 214—215
Ellenőrzés, nyilvántartás, felugyelet 25, 32, 36—37, 38, 42, 50, 77—78, 108—110, 146—147, 238
Elmélet *lásd* Marxisták
Elosztás 64—66, 243
Emberek kiválasztása és a végrehajtások ellenőrzése 104, 109—110, 121, 190—191, 196, 199, 224, 228—229, 238—239,

241—242, 245, 246, 247; *lásd még* Káderek
Építőmunka *lásd* Szocializmus
Erkölcs *lásd* Kommunista erkölcs
Értelmiség *lásd* Szakemberek
Eszerek 15—16, 36, 81, 88, 103, 124, 215

Fegyelem *lásd* Munkafegyelem; Pártfegyelem
Felügyelet *lásd* Ellenőrzés
Forradalom 23—24, 27, 29—31, 32—33, 36, 50—51, 93, 102, 118—119
Föld, földkérdés 27, 67—69
Frakciózás és az ellene folytatott harc 214, 215, 216—218, 219; *lásd még* Pártegység

Gabonakérdés *lásd* Begyűjtés; Élelmezés; Kereskedelem; Spekuláció
Gazdasági építés, gazdasági helyzet *lásd* Munka; Népgazdaság; Szocializmus; Szövetkezetek
GOELRO 191—192, 202—205; *lásd még* Egységes gazdasági terv; Villamosítás

Háború, honvédelem
— az 1914—1918-as imperialista világháború 85, 88, 90, 113, 139, 240; *lásd még* Imperializmus; Intervenció; Polgárháború; Vörös Hadsereg

Ifjúság, ifjúsági szövetségek feladatai 161—174
Imperializmus, nemzetközi 38, 40, 59
Internacionálé
— II. (sárga, berni) 83, 85, 92, 139, 156
— III. (kommunista) 139
—— II. kongresszusa 154—160, 206, 220
Intervenció, nemzetközi, Oroszországban 40, 116, 124, 125, 244
Ipar, iparosítás 90, 190, 191, 192, 193, 211—212, 227, 234; *lásd még* Szocializmus
Iskolaügy 181—182, 199—200; *lásd még* Nevelés; Oktatás

Káderek, párt- és szovjet 38—39, 61—62, 104, 109—110, 119, 200, 227, 236—237, 241—243, 249; *lásd még* Emberek kiválasztása
Kapitalizmus 15, 29—30, 48, 70, 91, 113, 128, 131, 140—141, 148, 149, 211, 212; *lásd még* Burzsoázia; Imperializmus
Kereskedelem 230—235; *lásd még* Szabadkereskedelem
Kezdeményezés *lásd* Kommunista szombatok
Kispolgárság, kispolgári ösztönösség 30, 86, 103, 106, 115, 140—142, 206, 214, 219, 220, 222—223; *lásd még* Anarchizmus
Kizsákmányolók megdöntése 34, 36—37, 154; *lásd még* Forradalom
Kommunák 65, 67, 97, 98; *lásd még* Szövetkezetek
Kommunista erkölcs, kommunista nevelés 162—174
Kommunista Ifjúsági Szövetség 161—174
Kommunista Internacionálé *lásd* Internacionálé, III.
Kommunista szombatok 81—100, 114; *lásd még* Munkaverseny
Kommunizmus, kommunista mozgalom 70—71, 81—85, 105, 114, 140—142, 146, 147, 148—149, 154—158, 161, 162, 165, 166, 167, 168, 172—173, 178, 186—187, 193
— építése 193

— *lásd még* Forradalom; OK(b)P, Párt; Szocializmus
Közigazgatás *lásd* Államigazgatás
Közlekedés 90—91, 97—98, 128, 191—192, 193, 212
Kritika 188, 189, 216; *lásd még* Párt, kritika és önkritika
Kulturális építés, kulturális forradalom 61—62, 63, 64, 151, 169—171, 175, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 199

Legális és illegális munka összekapcsolása 134, 137—138, 142—143

Magántulajdon *lásd* Kapitalizmus; Tulajdonviszonyok
Marxisták, marxizmus 15, 22, 30, 101, 133—134, 139—140, 176, 195, 220
Mensevikek 36, 89, 103, 124; *lásd még* Opportunizmus
Mezőgazdaság 53, 67—69, 76, 113, 193; *lásd még* Föld; Parasztság
Munka, munkafeltételek, a munkához való viszony 33, 63—64, 81—100, 112—113, 170, 173; *lásd még* Kommunista szombatok; Szokások ereje
Munkafegyelem 62, 82, 112
Munkásellenzék 206, 207, 214, 217, 219—220, 223
Munkásmozgalom *lásd* Párt; Szakszervezetek
Munkásosztály szerepe az állami és a gazdasági élet irányításában 15, 16, 19, 23—24, 38, 48, 50, 55—57, 82—83, 85, 86—87, 102, 103, 107—108, 114, 121—123, 144—145, 154—155, 156—157, 163—164, 196, 245
Munkás—paraszt szövetség 26, 67—68, 73—74, 76—80, 209—213; *lásd még* Parasztság
Munkatermelékenység 51, 63—65, 87, 90—92, 119—120, 228
Munkaverseny, szocialista 81, 87, 90—92, 95—96, 97, 98, 99, 100, 114, 173—174; *lásd még* Kommunista szombatok
Művelődésügy *lásd* Iskolaügy; Nevelés; Oktatás

NEP *lásd* Új gazdasági politika
Népgazdaság, szovjet 34—35, 62—67, 96, 119—120, 129—130, 185—186, 202, 226—229, 233—235, 244; *lásd még* Szocializmus
Népgazdaság tervezése 32, 191—192, 202—203
Nevelés, kommunista 19, 24, 161, 162, 166—167, 168, 169—170, 172, 180, 181
Nők helyzete 94—95
Nyilvántartás *lásd* Ellenőrzés

Oktatás 60—61, 199—200; *lásd még* Iskolaügy
Opportunizmus és az ellene folytatott harc 15, 139; *lásd még* Szindikalizmus
Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt, OK(b)P
— belső helyzete 188—189, 216
— és a dolgozók tömegszervezetei 21, 38—39, 42, 44—45, 67—68, 114—117, 120, 144—145, 146, 147, 148—149; *lásd még* Pártirányítás; Szakszervezetek
— kapcsolata a dolgozó tömegekkel 18—19, 21, 22, 23—24, 36, 38—39, 44—45, 73, 102, 118, 129, 130, 131, 146—147, 148, 156, 224, 240, 249
— mint a munkásosztály öntudatos élcsapata 15, 16—17, 20, 21, 22, 23—24, 36, 102, 115, 118, 130, 132—133, 141—142, 156—157, 159—160, 175, 195, 196, 197, 211, 220
— a nemzetközi kommunista és munkásmozgalom elidegenít-

hetetlen összetevő része 53—54, 74—75, 119, 233
— programja 15, 34—35, 53—69, 72, 76, 78—80, 109, 121—122, 190—192, 199, 221
— a proletárdiktatúra vezető ereje 34, 102, 195—196, 207, 220
— szerepe a dolgozók eszmei-politikai nevelésében 22, 119—120, 180—181, 220
— a szocialista építés ösztönzője és szervezője 15, 20, 37, 72, 133, 210, 249
Osztályok és osztályharc 15, 16—17, 22, 23, 29, 30, 33, 41, 48, 67, 73—74, 82, 83—84, 88—89, 91, 106, 119—120, 131, 134, 141, 156—157, 161, 162—163, 164—165, 168—169, 175, 185, 195, 220

Parasztság 27, 100, 103—104, 112, 119, 128—129, 151—152, 225
— középparasztság 68, 73, 74, 76—80, 213
— a párt és a szovjethatalom feladatai a parasztsághoz való viszonyban 42, 46, 53, 67—68, 73—74, 76—80, 99, 100, 112, 113, 128—130, 164—165, 193, 197, 209, 211, 226
— szegényparasztság és bizottságai 47, 68
Parlamentek, parlamentarizmus 34, 57—58, 59, 160
Párt, munkáspárt 15, 98, 99, 103—105, 106—111, 114, 118, 137—138, 144—145, 148—149, 195
— Központi Bizottsága 124—126, 145
— VIII. kongresszusa 72—80, 113
— IX. kongresszusa 118—123, 142
— kritika és önkritika a párt életében és tevékenységében 188, 189, 208, 215, 216—217, 231—232
— és szakszervezetek viszonya 148—149, 206—208, 219—223
— taglétszáma 118—119, 129
— és tomegek 156—157, 159—160, 220, 242—243
— vezető szerepe 23—24, 101—102, 159—160, 206, 207
— *lásd még* Pártépítés; Párthét; Tomegek és szerepük; Tomegek megnyerése
Pártegység 214—218, 222—223, 241
Pártépítés 114—117; *lásd még* Párthét
Pártfegyelem 125, 131—132, 133, 140—141, 142, 197—198, 217—218, 240—241
Párthét, új párttagok 103—105, 106—111, 115—116
Pártirányítás
— az iparban, építőiparban és a közlekedésben 72, 119—120, 124, 189
— a mezőgazdaságban 72—73, 74, 76, 78—80
— a szakszervezetekben 145—146, 148—149, 196, 221
— a szovjetekben 147, 245
Pártmunka falun 112—113, 150—153
Pártmunka tapasztalatainak tanulmányozása és felhasználása 18—19, 109—110, 120, 121, 122, 188, 189, 214—217
Pártonkívüliek 115, 145, 146
Pártprogram *lásd* az OK(b)P programja
Pártszervezetek szerepének és felelősségének növelése a gazdasági építésben és a kulturális munkában 21, 190—191, 211

Párttisztítás 98, 99, 103, 114—115, 216—218, 237, 238, 244
Pénz 66—67
Polgárháború Szovjet-Oroszországban 29, 91—92, 106, 124
Proletárdiktatúra 23—24, 30—31, 34, 42, 44—45, 50, 51, 53—69, 75, 81—83, 84—85, 101, 102, 107, 118, 122, 125—126, 141—142, 144, 154—158, 176, 195, 196, 207, 208
Proletariátus 15, 16—17, 18—19, 21, 23—24, 25, 44—45, 49, 50, 51, 52, 53—56, 82, 83—85, 86, 99, 107, 112, 114, 131, 135—143, 144, 154—155, 165, 195, 225; *lásd még* Munkásosztály
Proletárkultúra, Proletkult 175—177; *lásd még* Kulturális építés
Propaganda *lásd* Agitáció és propaganda

Sajtó
— bolsevik, szerepe a szocialista építésben 40—42, 81, 93, 95—96, 101—102, 128—129, 190, 199—201, 229, 250
— burzsoá 40, 95, 101—102, 128, 129
Stratégia és taktika 132—133, 144, 145—146, 231—235

Szabadkereskedelem, szabadpiac 93, 99—100, 101, 209, 211—212, 225, 227; *lásd még* Élelmezés
Szabadságjogok 59, 92, 101, 102; *lásd még* Demokrácia
Szakemberek, polgári, Szovjet-Oroszországban 46—47, 63—64, 88—89, 103, 106, 121—122, 180—181, 183, 199—201, 202—205, 224
Szakszervezetek 44—47, 48—52, 63, 121, 127, 130, 142—143, 145—146, 149, 196, 221
Szervezet, szervezettség, szervezőmunka 16—17, 18, 32—33, 37, 95, 96; *lásd még* Párt, munkáspárt
Szimpatizánsok 38—39
Szindikalizmus, szindikalista elhajlás 112, 195, 196—197, 206—208, 217, 219—223
Szocialista forradalom *lásd* Forradalom
Szocialista társadalom megszervezése 15, 82—85, 91—92, 226
Szocializmus, szocialista építés 29—30, 42, 43, 48—52, 81, 110—111, 118—121, 128—129, 148—149, 154, 189, 191—192, 227, 231—233, 250
— alapelvei és anyagi-termelési alapja 23, 26—28, 29, 40—41, 48, 84—85, 128—129, 154
— tapasztalatainak felhasználása 120—121
— *lásd még* Ipar; Közlekedés; Mezőgazdaság; Szovjetek; Szövetkezetek; Tömegek
Szokások ereje 131—133, 140—141, 180—181
Szovjetek (munkás-, katona és parasztküldöttek szovjetjei), szovjethatalom 33, 55, 56, 101, 104, 107, 111, 112, 119—120, 129, 130, 147, 154, 178, 190, 240, 245; *lásd még* Állam
Szovjet Köztársaság, szovjet kormány 106—111, 114—117, 236—239
Szövetkezetek, helyük és szerepük a szocialista építésben 41, 43, 45, 66, 68—69, 79—80, 226—227, 235

Taktika *lásd* Stratégia és taktika
Tanítók 150, 151, 180, 181, 182, 183; *lásd még* Agitáció és propaganda; Iskolaügy; Oktatás
Termelékenység *lásd* Munkatermelékenység

Termelés, termelőerők, termelési eszközök 82—85, 87, 92—93, 131
Terményadó 209—213, 224—225, 228
Tőkések, tőke 43, 53, 192; *lásd még* Burzsoázia; Kapitalizmus
Tömegek és szerepük a szocialista építésben, az államigazgatásban és a gazdaságirányításban 18—19, 22, 23, 25, 49—52, 115—116, 120, 127, 148—149, 157, 202—203, 242, 243
— megnyerése, megszervezése, megmozdulásai 18—19, 20, 22, 86—87, 91, 104, 105, 107, 156—157, 186—187, 241, 242, 243
Tudomány és technika a szocialista építésben 15, 64—65, 70, 86—87, 203—204
Tulajdonviszonyok 83—84, 112, 154

Új gazdasági politika (NEP) 226—229, 230—235, 239, 240, 241, 249—250

Vallási politika 60—61
„Vezérek és tömegek" 135—143
Villamosítás 173, 190—193, 194, 203; *lásd még* GOELRO
Vörös Hadsereg 150, 183, 244

TARTALOM

Bevezetés 5

Programunk. (Részlet) *Legkorábban 1899. október* 15
Egy lépés előre, két lépés hátra. (Részletek) *1904. február—május* 16
A politika és a pedagógia összekeveréséről. (Részlet) *1905. június* 18
Egy sikertelen provokáció. (Részlet) *1905. november 15.* 20
Ki az útra. (Részlet) *1909. január 28.* 21
Hogyan üti agyon Vera Zaszulics a likvidátorságot? *1913. szeptember* 22
Állam és forradalom. (Részlet) *1917. augusztus—szeptember* 23
Megtartják-e a bolsevikok az államhatalmat? (Részlet) *1917. szeptember vége—október 1.* 25
Zárszó az agrárkérdésben a parasztküldöttek szovjetjeinek rendkívüli összoroszországi kongresszusán. *1917. november 18.* ... 26
Akik megrémültek a régi összeomlásától és akik harcolnak az újért. (Részlet) *1917. december 24—27.* 29
A Központi Bizottság politikai beszámolója az OK(b)P VII., rendkívüli kongresszusán. (Részlet) *1918. március 7.* 32
Az OK(b)P VII., rendkívüli kongresszusának határozati javaslata a párt nevének és programjának megváltoztatásáról. *1918. március 8.* 34
A szovjethatalom soron levő feladatai. (Részlet) *1918. április 13—26.* 36
Beszédek a moszkvai pártbizottság ülésén a szimpatizánsok csoportjainak megszervezéséről. *1918. augusztus 16.* 38
Újságaink jellegéről. *1918. szeptember 20.* 40
Beszéd a moszkvai központi munkásszövetkezet meghatalmazottainak gyűlésén. (Részlet) *1918. november 26.* 43
A szakszervezetek feladatairól. *1918. december—1919. január* .. 44
Előadói beszéd a szakszervezetek II. összoroszországi kongresszusán. (Részlet) *1919. január 20.* 48
Az OKP programtervezetének fogalmazványa. (Részlet) *1919. február* 53

A szovjethatalom sikerei és nehézségei. (Részlet) *1919. március* . 70
Beszéd az OK(b)P VIII. kongresszusának megnyitása alkalmából. *1919. március 18.* 72
Az OK(b)P VIII. kongresszusának határozata a középparasztsághoz való viszonyról. *1919. április 2.* 76
A nagy kezdeményezés. (Részlet) *1919. június 28.* 81
Beszéd a közművelődés és a szocialista kultúra dolgozóinak I. összoroszországi kongresszusán. (Részlet) *1919. július 31.* . 101
A munkásállam és a párthét. *1919. október 11.* 103
A moszkvai párthét eredményei és feladataink. *1919. október 21.* 106
Beszéd a falusi pártmunka kérdésében tartott I. összoroszországi tanácskozáson. (Részlet) *1919. november 18.* 112
A Központi Bizottság politikai beszámolója az OK(b)P VIII. összoroszországi konferenciáján. (Részlet) *1919. december 2.* 114
Levél az OKP szervezeteihez a pártkongresszus előkészítéséről. *1920. február 17—26.* 118
A Központi Bizottság beszámolója az OK(b)P IX. kongresszusán. (Részlet) *1920. március 29.* 124
Záróbeszéd az OK(b)P IX. kongresszusán. (Részlet) *1920. április 5.* 127
A „baloldaliság", a kommunizmus gyermekbetegsége. (Részletek) *1920. április—május* 131
Beszéd a falusi munka felelős szervezőinek 2. összoroszországi tanácskozásán. (Részlet) *1920. június 12.* 150
Tézisek a Kommunista Internacionálé II. kongresszusának alapvető feladatairól. (Részlet) *1920. július 4.* 154
Beszéd a kommunista párt szerepéről a Kommunista Internacionálé II. kongresszusán. (Részlet) *1920. július 23.* 159
Az ifjúsági szövetségek feladatai. (Részlet) *1920. október 2.* 161
A proletárkultúráról. *1920. október 8.* 175
N. I. Buharinhoz. *1920. október 11.* 178
Beszéd a kormányzósági és kerületi népművelési osztályok politikai felvilágosító bizottságainak összoroszországi tanácskozásán. (Részlet) *1920. november 3.* 179
Külső és belső helyzetünk és a párt feladatai. (Részlet) *1920. november 21.* 188

Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságnak és a Népbiztosok Tanácsának beszámolója a kül- és belpolitikáról a VIII. összoroszországi szovjetkongresszuson. (Részlet) *1920. december 22.* 190
A VIII. összoroszországi szovjetkongresszus OK(b)P-frakciójának határozattervezete. *1920. december 21—29.* 194
Előadói beszéd a szakszervezetek szerepéről és feladatairól a II. összoroszországi bányászkongresszus kommunista frakciójának ülésén. (Részlet) *1921. január 23.* 195
A Központi Bizottság irányelvei a Művelődésügyi Népbiztosság kommunista funkcionáriusainak. *1921. február 5.* 199
Az egységes gazdasági tervről. (Részlet) *1921. február 21.* 202
Zárszó a Központi Bizottság beszámolójához az OK(b)P X. kongresszusán. (Részlet) *1921. március 9.* 206
Előadói beszéd az OK(b)P X. kongresszusán a terményfelesleg kötelező beszolgáltatásának terményadóval való helyettesítéséről. (Részlet) *1921. március 15.* 209
Az OKP X. kongresszusának eredeti határozattervezete a pártegységről. *1921. március* 214
Az OKP X. kongresszusának eredeti határozattervezete a pártunkban jelentkező szindikalista és anarchista elhajlásról. *1921. március* 219
A terményadóról. (Részlet) *1921. április 21.* 224
Az OK(b)P X. összoroszországi konferenciájának határozattervezete az új gazdasági politika kérdéseire vonatkozólag. *1921. május 27—28.* 226
Zárszó a VII. Moszkva kormányzósági pártkonferencián. (Részlet) *1921. október 29.* 230
A Szovjet Köztársaság nemzetközi és belső helyzetéről. (Részlet) *1922. március 6.* 236
A Központi Bizottság politikai beszámolója az OK(b)P XI. kongresszusán. (Részlet) *1922. március 27.* 240
Beszéd a Moszkvai Szovjet plénumán. (Részlet) *1922. november 20.* 249
Levél a kongresszushoz. *1922. december 23.* 251

Jegyzetek 253
Tárgymutató 271

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE

A MARXIZMUS—LENINIZMUS

KLASSZIKUSAINAK SZERKESZTŐSÉGE

KOSSUTH KÖNYVKIADÓ

A kiadásért felel a Kossuth Könyvkiadó igazgatója
Szerkesztette Hitseker Mária
A szerkesztő munkatársa Csibra Judit
A borító Erdélyi János munkája
Műszaki vezető Mózes Tibor
Műszaki szerkesztő Székffy Gyula
A szedést 1977. VII. 29-én kezdték meg
Megjelent 1978. II. 20-án, 10 000 példányban
Terjedelme 14,2 (A/5) ív
77.1264/1 Zrínyi Nyomda, Budapest
Felelős vezető: Bolgár Imre vezérigazgató

A MARXIZMUS—LENINIZMUS KLASSZIKUSAINAK KISKÖNYVTÁRA

Az eddig megjelent kötetek:

1. sz. *Marx—Engels:* A Kommunista Párt kiáltványa
2. sz. *Lenin:* „Baloldaliság" — a kommunizmus gyermekbetegsége
3. sz. Lenin utolsó írásai
4. sz. *Marx:* A gothai program kritikája
5. sz. *Marx—Engels:* Az I. Internacionáléról
6. sz. *Engels:* A szocializmus fejlődése az utópiától a tudományig
7. sz. Lenin Magyarországról
8. sz. *Lenin:* A szocialista gazdálkodásról
9. sz. *Lenin:* A szocialista és tőkésállamok békés egymás mellett éléséről
10. sz. *Lenin:* Az imperializmus mint a kapitalizmus legfelsőbb foka
11. sz. *Lenin:* Mi a teendő?
12. sz. *Engels:* Ludwig Feuerbach és a klasszikus német filozófia vége
13. sz. *Marx—Engels:* Technika és társadalom
14. sz. *Lenin:* A proletárforradalom és a renegát Kautsky
15. sz. *Engels:* Az erőszak szerepe a történelemben
16. sz. *Lenin:* Állam és forradalom
17. sz. *Lenin:* A szociáldemokrácia két taktikája a demokratikus forradalomban
18. sz. *Lenin:* A szovjethatalom soron levő feladatai
19. sz. *Marx—Engels:* Feuerbach. A materialista és az idealista szemlélet ellentéte (A „Német ideológia" 1. fejezete)
20. sz. *Lenin:* Marx, Engels, marxizmus
21. sz. *Marx—Engels:* Levelek a történelmi materializmusról
22. sz. *Marx:* Osztályharcok Franciaországban 1848-tól 1850-ig
23. sz. *Marx:* Louis Bonaparte Brumaire 18-ája
24. sz. *Engels:* A család, a magántulajdon és az állam eredete
25. sz. *Marx:* Bérmunka és tőke
26. sz. *Engels:* A német parasztháború
27. sz. *Marx:* Gazdasági-filozófiai kéziratok 1844-ből
28. sz. *Marx—Engels—Lenin:* A proletár nemzetköziségről
29. sz. *Lenin:* A nacionalizmus elleni harcról